

IPARJOGVÉDELMI ÉS SZERZŐI JOGI SZEMLE

1. (111.) ÉVFOLYAM 3. SZÁM

2006. június

Dr. Ficsor Mihály

Tízéves szabadalmi törvényünkről – III. rész

Pogácsás Anett

**A televíziózásban az információs társadalom hatására
felmerülő egyes szerzői jogi kérdések – II. rész**

Dr. Kiss Zoltán

**Az önkéntes műnyilvántartás jogi szabályozása –
nemzetközi és magyarországi előzmények**

Zombori Zsolt

**Formatervezésiminta-oltalom Magyarországon
és az Európai Közösségben – II. rész**

Dr. Palágyi Tivadar

**Változások a megosztott európai szabadalmi
bejelentések elbírálásában**

Dr. Vida Sándor

**Felszólalás közösségi védjegybejelentés ellen –
NICKY/NOKI**

TÍZÉVES SZABADALMI TÖRVÉNYÜNKRŐL – III. RÉSZ*

V. AZ SZT. FŐBB SZABÁLYOZÁSI ÚJDONSÁGAI ÉS SZAKMAI FOGADTATÁSUK

5.1. Az Szt. valamennyi szabályozási újdonsága nem ismertethető átfogóan és minden részletre kiterjedően ebben az írásban. Elkerülhetetlen a főbb változások kiragadása. Kiválasztásukhoz támpontokat adtak a szakirodalom és a joggyakorlat reakciói is. Az Szt.-vel bevezetett új szabályozási megoldások értékeléséhez esetenként hozzátartozik utóéletük, későbbi módosításaik áttekintése is: érdekes kép rajzolódhat ki előttünk – a szakaszosan építkező, az európai jogharmonizációt fokozatosan megvalósító és a tanulságok alapján szükségesnek mutató kiigazításokra is vállalkozó szabadalmi jogalkotás képe.

Az Szt. szabályozási újdonságairól négy témakörben lesz szó. Ezek a következők:

- a szabadalmazhatóság feltételei (a szabadalmi oltalom tárgya);
- a szolgálati és alkalmazotti találmányokra vonatkozó szabályok;
- a szabadalmi oltalom tartalma, korlátjai és terjedelme;
- a Magyar Szabadalmi Hivatal (MSZH) előtti szabadalmi eljárások szabályai.

5.2. Noha a gyógyszerek, a vegyi termékek és az élelmiszerek szabadalmazhatóságának bevezetése megelőzte az átfogó szabadalmi kodifikációt, azaz az Szt. megalkotását (lásd e tanulmány 2.3. pontját), és ezzel jogalkotásunk megtette a szabadalmi jogi harmonizáció – gazdaság- és társadalompolitikai szempontból – legfájdalmasabb lépését, maradt még tennivaló, európai jogharmonizációs adósság. Joggal szögezte le az új szabadalmi törvényről adott értékelésében Gödölle István, hogy a szabadalmazhatóság feltételeit érintő „*változtatások indoka egyértelműen az európai harmonizálás*”.¹⁰⁴ Az Szt. miniszteri indokolása – a TRIPS-egyezmény mellett – szintén az ESZE-t jelöli meg a szabadalmazhatósági feltételekre vonatkozó új szabályozás legfőbb igazodási pontjaként:

„A törvényjavaslat a hatályos jogtól nagymértékben eltérően, az európai szabadalmak engedélyezéséről szóló Müncheni Egyezmény 52–57. Cikkeivel és a GATT Uruguay-i Fordulójában elfogadott TRIPS Egyezmény 27. Cikkével összhangban állapítja meg a szabadalmazható találmány fogalmát, az oltalmazhatóság feltételeit.”¹⁰⁵

* A tanulmány első két része az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 2006. februári és áprilisi számában jelent meg. A fejezetek, az alpontok és a lábjegyzetek számozása folyamatos, az I. és a II. részben használt rövidítéseket a III. rész is átveszi.

¹⁰⁴ Gödölle, i. m. (13), p. 23.

¹⁰⁵ Indokolás, i. m. (11), p. 369.

Az ESZE-hez való igazodás nagyban átalakította a szabadalmazhatóság feltételeit. Ahogy Palágyi Tivadar is megállapította: az Szt. elfogadásával „*alapvetően megváltoztak a szabadalmazhatóság feltételei*”.¹⁰⁶ Igaz, hogy Gödölle István viszont csupán „*látszólag jelentősnek*” minősítette a változást, mivel – véleménye szerint – „*ha figyelembe vesszük az egyes követelményekre adott definíciókat, kitűnik, hogy a változás inkább csak terminológiai és szemantikai jellegű*”, és csak „*a haladó jelleg mint önálló követelmény elmaradása*” jelentett „*tényleges változást*”.¹⁰⁷ A szabadalmazhatósági feltételekkel kapcsolatos terminológiának és szemantikának az ESZE-ben találhatóhoz való hozzáigazítását mindazonáltal nyilván nem ítélték csupán látszólag jelentősnek azok az üzleti és befektetői körök, amelyek számára bizalomerősítő és a biztonságérzetet növelő hatású lehetett, hogy a magyar jog a számukra ismerősen csengő feltételekkel kínált szabadalmi oltalmat kutatási-fejlesztési eredményeik jogi körülbástyázásához. Másfelől a szabadalmazhatóság feltételrendszerében az Szt.-vel bekövetkezett átalakulás a vizsgálat módszertanát is új pályára állította; az európai követelményrendszerhez való szabályozási igazodás elkerülhetetlenül maga után vonta a joggyakorlati igazodást is: a szabadalmazhatóság feltételeit az Szt. megalkotásától fogva még az egyedi hatósági döntések szintjén sem lehetett többé az európai jogi környezettől függetlenül megítélni.¹⁰⁸

Akárcsak az Rsz., az Szt. sem adott jogi definíciót a találmány fogalmára; csupán a szabadalmazható találmány ismérveit állapítja meg. Az Szt. 1. §-ának (2) bekezdése mindazonáltal – példalózó felsorolás formájában – iránymutatással szolgál a találmánynak nem minősülő szellemi eredményeknek a találmányoktól történő megkülönböztetéséhez. Ezt Gödölle István úgy értékelte, hogy az Rsz. 4. §-ában szabályozott „*műszaki jelleg követelménye helyett az Szt. kifejezetten kizárja azokat a megoldásokat, amelyeket korábban nem tekintettek műszaki jellegűnek*”.¹⁰⁹ Az Szt. miniszteri indokolása ehhez még azt fűzte hozzá, hogy az új törvény „*a találmányokat ... attól függetlenül jogi védelemben részesíti, hogy a technika mely területére esnek*”.¹¹⁰

A későbbiekben azonban ez az indokolásban rögzített tétel nem bizonyult – az Szt. szövege alapján – kellően egyértelműnek. Az Szt. első novelláris módosítása (2002. évi XXXIX. törvény, a továbbiakban: az első Szt.-novella)¹¹¹ ezért – az ESZE-hez való csatlakozás kap-

¹⁰⁶ Palágyi Tivadar: A szabadalmazhatóság követelményei és azok vizsgálata az 1995. évi XXXIII. törvény szerint. Iparjogvédelmi Szemle, 100. évf. III. sz., 1995. június, p. 12.

¹⁰⁷ Gödölle, i. m. (13), p. 23.

¹⁰⁸ E témához l. még: Michael Lantos, Peter Erdély: The New Hungarian Patent Law. Patent Yearbook 1995, Managing Intellectual Property, p. 43-44.; Adam Szentpéteri Jr: Harmonization with Europe. Patent Yearbook 1998, Managing Intellectual Property, p. 28.; Gábor Hegyi, Alexander Vida, Tatjana Kowal-Wolk: Ungarisches Patentrecht. Köln, 2005, p. 1-331.

¹⁰⁹ Gödölle, i. m. (13), p. 23.

¹¹⁰ Indokolás, i. m. (11), p. 369.

¹¹¹ L.: 2002. évi XXXIX. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény módosításáról; Indokolás a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény módosítására irányuló törvényjavaslathoz; Parlamenti vita a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény módosítására irányuló T/769. számú törvényjavaslatról. 2002/12-SZKV, különlenyomat, p. 1-57.

csán – változtatott is az 1. § (1) bekezdésének szövegén. A szóban forgó rendelkezésbe beillesztett kiegészítéssel kétségtelenné vált, hogy a technika bármely területére eső találmány szabadalmazható lehet. E kiegészítésre több okból is szükség volt. A TRIPS-egyezmény 27. cikkének (1) bekezdése megköveteli a Kereskedelmi Világszervezet (WTO) tagjaitól, hogy a találmányok számára a technika bármely területén szabadalmi oltalmat biztosítsanak. E követelményt elvileg az Szt. 1. §-a (1) bekezdésének eredeti szövege is kielégítette, hiszen nem tartalmazott semmiféle szűkítést a szabadalmazható találmányok technikai hovatartozását illetően. Célszerűnek látszott mindazonáltal megteremteni az összhangot a TRIPS-egyezmény említett rendelkezésével. Részben a nemzetközi fórumokon olykor előforduló félreértések elkerülése végett, részben pedig annak egyértelművé tétele érdekében, hogy csak a technika valamely területéhez tartozó találmányok részesülhetnek szabadalmi oltalomban. Ezzel törvényi szinten erősítettett meg a hazai szabadalmi joggyakorlatban már korábban is kikristályosodott elv, hogy a nem technikai jellegű megoldások (pl. üzleti módszerek) nem számítanak szabadalmazható találmánynak. Ezt a gyakorlatot követi egyébként az Európai Szabadalmi Hivatal (ESZH) is, amit az ESZE 52. cikkének a 2000. évi felülvizsgálat alkalmával történő módosítása is visszaigazolt.¹¹² Az első Szt.-novella eredményeként tehát valójában „visszacsempésződött” az 1. § szövegébe a „műszaki jelleg”, a technika valamely területéhez való tartozás követelménye, és e követelmény immár korántsem csupán az 1. § (2) bekezdésében a találmánynak nem minősülő szellemi eredményekről adott példálózó felsorolásból vezethető le (ha abból valaha is levezethető volt).¹¹³ Mindez nagy jelentőséghez jutott a számítógéppel megvalósított találmányok szabadalmazhatóságáról kialakult európai és hazai vitákban.¹¹⁴

A technikai hovatartozás szempontjából érdekes a növény- és állatfajták oltalmának kérdése¹¹⁵ is [noha az Szt. hatályos szövegében a 6. § (4)–(9) bekezdései rendelkeznek e tárgyban]. Az Szt. 1995-ben elfogadott eredeti szövege nem zárta ki a szabadalmi oltalomból a növény- és állatfajtákat; az akkor hatályos 6. § (3) bekezdése csupán annak jelzésére szorítkozott, hogy szabadalmazhatóságuk feltételeire és oltalmuk tartalmára – a hagyományos ipari találmányokra irányadó rendelkezésektől eltérő – különös szintű szabályok vonatkoznak: a növény- és állatfajták kezdetben a XIII. és XIV. fejezetben foglalt rendel-

¹¹² Special edition No. 1 OJ EPO 2001. Special edition No. 4 OJ EPO 2001.

¹¹³ E témához l. még: *Szilágyi József*: A találmányok műszaki jellege és a szabadalmazhatóság új feltételei. Iparjogvédelmi Szemle, 100. évf., IV. sz., 1995. augusztus, p. 15–21.

¹¹⁴ *Ficsor Mihály, Hajdú Tamásné, Kiss Marietta, Penyigey Krisztina*: Elemzés a számítógéppel megvalósított találmányok szabadalmazhatóságáról szóló irányelvjavaslathoz fűződő hatásokról. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 109. évf. 6. sz., 2004. december, p. 3–27.; *Ficsor Mihály*: Helyzetjelentés a számítógéppel megvalósított találmányok szabadalmazhatóságának tárgyában folyó vitákról. In: Fehér Könyv a szellemi tulajdon védelméről. Szerk.: *Penyigey Krisztina, Sümeghy Pálné, Szabó Ágnes*. Budapest, 2005, p. 127–144.

¹¹⁵ *Posteinerné Toldi Márta, Szarka Ernő*: Milyen szempontok befolyásolták a biológiai találmányokra, valamint a növény- és állatfajtákra vonatkozó paragrafusok kialakítását az új szabadalmi törvényben? Iparjogvédelmi Szemle, 100. évf. IV. sz., 1995. augusztus, p. 1–7.; *Posteinerné Toldi Márta, Szarka Ernő*: Biological inventions, plant varieties and animal breeds in the Patent Act of 1995, Proceedings of the Hungarian Group of AIPPI, 23. sz., (1996), p. 29–41.

kezelések szerint részesülhettek szabadalmi oltalomban.¹¹⁶ Az Szt. ezzel csupán továbbra is almának nevezte a körtét, hiszen a növényfajta oltalma – hiába viselte a szabadalmi jelzőt – valójában már ekkor is önálló, az általános szabályok hatálya alá eső találmányok szabadalmi oltalmától elkülönülő oltalmi formát képezett.¹¹⁷

Ezen változtatott az első Szt.-novella. Ezt nemcsak az ESZE-hez való dogmatikai és szemantikai igazodás tette szükségessé [hiszen az ESZE 53. cikkének *b*) pontja kizárja a növény- és állatfajtákat a szabadalmi oltalomból], hanem az is, hogy időközben elfogadták a biotechnológiai találmányok jogi oltalmáról szóló 98/44/EK irányelvet.¹¹⁸ Ez utóbbi fejlemény azt is jelentette, hogy immár az Európai Unióban is született olyan jogszabály, amely harmonizációs követelményeket állított szabadalmi jogunk elé. Az irányelv kizárta a növényfajta szabadalmi oltalmát. Az ehhez a szabályozási rendhez való alkalmazkodás érdekében az első Szt.-novella megváltoztatta a növényfajta iparjogvédelmi oltalmának elnevezését; ezzel formális értelemben új oltalmi forma – a növényfajta-oltalom – jött létre. A növényfajta oltalmára használatos elnevezés megváltoztatása egyben azt is maga után vonta, hogy a növényfajta oltalmáról szóló rész¹¹⁹ jobban elkülönült az Szt.-nek az ipari találmányokra vonatkozó részeitől. Az első Szt.-novellával végrehajtott módosítások – eltérve a korábbi szabályozási módszertől – meghatározták mindazokat az anyagi és eljárási jogi szabályokat, amelyek csak a növényfajtákra vonatkoznak, és azokban az esetekben, amelyekben nem bizonyult indokoltnak, hogy speciális rendelkezés vonatkozzon a növényfajtákra, kifejezett utalással írta elő az ipari találmányokra irányadó szabályok alkalmazását.¹²⁰

Az első Szt.-novella az állatfajta szabadalmi oltalmát is megszüntette. Mivel az állatfajtákra nem jött létre nemzetközi szabályozás, amelyből nemzetközi jogi kötelezettség hárulhatott volna hazánkra, hogy tartsa fenn az állatfajta oltalmát, és mivel ennek szükségességét a gyakorlat sem igazolta (hiszen az első Szt.-novella elfogadásakor nem volt hatályban egyetlen állatfajta adott szabadalom sem), az első Szt.-novella anélkül szüntette meg az

¹¹⁶ Az Szt.-nek a növényfajta oltalmára vonatkozó eredeti rendelkezései a növényfajta oltalmára létesült Nemzetközi Egyezmény (az ún. UPOV-egyezmény) 1978. évi szövegével álltak összhangban (az egyezmény e szövegét az 1983. évi 14. tvr. hirdette ki). 1991-ben azonban felülvizsgálták az UPOV-egyezményt, az új szöveg 1998-ban lépett hatályba. Magyarország az új szöveget nem írta alá, ezért azt nem is erősíthette meg; a hatályba lépett új szöveghez azonban hazánk csatlakozhatott. Az első Szt.-novella az ehhez szükséges jogalkotási feladatot is elvégezte: összehangolta a növényfajta-oltalom szabályait az UPOV 1991. évi szövegével. Az 56/2002. (IX. 13.) OGY határozat döntött a Magyar Köztársaságnak az UPOV 1991-ben felülvizsgált szövegéhez történő csatlakozásáról; az új szöveget a 2002. évi LI. törvény hirdette ki. L.: 2003/1-SZKV, különlenyomat, p. 107–121.

¹¹⁷ L. az első Szt.-novellához fűzött indokolást, i. m. (111), p. 30.

¹¹⁸ Erről részletesebben l.: az első Szt.-novellához fűzött indokolás, i. m. (111), általános indokolás VI. fejezet, p. 26–30.

¹¹⁹ L. a hatályos Szt. ötödik részét (105–115/C. §-ait). Meg kell jegyezni, hogy a 2005. évi LXXXIII. törvény – a második Szt.-novella – e részt kiegészítette a közösségi növényfajta-oltalmi rendszerre vonatkozó rendelkezések beillesztésével. Az Szt.-be így beépült XIV/B. fejezet főként a közösségi növényfajta-oltalmi bejelentés továbbítását, a növényfajta-oltalom felélesztését és a bitorlás jogkövetkezményeit szabályozza.

¹²⁰ Az első Szt.-novellához fűzött indokolás, i. m. (111), p. 32.

állatfajták „speciális” szabadalmi oltalmát, hogy a helyébe fajtaoltalmat állított volna (mint azt tette a növényfajták esetében).¹²¹

Az első Szt.-novella csupán a növényfajtakat és az állatfajtakat vonta ki a szabadalmazhatóság köréből. Megengedte – fenntartotta – viszont azoknak a növényre vagy állatra vonatkozó találmányoknak a szabadalmazhatóságát, amelyek műszaki megvalósíthatósága nem korlátozódik valamely növény- vagy állatfajtára.¹²²

Az első Szt.-novella – az irányelv 4. cikke (1) bekezdésének *b*) pontjával összhangban – kizárta a növények vagy állatok előállítására szolgáló, lényegében biológiai eljárások szabadalmazhatóságát. Ez a kizárás a természetben előforduló folyamatokra (elsősorban a keresztezésre és a szelekcióra) vonatkozik, és nem érinti a mikrobiológiai vagy más műszaki eljárások, illetve az ilyen eljárásokkal előállított termékek szabadalmazhatóságát.¹²³

Az Szt. újraírta a szabadalmazhatóság feltételeit; 1. §-ának (1) bekezdése szerint szabadalmazható minden új, feltalálói tevékenységen alapuló, iparilag alkalmazható találmány (a technika bármely területén – az első Szt.-novellával beillesztett kiegészítés szerint). Az Rszt. a szabadalmazhatósághoz a megoldás újdonságát, haladó és műszaki jellegét, valamint gyakorlati alkalmazhatóságát kívánta meg. Ezt haladta meg az Szt. a nemzetközi és az európai szabályozási minták – különösen az ESZE 52–57. cikke – nyomán azzal, hogy a szabadalmazhatósághoz az említett hármas követelményt állította fel: a találmánynak ahhoz, hogy szabadalmazható legyen, újnak, feltalálói tevékenységen alapulónak és iparilag alkalmazhatónak kell lennie.¹²⁴

Amint azt az Szt. miniszteri indokolása¹²⁵ is kifejtette, az újdonság követelményének rendeltetése, hogy jogbiztonságot teremtsen a különböző műszaki megoldásokat hasznosító jóhiszemű harmadik személyek számára, illetve, hogy kizárja a kettős szabadalmaztatást. Annak megkövetelése a szabadalmazhatósághoz, hogy a találmány új legyen, ugyanis biztosítja: a szabadalom révén szerzett kizárólagos hasznosítási jog ne sértse a már ismertté, közkinccsé vált megoldások felhasználóinak érdekeit, és ugyanarra a tárgyra vonatkozóan ne adjanak különböző jogosultak számára több szabadalmat.

Az Szt. – hasonlóan az Rszt.-hez – a találmány újdonságát világviszonylatban követeli meg a szabadalmazhatósághoz;¹²⁶ nincs tehát jelentősége annak a körülménynek, hogy a találmány újdonságát kizáró nyilvánosságra jutás belföldön vagy külföldön történt-e. Közömbös továbbá az is, hogy a nyilvánosságra jutás milyen formában következik be, annak ugyanis csak a legjellemzőbb eseteit sorolja fel példálózva a törvény.

Az Szt. változást hozott azonban azzal, hogy az újdonság és az alkotói színvonal krité-

¹²¹ Az első Szt.-novellához fűzött indokolás, i. m. (111), p. 33.

¹²² L. az Szt.-nek az első Szt.-novella 4. §-ával megállapított 6. §-át, különösen a (4) bek. *a*) pontját és az (5) bek.-t.

¹²³ L. a hatályos Szt. 6. §-a (4) bek.-ének *b*) pontját és (7)–(9) bekezdéseit.

¹²⁴ Gödölle, i. m. (13), p. 23.; Palágyi, i. m. (106), p. 12.; Ficsor, i. m. (11) p. 4–5.

¹²⁵ Indokolás, i. m. (11), p. 369–370.

¹²⁶ L. az Szt. 2. §-ának (1) és (2) bek.-ét.

riumait különválasztotta.¹²⁷ A találmány szabadalmazhatóságához szükséges újdonságot kizárólag objektív ismérvek szerint határozta meg, bevezetve a „technika állása” fogalmát, amely nemzetközileg széles körben elterjedt.¹²⁸ A technika állásához tartozik mindaz, ami az elsőbbség időpontja előtt bárki számára hozzáférhetővé vált. A találmány újdonságát a vele megegyező megoldás nyilvánosságra jutása zárja ki. A nyilvánosságra jutás a megoldás bárki számára való hozzáférhetővé válásával következik be. Közömbös az, hogy az újdonságrontó anyagot ténylegesen megtekintették-e (akár a feltaláló, akár harmadik személyek), vagyis nincs jelentősége annak, hogy a megoldást valójában nem ismerték meg, ha bárki megismerhette. Az újdonság megítélésénél az elsőbbségi időpont irányadó; erről az Szt. 61. §-a rendelkezik.¹²⁹

Fontos különbség korábbi szabadalmi jogunk és az Szt. között, hogy az utóbbi a kettős szabadalmaztatás kizárására szolgáló ún. igényrontásnak a korábbi jog szerinti szabályozását a technika állásának teljes kiterjesztésű értelmezésével váltotta fel. [Szt. 2. § (3) bek.]¹³⁰ Mind az igényrontás, mind pedig a technika állásának teljes kiterjesztésű értelmezése arra az esetre nyújt megoldást, ha a korábbi elsőbbségű szabadalmi vagy használati mintaoltalmi bejelentést a hatósági eljárásban a vizsgált szabadalmi bejelentés elsőbbségi időpontja után publikálták. Az Szt. elfogadásáig szabadalmi jogunk erre az esetre úgy rendelkezett, hogy a találmány nem részesülhet szabadalmi oltalomban, ha tárgya korábbi elsőbbségű szabadalom vagy használati mintaoltalom tárgyával egyezik [Rszt. 6. § (3) bek. c) pont]. Az Szt. viszont fikciót állított fel, amelynek értelmében a technika állásához tartozónak kell tekinteni az olyan, korábbi elsőbbségű szabadalmi vagy használati mintaoltalmi bejelentés tartalmát is, amelyet a bejelentési eljárásban a vizsgált bejelentés elsőbbségi időpontját követően közétettek, illetve meghirdettek [Szt. 2. § (3) bek.].

A korábbi szabályozás szerinti igényrontás esetén a megoldások egyezőségét az igénypontok alapján kellett megállapítani, az Szt. által bevezetett fikció szerint pedig az említett bejelentések egész tartalma a technika állásához tartozik, és így újdonságrontó. Az igényrontás – mint az oltalmazhatóságot kizáró ok – rendeltetése csak a kettős szabadalmaztatás megakadályozása, és ezért csak a megadott oltalom lehet igényrontó hatású. Az Szt. szerinti fikció – miközben a kettős szabadalmaztatást is kizárja – az újdonság megítélésében érvényesül: ezért az újdonságrontó hatást nem az oltalom megadásához, hanem a bejelentés hatósági publikálásához köti.

¹²⁷ Gödölle, i. m. (13), p. 23.; Palágyi, i. m. (106), p. 12.

¹²⁸ A „technika állása” kifejezésről kialakult élénk parlamenti vitát illetően l. e tanulmány 4.7. pontját. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 1. (111.) évf. 2. sz., 2006. április, p. 16–18.

¹²⁹ Palágyi, i. m. (106), p. 12–15.

¹³⁰ Ezt Gödölle István is „lényeges változásnak” tekintette és üdvözölte, „jobb megoldásnak” ítélve „a teljes leírás figyelembevételét az igényrontás jogintézményénél”. Gödölle, i. m. (13), p. 23.; Palágyi Tivadar megértéssel ismerte el, hogy „a teljes kiterjesztésű technika állása furcsa és szokatlan” lehet „mindazok számára, akik még nem barátkoztak meg vele közelebbről, mert olyan bejelentéseket is a technika állásához tartozónak, vagyis újdonságrontónak minősít, amelyek a vizsgált bejelentés elsőbbségének időpontjában még nem jutottak nyilvánosságra”. Palágyi, i. m. (106), p. 13.

A technika állásának teljes kiterjesztésű értelmezését illetően az első Szt.-novella – noha más szabályozási módszert követett – lényegében átvette az Szt. eredeti változatából a nemzetközi szabadalmi bejelentések tartalmának figyelembevételére vonatkozó szabályozást: az Szt. 2. §-a (3) bekezdésének alkalmazásában a nemzetközi szabadalmi bejelentés közzétételét akkor kell azonosnak tekinteni az MSZH előtti eljárásban történő közzététellel, ha a nemzetközi bejelentéssel kapcsolatban szabályszerűen teljesítették a 84/S. § (3) bekezdésében előírt cselekményeket, azaz – az elsőbbségi naptól számított 31 hónapon belül – benyújtották a nemzetközi bejelentés magyar fordítását, közzölték a feltaláló nevét és címét, valamint megfizették a nemzeti díjat [Szt. 84/T. § (2) bek., 84/S. § (3) bek., de lásd a 84/S. § (4)–(6) bek.-eit is].

Az első Szt.-novellának az ESZE-hez való csatlakozás kapcsán rendeznie kellett azt is, hogy a technika állásának teljes kiterjesztésű értelmezése szempontjából miként jöhetnek számításba a – Magyarországot megjelölő – európai szabadalmi bejelentések. Az ESZE 139. cikkével összhangban az Szt. 84/D. §-ának (2) bekezdése immár úgy rendelkezik, hogy a 2. § (3) bekezdésének alkalmazásában az európai szabadalmi bejelentésnek az ESZH előtti eljárásban történő közzétételét, vagy azt a közzétételt, amely az ESZE alapján e kérdésben is helyettesíti az ESZH előtti eljárásban való közzétételt (lásd az ESZE 158. cikkét), azonos hatályúnak kell tekinteni az MSZH előtti eljárásban való közzététellel, tehát az így közzétett európai szabadalmi bejelentések tartalma is a technika állásához sorolódik – méghozzá (szemben a PCT-bejelentések esetével) fordítás benyújtása nélkül.

Valójában a technika állásának teljes kiterjesztésű értelmezése nem nyújt az igényrontás konstrukciójánál koherensebb, következetesebb rendszert, nem kis részben azért, mert alkalmazása során elhomályosul a jogintézmény alapvető rendeltetése. A rendeltetésétől eltávolodó jogintézmény pedig meglehetősen elképzelések áldozatává válhat: a szabadalmi anyagi jog egyetemes harmonizációjára irányuló tárgyalásokon „slágertemaként” tér vissza újból és újból az az ötlet, hogy a PCT-bejelentések tartalma pusztán az adott ország (regionális szervezet) megjelölése folytán a teljes kiterjesztésű értelmezés során a technika állásához (az ún. „*secret prior art*”-hoz) sorolódjon a szóban forgó országokban, illetve regionális szervezetekben, függetlenül attól, hogy a nemzeti (regionális) szakaszba lépéshez benyújtják-e a bejelentés fordítását.¹³¹ Ide vezetett, hogy a technika állásának teljes kiterjesztésű értelmezése „többet tud”, mint amennyit feltétlenül kellene, hiszen nem kizárólag csak azokban az esetekben érvényesül, amikor a kettős szabadalmazást kellene elkerülni. A szabadalmi jogi harmonizációról folyó nemzetközi tárgyalásokon európai oldalról azért is háráthatók el nehezen az ilyen irányú javaslatok, mivel – mint láttuk – az európai szabadalmi bejelentések tartalmát a szerződő államokban tett bejelentésekkel szemben fordítás hiányában is figyelembe kell venni a technika állásának e sajátos részeként („*secret prior art*”-ként).

¹³¹ CA/PL 12/06, Munich, 26. 04. 2006, p. 2–4., p. 9–10.; l. még: CA/PL 10/05, Munich, 15. 09. 2005, p. 1–7.

Az Szt. abban is eltért az Rszt.-től az újdonság követelményének szabályozásában, hogy bevezette az ún. türelmi időt (Szt. 3. §). Ennek megfelelően a találmány nyilvánosságra jutásának bizonyos esetekben nincs újdonságrontó hatása, ha a nyilvánosságra jutástól számított hat hónapon belül megteszik a szabadalmi bejelentést. Az Szt. a kiállításon való bemutatást is ide sorolta, szükségtelenné téve ezzel az Rszt. szerinti kiállítási elsőbbséget. A bejelentő csak akkor tarthat igényt arra, hogy találmányának kiállításon történő bemutatását hagyják figyelmen kívül a technika állásának meghatározásakor, ha ennek érdekében kiállítási nyilatkozatot tesz és benyújtja a kiállítási igazolást (Szt. 64. §).

A türelmi idő kérdése mind az ESZE 2000. évi felülvizsgálatát megelőzően, mind pedig a szabadalmi anyagi jog egyetemes harmonizációjáról folyó tárgyalásokon központi témává vált.¹³² A legnagyobb dilemma Európa számára, hogy a türelmi idő kedvezménye kiterjedjen-e arra az esetre, ha a nyilvánosságra jutás a bejelentő vagy jogelődje cselekményének eredménye, és ha igen, milyen feltételekkel és határidővel. E kérdésben az Európai Unió tagállamai is közös álláspontot alakítottak ki. Az elhúzódó nemzetközi és európai viták egyelőre még nem jártak olyan eredménnyel, amely hazai szabadalmi jogunkat igazodásra kényszeríthette volna.

Az Szt. szerint csak meghatározott alkotói teljesítményt képviselő megoldások részesülhetnek szabadalmi oltalomban. Ezt az alkotói követelményt érvényesíti a feltalálói tevékenység oltalmazhatósági kritériuma (Szt. 4. §). A feltalálói tevékenység akkor állapítható meg, ha a megoldás a technika állásához képest nem nyilvánvaló. A nyilvánvalóság megítélésében az adott műszaki területen jártas szakember tudása a zsinórmérték. Ha a technika állásához tartozó ismeretek szakember számára elegendő útmutatást adtak a megoldás megvalósításához, azaz az ilyen ismeretek alapján feltalálói tevékenység nélkül is el lehetett jutni a bejelentett megoldáshoz, akkor az nem részesülhet szabadalmi oltalomban.¹³³

Tekintettel arra, hogy az Szt. 2. §-ának (3) bekezdésében foglalt fikció – vagyis a technika állásának teljes kiterjesztésű értelmezése – valójában hozzá nem férhető ismereteket minősít bárki számára hozzáférhetőnek, e fikció a feltalálói tevékenység szempontjából nem alkalmazható: a feltalálói tevékenység megítélésekor a technika állását ennyivel szűkebben kell figyelembe venni. A 2. § (3) bekezdésének tehát kizárólag az újdonság elbírálásakor van csak jelentősége.¹³⁴

Nem emlékeztetünk meg a feltalálói tevékenység követelményének az Szt.-vel történő bevezetéséről anélkül, hogy azokra a heves és korántsem indokolatlan vitákra ne utalnánk, amelyek az ún. triviális szabadalmak kapcsán alakultak ki, és amelyekben a köznek az a jo-

¹³² CA/PL 12/06, i. m. (131), p. 2., p. 4., p. 11–12.

¹³³ Palágyi, i. m. (106), p. 15–19.

¹³⁴ A szabadalmi anyagi jog harmonizációjáról folyó tárgyalásokon még ez is megkérdőjeleződött annak az amerikai (USA-beli) felfogásnak a következtében, hogy a „*secret prior art*”-ot is figyelembe kellene venni a feltalálói tevékenység (nem nyilvánvalóság) vizsgálata során, és az azonos jogosulttól származó, egymást követő bejelentések „önsorsrontó” hatását ún. „*anti-self-collision*” rendelkezés beillesztésével lehetne elkerülni. L.: CA/PL 12/06, i. m. (131), p. 1–15.

gos igénye fejeződött ki, hogy a szabadalmi hivatalok – főként az ESZH – következetesebben érvényesítsék a feltalálói tevékenység kritériumait.¹³⁵ E viták részletes elemzése meghaladná ennek az írásnak a kereteit, mindazonáltal jelezni kell: a feltalálói tevékenységről kialakult nyilvános vitákban a szabadalmi rendszer hitele, társadalmi elfogadottsága, legitimációja forog kockán. Ez újfajta, közérthető érvelést igényel és a szabadalmi rendszer gazdasági funkcióinak kritikus átvizsgálását követeli meg a szabadalmi szakmától.

A gyakorlati alkalmazhatóságnak az Rszt.-ben használatos követelményét az Szt. az ipari alkalmazhatósággal váltotta fel (Szt. 5. §). Az ipari alkalmazhatóság követelményével az Szt. lényegében a találmány reprodukálhatóságát, ipari, illetve mezőgazdasági felhasználásra való alkalmasságát tette a szabadalmazhatóság feltételévé. Összhangban a nemzetközi gyakorlattal – így a Párizsi Unió Egyezmény 1. cikkének (2) bekezdésével és az egyes nemzeti jogokban elterjedt meghatározással – az ipari alkalmazhatóság szempontjából az ipari jelleget a lehető legtágabban kell érteni. Az Szt. 5. §-a értelmében az ipari alkalmazhatóság a találmány ismérve, a megoldott feladatnak azonban nem kell feltétlenül az ipar területére esnie. Így oltalomban részesülhetnek például orvosi műszerek, gyógyszerek, sporteszközök vagy játékok is. Az Szt. 5. §-ának (2) bekezdése azt is tisztázta: nem tekinthetők iparilag alkalmazhatónak különösen az emberi vagy állati test kezelésére szolgáló gyógyászati vagy sebészeti eljárások, valamint az emberi vagy állati testen végezhető diagnosztikai eljárások. Nem nélküli viszont az ipari alkalmazhatóságot az ilyen eljárásokban alkalmazott termék (például vegyület, keverék).¹³⁶

Az első Szt.-novella – az Európai Unió e tárgyban kiadott, már említett irányelvével összhangban – határozta meg a biotechnológiai találmányok szabadalmazhatóságára vonatkozó speciális szabályokat.¹³⁷

5.3. Mind az Szt. miniszteri indokolása, mind a parlamenti vitában elhangzott államtitkári expozé hangsúlyozta, hogy *„jogharmonizációs szempontból a nemzeti jogalkotásnak lényegében szabad keze van a munkavállalók találmányaival összefüggő jogok és köteleességek ... szabályozásában”*, továbbá, hogy a munkavállalók találmányait illetően az Szt. alapjául szolgáló törvényjavaslat *„elsősorban a német szabadalmi jog megoldásaira”*¹³⁸ épített, olyan szabályozás kialakítását célozva, amely *„egyrészt kellően rugalmas a piacgazdasági igények kielégítéséhez, másrészt megfelelő garanciákat ad a hazai feltalálók jogainak védelmére és érvényesítésére”*.¹³⁹ Ezt a szép ambíciót az Szt. eredetileg talán valóra is váltotta (lásd az Szt.

¹³⁵ CA/92/05, Munich, 18. 05. 2005, p. 1–3.; CA/PL 5/06, Munich, 25. 01. 2006, p. 1–8.; CA/PL 8/06, Munich, 06. 02. 2006, p. 1–3.

¹³⁶ Palágyi, i. m. (106), p. 19–21.

¹³⁷ L. az Szt.-nek az első Szt.-novella 3. §-ával megállapított 5/A. §-át és az első Szt.-novella 4. §-ával megállapított 6. §-át.

¹³⁸ Indokolás, i. m. (11), p. 368.; OGY-jkv., i. m. (54), p. LXXIII.

¹³⁹ OGY-jkv., i. m. (54), p. LXXIII.

9–17. §-ait). A harmonizációs kényszer hiánya azonban idővel hátrányba fordult át: nem lehetett a más irányú kényszerekkel szembeszegezni az európai szabályozásból adódó követelményeket. E tanulságot is tükrözi az MSZH-nak az Európai Bizottság 2006. januári – jogharmonizációs igényeket is feltárni törekvő – kérdőívére adott válaszában¹⁴⁰ az a felvetés, hogy a munkavállalók találmányaira vonatkozóan indokoltá válhat a tagállami jogszabályok összehangolása.

Az említett szabályozási ambíciók jegyében az Szt. számottevően megújította a munkavállalók találmányaira vonatkozó szabályozást.

Az Szt. szűkebbre vonta a szabályozás hatályát: az csak azokra a találmányokra terjed ki, amelyeket munkaviszonyban, közszolgálati vagy közalkalmazotti jogviszonyban álló, vagy szolgálati viszonyban foglalkoztatott személy vagy munkaviszony jellegű jogviszony keretében foglalkoztatott szervezeteti tag alkotott meg. Ezen a körön kívül a szabadalmi igényjogosultságra nézve az általános szabályok érvényesülnek; az érintett felek – például kutatási megbízási, társasági – szerződésükben a szabadalmi igényről rendelkezhetnek.¹⁴¹

Fontos előrelépés volt, hogy az Szt.-vel a szabályozás e tárgykörben is egyszintű és egységes lett, mivel a feltalálók díjazására vonatkozó szabályok is törvényi szinten jelentek meg. Ez a vonatkozó rendelet, a 77/1989. (VII. 10.) MT rendelet hatályon kívül helyezését lehetőséggé és szükségessé tette.

A szabályozás szemléletét jól tükrözte és fontos garanciának számított, hogy az Szt. a feltalálók érdekeinek védelmére ún. egyoldalú avagy „sántikáló” kogenciát vezetett be. Az Szt. 1995-ben elfogadott szövege szerint a feltaláló érdekének védelmét szolgáló törvényi előírástól nem lehetett a feltaláló hátrányára eltérni [lásd az Szt. eredeti 15. §-ának (2) bek.-ét]. Ez fontos vívmánynak számított – hamar odaveszett: a formatervezési minták oltalmáról szóló 2001. évi XLVIII. törvény (Fmtv.) 67. §-a (1) bekezdésének f) pontja e kogenciát eltörölve módosította az Szt. 15. §-át. E módosítást külön – az érintettek bevonásával működő – munkacsoport készítette elő, amelynek jelentése az egyoldalú kogencia ügyében még viszonylag kiegyensúlyozott érvelést tartalmazott:

„A munkacsoport szükségesnek ítélte, hogy tisztázza az Szt. 15. §-ának (2) bekezdésében foglalt – egyoldalú kogenciát bevezető – szabály viszonyát az Szt. 13. §-ának (7)–(9) bekezdésében található rendelkezésekhez.

Az Szt. 15. §-ának (2) bekezdése alapján egyértelműen semmisnek minősülnek a munkavagy egyéb szerződésekbe foglalt olyan kikötések, amelyekben a munkavállaló előre lemond a találmányi díj iránti igényéről. Hasonlóképpen semmis az a szerződési kikötés, amely az Szt. 13. §-ának (7)–(8) bekezdésében előírt arányosság érvényesülését kifejezetten kizárja, illetve az arányossági követelménnyel nyilvánvalóan ellentétesen rendelkezik. Ilyen esetekben a szer-

¹⁴⁰ Replies of the Hungarian Patent Office to the European Commission's Questionnaire on the patent system in Europe. Bp., 2006. március 31., www.mszh.hu

¹⁴¹ Gödölle, i. m. (13), p. 24.; Farkas József: A gazdálkodó szervezetek és az új szabadalmi törvény. Iparjogvédelmi Szemle, 100. évf. VI. sz., 1995. december, p. 1.

zódési kikötés – függetlenül attól, hogy milyen szerződés részét képezi – polgári jogi értelemben semmis, azaz [mivel az Szt. 15. §-ának (2) bekezdésébe ütközik] a Ptk. 200. §-ának (2) bekezdése értelmében tilos szerződésként, illetve szerződési kikötésként minősül semmisnek. A szerződés semmiségére bárki határidő nélkül hivatkozhat [Ptk. 234. § (1) bek.].

Ezzel szemben az a találmányi díjszerződés, amely az előbb említett kikötések valamelyikét nem tartalmazza, nem minősül az Szt. 15. §-ának (2) bekezdése miatt semmisnek pusztán azért, mert a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás között a találmányi díjszerződés megkötésének időpontjában feltűnően nagy az értékkülönbség. Ilyen esetben csupán a szerződés megtámadására nyílik lehetőség a Ptk. 201. §-ának (2) bekezdése alapján. Az érvénytelenség jogkövetkezménye csak az előírt határidőn belül, sikeresen megvalósuló megtámadáshoz fűződik. A felek szolgáltatásainak feltűnő aránytalansága esetén irányadó – egyéves – megtámadási határidőt a Ptk. 236. §-ának (1) bekezdése, valamint e § (2) bekezdésének c) pontja és (3) bekezdése szabályozza.”¹⁴²

Mindazonáltal már a munkacsoport kodifikációs javaslatai sem számoltak az egyoldalú kogencia fenntartásával.¹⁴³

Az új Szt. a korábbi jogszabályoknál differenciáltabban csoportosította a munkavállalók által alkotott találmányokat. A munkaviszonyból eredő kötelezettség teljesítéseként kidolgozott, ún. szolgálati találmányokra vonatkozóan a szabadalmi igény – a feltaláló jogutódjaként – a munkáltatót illeti meg. A szolgálatinak nem minősülő, de a munkáltató tényleges tevékenységi körébe eső, ún. alkalmazotti találmányok esetében a rendelkezés joga a feltalálót illeti meg, a munkáltatónak viszont *ex lege* hasznosítási joga van a találmányra. (Ez a hasznosítási jog azonban – a felek eltérő megállapodása hiányában – korlátozott: nem kizárólagos, és a munkáltató e jog alapján másnak hasznosítási engedélyt nem adhat; végül e hasznosítási jog a munkáltató megszűnése vagy szervezeti egységének kiválása esetén a jogutódra száll át, egyébként másra nem szállhat, illetve nem ruházható át.) Ha a találmány sem szolgálatinak, sem alkalmazottinak nem minősül, a vele kapcsolatos szabadalmi igényre az általános szabályok irányadók.

Az Szt. – szemben korábbi szabadalmi jogunkkal – szabályozta a szolgálati és az alkalmazotti találmányokkal összefüggő ismertetési és nyilatkozattételi kötelezettségeket. Fontos újdonságnak számított, hogy a feltaláló „mögöttes” bejelentési és eljárási jogosítványai helyett anyagi jogi – a szabadalmi eljárás elnehezítését és elhúzódtását „megtakarító”, viszont végső soron kártérítés terhe mellett érvényesülő – kötelezettségeket rótt a munkáltatóra a szabadalmi bejelentést és annak végigvitelét illetően. E rendelkezések szigorát enyhítette, hogy az Szt. módot adott a találmány üzleti titokként való kezelésére annak bejelentése és szabadalmaztatása helyett. A titokban tartás azonban nem érintheti a szolgálati találmány

¹⁴² Jelentés a szolgálati és az alkalmazotti találmányokra vonatkozó szabályozás felülvizsgálatával foglalkozó munkacsoport tevékenységéről és következtetéseiről (a továbbiakban: Jelentés): Iparjogvédelmi Szemle, 105. évf., VI. sz., 2000. december, p. 5.

¹⁴³ Jelentés, i. m. (142), p. 6.

feltalálójának találmányi díj iránti igényét, sőt a díjazás megállapítása során figyelembe kell venni a feltalálót a szabadalmazás elmaradása folytán érő hátrányokat is.

A szolgálati találmány fejében járó díjazás feltételeit és jogcímeit az Szt. – az értelemszerű változtatások mellett – korábbi szabadalmi jogunk alapulvételével állapította meg. Többet jelentett ugyanakkor, hogy az Szt. hatálybalépésétől kezdve a találmányi díjigény jogalapjául szolgálhat az is, ha a hasznosítást előnyös piaci helyzet teremtése vagy fenntartása érdekében mellőzik. Mind a szolgálati, mind az alkalmazotti találmányok hasznosítása esetén az Szt. a feltalálót megillető díjazás mértékének megállapítására az ún. licencianalógia módszerét rendeli alkalmazni. Így a hasznosítás ellenében járó találmányi díjnak arányban kell állnia a díjjal, amelyet – a találmány tárgya szerinti műszaki területen kialakult licenciatforgalmi viszonyokra tekintettel – licenciaszerződés alapján a találmány hasznosítására adott engedély fejében a munkáltatónak, illetve a hasznosító szabadalomtársnak fizetnie kellene. Szolgálati találmány esetén a díj mértékét befolyásolja a munkáltatónak a találmány megalkotásához nyújtott hozzájárulása és a feltaláló munkaviszonyból eredő kötelezettségeinek jellege, köre.

A találmányi díjra vonatkozó szabályozás e garanciális elemeit tette viszonylagos értékűvé, illetve az Szt. eredeti szövegével megteremtett egyensúlyi helyzetet billentette ki a 15. §-nak az Fmtv.-vel végrehajtott – már említett – módosítása. Ez a módosítás nemcsak az egyoldalú kogenciát oldotta föl, hanem egyértelművé tette – ahogy a módosításhoz fűzött indoklás fogalmazott – a találmányi díjszerződések „*polgári jogi besorolását, valamint azt, hogy olyan – mindkét fél számára nagyobb, de egyben megosztott kockázatot hordozó – találmányi díjszerződés is köthető, amelyben meghatározott összegű találmányi díjat állapítanak meg a feltaláló jövőben megalkotásra, illetve értékesítésre kerülő találmányaival kapcsolatban*”.¹⁴⁴ A „*kockázatmegosztásra irányuló találmányi díjszerződés*”¹⁴⁵ „feltalálása” aligha kerül majd a magyar szabadalmi jog történetének legfényesebb oldalaira.

A szolgálati találmányra vonatkozó szabályozás módosítását legutóbb az Európai Unióhoz való csatlakozás, és annak kapcsán a kiegészítő oltalom magyarországi bevezetése tette szükségessé.¹⁴⁶

5.4. Alapvető változásokat eredményeztek az Szt.-nek a szabadalmi oltalom tartalmát megállapító szabályai. Ezek alapjául elsősorban a közösségi szabadalomról szóló Luxemburgi Egyezmény 25–28. cikkei, valamint a közösségi tagállamok nemzeti szabadalmi jogszabályai szolgáltak. (A Luxemburgi Egyezmény – *de facto* harmonizációs hatására figyelemmel – annak ellenére harmonizációs minta lehetett, hogy sem 1995-ig, sem azóta nem lépett

¹⁴⁴ Indokolás a formatervezési minták oltalmáról szóló törvényjavaslathoz, 2001/12-SZKV, különlenyomat, p. 16.

¹⁴⁵ L. a hatályos Szt. 15. §-ának (2) bek.-ét.

¹⁴⁶ Ennek érdekében módosította a 2003. évi CII. törvény 110. §-ának a) pontja az Szt. 13. §-a (1) bekezdésének a) és b) pontját.

hatályba.)¹⁴⁷ A szabadalmi oltalom tartalmát meghatározó rendelkezések kialakítását természetesen a TRIPS-egyezmény idevágó szabályai is befolyásolták.¹⁴⁸

Az Szt. ötvözte azt, a magyar szabadalmi jogi hagyományban gyökerező felfogást, amely a szabadalmast bizonyos cselekmények elvégzésére kizárólagosan feljogosító jogi pozícióként tekint a szabadalmi oltalomra, azzal a nemzetközileg elterjedtebb megközelítéssel, amely a szabadalmi oltalom lényegét abban látja, hogy a szabadalmas másokat eltilthat meghatározott cselekményektől.¹⁴⁹ Az Szt. az abszolút szerkezetű jogviszonyban testet öltő szabadalmi oltalomnak mindkét oldalát megjelenítette. A 19. § (1) bekezdése kiindulási pontként rögzítette: a szabadalmasnak kizárólagos joga van a találmány hasznosítására; e § (2) bekezdése pedig felsorolta azokat a cselekményeket, amelyekről a szabadalmas bárkit eltilthat. [E tanulmány 4.7. pontja már szólt arról, hogy e hasznosítási cselekmények listáját miként egészítette ki az első Szt.-novella a találmány tárgyát képező termék, illetve a találmány tárgyát képező eljárással közvetlenül előállított termék forgalombahozatali célból történő raktáron tartásával.]

Összességében a szabadalmast megillető kizárólagos hasznosítási jog hatálya alá tartozó cselekményeket az Szt. korábbi szabadalmi jogunknál részletesebben, árnyaltabban és szélesebben határozza meg. Külön szolt a termék- és az eljárási szabadalmakból folyó jogokról, és már eredeti szövegében is nevesítette hasznosítási cselekményként a forgalomba hozatalra való felajánlást és az eljárás használatra ajánlását. Ezenkívül szabályozta az ún. közvetett hasznosítást is [Szt. 19. § (3)–(5) bek.]. Ez utóbbiról akkor beszélhetünk, ha valaki a szabadalmas engedélye nélkül a találmány hasznosítására nem jogosult személynek a találmány lényeges elemével kapcsolatos dolgot ad át vagy ajánl fel átadásra a találmány megvalósítása céljából, feltéve, hogy tudja, vagy a körülmények alapján nyilvánvaló, hogy a dolog a találmány megvalósítására alkalmas, illetve arra szolgál. A szabadalmas kizárólagos joga az ilyen közvetett hasznosításra azonban nem terjed ki, ha az átadott vagy felajánlott dolog a kereskedelmi forgalomban kapható szokásos áru, kivéve, ha az ilyen áru átadója, illetve felajánlója szándékosan közvetlen hasznosítási cselekmények végzésére indítja az átvevőt. Meg kell továbbá említeni, hogy a közvetett hasznosításra vonatkozó rendelkezések alkalmazásában nem minősül a találmány hasznosítására jogosultnak, aki olyan cselekményeket végez, amelyekre az Szt. 19. §-ának (6) bekezdése szerint a kizárólagos hasznosítási jog nem terjed ki.

Az Szt. nemcsak a hasznosítási cselekmények pozitív taxációjával vonta meg a szabadalmi kizárólagos jog határait, hanem egyértelművé tette azt is, hogy a kizárólagos hasznosítási jog mely cselekményekre nem terjed ki. Ezek közül feltétlenül meg kell említeni a gazdasági tevékenység körén kívül végzett, valamint a kísérleti célú cselekményeket.

¹⁴⁷ A közösségi szabadalom ügyéről l. pl.: Ficsor Mihály: Magyarország csatlakozása az Európai Szabadalmi Egyezményhez. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 107. évf., 4. sz., 2002. augusztus, p. 3–17.

¹⁴⁸ L. különösen a TRIPS-egyezmény 28. és 30. cikkét.

¹⁴⁹ Gödölle, i. m. (13), p. 25.

Ez utóbbiak szabadalmi jogi megítélése megér egy rövid kitérőt. Az Szt. 1995-ben elfogadott szövege szerint a kizárólagos hasznosítási jog nem terjedt ki a találmány tárgyával kapcsolatos kísérleti célú cselekményekre, ideértve a gyógyszer forgalomba hozatalának engedélyezéséhez szükséges kísérleteket és vizsgálatokat. Ezt a rendelkezést mind a társulás intézményrendszerében, mind a csatlakozási tárgyalásokon kifogásolta az Európai Unió, noha a szabadalmi oltalom alól engedett e kivételről közösségi jogszabály akkor még nem rendelkezett (sem megengedőleg, sem e kivételt megtiltva).¹⁵⁰ A magyar érvelés szerint az Szt. e szabálya ezért nem is sérthette a közösségi jogot, a TRIPS-egyezménnyel pedig összeegyeztethető volt. Ez utóbbit – lényegében – megerősítette a Kereskedelmi Világszervezetben az EK részéről Kanada ellen kezdeményezett vitarendezési eljárásban hozott döntés,¹⁵¹ kimutatva, hogy a TRIPS-egyezmény szabályai – különösen a 30. cikkében foglaltak – lehetőséget adnak a szabadalmi oltalom alól engedett ilyesféle kivételekre. Világossá vált e WTO-döntés alapján ugyanakkor, hogy a magyar szabályozás aggálytalanná akkor válik, ha – összhangban a TRIPS-egyezmény 27. cikkének (2) bekezdésében foglaltakkal – technológiailag semleges (azaz nem kizárólag a gyógyszerekre összpontosító) megfogalmazást kap. Az ehhez szükséges kiigazítást az Fmtv. záró rendelkezései végezték el.¹⁵² Az Szt. 19. §-a (6) bekezdésének b) pontja ebben az új megfogalmazásban immár általánosságban a találmány tárgyát képező termék vagy a találmány tárgyát képező eljárással előállított termék forgalomba hozatalának engedélyezéséhez szükséges kísérleti cselekményeket és vizsgálatokat sorolja azok közé a kísérleti cselekmények közé, amelyekre a szabadalmast megillető kizárólagos hasznosítási jog nem terjed ki. Idővel pedig megszületett az az európai közösségi jogszabály is, amely – kis túlzással szólva: a magyar mintát követve – az Szt.-ben tükröződővel azonos szabadalmi jogi megítélésben részesítette a forgalombahozatali engedély megszerzéséhez szükséges kísérleti cselekményeket és vizsgálatokat.¹⁵³

A szabadalmi oltalom tartalmának szabályozásában újdonságnak számított az eljárási szabadalmakkal kapcsolatban a bizonyítási terhet megfordító rendelkezés [Szt. 19. § (7) bek.], valamint az ún. jogkimerülés intézményének tételes jogi rangra emelése (Szt. 20. §). A jogkimerülésnél figyelembe vett területet előbb az első Szt.-novella 7. §-a terjesztette ki belsőldről az Európai Közösség területére,¹⁵⁴ majd pedig a 2004. évi LXIX. törvény 9. §-ának (1)

¹⁵⁰ Mihály Zoltán Ficsor: Striking New Balances: The Protection of Pharmaceuticals and the Future of the Industrial Property System in Europe – a Central and Eastern Perspective. Presentation at the WIPO International Conference on „Intellectual Property, the Internet, Electronic Commerce and Traditional Knowledge”, Sofia, Bulgaria, May 29 to 31, 2001, p. 1–12.; Mihály Ficsor: IP in an Enlarged EU. Industrial Property – Quo Vadis? The future role of IP in creating wealth and employment and stimulating innovation and competition. Ischia (Naples) – Italy, 5–7 October 2003, European Commission-Internal Market DG, Presidenza Italiana del Consiglio dell’Unione Europea, p. 90–97.

¹⁵¹ Case WT/DS 114

¹⁵² L. az Fmtv. 67. §-a (1) bek.-ének h) pontját és a hozzá kapcsolódó indokolást. Indokolás a formatervezési minták oltalmáról szóló törvényjavaslathoz, i. m. (144), p. 16.

¹⁵³ Directive 2004/27/EC of the European Parliament and of the Council of 31 March 2004 amending Directive 2001/83/EC on the Community code relating to medicinal products for human use, OJ L 136, 30. 4. 2004, p. 34.

¹⁵⁴ Az első Szt.-novellához fűzött indokolás, i. m. (111), p. 34.

bevezetésével végrehajtott módosítás tette egyértelművé, hogy az Európai Gazdasági Térség teljes területét kell számításba venni. Az Európai Unióhoz való csatlakozásról szóló szerződés az ún. speciális mechanizmus bevezetésével átmenetileg korlátozta a közösségi (EGT-) jogkimerülést a gyógyszertermékekkel kapcsolatban.¹⁵⁵ Az e kérdésben elért megállapodás lényege az volt, hogy a csatlakozást követően a gyógyszertermék magyarországi forgalomba hozatala mindaddig nem eredményezheti a kizárólagos hasznosítási jog közösségi szintű kimerülését, amíg az adott termékkel kapcsolatos magyarországi oltalomszerzési lehetőségek és az EU érintett tagállamában nyitva álló hasonló lehetőségek között korábban meglévő különbségek hatásai ténylegesen érezhetők az adott gyógyszertermék kapcsán.¹⁵⁶

Szintén az Európai Unióhoz való csatlakozást szolgálta – készítette elő – az első Szt.-novella azzal, hogy az e tárgyban kiadott irányelvvel (lásd e tanulmány 5.2. pontját) összhangban speciális szabályokat állapított meg a biotechnológiai találmányok szabadalmi oltalmának tartalmára és kimerülésére [Szt. 20/A. §].

Az oltalom terjedelmének meghatározásában az Szt. egyrészt a korábbi szabályozást vette át, másrészt az ESZE 69. cikkéhez kapcsolódó jegyzőkönyvben foglalt értelmezési szabályokat érvényesítette. Így az Szt. értelmében a szabadalmi oltalom terjedelmét az igénypontok határozzák meg. Az igénypontokat a leírás és a rajzok alapján kell értelmezni. A szabadalmi oltalom az olyan termékre vagy eljárásra terjed ki, amelyben az igénypont összes jellemzője megvalósul. Az igénypontok értelmezésére vonatkozó, az ESZE említett jegyzőkönyvével harmonizáló szabály szerint az igénypontok tartalmát nem lehet szó szerinti értelmükre korlátozni; az igénypontoknak azonban olyan jelentőséget sem lehet tulajdonítani, mint ha azok csupán iránymutatást adnának szakember számára az oltalmazni kívánt találmány megállapításához. Ezzel az Szt. az oltalom körét meghatározó igénypontoknak a túl szűk és a túl széles értelmezését egyaránt kizárta. Ez az oltalom olyan megerősítést jelentette, amely nélkülözhetővé tette az ún. ekvivalenciaelvnek a törvényben való megfogalmazását (Szt. 24. §).¹⁵⁷

A szabadalmi oltalom tartalmához közvetve hozzátartoznak a jogsértés – szabadalombitorlás esetén – alkalmazható jogkövetkezmények, valamint azok az eljárási jogi megoldások, amelyek előmozdíthatják a szabadalombitorlással szembeni hatékony fellépést. E területen elsőként a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény záró rendelkezései gazdagították és áramvonalasították az Szt.-beli szabályozást.¹⁵⁸ E változások az egyes törvényeknek az iparjogvédelmi és a szerzői jogok érvényesítésével összefüggő módosításáról szóló 2005. évi CLXV. törvény (a harmadik Szt.-novella) elfogadásával teljesedtek

¹⁵⁵ L. a csatlakozási szerződést kihirdető 2004. évi XXX. törvény I. számú mellékletében a csatlakozási okmány IV. mellékletének 2. pontját. Magyar Közlöny, 2004. 60/II. sz., p. 935.

¹⁵⁶ Az első Szt.-novellához fűzött indoklás, i. m. (111), p. 34.; *Mihály Zoltán Ficsor*, i. m. (150), p. 11–12.; *Mihály Ficsor*, i. m. (150), p. 93–94.

¹⁵⁷ *Gödölle*, i. m. (13), p. 26.

¹⁵⁸ *Mihály Ficsor*: The Hungarian ..., i. m. (32), p. 25–50.

ki. A harmadik Szt.-novella – főként az Szt. 35. §-ának és 104. §-ának teljes átszabásával – a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről szóló 2004/48/EK irányelvvel egyeztetve össze szabadalmi jogunkat.¹⁵⁹

5.5. Az Szt. nagyban átalakította az MSZH előtti folyó szabadalmi eljárások szabályait is. Ez a szabályrendszer további – igen nagymértékű – átalakuláson ment keresztül a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (Ket.), valamint az Szt.-nek a Ket. miatt szükségessé váló módosításait tartalmazó 2005. évi LXXXIII. törvény (a második Szt.-novella) elfogadásával. Emellett formálta, kiigazította az MSZH előtti eljárások szabályait az első és a harmadik Szt.-novella is.

Az Szt. megváltoztatta iparjogvédelmi hatóságunk elnevezését. Az Országos Találmányi Hivatal Magyar Szabadalmi Hivatalként működött tovább. Az Szt. 44. §-ának módosításával az 1999. évi CXIX. törvény pedig az MSZH statútumának legfontosabb elemeit rögzítette törvényi szinten: az MSZH a szellemi tulajdon védelmének önálló feladat- és hatáskörrel rendelkező – a Kormány irányítása alá tartozó – országos hatáskörű szervévé vált. Ennek nyomán született meg a Magyar Szabadalmi Hivatalról szóló 86/2000. (VI. 15.) Korm. rendelet.¹⁶⁰

Az Szt. a szabadalom megadására irányuló eljárás szabályozásában – az értelemszerű eltérésekkel – jórészt az ESZE rendszerét, az ESZH előtti eljárás mintáját követte, jóllehet elvileg ez nem lett volna szükségszerű.¹⁶¹ Ez főként az eljárás szakaszossá tételében és a bejelentő rendelkezési jogának fokozott érvényesítésében volt tetten érhető.

Nagy szerkezeti változást hozott a szabadalmi bejelentési eljárás említett szakaszolása, ami a magyar bejelentési eljárást az ESZH előtti engedélyezési eljáráshoz tette struktúrájában, logikájában hasonlatossá. Ennek megfelelően a szabadalom megadására irányuló eljárás az Szt. alapján is több szakaszra oszlik, az eljárás továbbvitele rendre az ügyfél döntésétől függ. Ezáltal – a jogállami követelményekhez is igazodva – az új szabályozás erősítette, kiterjesztette az ügyfél rendelkezési jogát, miközben – több „szűrő” beépítésével – takarékosabbá, hatékonyabbá is alakította az eljárást. Az egyes eljárási szakaszok megindítása másfelől összekapcsolódott a megfelelő igazgatási szolgáltatási díj megfizetésével. Ennek következtében az eljárás költségei, díjai jobban igazodtak a hatóság tényleges igénybevételéhez, a díjak szolgáltatási jellege a korábbiaknál hangsúlyosabbá vált. Az Szt. a következő főbb

¹⁵⁹ Directive 2004/48/EC of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the enforcement of intellectual property rights, OJ L 195, 2. 6. 2004, p. 16; *Bacher Vilmos, Faludi Gábor*: A jogérvényesítésről szóló közösségi irányelv magyar jogba való átültetésének egyes kérdései. In: *Fehér Könyv*, i. m. (114), p. 153–168.

¹⁶⁰ *Bendzsel Miklós*: Kormányrendelet a Magyar Szabadalmi Hivatalról. Iparjogvédelmi Szemle, 105. évf., III. sz., 2000. június, p. 1–10.

¹⁶¹ *Kürtös József*: A szabadalom megadására irányuló eljárásnak az új törvénnyel várható változásai. Iparjogvédelmi Szemle, 100. évf. IV. sz., 1995. augusztus, p. 8–15.; *Jakabné Molnár Judit*: Az új szabadalmi törvény szerinti eljárás sajátosságai az európai szabadalmi eljárás tükrében. Iparjogvédelmi Szemle, 100. évf. VI. sz., 1995. december, p. 10–23.

eljárási szakaszokat vezette be: bejelentést követő vizsgálat, alaki vizsgálat, újdonságkutatás, közzététel, érdemi vizsgálat. Az egyes szakaszokat rendre a megfelelő hatósági publikációk zárják le.

Az új Szt. a jogalapításhoz szükséges minimális követelmények rendszeréről áttért az ESZE-ben is alkalmazott megoldásra, amely a bejelentési nap elismerését köti a legalapvetőbb kellékek meglétéhez. A bejelentési nap így a bejelentés benyújtásától eltérő időpontot jelöl, ha a bejelentés napja csak a felhívást követő hiánypótlás eredményeként ismerhető el; ez a megoldás lényegesen eltért a korábbi szabályozástól (Szt. 58. és 65–66. §).

Új módon szabályozta az Szt. a szabadalmi bejelentés egységességének kérdését. Az Szt. alapján a szabadalmi bejelentésben csak egy találmányra vagy pedig a találmányok olyan csoportjára igényelhető szabadalom, amelyet egyetlen közös találmányi gondolat kapcsol össze. Ez utóbbiról akkor van szó, ha a találmányok mindegyike ugyanazon a felismerésen alapul, és ha a szóban forgó találmányok együtt biztosítják a kitűzött feladat megoldását (Szt. 59. §).

Sok újdonsággal szolgált az elsőbbség szabályozása. Az Szt. megőrizte a bejelentési és az uniós elsőbbséget. Nem alkalmazta viszont a módosítási és a kiállítási elsőbbséget. Ez utóbbit az újdonság fogalmi körében, megváltozott jogi alapon élte tovább. Új elsőbbségi formaként jelent meg viszont a belső elsőbbség, amely – meghatározott feltételekkel – egy folyamatban lévő, azonos tárgykörű másik hazai szabadalmi bejelentésre alapozható. Emellett az Szt. a korábbi szabályozás szigorát lényegesen enyhítette azzal, hogy a bejelentés napjától számított két hónap elteltéig még megengedte az uniós és a belső elsőbbség igénylését, az uniós elsőbbségi irat benyújtására pedig négy hónapot hagyott. Az elsőbbségi igény érvényesítésére nyitva álló határidő elmulasztása esetére továbbra is kizárta az igazolás lehetőségét, az elsőbbségi irat benyújtásának elmulasztása viszont orvosolhatóvá vált (Szt. 61. §).

Az egyes eljárási szakaszokhoz kapcsolódóan új határozattípus jelent meg. Egyes mulasztások jogkövetkezménye az Szt.-ben már nem a bejelentés (kérelem) elutasítása, hanem az, hogy a bejelentést (kérelmet) visszavontnak kell tekinteni.

Az Szt. bevezette, hogy az újdonságkutatási jelentést és az abban hivatkozott iratok másolatait az MSZH megküldi a bejelentőnek, elősegítve ezzel az eljárás folytatásával kapcsolatos döntését. Az Szt. alapján az újdonságkutatásról – követve az európai példát – hatósági tájékoztatást is publikálni kell (Szt. 69. §).

Az Szt. egyértelművé tette, hogy a szabadalmi bejelentést a legkorábbi elsőbbség napjától számított tizennyolc hónap elteltével mindenképpen közzé kell tenni. A közzététel halasztásának vagy mellőzésének lehetősége tehát megszűnt (Szt. 70. §).

Az Szt. megszüntette a szabadalmi bejelentés bővítő értelmű módosításának lehetőségét (Szt. 72. §).

Újdonságként jelent meg az is, hogy az MSZH a szabadalom megadása előtt a szabadalmi leírás, az igénypont és a rajz végső változatát egyezteti a bejelentővel (Szt. 77. §).

Az Szt. már említett második novellája – a Ket.-hez való igazodás érdekében – főként

a szabadalmi eljárások általános szabályain (Szt. VII. fejezet), valamint a kontradiktórius (megsemmisítési és nemleges megállapítási) eljárások rendjén változtatott (Szt. X. fejezet), de olyan szabályozási újdonságokkal is szolgált, mint például az írásos véleménnyel kiegészített újdonságkutatási jelentés (Szt. 69/A. §).¹⁶² A harmadik Szt.-novellával pedig az ún. gyorsított megsemmisítési eljárás lehetősége jelent meg szabadalmi jogunkban (Szt. 81/A. §).

¹⁶² *Ficsor Mihály*: A Ket. hatása az iparjogvédelmi eljárásokra. MIE-továbbképzés, Siófok, 2005. május 12., www.mie.org.hu, p. 1–48.

A TELEVÍZIÓZÁSBAN AZ INFORMÁCIÓS TÁRSADALOM HATÁSÁRA FELMERÜLŐ EGYES SZERZŐI JOGI KÉRDÉSEK – II. RÉSZ*

4. AZ EURÓPAI UNIÓ ÉS HAZÁNK VÁLASZAI A FELVETETT SZERZŐI JOGI KÉRDÉSEKRE

A digitális szolgáltatások korszaka az *acquis communautaire*-t is kiegészítésekre, változásokra kényszerítette, hogy megfelelhessen azon új kihívásoknak, amelyeket az információs társadalom támaszt – többek között – a szerzői jog és a szomszédos jogok területén. Az Európai Bizottságban már 1997 decemberében megszületett a Szerzői jogi jogharmonizációs irányelv tervezete, azonban hosszas előkészületek után már jóval később adták ki „Az Európai Parlament és a Tanács 2001. május 22-i 2001/29/EK irányelve a szerzői jogok és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak az információs társadalomban történő harmónizálásáról” (Infosoc irányelv) címmel. A felmerült fontos szerzői jogi kérdések tisztázása mellett az irányelv elfogadása egyben azt is célozta, hogy az Európai Közösség és tagállamai megerősítsék a WIPO égisze alatt 1996-ban elfogadott ún. „internetszerződések”,⁴⁸ amelyek nemzetközi szinten teremtettek alapot arra, hogy a szerzői jogi védelem a digitális korszak kihívásainak megfeleljen. „Az irányelv politikai kompromisszumot tükröz, ... figyelembe veszi az új technológiát annak ellenére, hogy az egy folyvást változó, mozgó célpont. Áthidalja a 'copyright'- és a 'droit d'auteur' rendszerű országok közötti filozófiai szakadékokat, összhangban a szubszidiaritás elvével, amely megóvjá az EK tagállamainak különböző jogi hagyományait. S végezetül: az irányelv világos fogalmi alapokra épít, híven követve az *acquis communautaire* részét képező korábbi irányelveket” – értékeli az irányelvet Jörg Reinbothe.⁴⁹

Az információs társadalom kiépítése az Európai Unió egyik fontos politikájává nőtte ki magát. Az Infosoc irányelv maga is hangsúlyozza, hogy ehhez elengedhetetlen az új termékek és szolgáltatások belső piacának kialakítása. S mivel a szerzői és a szomszédos jogok védelmezik és ösztönzik a termékek és szolgáltatások fejlesztését és értékesítését, illetve új-

* A tanulmány az Apáthy István-díj pályázaton elismert pályamű szerkesztett, rövidített változata, amelynek első része az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle áprilisi számában jelent meg; a fejezetek és lábjegyzetek számozása folyamatos.

⁴⁸ Magyarország már az 56/1998. (IX. 29.) OGY határozattal megerősítette az 1996-ban a WIPO égisze alatt létrejött WCT-t (Szerzői Jogi Szerződés, WIPO Copyright Treaty) és a WPPT-t (Előadásokról és Hangfelvételekről szóló Szerződés, WIPO Performances and Phonograms Treaty).

⁴⁹ Jörg Reinbothe: A szerzői jog perspektívái Európában. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 107. évf. 1. szám, 2002. február.

szerű tartalmának létrehozását és kiaknázását, fontos szerepük miatt magas fokú védelemben kell hogy részesüljenek.

A Községnek az információs társadalom legújabb kihívásaira adott konkrét válaszait, megoldásait tekintjük át a következőkben, a magyar jogharmonizáció eredményeit is számba véve, a 3.3. alponban jelzett vázlatpontok szerint haladva.

4.1. A konvergenciából adódó problémákra reagálva az Európai Unió állást foglalt a technológiai semlegesség követelménye mellett, amelynek lényege, hogy azonos szolgáltatásokra azonos szabályozás alkalmazása indokolt, függetlenül attól, hogy ezek milyen technikai eszköz segítségével valósulnak meg. *„Egy átalakult környezetben egy olyan szabályozó modellre van szükség, amely kiterjed a konvergencia által érintett összes ágazatra, egységes elveken nyugszik, de bizonyos eltérő elemeiben igazodik az egyes szolgáltatások jellegéhez.”*⁵⁰ Merev fogalmak alkotása helyett tehát célravezetőbb a digitális kommunikációval szemben védendő értékek és érdekek kijelölése. Ezek szolgálhatnak a szabályozás egységes alapjául, mégpedig:

- a véleményszabadság és a pluralizmus;
- az emberi méltóság védelme;
- a gyermekek egészséges szellemi, érzelmi, erkölcsi fejlődése;
- a fogyasztóvédelem;
- a kulturális és nyelvi sokszínűség támogatása;
- a szerzők és műveik védelme.⁵¹

A szabályozás célja tehát valamennyi típusú tartalomszolgáltatás esetében közös, ám módszere szükségképpen eltérő, hiszen alapvető különbségek merülnek fel az egyes típusok között. Az, hogy egy-egy szolgáltatás ne essen több, eltérő követelményeket támasztó jogszabály hatálya alá, mind a jogbiztonság, mind a szolgáltatók érdekei miatt lényeges követelmény.

Magyarországon is egyre nagyobb teret nyernek az internetes felhasználások, szabályozásuk újdonság az Sztj.-ben: az ún. egyedi, „lehívásos” (on demand) műfelhasználást hazánkban is – a nemzetközi egyezményekkel összhangban – a nyilvánossághoz közvetítés szabályai közé sorolták be. Így – a Községnek és nemzetközi⁵² kötelezettségünknek is eleget téve

⁵⁰ Green Paper on the Convergence of the Telecommunications, Media and Information Technology Sectors and its Consequences for Legislation – COM (97) 623.

⁵¹ COM (99) 657. Az Európai Bizottság „Principles and Guidelines for the Community’s Audiovisual Policy in the Digital Age (Elvek és iránymutatás, a község audiovizuális politikája a digitális korban)” c. közleménye, 2. pont.

⁵² A Szellemi Tulajdon Világszervezete 1996. december 20-án, Genfben aláírt és Magyarországon a 2004. évi XLIX. törvénnyel kihirdetett Szerzői Jogi Szerződésének (WCT) 8. cikkelye a következő rendelkezést tartalmazza: „Nem csorbítva a Berni Egyezmény 11. cikkének (1) (ii) pontját, 11bis cikkének (1) (i) és (ii) pontját, 11ter cikkének (1) (ii) pontját, 14. cikkének (1) (ii) pontját és 14bis cikkének (1) bekezdését, az irodalmi és művészeti alkotások szerzőinek kizárólagos joga, hogy műveiket vezetéki útján vagy bármely más eszközzel vagy módon a nyilvánossághoz közvetítsék, és hogy erre másnak engedélyt adjanak, ideértve a műveiknek a nyilvánosság számára oly módon történő hozzáférhetővé tételét, hogy a község tagjai az említett művekhez való hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhassák meg.”

– a szerzők védelmét erősítjük jogaiknak erre a területre történő kifejezett kiterjesztésével. S bár ezen túlmenően a törvényben nem sokszor esik még szó az internetről, az mindenesetre következik ebből a rendelkezésből, hogy a webcasting és simulcasting jellegű műsorszolgáltatások alapvető jellemzőikben a hagyományos televízióműsorok szolgáltatásával azonosak, s ezt szabályaik kialakításánál is figyelembe kell venni. A Közösség által a konvergencia kapcsán megfogalmazottakkal is összhangban van tehát ez a magyar rendelkezés.

A védelem az elmondottak szerint jár ezen esetekben is, azonban a jogdíjközlemények más tarifarendszert dolgoztak ki a webcasting és simulcasting elnevezésű felhasználásokra. „A felhasználó az 1.1. pontban meghatározott ... jogdíjat köteles fizetni akkor is, ha a hangfelvételt nem sugárzással, hanem vezetékes úton vagy bármely más hasonló eszközzel vagy módon – ideértve a számítógépes hálózat igénybevételét is – közvetíti nyilvánossághoz. Számítógépes hálózat igénybevételével való nyilvánossághoz közvetítésen a jelen jogdíjközlemény értelmezése során a kereskedelmi célból kiadott hangfelvételek előre szerkesztett módon, kizárólag számítógépes hálózat igénybevételével történő olyan nyilvánossághoz közvetítést kell érteni, amely nem teszi lehetővé az igénybevevő számára, hogy a műsor tartalmi elemeiből vagy annak korábbi részeitől válasszon, vagy hogy igénybevétel közben egy vagy több hangfelvételt átugorjon. A hangfelvételnek a sugárzással egyidőben, számítógépes hálózat igénybevételével is történő nyilvánossághoz közvetítéséért (‘simulcasting’) a felhasználó az 1.1. pont szerint fizetendő együttes összegű jogdíjon felül annak 5%-át köteles fizetni.”⁵³ E jogdíjak megfizetése azonban a felhasználót nem jogosítja arra, hogy a hangfelvételt olyan módon tegye a nyilvánosság számára hozzáférhetővé, hogy a közönség tagjai mind az egyes hangfelvételeket, mind pedig a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhassák meg (on demand).

4.2. Kizárólagos engedélyezési jog illeti meg bármilyen eszközzel, bármilyen formában, egészben vagy részben végzett, akár ideiglenes, akár tartós többszörözést illetően a műsorszóró szervezeteket műsoraik rögzített változata tekintetében, akár vezetékes módon, akár közvetítés útján kerülnek a műsorok a közönséghez.⁵⁴ Azonban léteznek ez alól kivételek, korlátozások vonatkozhatnak rá. Fontos, hogy a digitálás révén módfelett egyszerűvé vált többszörözés vonatkozásában a jogbiztonság követelménye miatt is rendezni kell az egyes kedvezményezett körét. Az eredeti tervezetekhez képest jelentősen kibővültek a szerzői jogok alóli kivételek, ami a szerzők felháborodását váltotta ki. A kivételek nagy listája egyszerűen politikai egyezkedések következtében terebélyesedett így ki, hiszen minden ország

⁵³ A Művészeti Szakszervezetek Szövetsége Előadóművészi Jogvédő Irodájának (MSZSZ-EJI) és a Magyar Hangfelvételi Szövetségének (MAHASZ) közös jogdíjközleménye a kereskedelmi célból kiadott hangfelvételnek vagy az arról készült másolatnak sugárzás útján, továbbá vezetékes vagy bármely más hasonló eszközzel vagy módon a nyilvánossághoz közvetítéséért fizetendő előadóművészi és hangfelvételi-előállítói jogdíjakról és a felhasználások egyéb feltételeiről 1.2. és 1.3. pontja. L. Magyar Közlöny, 2006. 12. szám.

⁵⁴ Infosoc irányelv, 2. cikk e) pont. Az irányelv hibájának tartják, hogy nem tesz kellő különbséget a hagyományos hordozókon történő és a digitális másolás között. L.: Jörg Reinbothe: i. m. (49)

csak úgy fogadott el valamilyen, más állam által szorgalmazott új területet, ha az övé is elfogadásra kerül. Ez az „alku” azonban oda vezetett, hogy a rengeteg opcionálisan felsorolt kivétel épp a kívánt jogharmonizáció elérésétől vihet távolabb, illetve a felhasználók nyomására rákényszerülhetünk a nálunk még nem alkalmazott kivételek bevezetésére is.⁵⁵

Az 1. pontban tárgyaltak fényében érdekes – bár a tagállamok részére eltérést engedő – szabályozás, hogy nonprofit szervezetek (pl. könyvtárak, levéltárak) részére nyújtott szabad felhasználás esetében a javukra nyújtott kivételek, korlátozások az online felhasználásra nem terjednek ki, mivel azt nem látták célszerűnek.⁵⁶

Az egyetlen kötelező kivétel az, hogy engedélyezni kell az olyan átmeneti, eseti többszörözést, amely valamilyen technikai eljárás elválaszthatatlan és nélkülözhetetlen részét képezi, a hatékony továbbítás vagy más törvényes felhasználás érdekében kerül végrehajtásra, amennyiben ez a művelet nem rendelkezik önálló gazdasági értékkel (átmeneti többszörözés/technikai jellegű sokszorosítás).⁵⁷ Igen érdekes kérdés merülhet fel a szabad felhasználások kapcsán. Ugyanis amennyiben „hathatós technológiai védelmi intézkedések állnak rendelkezésre”, ilyen esetekben az adott kivételek, korlátozások nem akadályozhatják azok alkalmazását.⁵⁸ Hiszen ha a cél az, hogy csak a jogosult engedélyével lehessen a művet értékelni és felhasználni, meglehetősen valószínűtlen, hogy a megkerülést biztosító eszközök elsődlegesen az egyes engedélyezett kivételek megvalósítására jönnének létre.

Az Szjt. szerint a mű többszörözésének minősül a sugárzás vagy a vezeték útján a nyilvánossághoz történő közvetítés céljára való rögzítés, a mű tárolása digitális formában elektronikus eszközön, valamint a számítógépes hálózaton átvitt művek anyagi formában való előállítása is.⁵⁹ Az utóbbi két mód mint a többszörözés nevesített esete az interneten történő felhasználások eseteire vonatkozó új rendelkezés. Az Szjt. teljesen az irányelv rendelkezéseinek megfelelően beszél az ideiglenes többszörözésről, azaz a szabad felhasználás körébe sorolja azt.⁶⁰ Egyes vélemények szerint szerzői jogunk is szembenézhet azzal az esetleges viszszafejtési lehetőséggel, amit az európai szintű szélesebb körű szabad felhasználás válthat ki.

A biztonságos kommunikációs környezet kialakításának felelőssége megoszlik az állam, a szolgáltatók és a felhasználók között – az állami kényszer, a szolgáltatók önszabályozása és a felhasználók tudatos médiahasználatának egyaránt elengedhetetlen.⁶¹

⁵⁵ Kiss Zoltán–Koloszváry Kiss István–Kricsfalvi Anita–Rozgonyi Krisztina: Szerzői Jogi Kommentár. CompLex CD Jogtár

⁵⁶ Infosoc irányelv, (40) preambulumbekkezdés

⁵⁷ Az Szjt. 35. § (6) és (7) bekezdése tartalmazza az efemer rögzítés, valamint az ilyen felvételek hivatalos archívumokban (Magyarországon I.: NAvA) való megőrzésének feltételeit.

⁵⁸ Infosoc irányelv, (36) preambulumbekkezdés

⁵⁹ Szjt. 18. § (2) bekezdés

⁶⁰ Szjt. 35. § (6) bekezdés

⁶¹ Polyák Gábor: Megjegyzések a digitális kor médiapolitikájához. Média kutató, 2002. 3. sz.

4.3. A nyilvánosságra hozatal kizárólagos jogát tágabban kell értelmezni, tehát minden olyan esetre vonatkoztatni kell a szerző ezzel kapcsolatos jogait, ahol vezetékes vagy vezeték nélküli módon, közvetítés útján vagy újraközléssel valósul meg a cselekmény.⁶² Külön kiemelésre kerül az Infosoc irányelvben (és ezzel összhangban az Sztj.-ben is), hogy a jogosultnak a nyilvánosságra hozatalra vonatkozó kizárólagos joga az interaktív, egyénileg lehívható felhasználások tekintetében is fennáll (on demand).⁶³ Ez a jog műsoraik rögzített változatai tekintetében a műsorszolgáltatót is megilleti. Lényeges az az előírás, hogy a szellemi tulajdon szolgáltatásnak minősülő felhasználásai (tehát például a mű távolba közvetítésének esetei, mint a tv-sugárzás vagy a sugárzás vezetékes átvitele) tekintetében nincs helye jogkimerülésnek.⁶⁴

A határok nélküli televíziózás irányelve⁶⁵ megadja a műsorszámok reklámmal való megszakithatóságának feltételeit, és ami lényeges, a reklámok mellett a televíziós vásárlás (teleshopping) műsorbeli időkorlátait is megszabja, s ezzel elismeri a szerző integritáshoz való jogát az interaktív közegben is.

Bár a digitális technika, az internetes felhasználás a szerző műve integritásához való jogát csorbíthatja is, azonban a reklámok és televíziós vásárlások megfelelő szabályozásával előnybe helyezhetők az alkotói jogok. Emellett a modern technika nem csak jogsértő célok elérésére használható fel. Ezt mutatja az alábbi példa is. Az Sztj. szerint a mű felhasználásához feltétlenül szükséges változtatásokat a felhasználó is végrehajthatja. A technikai fejlődés az integritáshoz való jogot erősítheti azzal, hogy az ilyen kényszerű változtatások köre fokozatosan szűkül általa. Így pl. egy mozifilm televíziós adaptációhoz szükséges változtatása a 16/9-es formátumú televíziók viszonylatában lényegében már nem érinti a mű integritását.

4.4. Az eredményes joggyakorlást teszi lehetővé a közös jogkezelés, s ezért is „különösen a digitális környezet követelményeinek fényében szükséges a beszédessel megbízott társaságok vonatkozásában a magasabb fokú ésszerűsítés és az átláthatóság biztosítása a versenyszabályok betartása tekintetében”.⁶⁶ Mivel a művek igen könnyedén terjeszthetővé váltak, az alkotások hatékonyabb azonosítása vált szükségessé, s ezzel együtt a felhasználás feltételeit is célszerű megjelölni (jogvédelmi információs rendszer) – ez ugyanis a jogok kezelésének könnyítését, valamint az online fogyasztói viselkedés nyomon követhetővé válását is szolgálja.

⁶² Tehát magában foglalja a „táv nyilvánosságra hozatalt” is (remote communication to the public).

⁶³ L. az Sztj. 80. § (1) bekezdésének d) pontját

⁶⁴ Infosoc irányelv, 3. cikk (3) bekezdés

⁶⁵ A Tanács 89/552/EGK irányelve (Council Directive 89/552/EEC of 3 October 1989 on the co-ordination of certain provisions laid down by Law, Regulation or Administrative Action in Member States concerning the pursuit of television broadcasting activities), amelyet az Európai Parlament és a Tanács 97/36EK irányelve módosított.

⁶⁶ Infosoc irányelv, (17) preambulumbekkezdés

Azt, hogy a szerző egyre nehezebben tudja nyomon követni alkotásai felhasználását, ellenőrzési lehetősége egyre szűkebb területre szorult vissza, gyakran róják a digitális kor számlájára. Azonban itt is tekintettel kell lenni arra, hogy a technikai fejlődés nemcsak negatívumokat, de gondos szabályozás mellett jelentős védelmet is nyújthat a szerzők számára. Ugyanis a jogkezelési feladatok ellátása történhet olyan automatizált adatbázisok segítségével is, amelyek egyben automatizált felhasználásengedélyezési feladatokat is ellátnak. A felhasználó ezek segítségével – azon túl, hogy kiválaszthatja a művet és információt szerezhethet a jogosultakról – azonnal meg is szerezheti a kívánt felhasználási jogot online tranzakció segítségével. Ez – az akár emberi beavatkozást sem igénylő – folyamat percek alatt végre mehet. Ezenkívül a digitális technika megkönnyítheti a közös jogkezelők dolgát egyéb szolgáltatások nyújtása kapcsán is, például percrekész felhasználási listák állíthatók elő az egyes művekkel vagy műcsoportokkal kapcsolatban, a számítógépes hálózatokon való illegális felhasználások felderítése és jelzése is megvalósulhat stb.⁶⁷

Látható volt más technológiai újdonság megjelenése kapcsán is, hogy a szerzők befolyása egyre csökkent műveik többszörözését, felhasználását illetően. Így van ez a digitális világban is. Azonban emiatt a szerzőknek nem elzárkózniuk kell az újdonság elől, hanem maguknak is kifejezetten fel kell használniuk az új lehetőségeket. Ha ez nem is egyik napról a másikra érzékelhető eredményeket jelent, mindenképp ez kell hogy legyen a követendő irány.

4.5. Látható, hogy nem könnyű a digitális műfelhasználás korában megtalálni az egyensúlyt a technikai vívmányok kiaknázásához fűződő és a szerzői érdekek között. A jogosultak és a felhasználók közötti egyensúly fenntartása igen fontos, és az így meghatározott rendelkezéseknek (mint például a 2. pontban felvázolt kivételeknek és korlátozásoknak) a belső piac érdekeit is kellően biztosítaniuk kell.

A '80-as évek végén és a '90-es évek elején az ún. digitális forradalom által teremtett gyökeresen új helyzet a műsorszórás és a műsorelosztás terén is éreztette hatását, amely az Uniót is arra készítette, hogy új rendelkezéseket bocsásson ki. További változások is várhatóak, különös tekintettel arra, hogy átfogó, konkrét előremutatókat tartalmazó stratégiával nem találkozhatunk ezen a területen. Nagyon sok múlik azon, hogy a Közösség ezeket a változásokat képes lesz-e megfelelő szabályozási keretrendszer kialakításával kezelni, amely inkább támogatja, semmint gátolja a folyamatot. Azt sem szabad szem elől tévesztenünk, hogy kinyilvánításra került: „*A szellemi tulajdon védelmében nincs szükség új felfogásra.*”⁶⁸ Az információs társadalom kihívásaira vonatkozó legaktuálisabb kérdések tárgyalására a WIPO keretében láttak hozzá (digitális agenda), a Közösség elkötelezett és érdekelt az információs társadalom kiépítésében és előnyei kiaknázásában.

⁶⁷ Gross Balázs: A szerzői művek digitális formában való megjelenésének hatása a szerzők egyes jogaira. In: Magyarországi Média könyve (szerk.: Enyedi Nagy – Polyák – Sarkady). Enamiké, Budapest, 2003, 837. o.

⁶⁸ Infosoc irányelv, 5. cikk indokolása

Természetesen hazánk számára is elengedhetetlen, hogy a Közösség nyomvonalán haladva maga is törekedjen a folyamatos fejlődés révén kialakult új helyzetekben a jogosultak, a felhasználók és a közönség érdekei közötti egyensúly megteremtésére. Európában mára igen elterjedté vált a digitális televíziózás, s ez a jövőben a kitűzött célokból és a fejlődés üteméből ítélve várhatóan még inkább igaz lesz. Az internethasználók száma is rohamosan nő. Ezen tendenciát látva Magyarországnak is lépést kell tartania a technikai fejlődéssel, és természetesen az arra vonatkozó jogi szabályozással. Mindehhez nálunk szükség van az igen aktív tervezésre és – többek szerint – a folyamatokba való állami beavatkozásra.

Szerzői jogi törvényünk maga is rámutat a folyamatos fejlődéssel lépést tartó szabályozás jelentőségére: „A technikai fejlődéssel lépést tartó, korszerű szerzői jogi szabályozás meghatározó szerepet tölt be a szellemi alkotás ösztönzésében, a nemzeti és az egyetemes kultúra értékeinek megóvásában; egyensúlyt teremt és tart fenn a szerzők és más jogosultak, valamint a felhasználók és a széles közönség érdekei között, tekintettel az oktatás, a művelődés, a tudományos kutatás és a szabad információhoz jutás igényeire is; gondoskodik továbbá a szerzői jog és a kapcsolódó jogok széles körű, hatékony érvényesüléséről...”⁶⁹. Emellett azonban hangsúlyoznunk kell, hogy a szerzői jog akkor töltheti be feladatát, ha – megfelelve valódi természetének – eredeti logikáját megtartja, és kulturális, nemzeti érdekeinkre is tekintettel van a harmonizáció során.

5. ÖSSZEGZÉS

Látható, hogy az információs társadalom rohamos fejlődése új és új technikai vívmányokkal állít szembe bennünket. Ezek közül a digitális és az internetes televíziózás megjelenése kiemelkedően sok változást indított el maga körül. Azon túl, hogy a „televízió” szónak a lexikonokban megtalálható fogalmát módosítani kell(ett),⁷⁰ illetve hogy a szerzői műveket és a szomszédos jogi teljesítményeket mára „tartalomnak” hívják, a szerzői jogra is jelentős hatás mutatható ki.

E dolgozat célja, hogy rámutasson arra, hogy ez az óriásinak mondott átalakulás semmivel sem igényel rendkívülibb alkalmazkodási képességet, mint a maga idejében a televízió megjelenése. A hasonlóság annak ellenére fennáll, hogy itt nem a televízió az internet általi kiszorításáról van szó, mint ahogyan az annak idején a tévé és a rádió viszonylatában történt, hanem egyfajta konvergenciára utaló összeolvadás figyelhető meg. Tehát ugyanúgy

⁶⁹ Sztj. preambulum

⁷⁰ Az interneten található szabad lexikonban (Wikipédia) a „televízió” szócikkre keresve jelenleg ezt a meghatározást találjuk: „Kép és hang távoli helyre való együttes továbbítására szolgáló telekommunikációs berendezés.” Ez a fogalom a szerző véleménye szerint nem utal kellően a jövő televízióinak interaktivitására és sokoldalúságára, a definíció további árnyalása szükséges.

igaz az a meglátás, hogy a technikai haladás és a jogi szabályozás egymástól időben nem nagyon maradhat el, a különféle konfliktusok elkerülése végett. A kihívás ugyanúgy komoly, mint a televízió megjelenésekor volt, és ugyanúgy vannak, akik félnek a technikai fejlődés kulturális romboló hatásától is.

Szászy István példamutatása, amely a társadalmi fejlődés aktuális problémáira való figyelemre ösztönzött, ma is élen járó kell hogy legyen, legalább annyira időszerű, mint a maga idejében volt. Már a televízió (sőt a rádió) megjelenése kapcsán is szembesült a szerzői jog olyan alapvető kérdésekkel, amelyek jelen dolgozat vizsgálódási alapját is képezték: választ kívánt a felhasználás természetének minősítése; az alkalmazandó jog meghatározása a felhasználás határokat átlépő voltára, ugyanakkor a szerzői jogi szabályozások területiális jellegére is tekintettel; a felhasználás nyomon követése. Természetesen ma ezek a kérdések a digitális kor viszonyai között még erőteljesebben jelentkeznek.

Ezekre a válaszokat csak megfelelő kompromisszumok, a szerzői érdekek és a felhasználók törekvése közötti egyensúly megtalálásával lehet megadni. Ennek érdekében törekedni kell az információs társadalom által nyújtott előnyök kiaknázására, és arra, hogy a kevésbé pozitívnak tűnő hatásokat is a javunkra fordítsuk. Fontos leszögezni, hogy bár mindez számos lényeges ponton érinti a szerzői jogot, a szabályok újragondolása során a hagyományos fogalmakra építve, azokat kibővítve, átalakítva kell fokozatosan alkalmazkodni a keletkezőben lévő újhoz – szerves fejlődés mellett lehet megfelelő válaszokat adni.

Ma ehhez különös jelentőségű tényként társul Magyarország számára, hogy az Európai Unió célként tűzte ki az információs társadalom kihívásainak való megfelelést, s igen aktívan neki is látott annak megvalósításához. Ez bennünket is arra kell hogy készítsen, hogy felzárkózva, lépést tartva mindig időszerű válaszokat adjunk a folytonosan változó élethelyzetekre reagáló szerzői jogi kérdésekre, a szabályozás gyökereire is figyelemmel.

AZ ÖNKÉNTES MŰNYILVÁNTARTÁS JOGI SZABÁLYOZÁSA – NEMZETKÖZI ÉS MAGYARORSZÁGI ELŐZMÉNYEK

BEVEZETÉS

Az Országgyűlés 2005. december 19-én fogadta el az egyes törvényeknek az iparjogvédelmi és a szerzői jogok érvényesítésével összefüggő módosításáról szóló 2005. évi CLXV. törvényt. A döntően 2006. április 15-től hatályos törvénymódosítás elsődleges célja a szellemi tulajdon-jogok érvényesítéséről szóló 2004/48/EK irányelv hazai implementációja volt, de a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényt (Szt.) érintő módosításai a szerzői jog megsértésének jogkövetkezményeire vonatkozó rendelkezéseken túl többlet-elemeket is tartalmaznak. Ezek körébe tartozik a szerzőség vélelmének újraszabályozása is (94/B. §).

Az irodalmi és művészeti művek védelméről szóló 1886. évi Berni Uniói Egyezmény¹ (BUE) értelmében ahhoz, hogy az irodalmi és művészeti művek szerzőit az ellenkező bizonyításáig szerzőnek tekintsék, elegendő, hogy nevük műveiken a szokásos módon szerepeljen. Az Szt. hatályos 12. §-a (1) bekezdésének harmadik mondata értelmében a szerző a neve feltüntetéséhez való jogot a felhasználás jellegétől függően, ahhoz igazodó módon gyakorolhatja. Ebből következik, hogy a művek egyes típusai, illetve egyes felhasználási módok esetében, ha nincs feltüntetve a szerző neve, vagy ha a névfeltüntetési jogot a törvény korlátozza, a név feltüntetésére alapított vélelem nem tudja előmozdítani a jogérvényesítést, és kedvezőtlen a szerzők számára.

A fenti probléma kiküszöbölése érdekében az Szt. újonnan beiktatott 94/B. §-a többes vélelmet vezetett be. Ez azt jelenti, hogy a soron következő vélelem akkor lép be, ha az előző vélelem valamilyen oknál fogva nem alkalmazható. Ennek megfelelően az ellenkező bizonyításáig azt kell szerzőnek tekinteni,

1. akinek a nevét ilyenként a művön a szokásos módon feltüntették,
2. aki a művet sajátjaként a Magyar Szabadalmi Hivatalnál (MSZH) önkéntes műnyilvántartásba vetette, és ezt közokirattal igazolja,²

¹ Legutóbbi, hatályos szövegét az 1975. évi 4. tvr. hirdette ki.

² Az MSZH által az önkéntes műnyilvántartás során kiadott igazolást a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény 83. §-a értelmében hatósági bizonyítványnak kell tekinteni, amelynek tartalmát – az ellenkező bizonyításáig – mindenki köteles elfogadni.

3. aki ezt közös jogkezelő szervezet által a közös jogkezelés alá tartozó művekről, szomszédos jogi teljesítményekről, illetve jogosultakról fenntartott adatbázis alapján kiállított teljes bizonyító erejű magánokirattal igazolja,³
4. aki a művet először hozta nyilvánosságra.

A vélelmek bevezetéséről rendelkező fenti szabályozás természetesen nem köti semmilyen alakszerűséghez a szerzői jogi védelem keletkezését, hanem csak a szerző számára könnyíti meg – különösen jogvita esetén – szerzői mivoltának bizonyítását. A vélelmet megfelelően alkalmazni kell a szerzői joghoz kapcsolódó jogok jogosultjaira (a szomszédos jogi jogosultakra és az adatbázis-előállítókra) védelem alatt álló teljesítményeik tekintetében, ugyanis az Sztj. 99. §-ának első mondata úgy módosult, hogy „[a] 94–98. §-ok rendelkezéseit megfelelően alkalmazni kell a XI. és a XI/A. fejezet szabályainak megsértése esetén, illetve az e fejezetekben szabályozott jogokkal kapcsolatos műszaki intézkedések és jogkezelési adatok védelmére is”. Ezen túlmenően az Sztj. 106. §-ának (1) bekezdése kimondja, hogy „[a]hol e törvény szerzőt említ, azon megfelelően érteni kell a szerző jogutódját, illetve a szerzői jog más jogosultját is”.

Az Sztj. 112. §-ának (5) bekezdéssel történő kiegészítése felhatalmazta az igazságügy-minisztert, hogy – a Magyar Szabadalmi Hivatal elnökével egyetértésben – az MSZH által vezetett önkéntes műnyilvántartásra vonatkozó részletes szabályokat rendelettel megállapítsa; az erről szóló 18/2006. (IV. 12.) IM rendelet a Magyar Közlöny 2006/42. számában jelent meg.

Ez a tanulmány összefoglalja az önkéntes műnyilvántartás nemzetközi és hazai gyakorlatát, továbbá a 2006. április 15-től hatályos magyar törvényi és rendeleti szabályozást, különös figyelemmel az MSZH eljárására.

I. A WIPO FELMÉRÉSE A NEMZETI MŰNYILVÁNTARTÁSI RENDSZEREK SZABÁLYOZÁSÁRÓL⁴

1.1. ELŐZMÉNYEK

A Szellemi Tulajdon Világszervezete (*World Intellectual Property Organization* – WIPO) Szerzői Jogi Állandó Bizottságának (SCCR) hetedik és nyolcadik ülésén (2002) egyes tag-államok indítványára merült fel az az elképzelés, hogy a WIPO készítsen egy tanulmányt

³ Ilyen magánokiratot a közös jogkezelő szervezet önként vállalt szolgáltatásként – alapszabályával összhangban – saját tagja számára, a tag kérésére állíthat ki.

⁴ Forrás: dr. Cserba Veronika „Összefoglaló az egyes nemzeti műnyilvántartási rendszerek szabályozásáról végzett WIPO felmérés eredményeiről” című háttéranyaga.

az önkéntes műnyilvántartási rendszerek kérdéséről. Mindennek megfelelően a WIPO 2005 novemberében tette közzé az elkészült összehasonlító tanulmányt egyes tagállamok műnyilvántartási rendszerének működéséről.⁵ A tanulmány alapjául egy kérdőív szolgált, amelyet a WIPO különböző földrajzi régiókat képviselő tizennégy tagállamnak – köztük Magyarországnak – küldött meg. A kérdőív többek között olyan kérdéskörökre terjedt ki, mint a műnyilvántartást végző testület jogi státusza, a regisztráció tárgya, kiterjedése, a regisztráció szabályai és jogi hatásai vagy a kapcsolódó információ hozzáférhetősége és kereshetősége. A kérdőívre tizenkét tagállamtól érkezett válasz (Argentína, Fülöp-szigetek, India, Japán, Kanada, Kína, Kolumbia, Magyarország, Mexikó, Németország, Spanyolország, USA).

1.2. A KÉRDŐÍVRE ADOTT VÁLASZOK ÖSSZEFOGLALÁSA

A nyilvántartást kormányzati intézmények végzik, egyes esetekben azonban a nyilvántartást végző szervezet a bírósági szervezethez kapcsolódik. Eszerint tehát a vizsgált országokban ez mindenhol állami feladat, állami szerv látja el, miközben Magyarországon egészen mostanáig – az Sztj. 94/B. §-ának hatálybalépéséig – a közös jogkezelő szervezetek némelyikének önként vállalt tevékenysége volt.

A műnyilvántartást végző testületek általában nem állnak kapcsolatban más, magán- vagy közintézmények által kezelt, szerzői jogi vonatkozású adatbázisokkal.

Általában véve a megvizsgált műnyilvántartások valamennyi védelem alatt álló műre kiterjednek.⁶ Néhány tagállam (pl. Magyarország) jelezte, hogy a számítógépi programok kifejezetten ebbe a körbe tartoznak. Németországban kizárólag a név nélkül vagy álnéven kiadott művek vehetők fel a műnyilvántartásba. A regisztrációs eljárás alapján véve azonos valamennyi műtípus esetében (kivételt képeznek a szoftverek Kína és Japán esetében).

Bizonyos tagállamokban széles körű lehetőség nyílik a szomszédos jogi teljesítmények regisztrálására (Kanada, Japán, Fülöp-szigetek, Spanyolország, USA), míg máshol ez a lehetőség a teljesítmények bizonyos kategóriáira (pl. hangfelvételek – Argentína, Kolumbia) korlátozódik.

Egyik megkérdezett tagállam sem követeli meg a mű kötelező nyilvántartását annak elismeréséhez, hogy az alkotás szerzői jogi védelem alá tartozik (kivétel: Argentínában a kiadók kötelesek regisztráltatni a kiadott nemzeti műveket, de ennek elmulasztása nincs hatással a szerző személyéhez fűződő jogaira). A jogok átruházásának bejegyzése általában véve ön-

⁵ Survey of national legislation on voluntary registration systems for copyright and related rights. SCCR/13/2 November 9, 2005. http://www.wipo.int/edocs/mdocs/copyright/en/scr_13/scr_13_2.pdf

⁶ A válaszadók többsége e tekintetben az „irodalmi és művészeti alkotások” általános fogalmára tett utalást.

kéntes alapon működik, és a nyilvántartás nem feltétele annak, hogy a mű vonatkozásában bírósági eljárás indulhasson (kivétel: USA). A jogosult személyében beálló változás tekintetében szintén az önkéntes nyilvántartás elve a leggyakoribb (kivétel: Mexikó).

A mű nyilvántartásba vételének elsődleges jogi következménye egy megdönthető vélelem felállítása a nyilvántartásba foglalt adatok tekintetében (pl. szerzőség, az alkotás időpontja).

A válaszadók szerint a nemzeti bíróságok általában azonos vélelmet kapcsolnak a külföldi hatóságok által vezetett műnyilvántartásban szereplő adatokhoz, azonban a legtöbb esetben az elismerés nem automatikus, hanem különböző eljárásokhoz kötött.

A felmérésben részt vevő tagállamok többségében a mű nyilvántartásához megkövetelik egy bejelentési űrlap, valamint a mű egy rögzített példányának benyújtását (kivétel: Kanada, Németország és bizonyos esetekben Japán és a Fülöp-szigetek). A műnyilvántartás díja tagállamonként eltérő, Kolumbiában ingyenes. A bejegyzési eljárás időtartama a bevezetett eljárástól függően általában néhány héttől (Japán, Kanada, Kína, Kolumbia, Németország, Mexikó) több hónapig (India, USA) terjed. A bejegyzés néhány országban csak minimális időt vesz igénybe (Magyarország az Artisjus által kiadott tanúsítvány esetében, Argentína, Fülöp-szigetek).

A nyilvántartás szabályai a nemzeti, valamint a külföldi művek esetében gyakorlatilag valamennyi tagállamban azonosak (kivétel: Kolumbia).

A legtöbb tagállam a benyújtott adatokat digitális formában tárolja (Argentína, Kanada, Németország, Mexikó, Spanyolország, hamarosan India, Japán és Kína csak a számítógépi programok vonatkozásában). Magyarországon az Artisjus az adatokat csak a jogosult kérésére tárolja digitális formában.

Míg egyes válaszadók teljes mértékben lehetővé teszik a közönség számára a nyilvántartó adatbázisában való keresést (Kanada, India, Spanyolország, USA), más tagállamokban erre csak korlátozottan (Japán – számítógépi programok) vagy egyáltalán nincs mód (Argentína, Kolumbia, Magyarország, Németország). A nyilvánosság általában nem férhet hozzá a mű rögzített példányához, a többi adathoz való hozzáférés országonként eltérő.

1.3. A MŰNYILVÁNTARTÁS ELŐNYEI ÉS JÖVŐJE

A WIPO-tanulmány szerint a műnyilvántartás megkönnyítheti a joggyakorlást azáltal, hogy igazolja a művek és más teljesítmények létezését és a művek szerzőjét (jogtulajdonosát). Segíthet fellelni a művek eredeti szerzőjét egy későbbi átdolgozáshoz, feldolgozáshoz történő engedélykérés kapcsán. Ugyancsak segít azonosítani azokat a műveket, amelyeknek a szerzői hontalanok vagy nem rendelkeznek tartózkodási engedéllyel („árva művek”).

Nyilvánvaló, hogy a jogkezelési adat is elősegíti a szerzői és kapcsolódó jogok gyakorlását a digitális környezetben. Példák is igazolják, hogy a digitális jogkezelési rendszerek (DRM) nemcsak a jogtulajdonosok azonosítására és a felhasználások figyelemmel kísérésé-

re alkalmasak, hanem jogosításra és díjfizetésre is. Ugyanakkor nem tisztázott még, hogy a műnyilvántartás milyen szerepet játszik a közeljövő DRM rendszereinek kialakításában és működésében.

1.4. EGYES TAGÁLLAMOK GYAKORLATA A WIPO-TANULMÁNY ALAPJÁN

Japán

Japánban két testület vezeti a művek nyilvántartását. A számítógépi programok kivételével valamennyi szerzői jogi védelem alá eső alkotás az *Agency for Cultural Affairs* (ACA) elnevezésű állami intézmény hatáskörébe tartozik, míg a számítógépi programokért a *Software Information Center* (SOFTIC) nevű jogi személy felelős. A nyilvántartás nem kapcsolódik semmilyen egyéb szerzői jogi adatbázishoz.

A műnyilvántartás valamennyi szerzői jogi védelem alatt álló alkotásra (a szomszédos jogi teljesítményekre is) kiterjed. A számítógépi programokra vonatkozó eljárás némiképpen eltér az általános szabályoktól (a számítógépi programok nyilvántartásba vételéhez szükség van egy műpéldány benyújtására). A bejelentés önkéntes alapon működik. A mű nyilvántartásba vételének időpontja a számítógépi programok esetében az alkotás létrejöttének időpontjaként, egyéb esetekben az első nyilvánosságra hozatal időpontjaként tekintendő. A bejelentés szerzőségi vélelmet is felállít. A művel kapcsolatos jogok átruházása is bejegyezhető. A japán bíróságok automatikusan elismerik a külföldi hatóságok által vezetett műnyilvántartásokat.

Az eljárás díja a kívánt bejegyzés jellegétől függ (pl. időpont, név, jog átruházása, jogok megterhelése). Az eljárás időtartama az ACA előtt általában egy hónap, a SOFTIC esetében három hét. Kizárólag a SOFTIC rendelkezik digitális és kereshető adatbázissal. A rögzített műpéldányhoz kizárólag a bíróságok férhetnek hozzá. A közönség számára a bejelentési űrlap, valamint a kapcsolódó anyagok sem hozzáférhetők. Az 1999-től 2004-ig terjedő időszakban az ACA-nál mintegy 8100, a SOFTIC-nál mintegy 2460 bejelentés/bejegyzés történt.

Kanada

Kanadában a műnyilvántartást a Kanadai Szabadalmi Hivatal mellett működő Szerzői Jogi Hivatal (*Copyright Office*) végzi. A nyilvántartás nem kapcsolódik semmilyen egyéb szerzői jogi adatbázishoz.

A nyilvántartás kiterjed az irodalmi, zenei, képzőművészeti és színművészeti alkotásokra. A szomszédos jogok tekintetében az előadóművészek teljesítményei, a hangfelvételek, valamint a kommunikációs jelek (*communication signals*) kerülhetnek be a nyilvántartásba.

A bejegyzési eljárás minden műtípus esetében azonos. A mű nyilvántartásba vétele sem a szerzői jogi védelem fennálltának megállapításához, sem a bírósági eljárások megindításához nem kötelező, de a jogosult szempontjából számos előnnyel jár (a nyilvántartásba vett műről kiállított tanúsítvány tanúsítja többek között a mű bemutatásának tényét, időpontját, a szerzői jogi védelem fennállását, illetve hogy a mű nyilvántartását kérő személy a műhöz fűződő jogok jogosultja). A külföldön nyilvántartásba vett művek elismerése általában véve nem automatikus, a kanadai bíróságok előtt e tekintetben a bizonyításra vonatkozó eljárási szabályokat kell alkalmazni. A Berni Egyezményhez és a WTO-hoz csatlakozott országok többsége azonban kivételt képez e szabály alól.

A nyilvántartó a mű rögzített példányát nem veszi át. A bejegyzési eljárás 2–4 hétig tart, az eljárási díj online bejelentés esetén 50,00 CAD (kb. 10 000 Ft), postai úton (+fax) 65,00 CAD (kb. 13 000 Ft) művenként. Az adatokat digitális formában tárolják, nyilvánosak. Az 1999-től 2004-ig terjedő időszakban 15 403 művet vettek nyilvántartásba.

Magyarország

A WIPO-vizsgálat időpontjában Magyarországon az Artisjus Magyar Szerzői Jogvédő Iroda Egyesület (Artisjus) és a Filmszerzők és Előállítók Szerzői Jogvédő Egyesülete (FilmJus) végzett önkéntes műnyilvántartást. E tevékenységről mindezig kifejezetten sem az egyesületek alapszabálya, sem pedig külön szabályzata nem rendelkezett, a gyakorlat alakította ki az általuk végzett önkéntes műnyilvántartás rendszerét (az alapszabály utalt a kiegészítő vállalkozási tevékenység folytatásának lehetőségére). Ezek a szervezetek 2006. április 15-ét követően is végezhetik ezt a tevékenységet, de az Szjt. 94/B. §-ához, illetve a 18/2006. (IV. 12.) IM rendelethez kell igazítaniuk korábbi gyakorlatukat.

Mexikó

A művek nyilvántartásáért a Nemzeti Szerzői Jogi Intézet (*National Copyright Institute*) felelős, amely a Közoktatási Titkárság (*Secretariat of Public Education*) keretében működő intézmény. A nyilvántartás nem kapcsolódik semmilyen egyéb szerzői jogi adatbázishoz.

Nyilvántartásba vehetők az irodalmi művek, a zene- és színművek, a táncjátékok, a rajzolás, festés, szobrászat útján létrehozott alkotások, a karikatúrák és képregények, az építészeti alkotások, a filmalkotások, a rádió- és televízióműsorok, a fotóművészeti alkotások, a számítógépi programok, az iparművészeti alkotások és a gyűjteményes művek. A nyilvántartás a szomszédos jogi teljesítményekre is kiterjed. Az eljárás valamennyi műtípus esetében azonos. Az alkotás elismerésének a nyilvántartásba vétel nem feltétele, e tekintetben a bejelentés önkéntes alapon működik. A jogok átruházásának a Szerzői Jogi Könyilvántartásba (*Public Copyright Registry*) való bejegyzését jogszabály írja elő (a szabály nem vonatkozik a felhasználási szerződésekre). Ugyanakkor bírósági eljárások indításához nincs szükség a

mű nyilvántartásba vételére. A nyilvántartásba vétel egy megdönthető vélelmet állít fel a megadott adatok tekintetében. A külföldön nyilvántartásba vett műveket a bíróságok elismerik, amennyiben megfelelnek a mexikói szerzői jogi törvényben előírt szabályoknak. A hatóságok nem ellenőrzik a benyújtott külföldi dokumentumok valóságát.

A nyilvántartásba vételhez két műpéldányt kell benyújtani, a bejegyzés időpontjával ellátott egyik példányt az eljárás végén visszaszolgáltatják a bejelentőnek. A másik példány a Nemzeti Szerzői Jogi Intézet birtokában marad. Az eljárás lefolytatásának határideje két hét. A nyilvántartás szabályai a hazai, valamint a külföldi művek esetében azonosak. Az adatokat digitális formában tárolják, a közönség az adatbázisban szabadon kereshet. Kivételt képeznek ez utóbbi lehetőség alól a számítógépi programokkal, a kiadói szerződésekkel és a kiadatlan művekkel kapcsolatos dokumentumok, amelyek esetében a közönség kizárólag a jogosult bejegyezésével vagy bírósági végzés alapján juthat másolatokhoz. A nyilvánosság-nak a műpéldányhoz nincs hozzáférése. Az 1999-től 2004-ig terjedő időszakban 127 762 művet vettek nyilvántartásba.

Németország

A Német Szabadalmi Hivatal által vezetett önkéntes műnyilvántartás kizárólag a névtelenül vagy álnéven alkotott művekre (irodalmi, tudományos és képzőművészeti alkotásokra) terjed ki. A nyilvántartás nem kapcsolódik semmilyen egyéb szerzői jogi adatbázishoz.

Az eljárás minden érintett műtípus esetében azonos, célja, hogy a névtelenül vagy álnéven alkotott művek is részesülhessenek a 70 éves védelmi időben. A külföldön nyilvántartott műveket illetően a bizonyításra vonatkozó szabályokat alkalmazzák.

A bejelentés kapcsán nincs szükség a műpéldány letétbe helyezésére. Az eljárás díja egy mű esetén 12 €, kettőtől tíz műig 5 € művenként, a tizenegyedik műtől 2 € művenként. A nyilvántartásba vételről kiadott tanúsítvány díja 15,50 €. A bejelentéseket a Német Szabadalmi Hivatal az adatok ellenőrzése nélkül veszi nyilvántartásba. Az eljárás időtartama általában két hét. Elutasítás esetén bírósági út vehető igénybe. 2002 óta digitális nyilvántartás működik. A nyilvántartásba bárki betekinthes, illetve abból kivonatot kérhet, online kutatásra nincs lehetőség. Az 1999-től 2004-ig terjedő időszakban 100 művet vettek nyilvántartásba.

USA

Az amerikai szerzői jogi törvény rendelkezéseinek megfelelően a műnyilvántartásért felelős intézmény az USA-ban az Egyesült Államok Szerzői Jogi Hivatala (*U.S. Copyright Office*). A nyilvántartás nem kapcsolódik semmilyen külső szerzői jogi adatbázishoz, de bizonyos mértékben – az internetes elérhetőség céljából – összeköttetésben van a hivatal adatbázis-rendszerével.

A szerzői jogi törvény alapján nyilvántartásba vehetők az irodalmi művek, beleértve a számítógépi programokat, a zene- és színművek, a tánc- és némajátékok, a festés, rajzolás és szobrászat útján létrehozott alkotások, a filmalkotások, a hangfelvételek, valamint az építészeti alkotások. A műnyilvántartás kiterjed a gyűjteményes művekre is. Az eljárás néhány különleges esettől eltekintve valamennyi műtípusnál azonos. Mindazonáltal megjegyzendő, hogy a törvényi szabályozás különbséget tesz a „nyilvántartásba vétel” (*registration*), valamint a „bejegyzés” (*recordation*) fogalma között. A szerzői jogi védelem alatt álló műveket nyilvántartásba veszik (*registered*), a szerzői jogi védelemhez kapcsolódó eredeti dokumentumokat (pl. átruházási okirat) pedig bejegyzik (*recorded*). A szerzői jogi védelemmel kapcsolatos igényeknél a bejelentési űrlapot az Egyesült Államok Szerzői Jogi Hivatalához kell eljuttatni, ahol az alaki vizsgálat után megtörténik a mű nyilvántartásba vétele. A bejegyzetés végett benyújtott dokumentumokat a hivatal mikrofilmre veszi, majd visszajuttatja a bejelentőnek. Az előadóművészi teljesítmények bejegyzéséhez vagy nyilvántartásba vételéhez szükség van a rögzített előadás benyújtására.

A műnyilvántartás önkéntes alapon működik, és nem feltétele az alkotás elismerésének. Ugyanakkor a jogosult szempontjából a bejelentés számos előnnyel jár. A jogosultnak érdekében áll bejegyeztetni a művel kapcsolatos jogok átruházását, mivel vita esetén a bejegyzett dokumentum elsőbbséget biztosít a nem bejelentett ügyletekkel szemben. Az amerikai művek esetében a nyilvántartásba vétel feltétele annak, hogy a mű vonatkozásában bírósági eljárás indulhasson (ez a szabály nem vonatkozik a külföldi művekre). Egyes bíróságok megelégszenek azzal, ha a nyilvántartásba vételre vonatkozó igényt benyújtották, más bíróságok csak a tényleges nyilvántartásba vételt fogadják el. A jogosult személyében bekövetkezett változás bejegyeztetése nem kötelező. Ha a mű nyilvántartásba vételére a mű nyilvánosságra hozatala előtt vagy az azt követő öt évben kerül sor, a kiadott tanúsítvány egy megdönthető vélelmet állít fel az abban szereplő adatokat, valamint a bejelentés érvényességét illetően. A lejárat előtt egy évvel meghosszabbított bejelentések hasonló jogi következményeket vonnak maguk után. Az amerikai szerzői jogi törvény nem rendelkezik a külföldi hatóságok által vezetett műnyilvántartások elismeréséről. A külföldi mű jogosultja anélkül is indíthat bírósági eljárást az USA-ban, hogy művét ott nyilvántartásba vetette volna. Ugyanakkor az USA-ban történő nyilvántartásba vétel ez utóbbi jogosult számára is előnyös lehet.

A nyilvántartásba vételhez a kitöltött bejelentőlapot, a bejelentési díjat, valamint a műpéldányt kell eljuttatni a hivatalhoz. Az elsőként az USA-ban nyilvánosságra hozott művek esetében kettő, az elsőként külföldön kiadott műveknél egy mintapéldányt kell benyújtani. Nincs szükség mintapéldány benyújtására, ha a bejelentés célja egy korábbi bejelentés meghosszabbítása vagy kiegészítése. Dokumentumok bejegyzéséhez szintén nem kell műpéldányt benyújtani. A nyilvántartásba vétel alapdíja \$ 30, az eljárás időtartama átlagosan 90 nap. A bejegyzés alapdíja \$ 80, az eljárás időtartama átlagosan 105 nap. A külföldi művek tekintetében ugyanazokat az eljárási szabályokat alkalmazzák, mint a hazai műveknél. A

nyilvántartásba vételekre, valamint a bejegyzésekre vonatkozó információt 1978 óta digitális formában tárolják. Az Egyesült Államok Szerzői Jogi Hivatalában megtalálható minden korábbi információ, valamint a benyújtott műpéldányok. A közönség az adatbázishoz szabadon hozzáférhet, bizonyos dokumentumok szolgáltatása, valamint a műpéldányok megtekintése azonban feltételekhez kötött. Az 1999-től 2004-ig terjedő időszakban 2 766 935 művet jegyeztek be és 77 192 dokumentumot vettek nyilvántartásba.

II. A MINISZTERI RENDELET SZABÁLYAI

Az Sztj. 112. §-ának (5) bekezdése hatalmazta fel az igazságügy-minisztert – az MSZH elnökének egyetértésével – az önkéntes műnyilvántartásra vonatkozó részletes szabályokat megállapító rendelet kiadására. E felhatalmazás alapján született meg a 18/2006. (IV. 12.) IM rendelet (a továbbiakban: R.). Mivel a jogszabály igazgatási szolgáltatási díjról is rendelkezik – az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (Itv.) 67. §-ának (2) bekezdésére figyelemmel – az R. kiadásához a Magyar Szabadalmi Hivatal (a továbbiakban: MSZH) elnöke mellett – a díjra vonatkozó rendelkezések tekintetében – a pénzügyminiszter egyetértésére is szükség volt.

Az R. 1. §-a fogalmazza meg, hogy az Sztj. hatálya alá tartozó művek – ideértve a kapcsolódó jogi teljesítményeket is – önkéntes műnyilvántartásba vételét a szerző, illetve a szerzői joghoz kapcsolódó jogok jogosultja kérheti az MSZH-tól. A szerző helyett és nevében képviselő is eljárhat.⁷ Az önkéntes műnyilvántartás az Sztj. hatálya alá tartozó valamennyi műtípusra, illetve kapcsolódó jogi teljesítményre kiterjed. Tekintettel arra, hogy az Sztj. 1. §-ának (2) bekezdésében szereplő felsorolás maga is példálózó, a jogszabály sem határozza meg kimerítően a nyilvántartásba vehető művek körét.

Az R. 2. §-a a kérelem benyújtásának formai és tartalmi követelményeit határozza meg. A mű önkéntes műnyilvántartásba vételére irányuló kérelmet az MSZH által rendszeresített formanyomtatványon, személyesen vagy képviselő útján kell benyújtani az ügyfélszolgálaton.⁸ A formanyomtatványt a jogszabály 1. melléklete tartalmazza. A formanyomtatvány rögzíti a szerző(k) nevét és címét, képviselőjének (meghatalmazottjának) nevét és címét (székhelyét), a nyilvántartásba venni kért mű címét, műfaját és hordozóját, továbbá (szükség esetén) a mű egyedi azonosítását segítő további adatokat. A kérelemhez mellékelni kell a mű eredeti vagy másolati példányát. A műpéldánynak olyan méretűnek kell lennie, hogy egy A/4-es szabványméretű borítékban elhelyezhető legyen. Ha a műpéldány ezt meghaladó méretű, műpéldányként a művet tartósan rögzítő és a mű azonosítására alkalmas, legfeljebb

⁷ A képviseleti jogot természetesen magánokirattal (meghatalmazás) vagy közokirattal igazolni kell.

⁸ Az MSZH az Ügyfélszolgálat feladatává tette a kérelmek fogadását és az eljárás lefolytatását, ideértve a tanúsítvány kiadását is.

A/4-es szabványméretet meg nem haladó hordozót (pl. fényképet, elektronikus adathordozót, mágnesszalagot) kell mellékelni.

Az R. 3. §-a az eljárásért fizetendő díj mértékéről és megfizetésének módjáról rendelkezik. E díjra az Itv. VII. fejezete irányadó. Az Itv. 67. §-a (2) bekezdésének második mondata utal arra, hogy a lakosság széles körét érintő díjfizetési kötelezettséget csak törvény állapíthat meg. Az MSZH által végzett műnyilvántartási tevékenység ugyanakkor nyilvánvalóan nem fogja érinteni a lakosság széles körét: az eddigi hazai tapasztalatok alapján ugyanis az MSZH-hoz benyújtott műnyilvántartásba vétel iránti kérelmek száma éves viszonylatban legfeljebb néhány százra prognosztizálható. Ebből következően a díj mértéke és megfizetésének részletszabályai miniszteri rendeletben is megállapíthatók.

Az R. a kérelemért fizetendő igazgatási szolgáltatási díjat 5000 forintban határozza meg, amely az MSZH bevétele. A díjat az MSZH pénztárában készpénzben vagy bankkártyával, POS-terminál útján adott fizetési rendelkezéssel kell az MSZH kincstári keretszámlájára⁹ megfizetni a kérelem benyújtásával egyidejűleg. A díjra vonatkozóan kedvezménynek és mentességnek nincs helye. Egyéb, a díj kezelésére, elszámolására, nyilvántartására és visszatérítésére vonatkozó kérdésben az államháztartás szervezetei beszámolási és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló jogszabályi előírásokat kell alkalmazni.¹⁰

Az R. 4. §-a az MSZH eljárását határozza meg. Ennek alapján az MSZH Ügyfélszolgálati Osztálya – az előírt követelmények teljesítése esetén – a kérelmet azonnal, a szerzőség tanúsítvány kiállításával és kiadásával teljesíti. (A tanúsítvány mintáját a jogszabály 2. melléklete tartalmazza.) Az okiratban az MSZH azt igazolja, hogy a kérelmező a mellékelt dokumentumot saját műveként (előadásaként, hangfelvételeként, filmjeként, rádióműsoraként, televízióműsoraként, adatbázisaként) vetette nyilvántartásba. A tanúsítvány a szellemi alkotásra vonatkozóan sem szerzői jogi, sem más jogi védelmet nem keletkeztet, csupán bizonyítási eszközként szolgál annak igazolására, hogy a bejelentő által a sajátjaként nyilvántartásba vett alkotás a tanúsítvány kiállításának napján a tanúsítványhoz hozzáfűzött műpéldány szerinti tartalommal létezett.

A tanúsítvány és az ahhoz hozzáfűzött, lezárt borítékban elhelyezett műpéldány az Szjt. 94/B. §-ának (2) bekezdése szerinti vélelmet megalapozó igazoláshoz akkor használható fel, ha a zár és a boríték sérülésmentes állapotban van [4. § (4) bek.].

Az R. 5. §-a a tanúsítvány visszavonására irányadó eljárásról rendelkezik. A szerző az MSZH által rendszeresített formanyomtatványon bármikor kérheti a tanúsítvány visszavonását. (A nyomtatványt a jogszabály 3. melléklete tartalmazza.) A tanúsítvány visszavonására irányuló kérelmet két példányban kell személyesen vagy képviselő útján benyújtani, amelyhez – hacsak ez lehetetlennek nem bizonyul – csatolni kell a tanúsítványt és az ahhoz

⁹ Ez a Magyar Államkincstárnál vezetett 10032000-01731842-00000000 számú előirányzat-felhasználási keretszámla.

¹⁰ Lásd különösen az államháztartás szervezetei beszámolási és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 249/2000. (XII. 24.) Korm. rendeletet.

hozzáfűzött, a műpéldányt tartalmazó lezárt borítékot. Az MSZH a kérelmet – díjmentesen és az előírt feltételek megléte esetén – azonnal teljesíti és a tanúsítványt érvényteleníti, valamint a visszavonó nyilatkozatot tartalmazó kérelem másodpéldányát a szerző részére átadja.

Az R. 6. §-a rögzíti, hogy abban az esetben, ha bírósági eljárásban jogerősen megállapításra kerül a szerző személye, és az nem azonos a műnyilvántartásban ekként megjelölt személlyel, a szerző kérheti e személy törlését az önkéntes műnyilvántartásból. A törlés szabályai lényegében megegyeznek a visszavonás szabályaival, azzal, hogy a kérelemhez a jogerős bírósági határozatot csatolni kell, továbbá, hogy az MSZH a korábban szerzőként bejegyzett személlyel is közli a törlésről hozott határozatát. Értelemszerűen a tényleges szerző a korábban kiadott tanúsítványt és a hozzáfűzött, lezárt borítékot nem tudja csatolni a kérelemhez. Az önkéntes műnyilvántartásból való törlésre irányuló kérelem ugyancsak díjmentes.

Az R. 7. §-a arról rendelkezik, hogy a szerző írásban megadott hozzájárulása esetén az MSZH a formanyomtatványon megadott adatokat nyilvánosságra hozhatja, és az adatokból a nyilvánosság tájékoztatásának céljaira adatbázist szerkeszthet. Az erre vonatkozó külön szerzői hozzájárulást (nyilatkozatot) a műnyilvántartás iránti kérelem tartalmazza.

Az MSZH az önkéntes műnyilvántartással összefüggő eljárását hatósági tevékenységként folytatja, ezért az R. 8. §-a kimondja, hogy az MSZH eljárására vonatkozóan egyebekben a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (a továbbiakban: Ket.) szabályait kell alkalmazni. Ebből következően az eljárásra irányadóak lesznek többek között a Ket.-nek a képviselőre, a hiánypótlásra, valamint az eljárás megszüntetésére vonatkozó rendelkezései.

A tanúsítvány kiadásával összefüggő jogorvoslatot illetően a Ket. 108. §-ának (1) bekezdését kell alkalmazni, amely szerint felettes szerv hiányában a hatóság határozata ellen – a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény XX. fejezete alapján – bírósági felülvizsgálatnak van helye. Az MSZH-nak nincs felettes szerve, ebből következően a tanúsítvány kiadásával összefüggő döntés bírósági felülvizsgálata a Fővárosi Bíróságtól kérhető.

Az R. 9. §-a a hatályba léptető rendelkezés: a Szjt. felhatalmazást tartalmazó 112. §-a (5) bekezdésének 2006. április 15-i hatálybalépésére figyelemmel a jogszabály – az Szjt.-nek a szerzőségi vélelmet újraszabályozó 94/B. §-ával egyidejűleg – ezzel megegyező időpontban lépett hatályba.

FORMATERVEZÉSIMINTA-OLTALOM MAGYARORSZÁGON ÉS AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGBEN II. RÉSZ*

III. 1.6. Újdonság és egyéni jelleg

Az irányelv 3. cikkének (2) bekezdése az oltalmazhatóság feltételeként újdonságot (new) és egyéni jeleget (individual character) követel meg. A TRIPS 25. cikke eredeti jellegről szól (originality). Ez a terminológia emlékeztet a szerzői jogi szóhasználatra. Szerzői jogi törvényünk⁴⁵ „a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jeleget” emeli ki. A TRIPS megközelítésmódja abból fakad, hogy az egyezmény nem írja elő, hogy a dizájnt lajstromozással az iparjogvédelem területén kellene védeni. Csak a védelem megteremtését várja el, ezt azonban a szerzői jog területén is elképzelhetőnek tartja.

Az irányelv ennél többet ír elő, mert az esetleges szerzői jogi védelemtől függetlenül kötelezi a tagállamokat, hogy lajstromozáson alapuló, iparjogvédelmi jellegű, némiképp a szabadalom mintájára felépülő védelmet biztosítsanak a formatervezési mintáknak.

III. 1.6.1. Újdonság (novelty)

„2. § (1) Új a minta, ha azzal azonos minta nem jutott nyilvánosságra az elsőbbség időpontját megelőzően.

(2) A mintákat egymással azonosnak kell tekinteni akkor is, ha külső jellegzetességeik csupán lényegtelen részletekben különböznek.”

Az újdonság objektív kritérium, azt az elvárást fejezi ki, hogy a „mintának különböznie kell bármely korábbi mintától”.⁴⁶ Mivel a minta oltalmazhatóságának nem feltétele, hogy elválaszthatatlanul kötődjek a hordozó termékhez, ebből levezethető, hogy ugyanannak a mintának korábban más terméken történő nyilvánosságra jutását újdonságrontó tényezőnek kell tekinteni. A képeslap példáját továbbgondolva ez azt jelenti, hogy ha a képeslap egy már ismert rajzfilmfigurát ábrázol, akkor ez a minta már nem felel meg az újdonság követelményének. Ha a minta alapjául olyan külső megjelenés szolgált, amely nem minősül terméknek, akkor ennek nyilvánossága nem újdonságrontó. Ezt a legkönnyebben a híressé-

* Az Elte Állam- és Jogtudományi Kar Polgári Jogi Tanszékén készült diplomamunka szerkesztett változata (konzulens: dr. Faludi Gábor), amelynek első része az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle áprilisi számában jelent meg; a fejezetek és a lábjegyzetek számozása folyamatos.

⁴⁵ 1999. évi LXXVI. törvény

⁴⁶ David Musker: Community Design Law – Principles and Practice. Sweet and Maxwell, London, 2002, 25. o.

gekről mintázott babák példájával lehet megvilágítani: mivel az ember nem termék, külső megjelenése sem tekinthető mintának, így a róla készült, immár valódi termékben megtestesülő minta nem lehet ismétlés, hanem valódi újdonság.

Az újdonság meghatározásakor nem az összbenyomást kell figyelembe venni, hanem az új és a régebbi minta külsejét kell megvizsgálni, akár egymás mellé állítva őket.

Nehéz kérdés, hogy vajon a tájékozott használó vagy egy még tájékozottabb, szakértő személy nézőpontjából, annak ismeretanyagát használva kell-e az összehasonlítást elvégezni. A kettő közötti különbségtétel szinte lehetetlennek tűnik, hiszen a gyakorlatban bírók fogják elvégezni az összehasonlítást, s még akkor is meggyőződésük szerint döntenek majd, ha szakértői bizonyítást vesznek igénybe. Mindenesetre a „szakértő szem” alkalmazása mellett érvként hozható fel a törvény 4. §-ának (1) szakasza, amely „szakmai köröket” említ a nyilvánosságra jutás később tárgyalandó kivételei között. Ha ezt a megközelítést⁴⁷ fogadja el a gyakorlat, akkor a minták fokról-fokra, részletekig menő összehasonlítása tűnik helyénvalónak. A szakértő valószínűleg biztosabban meg tudja állapítani, hogy mi számít lényegtelen különbségnek, azaz melyek azok a minták, amelyeket azonosnak kell tekinteni. Az azonosságnak ez a fikciója azonban egy mankó, amely annak eldöntését könnyíti meg, hogy egy minta azonos-e egy régebbivel vagy sem. Csakhogy a szakértőt leginkább az különbözteti meg az – akár tájékozott – felhasználótól, hogy ilyen törvényi segítség nélkül, technikai ismeretei és tudományos módszerei birtokában is képes eldönteni az azonosság és különbözőség, tehát az újdonság kérdését. Ezért védhető álláspontnak tűnik, hogy a jogalkotó éppen a felhasználók dolgát akarta megkönnyíteni. Ez pedig azt sejteti, hogy az újdonságot is a tájékozott felhasználók szemével kell megítélni, s azt kell vizsgálni, hogy az összbenyomáson belül a minta külsejéről részletes megtekintéskor alkotott kép mennyiben különbözik a régebbi mintától. Ezzel a logikával érthető meg az is, hogy a lényegtelen különbség miért számít azonosságnak: a fogyasztó hajlamos arra, hogy kis különbségeket ne vegyen észre. Ha ezt az álláspontot fogadjuk el, akkor az újdonság megítélésekor a szakértői bizonyítás is arra irányul, hogy mit lát a fogyasztó, ha ránéz a mintára.

III. 1.6.2. Egyéni jelleg (individual character)

„3. § (1) A mintának egyéni jellege van, ha az elsőbbség időpontja előtt nyilvánosságra jutott bármely mintához képest a tájékozott használóra eltérő összbenyomást tesz.

(2) Az egyéni jelleg megítélésekor figyelembe kell venni, hogy a szerző – különösen a termék természetére és az ipari, illetve kézműipari ágazat sajátosságaira tekintettel – milyen alkotói szabadságfokkal alakíthatta ki a mintát.”

A minta egyéni jellegét az „eltérő összbenyomás” alapozza meg. Az újdonság kritériumá-

⁴⁷ Musker i. m. (46), 26. o., valamint Ulrike Koschial: Design Law: Individual Character, Visibility and Functionality. International Review of Industrial Property and Copyright Law, 2005. 3. sz. 298. o.

tól eltérően ezt nem a részletek összehasonlításával, hanem a minta egységére figyelemmel kell megítélni.

Az újdonsághoz képest nemcsak a minta látható külsejét, hanem megjelenésének összes számba vehető elemét figyelembe kell venni.⁴⁸ Fontos kiemelni, hogy nem a formatervező tehetségének egyéni kifejeződését kell keresni,⁴⁹ s nem számít az sem, hogy mekkora tervezői, alkotói munkát fektettek a mintába. Az oltalom nem attól függ, hogy milyen nehéz volt a mintát megalkotni, hanem attól, hogy annak hatása mennyire szembeszökő. „A mintaoltalom nem a jó dizájn jutalma.”⁵⁰ Az irányelv egyik legnagyobb újdonsága, hogy az esztétikai megfontolások nem játszanak szerepet a minta egyéni jellegének megítélésében.⁵¹ „Az európai jogi megközelítés a dizájn védhetőségét olyan tisztán formális és piacorientált szempontokra alapozza, mint például a marketingfunkció és a piaci siker.”⁵² Persze mindez korántsem jelenti azt, hogy a dizájn esztétikai értékei jelentőségüket veszítették volna, hiszen a fogyasztói magatartásra gyakorolt hatásukat továbbra sem lehet lebecsülni.

Vajon elképzelhető-e, hogy egy újnak tekinthető minta a korábbi mintához képest azonos összbnyomást kelt? Ha ugyanis akár a szakértő, akár a felhasználó szemével nézve a minta új, nem jelenti-e mindez azt is, hogy az összbnyomás is eltérő? Ebben az esetben nem lenne szükség az egyéni jellegre mint második konjunktív feltételre. Elképzelhető, hogy egy valóban más minta mégsem hoz semmi egyénit a régihez képest, s ugyanúgy az is, hogy bár a külső újdonság nem áll meg, az anyaghasználat miatt mégis egyéni jelleget teremtet. Ez utóbbi eset jól példázza, hogy a két feltétel együttes követelménye akadályozza meg, hogy egy szolgai másolat más anyagból megvalósítva újabb oltalom tárgya legyen.

Az egyéni jelleg esetében a törvény a „tájékozott használó” nézőpontjából rendeli megítélni az egyéni jelleget, s ezzel elkerüli az újdonság megítélője kapcsán már vázolt dilemmát. Ez a jogalkotói nagyvonalúság azonban csak látszólagos: a „tájékozott használó”⁵³ (informed user, utilisateur averti) fogalmának kitöltése a bíróságokra vár. A Zöld könyv meghatározása szerint az eltérő összbnyomás tesztjét „azon a szinten kell elvégezni, ahol a termék gazdasági célja megvalósul, azaz a piacon, ahol a vásárlók hétköznapi emberek, akik nem rendelkeznek a szakavatott formatervező tudásával.”⁵⁴ A használó tehát nem szakember, de akkor mennyiben kell tájékozottnak lennie? Az Európai Bizottság szerint „a tájékozott felhasználó – nem szükségszerűen, de – lehet a végfelhasználó, akinek biztos ismerete vagy

⁴⁸ Lásd: III. 1.3. fejezetet

⁴⁹ Ahogy azt a francia jog elvárta az irányelv előtt [Alexandra Neri: Protection of Designs and models in France. Idézi: Koschtial, i. m. (47) 298. o.]

⁵⁰ Max Planck Institute draft commentary (In: Towards a European Design Law). Idézi: Musker i. m. (46), 29. o.

⁵¹ A tvr. is ezt az elvet követte, így a magyar jogban az irányelv átültetése nem jelentett akkora paradigmaváltást, mint például Németországban, Franciaországban, vagy épp Olaszországban [lásd erről bővebben: Koschtial, i. m. (47) 298. o.]

⁵² Koschtial, i. m. (47) 298. o.

⁵³ Irányelv, 5. cikk (1)

⁵⁴ „the test would be assessed at the level where the economic significance of the designed product is exploited, i.e. on the market, where purchasers are ordinary people, lacking the knowledge of the „skilled designer” (Zöld könyv 5.5.6.2.)

tudomása van a formatervezési mintáról, amelynek mértéke az adott formatervezési minta karakterétől is függ.”⁵⁵ Ez a meghatározás azt sugallja, hogy a minta által keltett összbemólymást egy olyan felhasználó nézőpontjából kell megítélni, aki az adott mintához kapcsolódó iparágban nyilvánosságra került hasonló mintákat már ismeri.

A Zöld könyv szerint a „tájékozott használó” formatervezési tájékozottsága oly mértékű, amelyet a vásárlók a gyártók termékeinek ismeretében megszerezhetnek.⁵⁶ Eszerint tehát a tájékozott használó az a vásárló, aki ismeri annyira a termékeket, hogy képet tud alkotni az adott termékcsoportra adott időben jellemző formatervezési irányvonalakról. Nem tudni azonban, hogy mekkora termékcsoportot kell lefednie a fogyasztó ismereteinek, azaz például egy játékautó dizájnjában esetében elegendő-e a játékautók piacát ismernie, vagy szükséges-e a valódi autók formatervezési megoldásaival is tisztában lennie. A kérdés már csak azért is jogos, mert egy gépjármű nyilvánosságra jutott formatervezési mintája lerontja az azonos kinézetű játékautó újdonságát.

Látható tehát, hogy a tájékozott használó, még ha „hétköznapi ember” is, többet tud az érintett iparág formatervezéséről, mint az átlagos vásárló. A Max Planck Intézet szerint a tájékozott használó „formatervezés-orientált fogyasztó”.⁵⁷

Más vélemények nem osztják azt a nézetet, hogy a használón mindenképpen a végfelhasználót, a vásárlót kell érteni. Talán átgondolandó, hogy például az adott terméket árusító üzlet beszerzési vezetője nem tájékozottabb-e a piacon elérhető hasonló termékek formatervezésével kapcsolatosan, mint a vevő, hiszen az utóbbi már csak az üzletek beszerzési politikája alapján megszűrt, így a teljes választékot korántsem lefedő termékek alapján tájékozódhat a piac formatervezési megoldásairól.

Némileg könnyebb megítélni az „alkotói szabadságfok”⁵⁸ (dizájn freedom) mértékét. Itt azt kell figyelembe venni, hogy egyes termékek iparilag kevésbé alakíthatók szabadon, ezért már kisebb eltérések is egyéni jelleget kölcsönöznek nekik, míg más iparágak termékei funkcióik megőrzése mellett is korlátlan szabadsággal áttervezhetők, ezért esetükben az eredetiség mércéjét magasabbra kell tenni. Nemcsak a termék fajtája, hanem piaca is behatárolhatja a formatervező szabadságát, minél több ugyanis a formatervezett termék a kérdéses áru piacán, annál korlátozottabb lehetőségei vannak a tervezőnek, hogy a korábbiakhoz képest újjal és egyénivel álljon elő.⁵⁹ Ez a mérce tehát egy „mozgó skálát” jelent,⁶⁰ amely a megvalósíthatóságból és a piaci körülményekből fakadó kötöttségek figyelembevételére is alkalmas.

⁵⁵ An „informed user” may be, but is not necessarily, the end user and that he/she would have a „certain level of knowledge or design awareness ... depending on the character of the design”. (<http://www.vossiusandpartner.com/eng/flash/design.html>)

⁵⁶ „He should be aware of information provided to the public by manufacturers about the significance of design improvements” (Zöld könyv, 5.5.6.3.)

⁵⁷ „design oriented consumer”

⁵⁸ Irányelv, 5. cikk (2)

⁵⁹ Koschtial, i. m. (47) 305. o.

⁶⁰ Musker i. m. (46), 33. o.

Semmi esetre sem jelent azonban mérlegelési jogkört. Az oltalmat megadó hatóság e kritériumokat nem a formatervezési minta értékének eldöntéséhez használja fel, tehát nem arról dönt, hogy a minta megérdemli-e az oltalmat. Az alkotói szabadságfok tesztje mindemellett tovább bonyolítja a „tájékozott felhasználó” problémakörét, hiszen ezt is az ő szemével kell megítélni. Ha el is fogadjuk, hogy a felhasználó igen jól ismeri az iparágban szokásos dizájnmegoldásokat, azt már nehezen várhatjuk el tőle, hogy mindemellett még azzal is tisztában legyen, hogy az iparág sajátosságai mekkora teret engednek a formatervező alkotói szabadságának. Példával illusztrálva a kérdést, egy autókarosszéria egyéni jellegének megítélése kapcsán egy autórájongó és a legtöbb, autós újságot is rendszeresen olvasó felhasználó talán nagy tájékozottsággal képes megítélni, hogy az autó formája a régiekhez képest egyéni-e. Ám azt, hogy e forma kialakítása mennyiben volt behatárolva a karosszéria ütközési szilárdságához kapcsolódó elvárások, aerodinamikai megfontolások, korrózióvédelmi és egyéb előírások által, nemhogy a felhasználó, de még egy átlagosan képzett szakértő is csak nehezen képes megítélni. Ezért az alkotói szabadságfok kérdése gyakran nagyon is szubjektív és viszonylagos, ezért gyaníthatóan a bírói gyakorlat sem lesz egységes és konzekvens.

III. 1.7. Az újdonság és az egyéni jelleg időbeli megítélése

Az újdonságot és az egyéni jelleget esetleg lerontó minták azon minták közül kerülhetnek ki, amelyek az elsőbbség időpontja előtt nyilvánosságra jutottak. Tehát két időpontot kell figyelembe venni: a nyilvánosságra jutás és az elsőbbség időpontját.

„A mintát nyilvánosságra jutottnak kell tekinteni, ha közzététellel, egyéb közlés útján, kiállítással, kereskedelmi forgalomba hozatallal vagy bármilyen módon bárki számára hozzáférhetővé vált, kivéve, ha ezek az események a rendes üzletvitel során ésszerűen nem juthattak az érintett ágazaton belül az Európai Közösségben működő szakmai körök tudomására.”⁶¹

A rendelkezés első fordulata a szabadalmi jogban ismert „világújdonság” követelményére emlékeztet. A szabadalmak esetében az is „a tudomány állásához tartozik” (azaz itt: nyilvánosságra jutott), amit esetleg egy, a világ eldugott szegletében kiadott könyvben írtak le, még akkor is, ha a könyvet még soha senki sem olvasta. A tvr. ehhez hasonlóan a formatervezési mintáknál is világújdonságot követelt, az új törvény idézett rendelkezésének második fordulata azonban ezen jelentősen változtat. Nem jelent ugyanis nyilvánosságra jutást, ha a minta nem az érintett iparágban vált ismertté, illetőleg az sem, ha ugyan az érintett iparágban ismertté vált, de mégsem juthatott az Európai Közösségben működő szakmai körök tudomására. Ez utóbbinak azonban kicsi a valószínűsége, ugyanis az ipari információáramlás megnövekedett sebessége miatt a szakmai körök, amelyekről ráadásul feltételezzük, hogy még a tájékozott használatnál is otthonosabban mozognak az adott iparág formatervezésének világában, szinte erőfeszítés nélkül értesülhetnek a minták publikálásáról.

⁶¹ Törvény, 4. § (1)

Az érintett ágazat és ezen keresztül a releváns szakmai körök meghatározása komoly problémákat vet fel. Musker példája⁶² szerint egy izzítógyertya mintája jól ismert lehet a gépészek számára, miközben teljesen ismeretlen, ugyanakkor rendkívül inspiráló lehet az ékszerészek között, és ez akár oda is vezethet, hogy az utóbbi területen megpróbálják lajstromoztatni. A megadott oltalom utóbb a minta autóiparban való alkalmazását is akadályozná. Ennek elkerülése miatt az érintett iparágak közül mindig azt kell figyelembe venni, amelyikben a korábbi, tehát a mintaoltalmat potenciálisan megakadályozó minta nyilvánosságra jutott. Ez az értelmezés megmagyarázza azt is, hogy a már említett gépjármű és játékauto példája esetében a gépjármű karosszériája miért minősül újdonságrontónak.

A példák rávilágítanak egy nehezen kezelhető problémára. „Érintett iparágból” ugyanis mindig legalább kettő van: az egyikben nyilvánosságra jutott a minta és esetleg már alkalmazták, a másikban viszont a szakmai körök nem ismerik, és lajstromoztatni szeretnék. Ezek az iparágak éppen a formatervezés kreatív jellege és a hagyományos iparágak határait sokszor meghökkenítő merészséggel átugró megoldásai miatt gyakran elképzelhetetlenül távol vannak egymástól (gépgyártás–ékszertervezés), ezért beazonosításuk nehezen lehetséges. Könnyű az azonosítás, ha maga a dizájner hozta nyilvánosságra a mintát, akkor ugyanis érdekében áll, hogy felfedje a minta nyilvánosságra hozatalát, és emellett megkísérelje az alábbiakban tárgyalandó mentőlehetőségek valamelyikét kihasználni. Ám jóval életszerűbb, hogy nem is tud arról, hogy egy másik iparágban az általa megalkotott, újnak és egyéninek hitt (vagy attól csak jelentéktelen részletekben különböző) minta már nyilvánosságra jutott.

A nyilvánosságra jutás negatív következményei alól mentesít a 4. § további két bekezdése. Nem jelent nyilvánosságra jutást a minta titoktartási kötelezettség melletti bemutatása harmadik személynek. Az elsőbbség időpontját megelőzően tizenkét hónappal a bejelentővel vagy jogelődjével szembeni jogsértés miatti nyilvánosságra jutás nem vehető figyelembe. Amennyiben a jogosult a jogsértést követő tizenkét hónapon belül bejelentést tesz, oltalmat kaphat. Ez a jogsértésből fakadó újdonságrontó nyilvánosságra jutás igazságtalanságának orvoslására alkalmas megoldás.

A másik hasonló, tizenkét hónapos türelmi idővel támogatott kivétel azt teszi lehetővé, hogy a jogosult legfeljebb egy éven keresztül forgalmazza a mintát meggyőződhesen annak piaci értékéről, és csak ezután tegye meg a bejelentést. Ez a megoldás igen nagyvonalú jogalkotói gesztus, ha ugyanis a tizenkét hónap végéhez közeledve az arra jogosult megteszi a bejelentést, akkor a már eltelt időhöz még hozzá kell számítanunk a bejelentés és az oltalom végleges megadása között eltelt időt, ami alatt függő oltalmat élvez a minta. Közben zavartalanul folytatódhat a termék piaci bevezetése és tesztelése. Az irányelv felülvizsgálata során a Bizottság minden bizonnyal ki fog térni e helyzetnek a piaci versenyre gyakorolt hatásaira.

⁶² Musker i. m. (46) 36. o.

A másik viszonyítási időpont az elsőbbség napja. Ez az időpont végeredményben egy mesterségesen elismertett időpillanat, amelyet különböző feltételek alapoznak meg. Az elsőbbségi idő elismerése azzal az előnnyel jár, hogy a minta feltételrendszerét, az újdonságot és az egyéni jelleget erre az időpontra nézve kell vizsgálni. Így az utóbb a mintaoltalom feltételeit lerontó események már nem érinthetik az oltalom megadását. Ha sikerül korábbi elsőbbséget érvényesíteni, akkor egy azt követően, de a bejelentésnél korábban nyilvánosságra hozott, azonos minta újdonságrontó hatása elveszik, illetve ez utóbbi mintára nézve lesz majd újdonságrontó a korábbi elsőbbségű minta. Az elsőbbség tehát jelentős előnyt nyújthat a jogosultnak. Az elsőbbségnek a törvény több fajtáját is ismeri, ezeket a 40. § szabályozza:

- bejelentési elsőbbség: a mintaoltalmi bejelentés napja, egyéb elsőbbség hiányában ezt kell általánosnak tekinteni;
- uniós elsőbbség: a Párizsi Unió Egyezmény 4. cikke szabályozza részletesen, lényege, hogy az egyezmény által létrehozott unió bármely tagállamában tett olyan bejelentés, amelyből a bejelentés napja kétségtelenül megállapítható, a bejelentés további sorsától (ad absurdum esetleges elutasításától) függetlenül az egész unió területére igényelhető elsőbbséget biztosít, legfeljebb hat hónapra. A törvény ennek az elsőbbségnek a területi hatályát kiterjeszti a PUE-ban nem részes WTO-tagállamban vagy viszonyosság esetén más államban tett bejelentésre is;
- kiállítási elsőbbség: a bejelentési napot legfeljebb hat hónappal megelőző, az Magyar Szabadalmi Hivatal elnöke által szabott feltételeknek megfelelő kiállítás napja;
- belső elsőbbség: a bejelentő azonos mintára vonatkozó, korábbi, folyamatban lévő mintaoltalmi bejelentésének hat hónapnál nem korábbi bejelentési napja, ha azzal kapcsolatban más elsőbbséget nem érvényesítettek.

Ezen elsőbbségi időpontokat – a bejelentési elsőbbséget értelemszerűen kivéve – külön kell igényelni a bejelentéstől számított két hónapon belül, s egyéb feltételeket is teljesíteni kell. Az uniós elsőbbség külön is figyelmet érdemel, mert alkalmazhatósági határainak széles meghúzása azzal jár, hogy az unió területén az első bejelentés sorra bebiztosíthatja a többi tagországban tett későbbi bejelentések elfogadását.

Az elsőbbségi időpont az oltalom létrejötte és léte szempontjából több esetben is meghatározó viszonyítási pontként szolgál.

III. 1.8. A mintaoltalom kizárásai

A mintaoltalmat kizáró okokat a törvény a 6–10. §-ban szabályozza az irányelvvel összhangban. „Nem részesülhet mintaoltalomban a külső jellegzetesség, amely kizárólag a termék műszaki rendeltetésének következménye.”⁶³ E kizárás azt a célt szolgálja, hogy ne kapjon

⁶³ Törvény, 6. § (1)

formatervezési mintaként védelmet, azaz ne legyen elzárva a versenytársak elől az olyan külső, amely pusztán valamilyen technikai innovációnak az eredménye. Ez a megállapítás azonban épp megfordítva fedi fel a kizárás valódi célját: mivel a kérdéses külső jellegzetesség új technikai megoldás adottságaként jött létre, a védelem valójában épp ezt a technikai újítást zárná el a versenytársak elől, ami nem a mintaoltalom feladata, hanem a szabadalomé, ha a szükséges feltételek teljesülnek. Musker felveti azt a kérdést, hogy ha a formatervezési mintának nem kell megfelelnie esztétikai kritériumoknak, azaz akár a tisztán ipari célú minták is védettséget élveznek, akkor az irányelv miért zárja ki az „innovatív műszaki megoldáson alapuló mintákat?”⁶⁴

Az egyik értelmezési lehetőség szerint a kizárással elkerülhető a mintaoltalom és egy esetleges szabadalom ütközése. Ez azonban csak akkor képzelhető el, ha a találmány olyan feltalálói lépésre épülne, amely csak és kizárólag a kérdéses minta külsejében manifesztálódik. Ugyanis csak ebben az esetben lenne a külső jellegzetesség pusztán a termék műszaki rendeltetésének, azaz az ipari funkcionak a következménye. Erre egyrészt kicsi az esély, másrészt nem valószínű, hogy egy szabadalom oltalmi feltételeit is kielégítő találmány számára alkotója a korlátozottabb védelmet biztosító formatervezésiminta-oltalmat igényelné. Más lenne a helyzet, ha a szabadalom szigorú feltételeit nem teljesítő termék mintájára igényelnének védelmet, mint az a Koschtial által idézett,⁶⁵ az USA-ban megtörtént Esquire Inc. vs. Ringer-esetben történt. A felperes egy utcai lámpát akart oltalom alá vonni, mivel az nemcsak világított éjjel, de nappal díszítette is az utcát. A problémát az okozza, hogy egy ilyen esetben a magyar jogban nem állna meg a védelmet kizáró kivétel, azaz a tiszta funkcionális, mivel nem lehetne bizonyítani, hogy a kandeláber formáját tisztán a funkció diktálta. Ez pedig azt a veszélyt rejt magában, hogy a formatervezési oltalmat szabadalom helyett, de azonos céllal, tehát egy technikai megoldás monopolizálására próbálják meg felhasználni. Márpedig ez sem az irányelvnek, sem a törvénynek nem célja.

Védhető értelmezésnek tűnik, hogy a kérdéses szakasz mintegy az „egyéni jelleg” pontosításaként arra utal, hogy fogalmilag sem lehet egyéni az a külső jellegzetesség, amelyet kizárólag a termék műszaki rendeltetése determinál. Ezt az Európai Bíróság is megállapította a Philips vs. Remington-ügyben.⁶⁶ Ez részben igaz lehet, hiszen bizonyos termékeket valóban szinte csak meghatározott formában lehet elkészíteni. De abban az esetben, ha a tervező egy akár már széles körben ismert termék műszaki rendeltetését kisebb-nagyobb mértékben, akár a funkció rovására is, feláldozza a megjelenés oltárán, akkor az ebből fakadó, eltérő összbeművelést keltő külső éppen emiatt lehet egyéni jellegű. Természetesen felvetődik a filozófiaiak tűnő kérdése: vajon a szándékolt külső összhatásból ered a műszaki rendeltetés csökkenése,

⁶⁴ Musker i. m. (46) 41. o.

⁶⁵ Koschtial i. m. (47)306. o.

⁶⁶ Katrine A. Levin–Monica B. Richman: A Survey of Industrial Design Protection in the European Union and the United States. *European Intellectual Property Review*, 2003. 3. sz., 113. o.

vagy épp fordítva, a megváltozott műszaki rendeltetés determinálta a külső jellegzetességet? Mivel a tervezés tudatos folyamat, el kell fogadni, hogy a funkciók akár önkényes változtathatósága miatt valójában nem létezik olyan műszaki rendeltetés, amely „kizárólag” meghatározná a termék külsejét. Ez az értelmezés még akkor is megáll, ha a kérdéses iparágban az alkotói szabadságfok csekély, azaz a termék célja erősen megköti a dizájnér kezét. Az alkotói szabadságfok kapcsán említett „mozgóskála”⁶⁷ megközelítés pontosan ezt a problémát oldja fel.

Az előző értelmezési lehetőség elvezet oda, hogy a kérdéses szakasz valójában felesleges. Egy lehetséges harmadik megközelítés azonban árnyalhatja a képet. Némileg átértékelve a problémás szakasz nyelvtani megfogalmazását, védhetőnek tűnik az az álláspont, hogy az a külső jellegzetesség van kizárva az oltalomból, amely azért jött létre, hogy a termék betölthesse saját funkcióját. Ez abban különbözik a fentiekől, hogy itt a tervező kezét az kötötte meg, hogy a szándékolt cél eléréséhez mindenképpen szükséges volt alkalmaznia egy egyébként nem szándékolt külső jellegzetességet. Itt tehát a külső nem eredménye a rendeltetésnek, hanem inkább a rendeltetéshez volt szükséges csak és ez a külső megoldás.

Ez a kissé bonyolult értelmezés azért is tűnik helyesnek, mert a törvény következő szakasza szinte erre rimelve az olyan jellegzetességet zárja ki, amelyet „szükségképpen pontosan ugyanabban a formában és méretben kell megvalósítani ahhoz, hogy a termék, amelyre a mintát alkalmazzák, illetve amelyben a minta megtestesül, szerkezetiileg összekapcsolható legyen egy másik termékkel, vagy elhelyezhető legyen benne, körülötte vagy rajta oly módon, hogy mindegyik termék betölthesse rendeltetését”. Itt tehát nem egy, hanem két (kapcsolódó) termék viszonyáról van szó. Érdekes, hogy a következő szakasz mégis pont az ide vonatkozó legkézenfekvőbb példát veszi ki a kizárás alól: a mindenki által ismert Legót.

Kizárt a közrendbe vagy a közkerécsbe ütköző minta oltalmazása is. A minta hasznosításának jogszabályba ütközése vagy az átlagember erkölcsi értékítéletével ellentétes volta még nem jelent automatikus kizárást. A közrendet itt az angol „public policy”, illetve a francia „ordre public” fogalmával kell azonosítani, ami tartalmilag azt jelenti, hogy csak a jogrendszer alapvető elveibe és intézményeibe ütköző mintát lehet kizárni.⁶⁸

Dogmatikailag ebbe a körbe tartozik a biológiai klónban megtestesülő minta is. A klónozás jelenleg a legtöbb jogrendszerben, így hazánkban is tilalom alá esik, ezért az ily módon létrehozott emberi külső mintaként nem oltalmazható. Másrészről az ember jelenleg nem lehet termék sem, mivel dolognak nem tekinthető, tulajdonjog tárgya nem lehet. Kétségtől érdekes, sőt ijesztő jövőképet vázol a tudomány: a genetika és a klónozási technikák fejlődése belátható időn belül lehetővé teszi „formatervezett” emberek megszületését. Lehetséges elterjedése így a későbbiekben kiemelheti az erkölcsi korlátozások közül a klónozást. Valószínűleg azonban ez sem szüntetné meg az oltalmazhatóság akadályait. Ugyanis egyrészt a minta nem lesz rögzíthető, mivel az egyedfejlődés során természetesen

⁶⁷ Lásd: III. 1.6.2. fejezet

⁶⁸ Törvény, indokolás

vagy épp nem várt mellékhatásként bekövetkező mutációk a védett mintától eltérő külső megjelenésű embert eredményezhetnek, másrészt remélhetőleg a klónozott és megtervezett emberek génkészlete sem lehet kizárólagos oltalom tárgya, mivel azzal csak maga az ember és nem pedig a tervező vagy a megrendelő rendelkezhet.

Nem részesülhet oltalomban az a minta, amely a PUE szerinti állami felségjelet, illetve hatóságot vagy nemzetközi szervezetet megillető jelzést jogosulatlanul használ. Egyéb ki-tüntetés, jelvény, címer vagy hivatalos szavatossági vagy hitelesítési jegy használata is kizáró ok, ha annak használatához közérdek fűződik. Amennyiben azonban a jelzés csak a minta egy részét képezi, az illetékes szerv hozzájárulásával a minta oltalmazható.

A 9. § azt a mintát zárja ki az oltalomból, amelynek elsőbbségi időpontja után azonos minta került nyilvánosságra, de korábbi elsőbbséggel. Az igényt azonban csak olyan ko-rábbi elsőbbségű minta ronthatja le, amelyre belföldön vagy Magyarországra kiterjedően adtak oltalmat. Tehát ez a konstrukció némileg szűkíti a lehetőséget az oltalom megtagadá-sára, ugyanakkor a nemzetközi szerződésekkel összhangban van, mert a Hágai Egyezmény alapján megadott több országra kiterjedő oltalmat is kellő elismerésben részesíti. Európai szinten azonban mégis tág teret ad ez a szakasz az oltalom kizárására: a 60/C. § révén a lajst-romozás alapján oltalomban részesülő közösségi formatervezési minta is idetartozik.

A 10. §-ban szabályozott két kizáró ok speciális, mert ezeket a szabadalmi hivatal csak a jogosult kérelme esetén veheti figyelembe, egyébként hivatalból nem tagadhatja meg a minta oltalmazását. Az egyik kizárási ok, ha a minta olyan megkülönböztető jelzést használ, amely másnak korábbi iparjogvédelmi jogába ütközne, vagy amelyet más korábbtól fogva tényle-gesen használ belföldön, és a mintában való használat a korábbi használó hozzájárulása hiá-nyában jogszabályba ütközne. A másik kizárási ok a más korábbi szerzői jogát sértő minta.

III. 1.9. A mintából és a mintaoltalomból fakadó jogok és kötelezettségek

A minta a későbbi mintaoltalom lehetséges tárgya. Már magából a mintából, annak pusztá fizikai ténytudásából is származnak jogok, mégpedig a szerzői minőség elismerése és a nyilvánosságra hozatalhoz kapcsolódó jog. Ezek a mintához kapcsolódó személyiségi jo-gok. A szerzői minőséget a törvény megdönthető vélelemmel az elismert bejelentési napon benyújtott bejelentésben szerzőként feltüntetett személynek adja meg. Ha a mintát többen, közösen alkották, akkor a szerzőségi részarányt ellenkező megjelölés hiányában egyenlőnek kell vélelmezni. A szerzőt megilleti a jog, hogy a mintaoltalmi iratok szerzőként tüntessék fel, de írásban kérheti ennek mellőzését is. A terméken azonban nem kötelező feltüntetni a szerző nevét. A szerző e minőségének kétségbe vonása, illetve személyiségi jogainak egyéb megsértése esetén a Ptk. 87. § (1) alapján léphet fel.

A mintát a bejelentés közzététele előtt csak a szerző vagy jogutódja hozzájárulásával lehet nyilvánosságra hozni. Ez a döntési jog adott esetben azt is jelentheti, hogy a szer-ző vagy jogutódja a mintát titokban tartja, és ezzel lemond a védelemről. Ez azonban

formatervezésiminta-oltalom esetén kevésbé életszerű, ugyanis itt nehezen képzelhető el olyan gazdasági érdek, amely azért igyekezne rejtve tartani egy oltalmazható mintát, mert az esetleg felülmúlna egy már alkalmazott másikat. Ez a megoldás inkább a szabadalmak területén gyakorlat, ahol elképzelhető, hogy egy új szabadalom több olyan régit tenne feleslegessé, amelyre komoly gazdasági beruházás épül.

A mintához kapcsolódó vagyoni jogokat a mintaoltalmi igény fejezi ki. A mintaoltalmi igény a szerzőt vagy jogutódját illeti. Az igényjogosultságot a törvény a szerzői minőséghez hasonlóan, megdönthető vélelmekkel telepíti személyekre, a közös mintaoltalmi igényre és a közös mintaoltalomra a szabadalmi törvény megfelelő alkalmazását írja elő.

Az iparjogvédelem különböző oltalmi tárgyainak megalkotása általában jelentős beruházásokat igényel. Természetesen a nagyközönség számára ismertebbek a hőbortos otthoni feltalálók és tehetséges szabadúszó, önmenedzselő tervezők, de az igazán jelentős gazdasági súlyú szabadalmak és formatervezési minták mögött általában tervezett és nagy összegű pénzügyi befektetések állnak, példaként említhetjük a milliárdos kutatási összegeket felémésztő gyógyszerszabadalmakat vagy a szintén igen drága gépjárműdizájnokokat. Gyakran magának a mintának a megalkotása nem kerül túl nagy összegbe, a termék piaci bevezetése azonban igen. Erre a legjobb példa talán a divattervezés. A befektetői érdekek védelmére a szabadalmi jogi analógiára épülő szolgálati és az alkalmazotti minták szabályozása szolgál.

„14. § (1) *Szolgálati minta annak a mintája, akinek munkaviszonyból folyó kötelessége, hogy a minta tárgykörébe eső megoldásokat dolgozzon ki.*

(2) *A szolgálati mintára a mintaoltalom a szerző jogutódjaként a munkáltatót illeti meg.*

(3) *Alkalmazotti minta annak a mintája, aki anélkül, hogy ez munkaviszonyból eredő kötelessége lenne, olyan mintát alkot, amelynek hasznosítása munkáltatója tevékenységi körébe tartozik.*

(4) *Az alkalmazotti mintára a mintaoltalom a szerzőt illeti meg, a munkáltató azonban jogosult a minta hasznosítására. A munkáltató hasznosítási joga nem kizárólagos; a munkáltató hasznosítási engedélyt nem adhat. A hasznosítási jog a munkáltató megszűnése vagy szervezeti egységének kiválása esetén a jogutódra száll át; egyébként másra nem szállhat, illetve nem ruházható át.”*

A szolgálati és az alkalmazotti minta további szabályozása megfelelő eltérésekkel a szabadalmi törvény rendelkezéseire épül.

Külön kérdésként vetődik fel az az eset, amikor a szerző nincs olyan függésben, amely szolgálati vagy alkalmazotti mintát alapoz meg, ugyanakkor mégis megrendelésre készíti a mintát. Ki kell emelni, hogy a megrendelés tárgya a minta megalkotása, nem pedig az azt hordozó termék. Ezért itt a vállalkozási szerződés nevesített, írásban érvényes formája, a kutatási szerződés tűnik alkalmazhatónak. A szerződési modell azonban leginkább a szabadalmaztatható találmányra és a know-how-ra lett kidolgozva, ez abban is kifejeződik, hogy a vállalkozási jellegű eredménykötelelem mellett létezik egy megbízási jellegű, találmány felfedezése nélkül teljesülő formája is. Az utóbbi a formatervezési mintánál kevésbé tűnik

életszerűnek, mivel ebben az esetben a várt szellemi alkotás létrejöttében a bizonytalansági tényező meglehetősen alacsony. Alkalmazhatónak tűnik a tervezési szerződés is, valószínűleg a gyakorlat a két említett forma vegyítését fogja választani.

Ki lesz a mintaoltalom jogosultja, a szerző vagy a megrendelő? Ahhoz, hogy a megrendelő gyakorolhassa a minta feletti rendelkezési jogot, kifejezett megállapodás szükséges,⁶⁹ ebben az esetben a szerző harmadik személyek előtt köteles titokban tartani a mintát. A nyilvánosságra hozatal tilalma logikus követelménye annak, hogy később a megrendelő a mintára oltalmat igényelhessen. Tovább bonyolítja a kérdést, ha a létrehozott minta esetleg szerzői jogi védelemre is alkalmas, az ugyanis a szerzőt illetné. Ezért már a szerződéskötés során ki kell kötni azt is, hogy a tervező esetleges vagyoni jogai is a megrendelőt illetik.⁷⁰ Ezen kikötések miatt a szerződés vállalkozási jellege a jogátruházási szerződés jellegzetességével bővül, továbbá mind a felhasználási, mind a hasznosítási szerződéseknek elsősorban a díjazással kapcsolatos tartalmi elemei is megjelenhetnek, mivel a szerzőt nemcsak az alkotásért és vagyoni jogainak átruházásáért, hanem a későbbi, immár a megrendelő által adott licenciákért is ellenszolgáltatás illetheti. Az előbbiekre tipikusan összességében, az utóbbira pedig részesedésben meghatározott díjazás a jellemző.

A mintaoltalom egy speciális, a mintához kapcsolódó személyiségi jogokat is magába olvasztó, továbbá vagyoni jogokat is konstituáló oltalmi forma. Az oltalom nem automatikusan keletkezik, hanem egy konstitutív hatályú hatósági aktus eredményeként. Ez fontos különbséget jelent a szerzői művekhez képest, a szerzői jogi védelem ugyanis a műveket keletkezésüktől, automatikusan megilleti.

A törvény megalkotásának idején így felmerült, hogy egy rövidebb tartamú, szűkebb terjedelmű oltalom lajstromozás nélkül is megillessen a mintát. A lajstromozás nélkül keletkező közösségi formatervezésiminta-oltalom miatt mindez felesleges lett volna, így a törvény nem teremtett ilyen lehetőséget.

A formatervezésiminta-oltalom tartósságát tekintve időbeli határok mentén el kell különíteni egy ideiglenes oltalmat, amely a bejelentés közzétételével a bejelentés napjára visszahatóan keletkezik, és el kell különíteni a már végleges oltalmat, amely azonban nem új oltalom, hanem a mintaoltalom megadásának, azaz a lajstromozásnak napjával az ideiglenes oltalom erősödik véglegessé. Az ideiglenes oltalom tehát függő jogi helyzetként is felfogható.

Az oltalom szerkezete abszolút jellegű, tulajdonjogias, mivel lényege, hogy a mintát csak az oltalom jogosultja hasznosíthatja, s a jogosult bárkivel szemben felléphet, aki engedélye nélkül ugyanezt teszi. A hasznosítás felfogható tulajdonjogi analógiával a rendelkezési és a használati jogosultság együtteseként. A hasznosítási cselekmények sokfélék lehetnek, de a legtipikusabbakat a törvény is nevesíti. Ide tartozik a minta szerinti termék előállítása,

⁶⁹ Lontai Endre: Szellemi alkotások joga. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2001, 251. o.

⁷⁰ Simon Clark: Commissioned Designs – Who owns them? Copyright World, 120/2002., 16. o.

használata, forgalomba hozatala, forgalomba hozatalra felkínálása, behozatala, kivitele és e célokból való raktáron tartása.

A mintaoltalom azonban nem korlátlan, mert a jogosult nem tilthatja meg a magánhasználatot, illetve a gazdasági célokon kívül eső tevékenységeket, a kísérleti célú tevékenységeket, az idézést, valamint az iskolai oktatás céljából végzett cselekményeket. Természetesen e cselekmények sem lehetnek tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat részei, s nem lehetnek indokolatlanul sérelmesek a minta rendes felhasználására.

A kereskedelmi tranzitérdekeket szolgálja, hogy a mintaoltalom hatálya nem terjed ki az átmenő termékekre, valamint az olyan külföldi eredetű termékekre, amelyek belföldön nem kerülnek forgalomba.

A mintaoltalom korlátai közé tartozik az előhasználati jog. Ezt a törvény a 17. § (3) bekezdésében teszi lehetővé:

„Előhasználati jog illeti meg azt, aki az elsőbbség napja előtt kezdte meg a minta szerinti termék belföldön, jóhiszeműen és gazdasági tevékenysége körében történő előállítását vagy használatát, vagy annak érdekében komoly előkészületet tett. Az előhasználatra a szabadalmi törvény rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni.

*Ez a jog azt a hasznosítót védi, aki az oltalmi jogosulttól függetlenül alkotott, de az oltalmat sértő mintát kívánja hasznosítani. Jóhiszeműsége vélelmezett addig, amíg nem bizonyítják, hogy a mintát lemásolta. Az oltalom reá nézve az előállításnak, a használatnak, illetőleg az előkészületnek az elsőbbség napján meglévő mértékéig hatálytalan.”*⁷¹

A mintaoltalom egyik legfontosabb speciális korláta a jogkimerülés.

„18. § A mintaoltalomból eredő kizárólagos hasznosítási jog nem terjed ki a mintaoltalom jogosultja által vagy az ő kifejezett hozzájárulásával az Európai Gazdasági Térségben forgalomba hozott – a minta szerinti – termékkel kapcsolatos további cselekményekre.”

A jogkimerülés ismert a szabadalmi jogban is. Fontos kiemelni, hogy itt nem az oltalom megszűnéséről van szó, hanem arról, hogy az oltalmazott minta szerinti termék további hasznosítása már nem tartozik a jogosult engedélyezési körébe. Tehát a minta szerinti terméket továbbra sem lehet lemásolni, újragyártani, ellenben forgalmát az oltalmi jogosult nem akadályozhatja. A jogkimerülés gyakorlati hatása uniós keretek között lehet igazán érdekes. Ha ugyanis a jogosult Magyarországon hasznosítási engedélyt adott a mintára, és ennek alapján onnan minta szerint gyártott terméket visznek be egy másik tagállamba, akkor ezt a jogosult már nem tilthatja meg kizárólagos engedélyezési joga alapján. Megtilthatja azonban az engedélyt megadó licencszerződésben. Ezzel azonban a kérdés az iparjogvédelem területéről átkerül a versenyjog területére, amely immár nem az oltalom alapján gyakorolható jogok fennállását fogja vizsgálni, hanem azt, hogy a szerződési korlátozás mennyiben lépheti túl a piackorlátozó megállapodások tilalmát. Lényegében tehát

⁷¹ 1995. évi XXXIII. törvény a szabadalmi oltalomról, 21. § (3)

a jogkimerülés lehetővé teszi a párhuzamos importot. Ezzel a jogosultnak hasznosítási engedélyezés előtt azt is figyelembe kell vennie, hogy az engedélyes a legyártott terméket más tagállamokból is behozhatja, versenyt teremtve ezzel az esetleges többi hasznosítónak. Ez nyilvánvalóan azt idézi elő, hogy kevesebben vállalják a termék gyártását, de valószínűleg az egységes piac nagyobb területén forgalmazzák. Ezt a jogosultnak díjigénye kiszámításakor mindenképpen mérlegelnie kell, hiszen várhatóan kevesebben fognak tőle hasznosítási engedélyt vásárolni, ugyanakkor nagyobb mennyiségben fogják a terméket előállítani.

„A mintaoltalom alapján a mintaoltalom jogosultja nem tilthat el mást attól sem, hogy az összetett termék eredeti megjelenésének helyreállítására irányuló javítás céljából – az üzleti tisztesség követelményeivel összhangban – valamely alkotóelem mintáját a javításhoz szükséges mértékben hasznosítsa, feltéve, hogy e minta az összetett termék eredeti megjelenéséhez szükségképpen igazodik.”⁷²

A szakasz a pótalkatrészekre (spare parts) vonatkozik, s kapcsolódik az uniós szabályozás legvitásabb kérdésköréhez. Nem véletlen, hogy a szakirodalom is behatóan foglalkozik a problémával. A vitát – nem először az Unió történetében, – a belső piac liberalizációjának kíváncsított mértékéről alkotott véleménykülönbség okozta. A Bizottság és a Parlament a teljes liberalizáció talaján állva korlátozta volna a mintaoltalmat, megszüntetve azt a monopóliumot, hogy az összetett termék védett mintájához tartozó pótalkatrészt csak a jogosult gyárthat. A liberalizációt a Bizottság és a Parlament a kényszerengedélyezés bevezetésével képzelte el, ennek lehetősége azonban sokkolta az autóipart, és más iparágak szereplői is ellenérzésüket fejezték ki. A Tanács, a legtöbb tagállam álláspontját képviselve, nem akarta elfogadni az oltalom ilyen jellegű áttörését. Félő volt, hogy a jogalkotási folyamat megreked, végül a szinte egyedüliként liberalizációpárti Anglia soros elnöksége alatt mégis sikerült kompromisszumra jutni: az irányelv 14. cikke szerint a tagállamok szabadon választhatnak a két alternatíva közül, az irányelv hatálybalépését követően azonban csak a liberalizáció irányába módosíthatják jogszabályaikat, miként tette azt hazánk is. A „*status quo*”-nak ez a féloldalas befagyasztása⁷³ ideiglenes, áthidaló jellegű, mivel csak így sikerült elérni az irányelv elfogadását. 2005. október 28-ig⁷⁴ a Bizottság – elsősorban az érintett iparágakra figyelemmel – felülvizsgálja a kialakult helyzetet és megteszi a megfelelő módosító javaslatokat. Nem valószínű azonban, hogy a vita e hosszú jelzés után ne izzana fel újra, hiszen az ellenérdeklő iparágak, elsősorban az autógyárak és az autók számára pótalkatrészeket gyártók közötti érdekkülönbség nem mérséklődött.

A pótalkatrészek ügyében tehát a nemzeti jogok nem harmonizáltak, ami közvetlenül érintheti a belső piac működését is. Elképzelhető, hogy egy, a pótalkatrészek piacát már li-

⁷² Törvény, 17. § (2)

⁷³ „freeze-plus”, Musker (2002), 71. o.

⁷⁴ Irányelv, 18. cikk alapján

beralizált tagállam területén jogszerűen gyártott minta másik tagállamba exportálva jogsértőnek számít, ahogy azt a Renault vs. Maxicar & Formento-ügyben született ítélet is mutatja. Felvethető, hogy a jogkimerülés intézménye nem zárja-e ki a jogsértést. Musker szerint a jogkimerülést ilyen esetben általánosan felülírja a rendeltetésszerű joggyakorlás elve, s arra is rávilágít, hogy a jogkimerülés feltétele a jogosulti hozzájárulás, amit azonban törvényi rendelkezés vagy akár kényszerengedély megléte esetén még korántsem tekinthetünk megadottnak.⁷⁵ Ez az érvelés azért is helyes, mert a szellemi tulajdon-jog monopolisztikus jellege miatt az azt áttörő intézményeket, így a kizárólagos jogok kimerülését is, csak szűkítő értelemben szabad figyelembe venni.

A pótalkatrészek kapcsán meg kell jegyezni, hogy az összetett termék rendeltetésszerű használata során nem látható alkotóelemek azért kerültek ki a védelem alól, hogy ezzel is kedvezzenek az autóalkatrész-gyártóknak.⁷⁶

A mintaoltalom egyfajta korlátjának is felfogható időtartamának szabályozása. Nem lenne igazságos, hogy egy minta védelme örökké tartson, hiszen ezzel ez a piaci verseny számára egyébként hasznos monopólium aránytalan versenykorlátozó hatalommá torzulna. Az időtartam szabályozása az egyik legfontosabb harmonizációs kérdés. A TRIPS-egyezmény legalább tíz évig tartó oltalmat követel, a Hágai Megállapodás szerint a nemzetközi lajstromozás öt évre szól, és ez öt-öt évre meghosszabbítható, így az oltalom a nemzetközi lajstromozástól számított 15 évig tarthat, sőt tovább is, amennyiben a részes állam nemzeti lajstromozása ennél hosszabb időt engedélyez, ebben az esetben ugyanis a nemzetközi oltalom is e hosszabb időtartamig áll fent az adott tagállamban. Az irányelv 10. cikke szerint az oltalom a bejelentés napjától számított öt évre szól, s a jogosult négyszer kérheti öt-öt évvel történő megújítását. A bejelentés napjától számított 25 év elteltével az oltalom nem újítható meg. A törvény az irányelv által előírt kötelező időtartamot veszi át. Ez kereskedelmi szempontok miatt különösen fontos, hiszen az egységes piac várhatóan keresletnövelő hatása csak úgy érvényesülhet, ha az oltalmi idő az egész piacon egyforma.

Az ideiglenes oltalom lemondással, illetve a mintaoltalmi bejelentés jogerős elutasításával, a bejelentés napjára visszaható hatállyal szűnik meg. A végleges mintaoltalom megszűnésének rendes, tipikus esete az oltalmi idő megújítás nélküli lejárata. Ebben az esetben a megszűnés a lejáratot követő naptól hatályos. Ugyanígy *ex nunc* hatályú a végleges oltalomról való lemondás. A lemondás a bejelentőnek, illetve a lajstromban feltüntetett jogosultnak a Magyar Szabadalmi Hivatalhoz intézett írásbeli nyilatkozata. Két fontos kérdést kell ezzel kapcsolatban rendezni. Elképzelhető, hogy a lemondás sértene harmadik személy jogát. Tipikus példa erre, hogy a jogosult kizárólagos hasznosítási engedélyt adott a mintára. Ilyenkor a hasznosító gazdasági beruházásait, amelyek a gyártáshoz szükségesek, veszélyeztetné

⁷⁵ Musker i. m. (46) 73. o.

⁷⁶ David Musker: Hidden Meaning? UK Perspectives on „Invisible in Use” Designs. European Intellectual Property Review, 2003. 10 sz. 451. o.

a lemondás, ha emiatt a minta utóbb közkinccsé válna. Ezekben az esetekben a lemondás csak az érintett személyek hozzájárulásával hatályos.

A másik kérdés a lemondás visszavonhatósága. Ez igen furcsa helyzetet teremtené, ugyanis azt eredményezné, hogy ha valaki a lemondás okán közkinccsé vált minta hasznosítását megkezdte, akkor számolnia kellene azzal, hogy esetleg az egykori jogosult megtilthatja a hasznosítást, mert időközben felélesztette az oltalmat. Ez sértené a jogbiztonság követelményét, továbbá rendkívül káros lenne gazdasági szempontból is. Így a mintaoltalom felélesztésére a törvény nem ad lehetőséget.⁷⁷

A már végelegessé vált oltalom megsemmisítése, mint atipikus ok, a bejelentés napjára visszahatóan szünteti meg az oltalmat. Az okokat a 28. § szabályozza. Az oltalom keletkezési napjára visszamenő megszűnése fontos kérdéseket vet fel a már teljesített díjak tekintetében. Elképzelhető ugyanis, hogy harmadik személy olyan minta hasznosítására kötött visszerhesen licenciaszerződést az oltalom jogosultjával vagy a szerzővel, amelyről utóbb kiderült, hogy nem is részesülhetett volna oltalomban, azaz közkinccsként, ingyenesen is bárki hasznosíthatta volna. Ebben az esetben a díjak teljes körű visszakövetelése sértené a díjat felvevők érdekeit, akik feltehetőleg a mintaoltalom közhitelű bejegyzése okán jóhiszeműen gyakorolhatták az oltalomból őket megillető kizárólagos engedélyezési jogosultságokat. Ezért a törvény 29. §-a szerint csak a díjak azon részét lehet visszakövetelni, amelyet a minta hasznosításából származó gazdasági előnyök nem fedeztek. Ez azért is bölcs megoldás, mert nyilvánvalóan a piaci szereplők többsége is védettnek tekintette a mintát, így nem is hasznosította azt. Tehát a visszerhesen hasznosító ugyanolyan körülmények között hasznosított, mintha egy valódi oltalomra kapott volna engedélyt, így nyilvánvalóan esetleges piaci kára sem abból származott, hogy a mintáról utóbb kiderült, hogy nem alkalmas oltalmazásra.

Az oltalom részleges megsemmisítéseként fogható fel a változtatás (48. §). Ez az oltalom tárgyát nem módosíthatja, ellenben az ábrázolás meghatározott részét, amely nem tartozik a mintához, kiveheti az oltalom hatálya alól. A változtatás értelme, hogy amennyiben ezzel a megsemmisítés okai megszűnnek, a mintaoltalom továbbra is fennmaradhat. A változtatás tehát lényegében a megsemmisítéssel fenyegetett oltalmi jogosult egyik utolsó esélye a mintaoltalom fenntartására. Ez összhangban van az irányelv 11. cikkének 7. pontjával.

III. 1.10. A mintaoltalomból eredő jogok megsértése

A formatervezésiminta-oltalom a szellemi tulajdonhoz fűződő jogok közé tartozik, ezért megsértése esetén indokolt a tulajdonjog megsértésével közel azonos, magas szintű védelem. A tulajdonhoz fűződő társadalmi érdek alkotmányos garanciákban is kifejeződik, és védelme azt kívánja, hogy a jogsértésekkel szembeni fellépés határozott és hatékony legyen.

A TRIPS-egyezmény is rendelkezik a jogsértések elleni eszközökről. 61. cikkében bünte-

⁷⁷ Törvény, 27. § (4)

tőjogi védelem megteremtését írja elő a tagok számára minimálisan a védjegyhamisítás és a kereskedelmi nagyságrendű (üzletszerű) szerzői jogi kalózkodás esetére, lehetőséget adva ugyanakkor arra is, hogy a tagállamok eldöntsék, hogy a szellemi tulajdon-jog körébe eső más oltalmi tárgyakra is büntetőjogi védelmet biztosítsanak. Előírja, hogy az elkövetők elrettentésére legyen lehetőség mind pénzbüntetés, mind szabadságvesztés kiszabására, s egyben a jogsértést megvalósító termék elkobzására, lefoglalására vagy megsemmisítésére.

A polgári jogi védelem megteremtése még nyilvánvalóbb kötelezettség, a TRIPS ezen a téren is minimumkövetelményeket határoz meg. A legfontosabbak a kártérítést, az ideiglenes intézkedést és a vámintézkedést érintik.

Az irányelv nem rendelkezik részletesen a jogsértésekről, ugyanakkor 12. cikkével alapot teremt a jogsértések elleni fellépésre:

„A minta lajstromozása alapján a mintaoltalom jogosultjának kizárólagos joga van a minta hasznosítására és arra, hogy a mintát engedélye nélkül hasznosító harmadik személyekkel szemben fellépjen.”

A magyar jogi védelem megfelel a nemzetközi egyezmények és az irányelv által előírt követelményeknek. Büntetőjogi oldalon a Btk. a bitorlás (329. §), valamint az iparjogvédelmi jogok megsértése (329/D.§) tényállással védi az iparjogvédelem területére eső oltalmakat, így a formatervezésiminta-oltalmat is.

A polgári jogi védelmen belül a személyhez fűződő jogok megsértése elleni fellépésre a Ptk. 87. § (1) ad lehetőséget. A mintaoltalomból fakadó jogok megsértését egységesen bitorlásnak nevezik, ennek két fajtája a minta bitorlása, illetve a mintaoltalom bitorlása. A minta bitorlása akkor valósul meg, ha a mintaoltalmi bejelentésnek vagy a mintaoltalomnak a tárgyat jogosulatlanul másnak a mintájából vették át. Tehát erről akkor beszélhetünk, ha a mintát mint szellemi alkotást „eltulajdonítják”, azaz ha valaki más mintáját „ellopva” szerez oltalmat. Ebben az esetben a valódi jogosult bíróság előtt kérheti, hogy részben vagy egészben ő legyen az oltalom jogosultja, továbbá kártérítést is követelhet a polgári jog általános szabályai szerint, azaz a bitorló vétkessége esetén.

A mintaoltalom bitorlása az oltalom alatt álló minta jogosulatlan felhasználásával valósul meg. Ezen a kizárólagos jogok engedély nélküli gyakorlását kell érteni. A törvény a szabadalmi törvény 35. §-ára utalva sorolja fel, hogy milyen polgári jogi igényeket támaszthat a jogosult a bitorlóval szemben. Kérheti a bitorlás megállapítását, abbahagyását, a bitorló eltiltását a további cselekményektől, valamint nyilvános elégtételre kötelezést. Mindezeknél jóval erősebb fegyver, hogy a jogosult követelheti azt is, hogy a bitorló szolgáltatson adatokat a bitorló termék előállításában és forgalmazásában résztvevőkről, és tárja fel az ilyen termékek terjesztésére kialakított üzleti kapcsolatait. E rendelkezésnek az az értelme, hogy ellene nem lehet üzleti titokra hivatkozni. A Pp. ezt lehetővé tenné, ezért e kötelezettség beemelése az anyagi jogba egyben azt is eredményezi, hogy a bitorló ítéletben marasztalható az adatszolgáltatás megtagadása esetén, így a végrehajtás során addig bírsághozható, amíg végül nem teljesíti kötelezettségét. Ez a megoldás lényegében

kiküszöböli, hogy az adatszolgáltatási kötelezettség, amely a Pp.-ben mint üzleti titkot érintő és így megtagadható tanúvallomás jelenne meg, ne csak egy tulajdonképpeni „*lex imperfecta*” legyen, hanem a jogosult tényleges fegyvere a tisztességtelen versenytársakkal szemben.

A jogosult követelheti a bitorlással elért gazdagodás visszatérítését is. Ez vétkességre tekintet nélkül, azaz a jóhiszemű bitorlóval szemben is alkalmazható.

Az érintett termék és az előállításához használt eszközök lefoglalása szintén kérhető, jogsértő mivoltuktól való megfosztásuk, ennek lehetetlensége esetén pedig megsemmisítésük vagy a végrehajtás szabályai szerint történő értékesítésük is elrendelhető. Természetesen mindezek felül a jogosult kára megtérítését is követelheti a polgári jog általános szabályai szerint.

A jogsértések kérdéskörénél kell kitérni az ideiglenes intézkedésre, amelyet a TRIPS 50. cikke ír elő a szellemi tulajdon védelmére. Az ideiglenes intézkedés szabályai a Pp. 156. §-ában vannak lefektetve. Előnye, hogy soron kívüli eljárásban megadja a jogosultnak mindazt, amit keresetében kér (kivéve a vissza nem fordítható intézkedéseket), s ezzel igen gyors, ám csak a per eldöntéséig tartó és biztosíték adásához is köthető jogvédelmet jelent. Vagylagos feltételei közül a kérelmező különös méltánylást érdemlő helyzetét valószínűsíteni kell, továbbá konjunktív feltételként azt is, hogy az elérhető előny nem jár nagyobb hátránnyal. A TRIPS alapján a különös méltánylást érdemlő helyzet vélelmezett, ha a kérelmező igazolja, hogy ő a jogosult. Ebből adódóan az ideiglenes intézkedés megadása szinte automatikusnak tűnhet. A bírói gyakorlat szerint azonban azt is valószínűsíteni kell, hogy az a cselekmény, amely ellen ideiglenes intézkedést kérnek, egyben jogsértést is megvalósít.⁷⁸

A mintaoltalom megsértése láthatóan súlyos következményekkel, objektív felelősséggel jár, miközben megvalósítani nem is olyan nehéz, hiszen lényegében azoknak, akik el akarják kerülni a mintaoltalom megsértését, a 20. § (2) bekezdést alapul véve kell eljárniuk, azaz olyan mintát kell alkotniuk, amely a tájékozott használóra eltérő összbemutatót tesz a már lajstromozott mintákhoz képest. A tájékozott felhasználó fogalma azonban ma még nem kristályosodott ki a joggyakorlatban, így igen könnyen előfordulhat, hogy egy gyártó a legnagyobb gondosság mellett is elköveti a bitorlást. Ezt kivédendő, a törvény fenntartja a nemleges megállapítás lehetőségét:

„24. § (1) Aki attól tart, hogy ellene mintaoltalom bitorlása miatt eljárást indítanak, az eljárás megindításáig kérheti annak megállapítását, hogy az általa hasznosított vagy hasznosítani kívánt termék nem ütközik valamely általa megjelölt minta oltalmába.

(2) A nemleges megállapítást kimondó jogerős határozat kizárja, hogy a megjelölt minta oltalma alapján ugyanarra a termékre vonatkozóan a mintaoltalom bitorlása miatt eljárást indítsanak.”

⁷⁸ PK. 214.

III. 1.11. A mintaoltalmi licenciaszerződés

A mintaoltalom legfontosabb gyakorlati haszna, hogy lehetővé teszi, hogy a megtervezett mintát ipari méretekben termékekre alkalmazzák, miközben ezért a tervező díjazást kap. Mivel a szerző tipikus esetben nem a gyártó, ezért a szerző engedélye szükséges ahhoz, hogy a hasznosítás körébe tartozó gyártást, értékesítést a gyártó végezhesse. Ez az igény az iparjogvédelem területén hasznosítási szerződések, más néven licenciaszerződések megkötésével elégíthető ki. A törvényi definíció szerint:

„21. § (2) Hasznosítási szerződés (mintaoltalmi licenciaszerződés) alapján a mintaoltalom jogosultja engedélyt ad a minta hasznosítására, a hasznosító pedig köteles ennek fejében díjat fizetni.”

A licenciaszerződés önálló szerződéstípus, a Ptk. 86. § (2) tulajdonképpen beépíti a polgári jogba azzal, hogy külön törvényre utalja a szabályok részletes kimunkálását. Ez a külön törvény a szabadalmi törvény, amelynek a szabadalmi licenciaszerződésre vonatkozó rendelkezéseit megfelelően alkalmazni kell a mintaoltalmi licenciaszerződésre is. Fontos kiemelni, hogy a Ptk. általános része alkalmazandó ezekre szerződésekre is.

A licenciaszerződés tárgya valamely hasznosítási jog. A jogosult bármelyik vagy akár az összes hasznosítási cselekményre adhat engedélyt. Főszabály szerint az engedély nem kizárólagos, s ha ki is kötik a kizárólagosságot harmadik személyekkel szemben, a jogosult hasznosítási joga ezt kizáró kikötés nélkül megmarad. Ebben az esetben felmerülhet, hogy mit lehet tenni, ha a hasznosító nem hasznosít. Ilyenkor az oltalom jogosultja kérheti a bíróságtól a szerződés módosítását.

A szolgáltatás speciális. A hasznosító díj fizetésére köteles, az oltalom jogosultja ellenben nem „dare”, hanem „praestare” szolgáltatással tartozik, azaz nem köteles átadni a mintát, hiszen az már nyilvános, különben nem kapott volna oltalmat. Ha az oltalom megszerzése még csak folyamatban van, akkor átadási kötelezettség is terheli az egyelőre még csak ideiglenes jogosultat.

A jogszavatosság is speciálisan alakul. A törvény az adásvétel szabályait rendeli alkalmazni egy nagyon fontos különbséggel: elállásnak nincs helye, csak azonnali felmondásnak. Ez a rendelkezés a mintaoltalom természetéből adódik, ugyanis a szerződés megszüntetése előtti időszakban már megtörtént hasznosítási cselekményeket nem lehet meg nem történtté tenni, ezért a szerződéskötés idejére visszaható hatályú elállás értelmetlen lenne. Hasonlóan alakulnak a kellékszavatossági szabályok is, a mintaoltalom jogosultja a termék műszaki megvalósíthatóságáért felel, gazdaságosságáért, nyereségességéért azonban nem. Elállásnak itt sincs helye.

A szerződés megszűnik a kikötött idő lejártával, bontó feltétel beálltával, illetve a formatervezésminta-oltalom megszűnésével. A hasznosító kikötés hiányában nem adhat engedélyt a további hasznosításra, azaz az engedély személyhez kötött.

A licenciaszerződés speciális fajtája, amikor az oltalmi jogosult összes vagyoni jogát átruházza. Ezzel az eredeti jogosult kizárólagos engedélyezési joga átszáll az új, származékos jogosultra.

III. 1.12. Eljárási kérdések

A formatervezésiminta-oltalomhoz kapcsolódó eljárásokban központi szerephez jut a Magyar Szabadalmi Hivatal. Hatáskörébe tartozik a mintaoltalom megadása, megújítása, megosztása, megszűnésének megállapítása, megsemmisítése, a már említett nemleges megállapítási eljárás, továbbá a bejelentések és oltalmak nyilvántartása és a hatósági tájékoztatás. A hivatal hatáskörébe tartoznak a közösségi mintaoltalommal, valamint a Hágai Megállapodással kapcsolatos ügyek is. A hivatal eljárására a törvényben foglalt eltérésekkel, azaz szubszidiárius hatállyal alkalmazni kell az államigazgatási eljárás általános szabályait is.

A hivatal egyik legfontosabb feladata a mintaoltalmi lajstrom vezetése. *„Jóhiszemű és ellenérték fejében jogot szerző harmadik személlyel szemben a mintaoltalommal kapcsolatos bármely jogra csak akkor lehet hivatkozni, ha azt a mintaoltalmi lajstromba bejegyezték.”*⁷⁹ A lajstrom biztosítja a jogosult monopóliumát, de közhitelessége révén azoknak is biztonságot jelent, akik a lajstromban bízva kezdtek hasznosítási cselekményeket.

A mintaoltalom megadására irányuló eljárás⁸⁰ a mintaoltalomnak a lajstromba való bejegyzését célozza. Az eljárás a Magyar Szabadalmi Hivatalhoz benyújtott bejelentéssel indul, ennek tartalmaznia kell a bejelentési kérelmet, a minta ábrázolását, a minta szerinti termék megnevezését és – szükség szerint – az egyéb mellékleteket. Meg kell felelnie továbbá az alaki követelményeknek,⁸¹ a bejelentéstől számított két hónapon belül pedig meghatározott bejelentési díjat⁸² is le kell róni. Megkönnyíti az igénylők dolgát és igen költséghatékony az a lehetőség, hogy egy bejelentésben több mintára is lehet oltalmat igényelni, ha a minták szerinti termékek azonos locarnói osztályba tartoznak. A mintaoltalmi bejelentésben továbbá olyan minták csoportjára is igényelhető oltalom, amelyeket a termékek díszítésének a tájékoztott használóra tett összbemutató befolyásoló közös külső jellegzetességei kapcsolnak össze.

A hivatal a bejelentés benyújtása után megvizsgálja, hogy az megfelel-e a bejelentési nap elismeréséhez szükséges feltételeknek, valamint megfizették-e a bejelentési díjat, majd a bejelentésről hivatalos lapjában, amely 2006. január 1-jétől elektronikus formában, a hivatal honlapján jelenik meg, hatósági tájékoztatást ad ki. Ha a bejelentés átjut az első szűrőn, újabb, ezúttal alaki vizsgálat következik. Az ezt követő vizsgálat az újdonságkutatás, erről újdonságkutatási jelentés készül, amelyet a hivatal – kérelemre és térítés ellenében – megküld a bejelentőnek.

⁷⁹ Törvény, 34. § (3)

⁸⁰ Törvény, VII. fejezet

⁸¹ 19/2001. (XI. 29.) IM rendelet a formatervezési mintaoltalmi bejelentés részletes alaki szabályairól

⁸² 19/2005. (IV. 12.) GKM rendelet a Magyar Szabadalmi Hivatal előtti iparjogvédelmi eljárások szolgáltatási díjairól

A mintaoltalmi bejelentést a legkorábbi elsőbbség napjától számított kilenc hónap elteltével közzé kell tenni. Ez a bejelentő kérelmére korábban is megtörténhet, de díj fizetése el-
lenében legfeljebb harminc hónapra el is lehet halasztani. A közzétételre a hivatalos lapban
kerül sor. A közzététellel ideiglenes mintaoltalom keletkezik, amely az oltalom megadásával
véglegessé válik. A közzététel azonban bárki⁸³ számára megnyitja az észrevételi lehetőséget,
ami a mintaoltalom megadását megakadályozhatja, ha a minta vagy bejelentése nem felel
meg a törvényben meghatározott valamely oltalomképességi feltételnek.

A mintaoltalom megadásának legkritikusabb szakasza az érdemi vizsgálat, amelyet a
hivatal végez el. Ez kiterjed a definíciónak való megfelelés vizsgálatára, az esetleges kizá-
ró okokra, és a bejelentés törvényességére is. A vizsgálatról függően a hivatal a bejelentőt
hiánypótlásra, nyilatkozattételre, valamint a több mintára igényelt oltalom bejelentésének
megosztására hívhatja fel.

Amennyiben a vizsgálat szerint a minta megfelel a törvényes feltételeknek, a Magyar Sza-
badalmi Hivatal a bejelentés tárgyára a közzétételtől számított legalább egy hónap elteltével
mintaoltalmat ad. Ezt bejegyzi a mintaoltalmi lajstromba, és erről hatósági tájékoztatást
közöl a hivatalos lapban.

⁸³ Lásd azonban a törvény 46. § (2) bekezdését és a 10. §-t

VÁLTOZÁSOK A MEGOSZTOTT EURÓPAI SZABADALMI BEJELENTÉSEK ELBÍRÁLÁSÁBAN

1.1. Az Amerikai Egyesült Államok kongresszusa elé több javaslatot is benyújtottak arra vonatkozólag, hogy korlátozzák a folytatólagos bejelentések (continuation applications) benyújtásának lehetőségeit. Európában nincs ilyen lehetőség, azonban a bejelentők benyújthatnak megosztott (ma már nem elfogadott, régebbi kifejezéssel: „kiválasztott”) bejelentéseket (divisional applications), sőt a megosztott bejelentésekből származó megosztott bejelentéseket (divisionals of divisionals) is be lehet nyújtani, aminek révén a bejelentők bejelentéseik végső előnyeit is ki akarják használni, és egyúttal az oltalmi időt is meg kívánják hosszabbítani.

1.2. Az alább tárgyalandó T 0720/02 és a T 0797/02 számú döntésben az Európai Szabadalmi Hivatal (European Patent Office, EPO) Fellebbezési Tanácsa (Board of Appeal) az ilyen megosztási gyakorlatra vonatkozó érdekes döntéseket hozott, amelyek azon a megfontoláson alapulnak, hogy a megosztott bejelentés alapján benyújtott újabb megosztott bejelentés (vagyis egy második és további megosztás) az eredeti bejelentés alapján benyújtott megosztott bejelentéstől (vagyis az első megosztástól) eltérő módon kezelendő.

1.3. A fenti két megosztott bejelentés alapját képező, aktív mátrixos panelre vonatkozó szabadalmi bejelentést a Seiko Epson Corporation (a továbbiakban: Seiko) 1988. május 17-én nyújtotta be Japánban, és az ennek megfelelő (nagyszülő) európai bejelentés alapján benyújtott megosztott (szülő-) bejelentésre 1999. október 20-án 0 609 919 számmal kapott szabadalmat. Ennek az utóbbi európai bejelentésnek az alapján nyújtotta be a Seiko a fenti döntések alapját képező két megosztott bejelentését.

1.4. Az alábbiakban először a fenti két döntés alapját képező fellebbezési eljárást és a döntéseket ismertetjük.

2.1. Az EP 19970200957 sz. európai szabadalmi bejelentést – amelyet a Seiko 1989. május 16-án a 94106661.5 sz. szülő európai szabadalmi bejelentés megosztott bejelentéseként nyújtott be – az elővizsgálati osztály 2002. január 3-án kelt végzésével elutasította. Ez ellen a Seiko 2002. február 22-én nyújtott be fellebbezést. Magát a szülőbejelentést a Seiko a 89304929.6 sz. nagyszülő európai szabadalmi bejelentés megosztott bejelentéseként nyújtotta be.

2.2. A bejelentő 2002. május 1-jén nyújtotta be fellebbezésének alábbi indokolását.

2.2.1. Elutasító döntésében az elővizsgálati osztály azt állapította meg, hogy a vizsgált megosztott bejelentés nem elégítette ki az Európai Szabadalmi Egyezmény (ESZE) 76(1)

* Danubia Szabadalmi és Védjegy Iroda Kft.

szakaszának követelményeit, mégpedig elsősorban azért nem, mert az 1. igénypontban nem voltak megadva azok a lényeges vonások, hogy a vezérlőelektródákat meghajtó áramkörben és a forráselektródákat meghajtó áramkörben a vékonyréteg-tranzisztorok komplementer jellegűek, és e tranzisztoroknál a kapu hosszúsága kisebb, mint a képelemekből álló mátrix vékonyréteg-tranzisztoroknál levő kapu hossza. Ilyen okok miatt az igénypont olyan tárgyat határoz meg, amely nem volt egyértelműen levezethető a szülőbejelentésből.

2.2.2. A Fellebbezési Tanács 2004. július 12-én közölte a bejelentővel, hogy az adott ügyben egy lényeges szempont korábban nem kapott megfelelő figyelmet, nevezetesen az, hogy a szülőbejelentés nem volt eredeti első bejelentés, hanem maga is a nagyszülő-bejelentés alapján benyújtott, megosztott bejelentés volt. A tanács különösen megkérdőjelezte azt, hogy egy olyan tárgy, amely egy még korábbi bejelentésből származó megosztott bejelentésben nem volt nyilvánítva, ennek a megosztott, bejelentésnek az alapján benyújtott további megosztott bejelentésnek a tárgya lehet-e. A tanács véleménye szerint ez a tárgy, amely csupán a legelső, vagyis a nagyszülő-bejelentés tárgya volt, csak ebből a legelső bejelentésből lett volna kiválasztható.

2.2.3. A 2004. szeptember 23-án tartott szóbeli tárgyaláson a bejelentő kérte, hogy a fellebbezés tárgyát képező döntést helyezték hatályon kívül, és az ügyet további vizsgálat céljából a 2000. április 20-án benyújtott főkérelmében foglalt 1–3. igénypontok vagy pedig a 2002. május 1-jén benyújtott 1. és 2. segédkérelmének alapján utalják vissza a Vizsgálati Osztálynak. A bejelentő azt is kérte, hogy a Kibővített Fellebbezési Tanácsnak terjesszék elő a szóbeli tárgyaláson általa feltett kérdést.

2.2.4. A főkérelem 1. igénypontjának szövege a következő volt:

„Aktív mátrixos panel, amely egy átlátszó hordozórétegen elhelyezett, képelemekből álló mátrixot tartalmaz, amely mátrixvezérlő elektródákat, forráselektródákat és képelemeket tartalmaz, amely képelemek mindegyike tartalmaz egy vékonyréteg-tranzisztort, továbbá az aktív mátrixos panel egy, a forráselektródákon keresztül a képelemekből álló mátrixhoz csatlakozó, a forráselektródákat meghajtó áramkört, valamint egy, a vezérlőelektródákat meghajtó áramkört tartalmaz, *azzal jellemezve*, hogy a forráselektródákat meghajtó áramkör és a vezérlőelektródákat meghajtó áramkör közül legalább az egyik az átlátszó hordozón elhelyezett vékonyréteg-tranzisztorokat tartalmaz, továbbá

- forráselektródákat meghajtó áramkör jelvezetéseket és összekötő vezetéseken keresztül a jelvezetésekhöz csatlakozó mintavevő-tartó áramköröket tartalmaz,
- ahol az egyik jelvezeték és az egyik mintavevő-tartó áramkör közötti távolság különbözik egy másik jelvezeték és egy másik mintavevő-tartó áramkör közötti távolságtól, és az egyik jelvezeték az egyik mintavevő-tartó áramkörhöz csatlakoztató összekötő vezeték ellenállása lényegében azonos egy másik jelvezeték egy másik mintavevő-tartó áramkörhöz csatlakoztató összekötő vezeték ellenállásával.”

2.2.5. A 2. és a 3. igénypont az 1. igénypont aligénypontjaként van megfogalmazva.

2.3. A tanács a szóbeli tárgyalás végén hozott döntést.

2.4. A fellebbezést benyújtó bejelentő érvelését az alábbiakban foglaljuk össze.

2.4.1. A fellebbezés tárgyát képező döntésben a Vizsgálati Osztály azért utasította el a bejelentést, mert véleménye szerint az nem elégítette ki az Európai Szabadalmi Egyezmény (European Patent Convention, EPC) 76(1) szakasza szerinti követelményeket. A megosztott bejelentés a szülőbejelentésnek a találmányt kinyilvánító részére hivatkozott, amely (az 1. igényponthoz hasonlóan) az alábbi szövegezésű: „A találmány egy első szempontja egy aktív mátrixos panelre vonatkozik, ... amelyre jellemző, hogy a vezérlőelektródákat meghajtó áramkör és a forráselektródákat meghajtó áramkör közül legalább az egyik az átlátó hordozón elhelyezett olyan vékonyréteg-tranzisztorokat tartalmaz, amelyeknél a kapu hosszúsága rövidebb, mint a képelemekből álló mátrix vékonyréteg-tranzisztorainál a kapu hossza.”

2.4.2. A jelen bejelentés 1. igénypontja nem tartalmazta ezeket a vonásokat, amelyeket a találmány szempontjából lényegesnek tartottak, és ezért az ESZE 76(1) szakasza alapján kifogásolták e vonások elhagyását. Ez a szakasz azonban megállapítja, hogy egy megosztott bejelentés „csak olyan tárgyra nyújtható be, amely nem terjeszkedik túl a benyújtott korábbi bejelentés tartalmán”. A fellebbezési tanácsok megalapozott eseti joga szerint „egy bejelentés tartalma” nem korlátozódik a benne igényelt tárgyra, hanem a kinyilvánítás teljes információs tartalmát jelenti, ami nyilvánvaló a T 514/88 sz. döntés alapján. Emellett egy vonásnak egy találmány lényegét ismertető leírásrészbe („statement”-be) való beiktatása nem határozhatja meg végleg, hogy ez a vonás lényeges, mert a „statement” lényegtelen vonásokat is tartalmazhat.

2.4.3. Azzal a vonással kapcsolatban, hogy a meghajtó áramkör tranzisztorainak kapu-hossza rövidebb, mint a képelemekből álló mátrix tranzisztoraié, a bejelentő hivatkozott a publikált szülőbejelentésre, amelyben az előnyös meghajtó áramkörrel kapcsolatban négy alapvető követelmény van említve, amelyek közül azonban egyik sem vonatkozik erre, a kapuhosszúsággal kapcsolatos jellemzőre.

2.4.4. Így, figyelembe véve a szülőbejelentés kinyilvánításának teljes információtartalmát, nyilvánvaló, hogy egy szakember a kifogásolt vonásokat nem tekintené lényegesnek. Emellett a 76(1) szakasz követelménye nem azzal kapcsolatos, hogy a két bejelentés tartalma azonos-e vagy sem, hanem csupán arra vonatkozik, hogy a megosztott bejelentés tartalma túlterjed-e vagy sem a korábban benyújtott bejelentés tartalmán.

2.4.5. A tanács 2004. július 12-i közleményében hangsúlyozta, hogy a jelen bejelentést egy olyan megosztott bejelentésre alapozták, amely maga is a nagyszülő-bejelentés megosztott bejelentéseként volt benyújtva.

2.4.6. Ezzel kapcsolatban a bejelentő a T 441/92 sz. döntésre hivatkozott, amely megállapítja, hogy „... ha egy megosztott bejelentést érvényesen nyújtanak be, az az alapbejelentéstől különállóvá és függetlenné válik. Így ha a 76(1) szakasz feltételei ki vannak elégítve, a megosztott bejelentést az alapbejelentéstől teljesen független bejelentésként kell vizsgálni, és magának a bejelentésnek az ESZE valamennyi követelményét függetlenül kell kielégítenie”.

Ezért, az elmondottakat a megosztott bejelentések egymást követő sorozatára alkalmazva, mielőtt a nagyszülő-bejelentés első megosztott (szülő-) bejelentését érvényesen nyújtották be, az a nagyszülő-bejelentéstől teljesen különálló bejelentéssé válik, és egy ezt követően benyújtott megosztott bejelentést (gyerekbejelentést) ugyanolyan elvek szerint kell kezelni, mint az első megosztott bejelentést.

2.4.7. A bejelentő arra is rámutatott, hogy az ESZE 76(3) szakasza szerint a megosztott bejelentésekkel kapcsolatos összes sajátos követelmény le van fektetve a végrehajtási utasításban. Ezért ha létezne bármilyen sajátos rendelkezés az egymást követően benyújtott megosztott bejelentésekkel kapcsolatban, azt meg kellett volna határozni az ESZE végrehajtási utasításának; ilyen sajátos rendelkezés azonban nincs.

2.4.8. A bejelentő arra az elméleti esetre is utalt, amikor három találmányt, az A, a B, illetve a C találmányt eredetileg kinyilvánító és igénylő nagyszülő-bejelentésben csupán az A találmányt folytatják. Egy első generációs megosztott (szülő-) bejelentésben, amelyet a nagyszülő bejelentésével megegyező leírással nyújtanak be, a B találmányt folytatják. A tanács 2004. július 12-i közleményében azt a kérdést vetette fel, hogy lehet-e benyújtani további (gyermek-) megosztott bejelentést ugyanolyan leírással, mint a nagyszülő-bejelentése és a szülőbejelentése, de a C találmányt igényelve. Ha erre a kérdésre a válasz negatív lenne, komoly nehézségek merülnének fel a megosztott bejelentések 76(1) szakasz szerinti megítélése kapcsán, amely a fellebbezési tanácsok megalapozott joggyakorlata szerint egyenértékű az ESZE 123(2) szakasza szerinti vizsgálattal.

2.4.9. Ezért – eltekintve a független igénypontoktól – ha a nagyszülő-bejelentés, a szülőbejelentés és a gyermekbejelentés iratai azonosak, az egymást követő megosztott bejelentések „teljes tartalma” azonos, és így azokat az ESZE 76(1) szakasza szerint érvényesen benyújtottnak kell tekinteni.

2.4.10. Emellett az az ellenvetés, hogy egymást követő megosztott bejelentések benyújtása folytán a közt kár érheti, nem megalapozott, mert a 123(2) szakasz rendelkezései biztosítják, hogy egy bejelentő ne kaphasson jogtalan oltalmat. A T 441/92 sz. döntés szerint „A köz tájékoztatást kap a benyújtott bejelentés tartalmáról amikor a bejelentést publikálják [lásd az ESZE 93(2) szakaszát]. Ilyen vonatkozásban nincs különbség egy rendes bejelentés és egy megosztott bejelentés között.”

2.4.11. Ezért a bejelentő kérte, hogy ha a tanács el szándékszik térni a korábbi gyakorlatról, a következő kérdést terjessze fel a Kibővített Fellebbezési Tanácsnak:

„Ha megosztott bejelentést nyújtanak be egy olyan alapbejelentés alapján, amely 'nem eredeti első bejelentés', hanem maga is megosztott bejelentés, a második (vagyis gyermek-) megosztott bejelentésnek a 76. szakasz szerint további követelményeket vagy az ESZE bármilyen egyéb előírását is ki kell-e elégítenie abból a tényből kifolyólag, hogy maga az alapbejelentés is megosztott bejelentés. Vagyis van-e valamilyen következménye a jelen bejelentésre alkalmazott 'megosztott bejelentés' kifejezésnek, amely korlátozza a benyújtott alapbejelentés tartalmát; különösen van-e a megosztott bejelentésből származó megosztott

bejelentés kapcsán olyan megfontolás, amely érvényteleníti az ESZE 76(1) és 123(2) szakaszában szereplő 'a benyújtott bejelentés tartalma' kifejezésnek a joggyakorlat által alátámasztott egyenértékűségét?"

2.5. A Fellebbezési Tanács döntését az alábbiakkal indokolta:

2.5.1. Azzal kapcsolatban, hogy a főkérelem hogyan elégíti ki az ESZE 76. szakaszában foglalt követelményeket, megállapítható, hogy a főkérelem 1. igénypontja nem tartalmazza a szülőbejelentés leírásának „statement” részében és 1. igénypontjában foglalt jellemzőket, amelyek szerint a vezetőelektródákat meghajtó áramkör és a forráselektródákat meghajtó áramkör közül legalább az egyiknek a vékonyréteg-tranzisztorai komplementer jellegűek, és kapuhosszúságuk rövidebb, mint a képelemekből álló mátrix vékonyréteg-tranzisztorainak a kapuhossza.

2.5.2. A Vizsgálati Osztály ezeket a jellemzőket a szülőbejelentésben meghatározott találmány lényeges elemeinek tekintette, és úgy vélte, hogy e vonások hiánya a jelen bejelentés 1. igénypontjában azt eredményezi, hogy ez az igénypont olyan tárgyat tartalmaz, amely nem vezethető le egyértelműen a szülőbejelentésből.

2.5.3. Ilyen vonatkozásban a tanács megjegyzi, hogy magát a szülőbejelentést a nagyszülő-bejelentés megosztott bejelentéseként nyújtották be.

2.5.4. A tanácsnak nincsenek elvi fenntartásai azzal kapcsolatban, hogy megengedhető-e egy korábbi megosztott bejelentés alapján egy újabb megosztott bejelentés benyújtása. Második vagy további generációs megosztott bejelentések benyújtása azonban – ami a legelső bejelentés engedélyezése vagy elutasítása után valóban hosszú idővel történhet – potenciálisan ellentmondhat annak az általánosan elismert elvnek, hogy az EPO elővizsgálati eljárását olyan módon kell lefolytatni, hogy a szabadalmi bejelentés benyújtását követő ésszerű időtartamon belül biztosítva legyen a köz számára, hogy kellően megismerhesse a bejelentő által megszerezni kívánt kizárólagos jogok terjedelmét. Ha az ESZE-nek a megosztott bejelentések engedélyezhetőségét szabályozó anyagi jogi rendelkezéseit a jelen esetre, vagyis megosztott bejelentések alapján további megosztott bejelentések benyújtásának esetére alkalmazzuk – amire az ESZE nem tér ki külön –, ügyelni kell arra, hogy ne sértsük meg ezt az elvet.

2.5.5. A jelen esetben a szülőbejelentésnek megosztott bejelentésként való benyújtásával – amely megosztott bejelentés, eltekintve a fent említett, módosított „statement”-től, a nagyszülő-bejelentésével azonos leírást és lényegesen módosított igénypontokat tartalmaz – a bejelentő világosan utalt arra, hogy az általa szabadon választott sajátos találmányt vagy találmánycsoportot a nagyszülő-bejelentésből kiválasztandó igénypontokban kívánta meghatározni, és külön vizsgálati eljárásnak kívánta alávetni.

2.5.6. Ha a bejelentő a megosztott nagyszülő-bejelentésből bármilyen egyéb találmányt kívánt volna kiválasztani, ezt megtehetette volna olyan módon, hogy az EPC 25. szabálya szerinti időhatáron belül a nagyszülő-bejelentés alapján megfelelő megosztott bejelentéseket nyújt be; a bejelentő azonban nem így járt el. Az ESZE 25. szabálya szerinti rendelkezések

valójában megszabják azt az időpontot, amely után a bejelentő már nem kérhet oltalmat olyan tárgyra, amelyet szabadalmi bejelentésében kinyilvánított, de nem igényelt, és ezek a rendelkezések rendkívüli fontossággal bírnak a köz számára a jogbiztonság tekintetében. A jelen eset bejelentője hagyta a nagyszülő-bejelentést eljutni az engedélyezés szakaszába anélkül, hogy a szülőbejelentésen kívül bármilyen megosztott bejelentést nyújtott volna be. Ezért a bejelentő azzal, hogy a szülőbejelentésből olyan tárgyat választott ki, amelyre egyrészt nem vonatkozott az említett szülőbejelentés szerinti találmány vagy találmánycsoport, másrészt amely nem volt közvetlenül kiválasztva a nagyszülő-bejelentésből az ESZE 25. szabálya szerinti határidő lejárta előtt, elfogadhatatlan módon figyelmen kívül hagyja a köznek azt a jogos várakozását, hogy a kizárólagos jogok a nagyszülő-bejelentés vizsgálatának befejezésekor engedélyezett igénypontok tárgyára, és a nagyszülő-bejelentés alapján a szülőbejelentés útján sajátosan megosztott bejelentés tárgyára korlátozódjanak.

2.5.7. Ha a bejelentő számára engedélyeznénk, hogy egy már nem függő nagyszülő-bejelentés tárgyára, amely ki volt nyilvánítva egy megosztott szülőbejelentés leírásában, de nem egyezik a nagyszülő-bejelentésből ténylegesen kiválasztott találmány tárgyával, a szülőbejelentés alapján további megosztott bejelentést nyújtson be egy későbbi időpontban, az azt jelentené, hogy az egymást követő megosztott bejelentések sorozatának benyújtása révén a közt egy szabadalom élettartamának legnagyobb része alatt teljes bizonytalanságban hagynánk azzal kapcsolatban, hogy az eredeti szabadalmi bejelentés tárgyának mekkora része lehet még igényelve. Ez valóban kikövezné az utat ahhoz, hogy a bejelentők visszaélhessenek az ESZE által a megosztott bejelentések benyújtásával kapcsolatban nyújtott lehetőséggel.

2.5.8. Ilyen okok miatt a tanácsnak az volt a véleménye, hogy a nagyszülő-bejelentés alapján benyújtott megosztott szülőbejelentés igénypontjaiban meghatározott találmány vagy találmánycsoport határozza meg a szülőbejelentés lényeges tartalmát. Ezért ahhoz, hogy az ESZE 76. szakaszának követelményeit kielégítsék, arra van szükség, hogy a szülőbejelentés alapján benyújtott bármilyen további megosztott bejelentés olyan tárgyra vonatkozzék, amely megfelel az ilyen találmány vagy találmánycsoport tárgyának.

2.5.9. A jelen esetben a nagyszülő-bejelentés alapján ténylegesen benyújtott megosztott szülőbejelentés tartalma olyan aktív mátrixos panelre korlátozódik, amely – miként világosan meg van határozva a szülőbejelentés egyetlen független igénypontjában – többek között olyan komplementer vékonyréteg-tranzisztorokat foglal magában, amelyek kapuhossza rövidebb, mint a képelemekből álló mátrix vékonyréteg-tranzisztoraié. Minthogy a bejelentő főkérelme szerinti 1. igénypont nem mutat ilyen vonásokat, tárgya túlterjed a szülőbejelentés tartalmán, és emiatt nem tesz eleget az ESZE 76. szakaszában foglalt követelményeknek.

2.5.10. Annak a nézetének alátámasztására, hogy az igényelt tárgy nem terjed túl a szülőbejelentés tartalmán, a fellebbező fél előadta, hogy – miként bármilyen korábbi bejelentés esetében – a szülőbejelentés leírásának teljes tartalmát kell figyelembe venni a bejelentés

tartalmának meghatározásához. Minthogy a szülőbejelentés leírása – amely lényegileg meg-
egyezik a nagyszülő-bejelentésével – számos esetben utal arra, hogy az itt említett kihagyott
vonások nem voltak kötelezők, a főkérelem szerinti 1. igénypont tárgya nem terjedhet túl
a szülőbejelentés tartalmán. A fellebbező fél ilyen vonatkozásban idézett olyan fellebbezési
tanácsi döntéseket, amelyek megállapították, hogy az ESZE 76. szakasza szerinti vizsgálat
egyenértékű az ESZE 123(2) szakasza szerinti vizsgálattal, és hogy egy érvényes megosztott
bejelentést független bejelentésként kell vizsgálni; amiből következik, hogy a jelen esetben
a megosztott szülőbejelentést olyannak kell tekinteni, mintha az egy rendes első bejelentés
lenne, amikor azt kell megállapítani, hogy egy következő megosztott bejelentés kielégíti-e
az ESZE 76. szakaszában foglalt követelményeket.

2.5.11. A tanács nem oszthatta a bejelentő nézetét. Valóban általános gyakorlat, hogy
megengedik egy bejelentőnek, aki megosztott bejelentést nyújt be, hogy a megosztott beje-
lentéssel lényegileg a szülőbejelentés leírásával azonos leírást nyújtson be, és hogy azt csu-
pán a megosztott bejelentés további vizsgálata alatt módosítsa az igénypontoknak megfele-
lően. Nem engedhető azonban meg, hogy a bejelentők ilyen módon jogosulatlan előnyhöz
jussanak az igénypontok és a benyújtott megosztott bejelentés leírása között nyilvánvaló
ellentmondásokat alkalmazva, és hogy így jogtalanul kiterjesszék annak a tárgynak a meg-
határozását, amelyet valójában kiválasztottak a korábbi bejelentésből, és a megosztott beje-
lentés tárgyává tettek.

2.5.12. Ennek megfelelően és tekintettel a fellebbező fél által képviselt álláspont nyilván-
valóan elfogadhatatlan következményeire, amelyek azt eredményeznék, hogy az amerikai
szabadalmi törvényben lefektetett „folytatólagos bejelentések” rendszere honosodhatna
meg, aminek azonban az ESZE-ben nincs alapja, a tanács az ügy eldöntéséhez nem tartja
szükségeseznek, hogy a bejelentő által feltett kérdést a Kibővített Fellebbezési Tanácshoz to-
vábbítsa.

2.5.13. A bejelentő első és második segédkérelméhez csatolt független 1. igénypontok sem
ölelik fel a szülőbejelentés 1. igénypontjában meghatározott tárgyat, mert nem határoznak
meg egy olyan aktív mátrixos panelt, amelyben a vezérlőelektródákat meghajtó áramkör és
a forráselektródákat meghajtó áramkör közül legalább az egyiknek a vékonyréteg-tranzisz-
torai komplementer jellegűek, és a képelemekből álló mátrix vékonyréteg-tranzisztorainál
rövidebb kapuhosszúságúak. Ezért ezeknek az igénypontoknak a tárgya is túlterjed a szülő-
bejelentés tartalmán, és így az első és második segédkérelem sem engedélyezhető.

2.5.14. Ilyen okok miatt a tanács elutasította a fellebbezést.

3.1. Az EP az 19970200955 sz. európai szabadalmi bejelentést – amelyet a Seiko a 94106661.5
sz. európai szülőbejelentés megosztott bejelentéseként nyújtott be 1989. május 16-án – az
Elővizsgálati Osztály 2002. január 3-án kézbesített végzésével elutasította. Ez ellen a Seiko a
fentebb tárgyalt ügyben benyújtott fellebbezésével egyidejűleg, 2002. február 22-én nyújtott
be fellebbezést.

3.1.1. A párhuzamos bejelentés kapcsán fentebb már említettük, hogy magát a szülőbejelentést a Seiko a 89304929.6 sz. nagyszülő európai szabadalmi bejelentés megosztott bejelentéseként nyújtotta be 1989. május 16-án.

3.1.2. A fellebbezés indokolását a bejelentő ebben az ügyben is 2002. május 1-jén nyújtotta be.

3.2.1. Elutasító döntésében az Elővizsgálati Osztály azt állapította meg, hogy a megosztott bejelentés nem elégítette ki az ESZE 76(1) szakaszának követelményeit, mert a vezető-elektrodákat vagy a forráselektrodákat meghajtó áramkörök vékonyréteg-tranzisztorainak kapuhossza rövidebb, mint a képelemekből álló mátrix vékonyréteg-tranzisztoraié; ennek következtében az igénypont olyan tárgyat határoz meg, amely nem volt egyértelműen levezethető a szülőbejelentésből.

3.2.2. A Fellebbezési Tanács ebben az ügyben is 2004. július 12-én közölte a bejelentővel, hogy az ügyben korábban nem vették figyelembe azt a lényeges szempontot, hogy a szülőbejelentés nem volt eredeti első bejelentés, hanem maga is a nagyszülő-bejelentés alapján benyújtott, megosztott bejelentés volt, és hogy a bejelentés tárgya nem volt kinyilvánítva a szülőbejelentésben, hanem csupán az annak alapját képező nagyszülő-bejelentésben.

3.2.3. A szóbeli tárgyalást ebben az ügyben is 2004. szeptember 23-án tartották, közösen a fentebb tárgyalt párhuzamos üggyel.

3.2.4. A főkérelem 1. igénypontjának szövege a következő volt:

„Aktív mátrixos panel, amely egy átlátszó hordozórétegen elhelyezett, képelemekből álló mátrixot tartalmaz, amely mátrixvezérlő-elektrodákat, forráselektrodákat és képelemeket tartalmaz, amely képelemek mindegyike tartalmaz egy vékonyréteg-tranzisztort, továbbá az aktív mátrixos panel egy, a vezérlőelektrodákat meghajtó áramkört és egy, a forráselektrodákat meghajtó áramkört tartalmaz, *azzal jellemezve*, hogy a forráselektrodákat meghajtó áramkör és a vezérlőelektrodákat meghajtó áramkör közül legalább az egyik az átlátszó hordozón elhelyezett vékonyréteg-tranzisztorokat tartalmaz, továbbá

- a forráselektrodákat meghajtó áramkör és a vezérlőelektrodákat meghajtó áramkör közül legalább egy olyan léptető- (shift) regisztert tartalmaz, amely CMOS (komplementer fémoxid félvezető alapú) vékonyréteg-tranzisztorokat és mintavevő-tartó áramköröket tartalmaz, ahol a CMOS vékonyréteg-tranzisztorok első vezető típusú vékonyréteg-tranzisztorokat és második vezető típusú vékonyréteg-tranzisztorokat tartalmaznak,
- továbbá a mintavevő-tartó áramkörök legalább vezető típusú vékonyréteg-tranzisztorokat tartalmaznak, és

a CMOS vékonyréteg-tranzisztorok első vezető típusú vékonyréteg-tranzisztorainál lévő kapu hosszúsága nagyobb, mint a mintavevő-tartó áramkör első vezető típusú vékonyréteg-tranzisztorainál lévő kapu hosszúsága.”

3.3. A tanács a szóbeli tárgyalás végén ebben az ügyben is döntést hozott.

3.4. A bejelentő érvelése lényegileg megegyezett a fentebb tárgyalt párhuzamos ügyben előadott érvelésével.

3.4.1. A bejelentő ebben az esetben is hivatkozott arra az elméleti esetre, amikor az A, a B, illetve a C találmányt eredetileg kinyilvánító és igénylő nagyszülő-bejelentés alapján csupán az egyik találmányt folytatják, és ebben az ügyben is kérte, hogy ha a tanács el kíván térni a korábbi gyakorlattól, a párhuzamos ügy kapcsán ismertetett kérdést terjessze fel a Kibővített Fellebbezési Tanácsnak.

3.5. A Fellebbezési Tanács döntését lényegileg ugyanúgy indokolta, mint a fentebb ismertetett párhuzamos ügyben, de az eltérő igénypontok miatt *mutatis mutandis*, és segédkérelmek híján ebben az ügyben nem hivatkozott segédkérelmekre.

3.6. Végül a tanács a fellebbezést ebben az ügyben is elutasította.

4.1.1. A tanács tehát azon a véleményen volt, hogy az elsőgenerációs megosztott szülőbejelentés igénypontjaiban meghatározott találmány vagy találmánycsoport határozza meg a gyerekbejelentések „lényeges tartalmát”. Ezért az EPC követelményeinek teljesítése érdekében az elsőgenerációs megosztott bejelentés alapján benyújtott további megosztott gyerekbejelentéseknek a szülőbejelentésben igényelt találmány vagy találmánycsoport tárgyára kell irányulniuk. Ez a megállapítás elsődlegesen a tanácsnak azon a kívánságán alapszik, hogy a köz számára jogbiztonságot nyújtson, és elkerüljék az EPC olyan módon való értelmezését, amely az amerikai folytatólagos bejelentési rendszer megalapozását eredményezné.

4.1.2. E döntések szerint az elsőgenerációs megosztott bejelentések benyújtási követelményei eltérnek a második generációs bejelentésekéitől. Egy elsőgenerációs (szülő-) megosztott bejelentést olyan igénypontokkal lehet benyújtani, amelyek bármire vonatkozhatnak, ami az alapbejelentés leírásában vagy igénypontjaiban ki van nyilvánítva (kivéve a bejelentő által ejtett anyagot). Egy második generációs (gyerek-) megosztott bejelentés azonban csak olyan tárgyat igényelhet, amely az elsőgenerációs megosztott (szülő-) bejelentés igénypontjainak oltalmi körébe tartozik.

4.1.3. A második generációs megosztott bejelentések ilyen eltérő kezelésének a jogi alapját a tanács szerint a T 0720/02 számú döntés fentebb már ismertetett alábbi pontja képezi:

„... második vagy további generációs megosztott bejelentések benyújtása – ami az első bejelentés engedélyezését vagy elutasítását követő hosszabb idő után történhet – potenciálisan ellentmondhat annak az általánosan elismert elvnek, hogy az EPO elővizsgálati eljárását olyan módon kell lefolytatni, hogy a szabadalmi bejelentés benyújtását követő ésszerű időtartamon belül biztosítva legyen a köz számára, hogy kellően megismerhesse a bejelentő által megszerezni kívánt kizárólagos jogok terjedelmét ...”.

4.1.4. A tanács döntését nem alapozta meg az EPC bármelyik rendelkezésére való hivatkozással, mert a megosztott bejelentések alapján benyújtott megosztott bejelentésekről „az EPC külön nem rendelkezik”. Úgy tűnik, hogy az EPC 2000. évi módosított szövege sem említ második generációs megosztott bejelentéseket, mert a 76(1) szakasz módosításai hatálybalépésük után sem lesznek hatással erre a kérdésre.

4.1.5. A fellebbezést benyújtó bejelentő igen ügyesen érvelt azzal, hogy a tanács által vé-

dendő jogbiztonságot megfelelően szolgálják az EPC-nek azok a rendelkezései, amelyek meggátolják, hogy egy bejelentő az eredeti kinyilvánítás körén túl terjessze bejelentésének tárgyát. Az EPO korábbi joggyakorlata azonban a bejelentő számára lehetővé teszi a leírásba olyan anyag beiktatását, amelyre az eredeti igénypontok nem vonatkoznak. A bejelentő szerint ez egyrészt gátolja jogtalan oltalom megszerzését, másrészt lehetővé teszi második generációs megosztott bejelentések benyújtását olyan tárgyra, amely az elsőgenerációs megosztott bejelentés oltalmi körén kívül esik ugyan, de megvan az alapja az elsőgenerációs bejelentés leírásában.

4.2. Ilyen előzmények ismeretében most vizsgáljuk meg azt a kérdést, hogyan célszerű eljárni a kiválasztott bejelentésekkel.

4.2.1. Ha az eredeti alapbejelentés tartalmazza az összes szükséges igénypontot, akkor a teljes bejelentés újbóli benyújtása és az összes igénypont utáni díj befizetése költséges, de biztos megoldás lehet. Ez nem jelenti azt, hogy a bejelentőnek a bejelentés napján meg kell adnia, hogy a találmány milyen szempontjaira vonatkozó igénypontokat kíván benyújtani. Itt figyelembe kell venni, hogy a bejelentés időpontjában nem mindig világos, e szempontok közül melyek a leghasznosabbak.

4.2.2. Egy másik út ahhoz, hogy biztosítani lehessen az összes igénypont megőrzését második generációs megosztott bejelentések esetén az lehet, hogy a bejelentő nagyon tág oltalmi körű igénypontokat iktat be az elsőgenerációs megosztott bejelentésbe. Az ezt követő megosztott bejelentések tárgya így a tág oltalmi körön belül maradhat, aminek következtében a köz nem lehet meglepve, ha a második generációs megosztott bejelentésben ilyen anyagot igényelnek. Ennek az útnak a hátránya, hogy a kutatást valószínűleg erre az igen tág igénypontra irányítanak, és az eredmény kedvezőtlen lehet a bejelentőre nézve, mert további kutatást kellene kérnie, ha az igénypontokat szűkebb és megalapozottabb oltalmi körre kívánná korlátozni.

4.2.3. Hasznosak lehetnek az angol típusú omnibusz-igénypontok (pl. „Az itt leírt és igényelt eljárások”). Ezeket az EPO nem fogadja ugyan el, és így azokat az elővizsgálati eljárás alatt törölni kell; amikor azonban a bejelentést kutatják, az omnibusz-igénypontokat nem veszik figyelembe, és a kutatást csak a többi igényponttal kapcsolatban végzik el.

4.2.4. A tágan megszövegezett omnibusz-igénypontok feltehetőleg azt hozzák a köz tudomására, hogy a bejelentő fenntartja a jogát arra, hogy a megosztott bejelentésben bármit igényeljen. Így a későbbi igénypontok az eredeti kinyilvánítás körén belül bármire vonatkozhatnak. Itt meg kell azonban jegyezni, hogy az omnibusz-igénypontok oltalmi köre nem világos. Az angol bíróságok két esetben foglalkoztak ezzel az igényponttípussal, és az egyik esetben tágan, míg a másik esetben szűken értelmezték.

4.2.5. A legbiztosabb és így legcélszerűbb módszer az eredeti alapbejelentés függőségének ideje alatt benyújtani az összes megosztott bejelentést. Úgy tűnik, hogy a Fellebbezési Tanács is erre törekedett, mert meggátolta a függő megosztott bejelentések több lépcsőjének fenntartására vonatkozó gyakorlatot.

5. Itt röviden kitérünk még két további döntésre is, amelyek szintén európai megosztott bejelentésekre vonatkoznak.

5.1. A T 1409/05 számú további ügy alapját képező, folyadékkristályos eszközre vonatkozó japán bejelentés 1988. május 17-i elsőbbségét igényelve szintén a Seiko nyújtotta be 1989. május 16-án a 89 304 929.6 számú európai szabadalmi bejelentést. Az ennek alapján 94 106 661.5 számmal benyújtott első megosztott bejelentésre az EPO szabadalmat engedélyezett. Az ebből a bejelentésből kiválasztott, 97 200 954.2 számmal benyújtott második megosztott európai bejelentést az ESZH Vizsgáló Osztálya 2005. június 17-én elutasította arra hivatkozva, hogy az nem elégíti ki az ESZE 76(1) szakaszában foglalt követelményeket. Hasonló alapon utasította el a Vizsgáló Osztály az utóbbiból kiválasztott, 01 128 824.8 számmal benyújtott harmadik megosztott európai bejelentést is.

5.1.1. A bejelentő által benyújtott fellebbezés ügyében az ESZH Műszaki Fellebbezési Tanácsa 2005. június 17-én hozott döntése nem foglalt végleg állást, hanem az alábbi két kérdést intézte a Kibővített Fellebbezési Tanácshoz.

1. Bejelentések olyan sorozata esetén, amely egy alapbejelentésből és azt követő megosztott bejelentésekből áll, ahol mindegyik megosztott bejelentés az előzőből van kiválasztva, szükséges és elégséges feltétel-e, hogy e bejelentéssorozat bármelyik megosztott bejelentése kielégítse az ESZE 76(1) szakaszának 2. bekezdésében foglaltakat, vagyis azt, hogy az illető megosztott bejelentésben kinyilvánított bármilyen anyag közvetlenül, egyértelműen és különállóan leszármaztatható legyen abból, ami ki van nyilvánítva az előző megosztott bejelentések bármelyikében?
2. Ha a fenti feltétel *nem* elegendő, a 76(1) szakasz említett mondata magában foglalja-e azt a további követelményt, hogy
 - a) az említett megosztott bejelentés igénypontjainak tárgya az őt megelőző megosztott bejelentés igénypontjainak a tárgyában gyökerezzen?
 - vagy
 - b) az említett megosztott bejelentést megelőző összes megosztott bejelentés kielégítse az ESZE 76(1) bekezdésében foglaltakat?

5.1.2. A tanácsnak a döntés indokolásában kifejtett álláspontja szerint nem indokolt egy második generációs (nagygyűlö-bejelentésből származó) megosztott bejelentést egy elsőgenerációs megosztott bejelentéstől eltérő módon kezelni, vagyis a megosztott bejelentésnek a tárgya nem kell, hogy megegyezzen a korábbi bejelentés tárgyával. A döntés részletesen tárgyalja a megosztott bejelentések elővizsgálata során felmerülő következményeket, képtelenségeket és fejtelenségeket, amelyekkel akkor kellene szembenézni, ha nem követnék a tanács nézeteit. A döntés tehát azt az állásfoglalást tükrözi, hogy egy olyan megosztott bejelentés, amely hozzáadott anyagot tartalmaz, nem veszti el bejelentési napját.

5.1.3. Itt hangsúlyozzuk, hogy a T 1409/05 számú döntés csupán előzetes döntésnek minősül annak következtében, hogy a fenti kérdéseket intézte a Kibővített Fellebbezési Tanácshoz.

5.2. A T 39/03 számú másik ügyben az Astropark Inc. által az 1992. október 9-i elsőbbségű egyesült államokbeli bejelentés elsőbbségének igénylésével benyújtott EP19930116174 számú, 1999. június 28-án engedélyezett, napelemre vonatkozó európai szabadalom alapján benyújtott EP1999100131.4 számú megosztott európai bejelentést az ESZH Elővizsgálati Osztálya 2002. augusztus 8-án azon az alapon utasította el, hogy az nem elégíti ki az ESZE 76(1) szakaszában foglaltakat, mert olyan hozzáadott anyagot tartalmaz, amely nem volt kinyilvánítva a szülőbejelentésben. Az elutasítás ellen benyújtott fellebbezés ügyében a Fellebbezési Tanács 2005. augusztus 26-án az alábbi kérdéseket intézte a Kibővített Fellebbezési Tanácshoz.

1. Egy olyan megosztott bejelentést, amely tényleges benyújtási napján nem elégíti ki az EPC 76(1) szakaszának követelményeit, és oltalmi köre túlterjed a korábbi bejelentés tartalmán, később módosítani lehet-e annak érdekében, hogy érvényes megosztott bejelentéssé váljon?
2. Ha az 1. kérdésre igenlő a válasz, van-e erre lehetőség, ha a korábbi bejelentés már nem függ?
3. Ha a 2. kérdésre igenlő a válasz, e lehetőség az EPC 76(1) és 123(2) szakaszában foglaltakon túlmenően tovább korlátozódik-e? A helyesbített megosztott bejelentés irányulhat-e a korábbi bejelentés olyan szempontjaira, amelyeket nem vettek figyelembe a megosztott bejelentés benyújtásakor?

5.3. Jelenleg mindkét ügy G 1/05 számon várja a Kibővített Fellebbezési Tanács választát, amely alapján feltehetőleg majd további bepillantást nyerhetünk azokba az esetekbe, amikor megosztott bejelentések kapcsán „hozzáadott anyag”-gal végeznek korlátozást.

FELSZÓLALÁS KÖZÖSSÉGI VÉDJEGYBEJELENTÉS ELLEN – NICKY/NOKI

A Belső Piaci Harmonizációs Hivatal (OHIM) által közzétett védjegybejelentések elleni felszólalások benyújtása – két évvel az EU-csatlakozást követően – ma már nálunk is a napi munka részévé vált. Ez persze oda-vissza értendő, vagyis a magyar védjegyjogosultak is felszólalnak, de az ő közösségi védjegybejelentéseik ellen is nyújtanak be felszólalásokat.

A felszólalási eljárás tárgya – leggyakrabban – két védjegy összetéveszthetősége.

A védjegyek összetéveszthetősége tárgyában kialakult közösségi védjegygyakorlattal a hazai irodalom már jó néhányszor foglalkozott.¹ Az Európai Bíróság nálunk ismertetett határozatait általában előzetes döntéshozatali eljárásban hozta, valamely tagállam nemzeti bíróságának megkeresése alapján.

Az alábbiakban ismertetendő NICKY/NOKI-ítélet² mind a fórumot, mind a „műfajt” tekintve eltérő jogi környezetben látott napvilágot. A fórum: az *Elsőfokú Bíróság*³ (a továbbiakban: Európai Törvényszék), a „műfaj”: *érdemi határozat*, s nem jogértelmezés, azaz nem előzetes döntés.

A közösségi védjegy elleni felszólalási eljárás bírósági szakában pedig még az az eljárásjogi különlegesség is jelentkezik, hogy míg az OHIM előtti eljárás kétpólusú kontradiktórikus eljárás, amelyben a bejelentő és a felszólaló áll egymással szemben, ugyanennek az eljárásnak a további szakasza az Európai Törvényszék előtt hárompólusúvá válik. Nevezetesen az OHIM előtti eljárásban szereplő felek közül az, amelyik a határozatot támadja felperes lesz, az OHIM pedig alperes, míg az alapeljárásban részt vevő másik fél „beavatkozó” pozícióban vesz részt a bírósági eljárásban. [Nálunk a Vt. 46/A § (5) bek. szerint a felszólalási eljárás bírósági szakában, azaz a megváltoztatási eljárásban megmarad az eljárás kétpólusú formája, a megváltoztatási kérelem benyújtójának helyzete ezért kényelmesebb, hiszen csak egyetlen ellenérdekű féllel kell vitatkoznia.⁴]

* jogtanácsos, Danubia Szabadalmi és Védjegy Iroda

¹ Legutóbb (korábbi hivatkozásokkal): Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 1. (111) évf. 1. szám, 2006. február, p. 81.

² T-398/04 angol és magyar nyelven: EUR-Lex

³ Elsőfokú (Európai) Bíróság: „Court of First Instance”

⁴ Az, hogy ez a törvényi megoldás helyes-e, vitatható. Már a szabadalmi törvény előkészítésekor elhangzott olyan javaslat, hogy helyesebb lenne a Magyar Szabadalmi Hivatal számára is valamiféle pozíciót biztosítani az olyan bírósági eljárásban, amelynek tárgya a Magyar Szabadalmi Hivatal határozatának felülvizsgálata. Néhány évvel később ezt az eljárásjogi megoldást választotta a jogszabályalkotó a versenytörvény 83. §-ában. A Vt. csupán a 77. § (10) bekezdésben biztosít a Magyar Szabadalmi Hivatal számára tárgyiilag és időbelileg korlátozott „nyilatkozattételi” lehetőséget a bíróság irányában.

AZ ÜGY TÉNYÁLLÁSA

Az olasz Soffass cég az alábbi megjelölésre

NICKY

nyújtott be közösségi védjegybejelentést, s azt az alkalmazott betűtípusra tekintettel az OHIM „ábrás” bejelentésként vizsgálta, majd tette közzé. A bejelentés a 16. áruosztályban a következő árukat tartalmazta: „papírból és/vagy cellulózból készült háztartási és higiéniai termékek, például zsebkendők, arctörölő kendők, kéztörölők, terítők, háztartási papírtekercs vagy -henger, WC-papír”.

A közzétett védjegybejelentés ellen a francia Sodipan SCA cég *felszólalást nyújtott be* két korábbi francia védjegye alapján. Nevezetesen az 1 400 192 lajstromszámú

noky

védjegy ugyancsak a 16. áruosztályban van bejegyezve a következő árukra: „más osztályba nem tartozó papír, karton és ezekből készült termékek.” Az 1 346 586 lajstromszámú

Noky

védjegy szintén a 16. áruosztályban van bejegyezve a következő árukra: „papírból készült háztartási vagy higiéniai termékek, például egészségügyi papír, zsebkendők, háztartási papír, szalvéták, abroszok, alátétek, alátétegyüttesek, papírtányérok és -poharak, valamint egyszer használatos (eldobható) termékek”.

Az OHIM Felszólalási Osztálya elutasította a felszólalást. Lényegében úgy ítélte meg, hogy a szóban forgó megjelölések között nem áll fenn vizuális, hangzásbeli vagy fogalmi hasonlóság. Kifejtette, hogy „a megjelölések az összbenyomás alapján minden tekintetben élesen különböznek egymástól”. Ezért a Felszólalási Osztály úgy vélte, hogy nem szükséges az árukat összehasonlítani. Ugyanezen okból a Felszólalási Osztály nem vizsgálta azokat a bizonyítékokat sem, amelyeket a felperes a közösségi védjegyrendelet⁵ 43. cikke alapján a korábbi védjegyek használatára vonatkozóan terjesztett elő.

Az elutasító határozat ellen a felszólaló fellebbezett. Az OHIM 1. sz. Fellebbezési Tanácsa az elutasító határozatot hatályon kívül helyezte, és azt állapította meg, hogy az ütköző védjegyek számottevő mértékben hasonlítanak egymásra, ezért megsemmisítette a Felszólalási Osztály határozatát, és az ügyet visszautalta a Felszólalási Osztály elé a szóban forgó áruk összehasonlítása és a korábbi védjegyek használatának igazolása céljából.

⁵ HL 1994, L 11, p. 1., magyar nyelvű kiadás, 17. fejezet 1. kötet p. 146

ELJÁRÁS AZ EURÓPAI TÖRVÉNYSZÉK ELŐTT

A bejelentő (az eljárás bírósági szakában: *felperes*) nem várta meg, hogy az OHIM Felszólalási Tanácsa az új eljárást lefolytassa, hanem keresetet nyújtott be az OHIM mint alperes ellen, kérve, hogy az Európai Törvényszék semmisítse meg a támadott határozatot (azaz a Fellebbezési Tanács által hozott hatályon kívül helyező határozatot).

Kereseti kérelmét a közösségi védjegyrendelet 8. cikke (1) bekezdésének *b*) pontjára, azaz egyetlen jogcímre alapította, miszerint a Fellebbezési Tanács tévesen állapította meg, hogy az ütköző megjelölések között hasonlóság áll fenn.

A felperes elsősorban arra hivatkozott, hogy a Fellebbezési Tanács megállapításával szemben a szóban forgó védjegyek nyilvánvaló hangzásbeli, vizuális és fogalmi különbségeiknél fogva nem téveszthetők össze. A Fellebbezési Tanács félremagyarázta az összetéveszthetőségnek a közösségi joggyakorlat által értelmezett fogalmát (az Európai Bíróság C-251/95. sz., a SABEL-ügyben 1997. november 11-én hozott ítéletének 22. pontja⁶ és C-39/97. sz., a Canon-ügyben 1998. szeptember 29-én hozott ítéletének 29. pontja⁷).

A hangzást illetően a felperes vitatta a Fellebbezési Tanács azon megállapítását, miszerint a „ky”, illetve „cky” utolsó szótag közötti hasonlóság többet nyom a latban, mint az „o” és „i” magánhangzók hangzásában megmutatkozó különbség. A felperes előadta, hogy ennek a nyilvánvaló különbségnek – amelyet a francia nyelvben tovább erősít a „ni” és „no” szótagok eltérő ejtése – kell nagyobb jelentőséget tulajdonítani, mivel a fogyasztó éppen a szó első részét jegyzi meg (az 1. sz. Fellebbezési Tanács R 120/2000-1. sz., a Manfield kontra PENFIELD-ügyben 2001. január 19-én hozott ítéletének 23. pontja).

Vizuális szempontból a felperes vitatta a támadott határozatban kifejtett megállapítást, miszerint az ütköző védjegyek azért hasonlóak, mert első és utolsó betűjük megegyezik, és mindkettő rövid, angolos csengésű szóból áll. A felperes hangsúlyozta, hogy a két védjegy között jelentős eltérések mutatkoznak. Eltér betűik száma (a NICKY szó ötbetűs, a NOKY négybetűs). Az első NOKY védjegyben az „n” és „y” betűk rézsútosan felfelé összetartó tengely mentén rendeződnek el. A NOKY „o” betűje továbbá lekerekített háromszög alakú. A NOKY feliratban szereplő „k” betű egyenes szára jóval hosszabbra nyúlik, mint a betű ferde szárának felső vége. A második NOKY védjegyet egy medvefigura teszi egyértelműen jellegzetessé, mellkasán szív alakú rajz látható. Ezenkívül a kezdő- és záróbetűk nagyobbak

⁶ Az ítélet teljes terjedelmében magyar nyelven: Igazságügyi Minisztérium: Közösségi jog magyar adatbázisa – Bírósági Határozatok.

⁷ A szöveg:

„... annak kockázata, hogy a közönség azt gondolhatja, hogy a szóban forgó termékek ugyanattól a vállalatától származnak, illetve hogy egymással gazdasági kapcsolatban álló vállalatoktól, az irányelv 4. cikk (1)b) pontja szerinti SABEL 16–18. pontok (vö. 6. sz. lábj.) összetévesztést valószínűsíti. Ennek következtében – amint azt a főtanácsnok perőszefoglalója 30. pontjában aláhúzza – annak bizonyítására, hogy nem áll fenn az összetévesztés valószínűsége, nem elegendő egyszerűen kimutatni, hogy az áruk vagy szolgáltatások származása tekintetében a közönség körében az összetévesztést nem idéztek volna elő.”

a többinél. Végül a bejelentett védjeggyel szemben mindkét korábbi védjegyet lekerekített szélű betűk alkotják.

Fogalmi szempontból a felperes vitatta a Fellebbezési Tanács azon állítását, miszerint nem bizonyította, hogy a „Nicky” szót Franciaországban becenévként használják.

Előadta még, hogy bizonyítás nélkül is közismert és általánosan elfogadott, hogy a frankofón és általában az EK-n belüli vásárlóközönség a „Nicky” szót egyes francia keresztnévnek (mint Nicole, Nicolas, Nicolette), illetve ezek idegen nyelvű megfelelőinek rövidítéseként érti. E tekintetben Niki Lauda autóversenyzőre, a „Micky és Nicky” című hetvenes évekbeli filmre és a „Nicky Larson” című képregényre hivatkozott. Ezzel szemben a „noky” cseh szó, az olasz „gnocchi” szó megfelelője. A felperes azonban kételyeit fejezte ki azzal kapcsolatban, hogy a francia vásárlóközönség értené ezt a jelentést. Ez a szó inkább a NOKIA szót juttathatja a francia vásárlóközönség eszébe, amely jól ismert megkülönböztető megjelölés a mobiltelefonok piacán.

Hivatkozott a felperes arra is, hogy az összetéveszthetőség kizárásához az is elegendő, ha a frankofón vásárlóközönség a „Nicky” szót közvetlenül tulajdonnevek becézett vagy rövidített alakjaként érti. Az ítélkezési gyakorlat szerint elegendő, ha a vitatott védjegyek közül az egyik egyértelmű és határozott jelentéssel bír az adott vásárlóközönség számára, és ezáltal erőteljesen közömbösíti a védjegyek közötti vizuális és hangzásbeli hasonlóságot [az Európai Törvényszék a T-292/01. sz., Phillips-Van Heusen kontra OHIM – Pash Textilvertrieb und Einzelhandel (BASS)-ügyben 2003. október 14-én hozott ítéletének 54. pontja⁸ és a T-185/02. sz., Ruiz-Picasso és társai kontra OHIM – DaimlerChrysler (PICARO)-ügyben 2004. június 22-én hozott ítéletek 55. és 56. pontja⁹].

Az *alperes* (OHIM) előadta, hogy a Fellebbezési Tanács helyesen hasonlította össze a közösségi védjegybejelentést és a korábbi védjegyeket, és hangsúlyozta ennek során, hogy a világosan (highlighting) felismerhető egyezőségek miatt erőteljesebb hasonlóság állapítható meg.

⁸ A szöveg:

„Azt kell mondani, hogy azok a fogalmi különbségek, amelyek a két védjegyet eredendően megkülönböztetik, nagymértékben közömbösítik az előzőekben említett vizuális és hangzásbeli különbségeket. Ahhoz, hogy egy ilyen közömbösítés fennforogjon, szükséges, hogy a releváns közönség szempontjából legalább az egyik védjegynek világos és sajátos jelentése legyen, nevezetesen, hogy a közönség képes legyen azt azonnal megérteni. Az adott esetben ez a helyzet a BASS [többféle jelentése is van: pisztráng, hancs (rost), basszus – a ford.] ... Az tény, hogy a két szembenálló védjegy közül az egyiknek speciális értelme van – akkor is, ha a másik védjegynek nincs ilyen értelme, vagy teljesen más értelme van – elegendő, hogy a két védjegy közötti vizuális és hangzásbeli hasonlóságokat közömbösítse.”

⁹ A szöveg:

„Fogalmi szempontból a PICASSO szót a releváns közönség különösen jól ismeri, ez ugyanis a híres festő, Pablo Picasso neve. A PICARO szó a spanyolul beszélő számára többek között az irodalomból ismert 'pikareszk regény'-re utal. Ugyanakkor a spanyolul nem beszélő közönség (a többség) számára ez utóbbinak nincs szemantikai tartalma. A két megjelölés tehát fogalmi szempontból nem hasonló” (ítélet, 55. pont).

„Az ilyen fogalmi különbségek egyes esetekben közömbösíthetők a szóban forgó védjegyek vizuális és hangzásbeli hasonlóságát. Ahhoz, hogy egy ilyen közömbösítés fennforogjon, a megjelölések legalább egyikének a releváns közönség vonatkozásában (szempontjából) világos és sajátos értelemmel kell bírnia ahhoz, hogy a közönség képes legyen azt azonnal felismerni” (ítélet, 56. pont).

A felperes azon előadására válaszolva, amelyben az a szóban forgó megjelölések jellemzőit részleteikben elemezte, az OHIM (az alperes) előadta, hogy a megjelölések átfogó érzékelése alapján egyértelműen alárendelt (marginal) elemekről van szó. Ugyanis annak ellenére, hogy egy medve stilizált képe látható a második korábbi védjegyben, mindkét francia védjegyben a „noky” szó a meghatározó elem.

Az érintett védjegyek fogalmi vizsgálatával kapcsolatban az alperes azt adta elő, hogy a felperes bizonyítékai, amelyeket azon állításának alátámasztására terjesztett elő, miszerint a NICKY szónak egyértelmű és határozott, tulajdonnév-kicsinyítő jelentése van, nem alkalmasak arra, hogy megfelelően alátámasszák ezt az érvet. A hivatkozott BASS- és PICARO-ítélet a jelen ügyben nem alkalmazható, mivel az ütköző védjegyek egyikének sincs olyan „egyértelmű és határozott” jelentése, amely alapján ki lehetne zárni a köztük levő kapcsolatot. Ezenkívül az alperes az Európai Törvényszék eljárási szabályzata 135. cikkének (4) bekezdése alapján először is az Európai Törvényszék előtt előadott új jogalpok elfogadhatatlanságára hivatkozott, mivel a keresetlevélhez csatolt 13–21. számú melléklet szerinte ilyennek tekinthető. Teljességgel új okiratokról van szó, amelyeket az eljárás eme szakaszában ezért nem lehet elfogadni [az Európai Törvényszék T-129/01. sz., Alejandro kontra OHIM – Anheuser-Busch (BUDMEN)-ügyben 2003. július 3-án hozott ítéletének 67. pontja¹⁰].

A bejelentési eljárás felszólalója (az eljárás bírósági szakában: *beavatkozó*) ellenkérelmet terjesztett elő, amelyben a kereset elutasítását kérte, valamint annak megállapítását, hogy felszólalása megalapozott, figyelembe véve az ütköző védjegyek között fennálló összetéveszthetőséget, amelyet a szóban forgó áruk azonossága tovább fokoz.

A beavatkozó előadta még, hogy mivel a szóban forgó megjelölések között nyilvánvaló hasonlóságok mutatkoznak, indokolt volt a Felszólalási Osztály határozatának megsemmisítése. Ezenfelül arra hivatkozott, hogy a francia fogyasztó nem érzékeli személynévre történő utalásként a NICKY védjegyet, amelyet papíráruk, zsebkendők és szalvéták, valamint hasonló áruk vonatkozásában használnak, mivel semmi nem utal arra, hogy kapcsolat lenne ezen áruk és egy „Nicky” nevű személy között, annál is kevésbé, mivel ez a becenév rendkívül ritka.

AZ EURÓPAI TÖRVÉNYSZÉK ÍTÉLETE

A közösségi védjegyrendelet 8. cikk 1. bekezdésének *b*) pontja értelmében egy korábbi védjegy jogosultjának felszólalása alapján a megjelölés nem részesülhet védjegyjogtalomban, ha

¹⁰ A szöveg:

„Ami a kérelmező (felperes) beadványához csatolt okiratokat illeti, amelyeket a Fellebbezési Tanácsnak nem mutatott be, ezek nem vehetők figyelembe, mivel az Európai Törvényszék előtti eljárás célja a Fellebbezési Tanács határozata jogszerűségének (legality of decisions) felülvizsgálata, amint azt a közösségi védjegyrendelet 63. cikke előírja. ... Az ilyen utólagosan előterjesztett bizonyítás megengedése ellentétes volna az Eljárási szabályzat 135. cikk (4) bekezdésében foglaltakkal ...”.

azt azon a területen, ahol a korábbi védjegy ortalom alatt áll, a fogyasztók összetéveszthetik a korábbi védjeggyel való azonossága vagy hasonlósága, valamint az érintett áruk, illetve szolgáltatások azonossága vagy hasonlósága miatt (ítélet, 25. pont).

Ebből a rendelkezésből következően az összetéveszthetőség feltételezi azt, hogy a bejelentett védjegy azonos vagy hasonló a korábbi védjeggyel, és a védjegybejelentésben szereplő áruk vagy szolgáltatások azonosak vagy hasonlóak azokhoz, amelyek vonatkozásában a korábbi védjegyet lajstromozták. Együttes feltételekről van szó [az Európai Bíróság C-106/03. P. sz., a Vedral kontra OHIM-ügyben 2004. október 12-én hozott ítéletének 51. pontja (ítélet, 26. pont)].

Így ha az ütköző megjelölések teljesen különböznek, elvileg el lehet tekinteni a szóban forgó áruk megvizsgálásától, és meg lehet állapítani azt, hogy nem áll fenn összetéveszthetőség (ítélet, 27. pont).

Hozzá kell ehhez fűzni, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az összetéveszthetőség annak a veszélyét idézi elő, hogy a vásárlóközönség azt hiheti, hogy a szóban forgó áruk vagy szolgáltatások ugyanattól a vállalkozástól vagy adott esetben gazdaságilag kapcsolt vállalkozásoktól származnak (ítélet, 28. pont).

Ugyanezen ítélkezési gyakorlat szerint az összetéveszthetőséget átfogóan kell értékelni annak alapján, milyen képet alkot az érintett vásárlóközönség a megjelölésről, valamint a szóban forgó árukról, és figyelembe kell venni valamennyi, a jelen ügyben releváns tényezőt, különösen a megjelölések és a megjelölt áruk és szolgáltatások hasonlósága közötti kölcsönös függőséget [lásd az Európai Törvényszéknek a T-162/01. sz., a Laboratories RTB/OHIM – Giorgio Beverly Hills (GIORGIO BEVERLY HILLS)-ügyben 2003. július 9-én hozott ítéletének 31–33. pontját,¹¹ valamint a hivatkozott ítélkezési gyakorlatot – jelen ítélet, 29. pont].

¹¹ Az ítélet hivatkozik az összetéveszthetőség vonatkozásában követett joggyakorlatra, nevezetesen: Sabel-ítélet, 22. pont (vö. 6. sz. lábj.), Canon-ítélet, 16. pont, Marca Mode-ítélet, 40. pont (ítélet, 31. pont).

További szöveg:

„Az összetéveszthetőség átfogó értékelésekor figyelembe veendő tényezők között bizonyos kapcsolat (interdependence) feltételezendő, különösen a védjegyek, valamint az áruk vagy szolgáltatások közötti bizonyos hasonlóság. Ezért az áruk vagy szolgáltatások közötti kisebb mértékű hasonlóságot a védjegyek közötti nagyobb mértékű hasonlóság kiegyenlítheti (Canon-ítélet, 17. pont, Lloyd Schuhfabrik-ítélet, 19. pont). Ezen tényezők közötti összefüggést a közösségi védjegyrendelet preambuluma 7. bekezdése kifejezetten említi mint olyant, amelynek fényében az összetéveszthetőség fogalmát értelmezni kell, így egyéb tényezők mellett a védjegy piaci ismertségére és a védjegy és a megjelölés, valamint az áruk vagy szolgáltatások hasonlóságára is tekintettel” (ítélet, 33. pont).

„Ezenfelül a védjegyeknek az átlagos fogyasztó által, a szóban forgó árukkal vagy szolgáltatásokkal kapcsolatos észlelése (in the mind of the average consumer) az összetévesztés valószínűségének átfogó értékelésénél döntő szerepet játszik. Az átlagos fogyasztó a védjegyet összességében (as a whole) észleli, és nem vizsgálja annak különböző részeit (Sabel-ítélet, 23. pont, Lloyd Schuhfabrik-ítélet, 25. pont). Az átfogó értékelés alkalmával a szóban forgó termék átlagos fogyasztója feltehetően ésszerűen jól tájékozott, valamint ésszerűen figyelmes és körültekintő. Ezenfelül figyelembe kell venni azt a tényt, hogy az átlagos fogyasztónak ritkán van alkalm, hogy a különböző védjegyeket közvetlenül összehasonlítsa, és ezért arra a tökéletlen képre kell hagyatkoznia, amelyet emlékezetében megőrzött. Továbbá azt is figyelembe kell venni, hogy az átlagos fogyasztó figyelmének mértéke (level) feltehetőleg eltérő a szóban forgó termékek és szolgáltatások függvényében” (Lloyd Schuhfabrik-ítélet, 26. pont).

A kölcsönös függőségre tekintettel a védjegyek csekélyebb mértékű hasonlóságát ki-egyenlítheti a védjeggyel ellátott áruk vagy szolgáltatások nagyobb fokú hasonlósága és fordítva [lásd értelemszerűen a C-39/97 Canon-ítélet és a C-342/97. sz., a Lloyd Schuhfabrik Meyer-ügyben 1999. június 22-én hozott ítélet 19. pontját¹² – jelen ítélet, 30. pont].

Ezért ha csak kisebb mértékben hasonlít egymásra a két megjelölés, az összetéveszthe-tőséget valamennyi releváns tényezőt figyelembe véve, átfogóan kell értékelni (ítélet, 31. pont).

E tekintetben az állandó ítélkezési gyakorlat alapján az összetéveszthetőség átfogó mérle-gelésénél az ütköző megjelölések vizuális, hangzásbeli és fogalmi hasonlósága tekintetében az ezek által keltett együttes benyomást kell alapul venni, többek között megkülönböztető és meghatározó jegyeik figyelembevételével [lásd a hivatkozott BASS-ítélet 47. pontját és a hivatkozott ítélkezési gyakorlatot – jelen ítélet, 32. pont].

A jelen ügyben megállapítható, hogy az említett mérlegelés során a francia közönséget kell viszonyítási alapnak tekinteni (ítélet, 33. pont).

Vizuális szempontból meg kell állapítani, hogy a szóban forgó megjelölések között bizo-nyos fokú hasonlóság áll fenn. A NOKY megjelölés négy betűje közül három ugyanazon a helyen szerepel a NICKY szóban. Mindkét megjelölésben megtalálható az „n” kezdőbetű és a „ky” végződés. Mivel ez a végződés nem szokásos a francia nyelvben, olyan meghatározó elemnek tekinthető mindkét megjelölésben, amely felhívja a francia fogyasztó figyelmét (ítélet, 32. pont).

Hangzás szempontjából is van hasonlóság az érintett megjelölések között, mivel az üt-köző megjelölésben közös utolsó „ky” szótag felhívja a francia fogyasztó figyelmét. Ezért a megjelölések első szótagjainak, amelyek önmagukban eltérnek egymástól, a hangzás szem-pontjából kevés jelentősége van (ítélet, 35. pont).

E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az ítélkezési gyakorlat szerint kisebb jelentőség jut a két védjegy közötti hangzásbeli különbségnek, ha olyan árukról van szó, amelyeket úgy forgalmaznak, hogy az érintett vásárlóközönség a vásárlás során rendszerint vizuálisan érzékeli a védjegyeket [a hivatkozott BASS-ítélet 55. pontja – jelen ítélet, 36. pont].

Fogalmi szempontból éppúgy lehetséges, mint ezt a felperes előadja, hogy a francia fo-gyasztó a „Nicky” szót a Nicolas vagy a Nicole keresztnév becéző alakjaként érti. Ennek az érvelésnek a jelentőségét azonban az is befolyásolja, milyen fajta árukról van szó, és milyen körülmények között forgalmazzák azokat. Következésképpen ezt az érvet nem lehet a többi, esetleges releváns tényezőtől elszigetelten mérlegelni (ítélet, 37. pont).

Meg kell állapítani, hogy a megjelölések közötti, a fentebb, a 34. és 35. pontban megha-tározott hasonlóságok alapján a Fellebbezési Tanács helyesen határozott úgy, hogy az ösz-szetéveszthetőség átfogó mérlegeléséhez az áruk összehasonlítása szükséges. Többek között

¹² Az ítélet teljes terjedelmében magyar nyelven: Igazságügyi Minisztérium: Közösségi jog magyar adatbázisa – Bírósági Határozatok

akkor merül ez fel, ha a megjelölések között akármilyen csekély hasonlóság mutatkozik, amelyet az átfogó mérlegelés során mérsékelhetnek még olyan szempontok, mint az áruk jellege vagy a forgalmazás körülményei (ítélet, 38. pont).

Ha ugyanis nem nyilvánvaló, hogy az ütköző megjelölések nem hasonlóak, hanem egyes elemeikben hasonlítanak, egyes elemeik alapján viszont megkülönböztethetők, akkor ezeknek az elemeknek a jelentőségét nem elszigetelten, hanem az összetéveszthetőség átfogó mérlegelése során, valamennyi releváns tényezőt figyelembe véve kell értékelni (lásd fentebb a 29. pontban – jelen ítélet, 39. pont).

A keresetlevélhez csatolt 13–21. számú melléklet nem vehető figyelembe, mivel az Európai Törvényszékhez a közösségi védjegyrendelet 63. cikke alapján benyújtott kereset a Fellebbezési Tanács határozatai jogszerűségének (legality) vizsgálatára irányul. Az Európai Törvényszéknek ugyanis nem feladata, hogy újból megvizsgálja a tényállást azoknak az okiratoknak a fényében, amelyeket első ízben előtte terjesztettek elő. Ezeknek a bizonyítékoknak az elfogadása az eljárási szabályzat 135. cikkének (4) bekezdésébe ütközne, miszerint a felek beadványai nem változtathatják meg a Fellebbezési Tanács előtti eljárás tárgyát. Ezért ezeket a bizonyítékokat anélkül kell elutasítani, hogy vizsgálni kellene bizonyító erejüket [lásd a fentebbi BUDMEN-ítélet 67. pontja – jelen ítélet, 41. pont].

A fentiekre tekintettel a felperesnek a közösségi védjegyrendelet 8. cikk (1) bekezdése b) pontjára alapított megsemmisítés iránti kérelmét el kell utasítani (ítélet, 42. pont).

A beavatkozó annak végleges megállapítására irányuló kérelmét illetően, hogy a közösségi védjegybejelentéssel szembeni felszólalása megalapozott, arra kell utalni, hogy a közösségi védjegyrendelet 63. cikke (2) és (3) bekezdésének együttes olvasata alapján a Fellebbezési Tanács határozatát csak akkor lehet megváltoztatni, ha az anyagi jogi vagy eljárásjogi szempontból jogellenes [az Európai Törvényszék T-247/01. sz., az eCopy kontra OHIM (ECOPY)-ügyben 2002. december 12-én hozott ítéletének 46. pontja].¹³ E tekintetben meg kell állapítani, hogy a megtámadott határozat nem jogszerűtlen ilyen értelemben, és a jelen ügyben az összetéveszthetőséget valamennyi releváns tényezőt figyelembe véve, átfogóan kell értékelni (ítélet, 43. pont).

Ennélfogva a beavatkozó megváltoztatás iránti kérelmét el kell utasítani (ítélet, 44. pont).

¹³ A szöveg:

„... a közösségi védjegyrendelet 63. cikk (2) és (3) bek. értelmében a Fellebbviteli Tanácsok határozatai olyan esetben semmisíthetők meg, illetve változtathatók meg, ha lényeges vagy egyéb eljárási szabálysértés történt. Ezen túlmenően állandó bírósági gyakorlat, hogy egy közösségi jogi aktust az olyan tények és jogi normák alapján kell értékelni, amelyek abban az időpontban álltak fenn, amikor a szóban forgó intézkedést elrendelték (vö. T-123/97 48. pont, Salomon c/a Bizottság-ítélet, T-126/99 33. pont, Graphischer Maschinenbau c/o Bizottság-ítélet).

Az Európai Törvényszék elé tárt új tényekkel ezért a Fellebbezési Tanács határozatának jogszerűsége nem vitatható, kivéve azt az esetet, ha a Fellebbezési Tanácsnak ezeket a tényeket az igazgatási eljárás során saját kezdeményezése alapján kellett volna figyelembe vennie, mielőtt a tárgybani ügyben határozatát meghozza.”

NÉHÁNY MEGJEGYZÉS

1. Az ítélet első pillanatban „salamoni”-nak látszik, holott az csak az OHIM Fellebbezési Tanácsának határozatát hagyja helyben, s ezzel a korábbi eljárásban elbírálóként szereplő, a jelen perben alperesi pozíciót elfoglaló intézmény „végleges” állásfoglalásával azonosítja magát. Az ügy érdemében tehát az OHIM fog az összetéveszthetőség megléte vagy hiánya kérdésében újból állást foglalni.

2. Az első tanulság, hogy a bejelentő rossz „kaput döngetett”, bizonyítékait a megismételt felszólalási eljárásban kellett volna előterjesztenie (amit most már talán meg is tesz majd). A közösségi védjegyrendelet által létrehozott mechanizmus ugyanis nem teszi lehetővé, hogy a bejelentő két fórum „átugrásával” (Felszólalási Tanács, Fellebbezési Tanács) az Európai Törvényszékkel bíraltasson el olyan új bizonyítékokat, amelyeket a megelőző fórumokon elő sem terjesztett. Alig hihető, hogy akadna olyan tagállama az EU-nak, ahol ilyen eljárás-jogi lehetőség létezne.

3. Abból a körülményből, hogy az Európai Törvényszék a beavatkozó ellenkérelmét ugyancsak elutasította – a szerző véleménye szerint – aligha kellett azt a következtetést levonni, hogy a bejelentő ellenkérelmének előterjesztése felesleges lett volna. Egyrészt a bírósági eljárás végeredménye ritkán vehető biztosra, másrészt ezzel támogatta az alperest. Az is lehetséges, hogy a beavatkozó maga is számolt vele, hogy ellenkérelmének a közösségi védjegyrendelet 63. cikke alapján aligha van esélye. Maga a szerző azt sem tartja kizártnak, hogy ellenkérelmét – ami nem volt feltétlenül szükséges, hiszen a pernek most már csak „mellék-szereplője” volt – taktikai okokból terjesztette elő. Alighanem maga is így járt volna el.

4. A legfontosabb eljárásjogi tanulság mindenesetre annak a következetes – nem csak védjegyügyekben folytatott – gyakorlatnak a megerősítése, hogy az Európai Törvényszék a ténykérdések, különösen pedig újabb bizonyítékok vizsgálatára nem köteles (ítélet, 40. pont). Az Európai Törvényszék feladata az eljárás jogszerűségének, gyakorlatilag az eljárás-jogi előírások betartásának a felülvizsgálata. Ez minden kasszációs eljárásban így van.¹⁴ E sorok szerzője szerint ez a jogbiztonság alaki jogi előfeltétele is. Ennek ellenkezője a nemkívánatos – évszázadok óta tiltott – *revisio per saltum*¹⁵ eredményre vezetne.

5. Ezek után álljon itt az eljárás egyes fázisai végeredményének összefoglalója: az OHIM a korábbi jogokat nem vizsgálta (arra nem is köteles); a Felszólalási Tanács a két védjegyet nem tartotta összetéveszthetőnek; a Fellebbezési Tanács az összetéveszthetőség kérdésében új eljárást rendelt el; az Európai Törvényszék a Fellebbezési Tanács határozatát eljárás-jogi szempontból nem találta kifogásolhatónak = a Felszólalási Tanácsnak új eljárást kell lefolytatnia.

¹⁴ A kasszációs fellebbviteli rendszer jellegére nézve vö. dr. Kengyel Miklós: Magyar polgári eljárásjog, 7. kiadás. Budapest, 652. széljegyzet.

¹⁵ Az ismertetett esetben ez még hozzá *revisio per duplum saltum* lett volna.

Erkel András

BÉRES JÓZSEF EMLÉKÉRE

Rövid betegség után, 86 éves korában, 2006. március 26-án elhunyt dr. Béres József Széchenyi-díjas kutató, a Béres-csepp megalkotója.

A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Záhonyban született kutató 1972-ben hosszas kutatómunka eredményeképpen megalkotta a nyomelemeket komplex formában tartalmazó humángyógyászati készítményt, a későbbi Béres-cseppet.

A Béres-cseppet 2000-ben hivatalosan is gyógyszerre nyilvánították, 2002-ben a tudóst a legmagasabb hazai tudományos elismeréssel, a Széchenyi-díjjal tüntették ki.

Tudományos munkásságáért és küzdelmes életéért közmegebecsülés és tisztelet övezte hazánkban és az egész világon. Az utóbbi években Béres József a nevét viselő vállalatcsoport elnökeként és a Béres Alapítvány tiszteletbeli elnökeként visszavonultan élt Kisvárdán.

Az alábbi rövid megemlékezés nem tükrözheti Béres József emberi nagyságát, csupán a küzdelmes életút főbb állomásait mutatja be azzal a szándékkal, hogy minden magyar embernek példaképpül szolgáljon.

Nehéz emberek

Görgös eke, Bánffy-hajszesz, Rubik-kocka, Celladam, Béres-csepp és még sorolhatnánk a rendszerváltás előtti korszak szenzációt keltő újdonságait, találmányait.

„Nehéz emberek” ... – ezzel a címmel készített filmet a Magyar Televízió a hetvenes-nyolcvanas években, amelyben olyan embereket mutattak be, akik egy bulldog makacsságával tartottak ki elképzelésük mellett. Nehéz embereknek nevezték el őket, mert az árral, a bürokráciával, a hitetlenkedéssel szemben kitartóan, makacsul keresték a maguk igazát. Azért is nevezték el őket nehéz embereknek, mert meglepő eredményeket értek el, bár nem voltak ilyen felfedezésekre „predesztinálva”, voltaképpen „nem volt joguk hozzá”, mert a szakma, a társadalmi megítélés szempontjából nem voltak kompetensek. Ezeket az embereket a bürokrácia, a hagyományos értelemben vett szakma nem tudja kezelni, mivel a szokásos keretekbe nem szoríthatók be. Szerencsére őket a kudarcok nem törik le, nem készítetik meghátrálásra, inkább egyre makacsabban törekednek igazuk bizonyítására.

Az idő szelektál, és lám, csak az igazán értékes dolgok maradnak „időtállóak”.

Béres József munkásságát nem kezdte ki az idő vasfoga, sőt, minél inkább próbálták az irigyek, bürokraták meggátolni elképzelésének, tevékenységének sikerét, ő annál elszántab-

ban kereste elgondolásának igazolását, igazát. Nem azért, mert makacs ember volt, pontosabban nem csak azért, hanem mert hitt a jóban, hitt abban, hogy az, amit tesz, mások életét jobbítja. Béres József megmutatta, hogyan kell másokon segíteni, sok kitartással, küzdeni tudással.

A kezdetek, azaz hogyan lesz egy ötletből világsiker

Fűrésztelepi gyári munkásként kezdte pályafutását a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Záhonyban született Béres József, majd a szakkertészi vizsgát letéve bevonult a hadseregbe. A frontszolgálat alatt váll- és karsérülést szerzett férfi a háborút követően több iskolát is elvégzett, s 1972-ben alkotta meg a nyomelemeket komplex formában tartalmazó humángyógyászati készítményét, a későbbi Béres-cseppet.

Nyughatatlan, érdeklődő, vidéki ember lévén mindig izgatták a természet alapvető kérdései, csodái. „Már fiatalemberként is a talajt tartottam az élőlények, köztük az emberiség ételmisztárházának” – vallotta egy interjú során – „hiszen a növények a talajból szerzik az alapvető tápanyagokat, amely anyagok segítségével tudják megkötni a napfény energiáját, és ezekből építik fel a szénhidrátokat, fehérjéket, ami az állatvilág tápláléka lesz.”

Mint minden nagy felfedezés, a rögzös út egy véletlenszerű felismeréssel kezdődött. Bár sokunkkal megessnek naponta hasonló véletlenek, mégis Béres József volt az, aki ezen eltűnődött, és megpróbálta mások és az ország hasznára fordítani tapasztalatait.

Fiatal szakemberként a munkájával kapcsolatban járta a gazdaságokat, a településeket, és újból és újból feltette magának a kérdést, hogy mitől lehet az, hogy az egyik helyen gyönyörű az ugyanabból a magból kikelt növény, a másik helyen pedig csenevész.

Máshol meg azt tapasztalta, hogy ugyanannyi elvetett magból az egyik gazda egy mázsa gabonát arat le, a másik gazda pedig 17 mázsát. A sikerhez nem mindig elegendő a jelenségeket megfigyelni, sokszor a dolgok szerencsés összejárása is szükséges.

A kutatóintézetben, ahol dolgozott, egyszer egy lombikkal a kezében véletlenül megbotlott, és a lombik tartalma egy borsótábla végére ömlött. Mikor kikelt a borsó, jöttek hozzá a technikusai, és mondták neki, hogy nézze meg a borsótáblát. Azon a bizonyos területen szép, egészséges, óriási borsóhüvelyek nőttek. A tábla többi része alig hozott valami termést.

Béres József tudta, mi volt a lombikban, és igazolva látta korábbi hipotézisét, hogy nem az intenzív termeléssel – a túlzott műtrágyázással, növényvédő szerekkel – kell segíteni, javítani az „életet”, hanem az eredeti környezet, a talaj életerejét kell természetes úton visszaállítani.

Az élet legfontosabb makro- és mikro-alkotóelemeit kell biztosítani a növényeknek és az összes élőlénynek, és mindenből meg kell teremteni az élőlények számára legmegfelelőbb egyensúlyt. Így például ahol sok káliumot adnak a talajba, a növények gyökérszőreire – ahol a táplálékfelvétel történik – túlsúlyba kerül a kálium, és nem férnek oda azok az

elemek, amelyek pedig létfontosságúak a növekedéshez, a betegségek elleni védekezés kialakításához.

Megfigyelései során észrevette, hogy a kórokozók az egészséges növényben is jelen vannak, csak éppen nem okoznak tüneteket. A kóros tünetek csak akkor alakulnak ki, ha a növények ellenálló képessége – az életfontosságú nyomelemek hiánya miatt – legyengül.

Megfigyeléseit később próbálta az állatokra és az emberekre is alkalmazni. Ez a világ akkori állása szerint „hiba” volt, azaz az orvostudomány és a víruselmélet szerint ez eretnekségnek számított. Több évtizedes meghurcoltatása ezekben az években kezdődött. Eredményeit legfeljebb megtűrték, de el nem fogadták, a hivatalos kutatási eredményeket nem engedték publikálni. Egyetlen ember volt abban az időben, aki bízott benne, mellé állt, biztatta, Teichmann Vilmos professzor, az osztályvezetője az intézetben.

A kezdetektől számítva több, mint harminc év telt el, és azóta sok százezren használik, milliók ismerik és az ország legtávolabbi pontján is kapható a Béres-csepp, amit azóta már gyógyszerre nyilvánítottak, és mintegy 30 készítményből álló termékcsaláddá bővült, amelynek minden tagja az egészség megőrzését és védelmét szolgálja.

A találmány újszerűségéből adódó értetlenség és szakmai, politikai ellenállás ellenére a Béres-cseppet egyre többen ismerték meg, és gyógyultak meg a segítségével.

A kezdeti nehézségek

A találmány és feltalálója hosszú utat járt be a Béres-csepp első változatának 1972-es megalkotása óta. Dr. Béres József kutató 1972-ben állította össze a nyomelemek speciális kombinációját, a Béres-cseppet, amely immunrendszert erősítő hatása miatt hatékonynak bizonyult a daganatos betegségek kiegészítő kezelésében is. A találmány újszerűségéből adódó értetlenség és a politikai üldöztetés ellenére a Béres-cseppet és feltalálóját – szájhagyomány útján – rövid idő alatt egész Magyarország és a régióban élő magyar lakosság is megismerte és megszerette.

A szakmai elit részéről egy ideig csak közöny, nemtörődömség volt tapasztalható, de ahogy híre ment Béres József sikerének, ellenállás és gáncsoskodás kezdte a közömbösséget felváltani, ami legtöbbször irigységből, féltékenységből táplálkozott.

A politikai rendszer Béres-cseppel szembeni stratégiája eleinte a nyílt üldözés (felbontották a neki szóló leveleket, küldeményeket, később minden tektória nélkül munkatársaival együtt kizárták az épületből, ezután következtek a feljelentések), majd az „agyonhallgatás” volt.

Kevesen voltak, akik őszintén örülni tudtak felfedezésének. Azok, akik meggyógyultak, persze nagyon örültek. A kutatókat, orvosokat, politikusokat végképp nem érdekelték az eredmények, és főleg nem százak, ezrek gyógyulásai. 1975-ben bűnvádi eljárás indult ellene. Feljelentették a rendőrségen sarlatánságért, elkobozták jegyzeteit, kutatási eredményeit, rendőröket állítottak a lakásához.

Akkoriban már sokan ismerték, és a politika hangos tiltakozása ellenére sokan a kutató

mellé álltak. A támogatók között sok híres ember is előfordult: Ratkó József költő, Nagy László, Balczó András, Déry Tibor. Nagy László megrázó anyagot írt Béres József küzdelmeiről az Élet és Irodalom számára. A megjelenés előtti utolsó pillanatban letiltották. Helyette egy „tudományos” cikket publikáltak, ami megpróbálta hiteltelenné tenni az elért eredményeket. Hasonlóképpen járt Kósa Ferenc is, akinek Balczó András adta az ötletet, hogy helyette inkább Béres Józsefről készítsen filmet.

Bár 1978-tól kapható volt a Béres-csepp, a rendszer a nyolcvanas évek végéig akadályozta a szer népszerűsítését és terjesztését. Ennek ellenére ezek látogattak el a feltaláló vidéki otthonába, ahol – amíg Béres József bírta – a rászorulóknak ingyen kaptak a készítményből. A Béres-csepp történetében komoly fordulatot 1989 hozott, amikor megalakult a Béres Részvénytársaság. Ugyanebben az évben a Magyar Televízió bemutatott egy riportfilmet a Béres-cseppről és alkotójáról, amelyben a készítmény segítségével felépült betegek is megszólaltak. A film után ezrek álltak kígyózó sorokban a Béres-cseppet árusító boltok előtt. A készítmény népszerűsége és sikere azóta is töretlen. A Béres-cseppet 2000 januárjában az Országos Gyógyszerészeti Intézet gyógyszerre nyilvánította. 2002-ben dr. Béres Józsefet a köztársasági elnök hazánk legrangosabb tudományos elismerésével, a Széchenyi-díjjal tüntette ki. Egy 2001-ben végzett független felmérés szerint Magyarországon – saját kategóriájában – a Béres-csepp lett a legmegbízhatóbb márka. Mindemellett a Béres-csepp – az Algapyrin után – a második legnagyobb forgalmú recept nélkül kapható gyógyszer Magyarországon, amely eljutott külföldre is, népszerű a Kárpát-medence más országaiban, de Oroszországban és Ukrajnában is százezrek használják és szeretik.

Kósa Ferenc filmje Béres József kálváriájáról

Kósa Ferenc barátain keresztül ismerte meg dr. Béres Józsefet, és azt a sziszifuszi munkát, amellyel az egyik legsúlyosabb népbetegség ellen indult csatába akkor immár három évtizede. Mivel ellentmondásos híresztelések, hiedelmek és előítéletek alakultak ki, ezért a forgatócsoport – még 1976-ban – arra vállalkozott, hogy dokumentumfilmet készít dr. Béres József munkájáról, sorsáról. Munkájuk során nap mint nap tapasztalhatták, hogy az igazság kiderülését milyen végzetesen akadályozhatják a különféle előítéletek.

Bár a film a Béres doktor körüli történetekről szól, végül mégis egy olyan kortünetről ad társadalmi keresztmetszetet, amelynek jellegzetességei a mai napig is fellelhetők társadalmunkban. A film közvetlen témája tehát a Béres-ügy, s a körülötte örvénylő előítéletek. Tíz hosszú esztendőre volt szükség ahhoz, hogy a filmet nyilvánosan is bemutathassák. A rendezőt senki sem vádolhatta azzal, hogy előkészületlenül, egyoldalúan mutatja be az akkor jelenségnek is felfogható, Béres doktor körüli „mizériát”.

A film készítői, miután megismerték a Béres-csepp körüli problémakört, feltették maguknak a következő kérdést: mit tehet egy, a jelenlegi tudásunktól eltérő módon gondolkodó biológus, ha a hivatalos és törvényes előírásoknak megfelelő toxikológiai és hatásvizsgálatok elvégzésére semmi esélye, de szilárdan hisz az igazában?

Ha készítményét a hivatalos szervek engedélye nélkül betegeken kipróbálja, kuruzslónak minősül és összeütközésbe kerül a törvénnyel. Ha viszont nem próbálja ki – sehogyan se tudja bizonyítani az igazát. Az a biológus tehát, akitől megvonják az objektív megítélés reményét, szakmailag reménytelen helyzetbe kerül.

Természetesen mindenki másképp reagál az akadályozó tényezőkre: Béres József inkább azt vállalta, hogy kuruzslónak bélyegezzék. Ellenszolgáltatás nélkül adni kezdte a készítményt különféle, önként jelentkező betegeknek, főként olyanoknak, akiket az orvosok menthetetlennek ítélték, akik esetében további gyógykezelésnek nem látták se célját, se értelmét. Ettől kezdve minden összegabalyodott. Az események sisteregve fölgyorsultak és szinte áttekinthetetlené váltak. Legendák terjedtek országszerte csodálatos gyógyulásokról, hisztérikus indulatok, pró és kontra előítéletek izzottak fel Béres József körül.

Ez volt az a pillanat, amikor filmezni kezdtek. Közvetlen közletről lehetett érzékelni, milyen irracionális helyzetek és folyamatok jönnek létre, ha az érdemi megítélés helyére előítéletek tolakodnak. Kamerák követték az eseményeket és a betegek sorsának alakulását.

Természetesen a tények dokumentálása nem helyettesíthette a szakszerű klinikai kipróbálás tapasztalatait, de az összekuszálódott helyzet feltárásával és néhány gyógyulási folyamat bemutatásával, ha mást nem is lehetett elérni, legalább felhívták a közvélemény, az illetékes szakemberek figyelmét, hogy a kialakult zűrzavarban korántsem babra megy a játék, hanem életre-halálra.

Elsősorban a Béres-csepp hivatalos toxikológiai vizsgálatát kellett elintézni. Hosszas szaladgálás, agitálás, vitatkozás, könyörgés eredményeképpen a Chinoin Gyógyszergyár megbízásából az Országos Onkopathológiai Intézetben elvégezték a Béres-csepp toxikológiai vizsgálatát. A hivatalos összegzés szerint a készítmény nem toxikus, tehát az egészségre nem ártalmas, és nincsenek kedvezőtlen mellékhatásai. Ez nagy megkönnyebbülést jelentett a film készítői számára, hiszen akkor már ezrek és ezrek fogyasztották a Béres-cseppet, és legalább abban biztosak lehettek, hogy nem ártalmas.

Joggal lehetett remélni, hogy végre sor kerülhet a készítmény hatásának klinikai vizsgálatára is. Ehelyett azonban salomoni döntés született: a klinikai hatásvizsgálatokat elnapolták, viszont a tömeges igények kielégítése, valamint az országszerte fellobbanó indulatok és feszültségek csillapítása végett elrendelték a készítmény gyártását. A Béres-csepp valóban példás gyorsasággal, általános erősítőszerként az üzletekbe került.

A film alkotója, Kósa Ferenc szerint a '70-es évek közepe táján is sokan hitték, hogy haladásunk semmi mással nem helyettesíthető feltétele az emberi teljesítmény lehető legigazságosabb megítélése és értékarányos tisztelete. Ennek hiányában az ország teljesítőképessége szükségszerűen visszaesik, mert az igazságérzet folyamatos sérülései előbb-utóbb a teremtő-cselekvő energiák hanyatlásához vezetnek. És ezt az erkölcsi jellegű hanyatlást nem lehet kiegyensúlyozni sem külföldi kölcsönökkel, sem pedig tetszetős tévéműsorokkal, csak és kizárólag az igazságos megítélés érvényesítésével.

Jellemző, ugyanakkor mélyen elgondolkodtató, hogy ez idő tájt, amikor még a Béres-

ügy drámája zajlott, dr. Vizi E. Szilveszter egyetemi tanár, az orvostudományok doktora, az Egészségügyi Minisztérium tudományos kutatási főosztályvezető-helyettese – aki mellesleg a Béres-ügy amolyan kormánybiztosa volt – egy nyilatkozatában arra a kérdésre, hogy az efféle ügyekben mi a megoldás, szó szerint ezt válaszolta:

„Meg kell adni a lehetőséget arra, hogy az igazukat bizonyíthassák. Ha valaki a találmányt letette az asztalra, segítségül kell hívni a legjobb szakembereket, hogy fejtsek ki róla a véleményüket. És ha ez sem látszik elegendőnek, akkor nemzetközi fórum elé viszik a készítményt. Csak ezek után szabad és kell dönten a felfedezés értékéről ... A gyógyszerkutatás esetében egyetlen téves tájékoztatás is tragédiákat okozhat ... Ha kétely támad egy-egy döntés körül, akkor újabb vizsgálatot kell elrendelni. Meg kell adni a bizonyításra minden lehetőséget.”

Ezek világos, felelősségteljes, gondolkodó emberhez méltó szavak. Ez az a hang, amivel maradéktalanul egyetérthet a biológus, a filmes, a költő s a kormánybiztos. Elvileg és erkölcsileg létre is jött ez az egyetértés, de a gyakorlati megvalósításban az előítéletek mégis fölény kerekedtek. A józan észnél nagyobb erők léptek működésbe. Téved, ha valaki egy, két, néhány személyre gondol. Azok is tévednek, akik ezt a késlekedést csupán egy idejétmúlt, önkényességre hajlamos, centrális-bürokratikus hatalmi alakzathoz eredeztetik.

A Béres-film sohasem volt betiltva, 1976-ban megszakadtak a munkálatai, befejezésére 1986-ban, tíz év szünet után került sor. S milyen sors vár egy rendezőre, aki a filmjét nem fejezheti be és nem bocsáthatja a nyilvánosság elé? Hasonló sorsra jut, mint a biológus, akinek nem adatik meg, hogy az igazát bizonyítsa. Mendemondák, találgatások, előítéletek alakulnak ki körülötte, elterjed róla, hogy eretnek lett.

Fény az alagút végén

Béres József fáradhatatlan kitartása, barátai, a meggyógyult emberek egyre növekvő száma, végül a hivatalos szakmát meghátrálásra készítette.

A változást a csepp és feltalálója életében – mint említettük – 1989 hozta. Innentől felgyorsultak az események a cég életében. 1993-ban piacra került a pezsgőtabletta-család első tagja, a Béres Vitalin, s ugyanebben az évben kezdte meg működését a Béres Alapítvány a Teljes Életért nevű karitatív szervezet is. Évente újabb készítményekkel bővült a vállalat termékpala, amely – a Pharmasol Rt., majd később a Libra Rt. felvásárlásával – a gyógyszer-nagykereskedelemben is komoly érdekeltségeket szerzett. 1997-ben a Béres Holding már közel 500 főt alkalmazott. A gyógyszeripar is elismerte a Béres-termékek gyógyító hatását.

A gyógyszerész-társadalom hivatalos „elismerésére” 2000-ig kellett várni: ekkor törzskönyvezte a Béres-cseppet az Országos Gyógyszerészeti Intézet gyógyszerként. Ugyanebben az évben a részvénytársaság Magyarország legnagyobb, vény nélküli gyógyszereket gyártó és forgalmazó vállalata lett. A társaság 2004-es árbevétele 4,858 milliárd forint, üzemi nyeresé-

ge 870-880 millió forint volt. 2005-ben a cég 5,7 milliárdos árbevétellel és 1 milliárd forint körüli üzemi nyereséggel számolt.

Dr. Béres József élete utolsó tíz esztendejében több kitüntetésben is részesült. Az egészségmegőrzés társadalmi szintű elfogadtatásában végzett munkájáért a Magyar Köztársasági Érdemrend Tiszti keresztjével jutalmazták. Pro Naturali Medicina plakettet kapott a természetgyógyászatért végzett több évtizedes munkássága elismeréséül, s 2002-ben megkapta a Köztársasági Elnök Érdemérmét is. Ugyanebben az évben Üzleti Tisztességért díjban részesült a Rotary International szervezettől, s elnyerte az Év Vállalkozója kitüntetést is.

A csepp születésének 30. évfordulójára a társaság már a határon túlra is kiterjesztette piaci pozícióit: befektetésekbe fogott Oroszországban, Ukrajnában és Szlovákiában, sőt később Romániában is.

A birodalom

A kitartó kutatás és küzdelem a bürokrácia szélmalmai ellen lassan kezdte megérlelni gyümölcsét, a cseppekől kiindulva egy egész termékcsalád alakult ki, és a Béres név komoly márkanévvé nőtte ki magát. A Béres-termékek – gyógyszerek, gyógyhatású készítmények és étrendkiegészítők – minden településen megtalálhatók, és a legkisebbektől a legidősebbekig sok millióan ismerik és használják őket.

A névadó vállalat, a Béres Gyógyszergyár, nem szokványos cég: egy karizmatikus kutató találmányára építve, magyar tulajdonú családi vállalkozásnak indult, és a több mint egy évtizedes piaci verseny során is sikerült megőriznie függetlenségét, népszerűségét és emberközpontúságát.

A Béres birodalom jó kezekben van, hiszen az idők folyamán családi vállalkozássá alakult: a legendás híró kutató fia, dr. Béres József és menyé, Béres Klára vegyészek, akik a Béres Rt. megalakulásakor kutatóként kapcsolódtak be a munkába, majd a sors úgy hozta, hogy a kémcsöveket maguk mögött hagyva, aktívan szerepet vállaltak a cég irányításában.

Eleinte idősebb Béres József féltette a fiát a megpróbáltatásoktól, ezért azt szerette volna, hogy a fia járja a maga útját, hiszen tehetséges kutatóként indult, gyorsan ért el jelentős szakmai sikereket. Pályakezdőként az egyik Központi Kémiai Kutató Intézet kutatójaként éves tanulmányi ösztöndíjat kapott az Egyesült Államokba. Kicsi leányukkal együtt utaztak el 1983-ban Salt Lake Citybe. Ez szakmailag is nagy előrelépést jelentett. Az ott végzett munka eredményeire támaszkodva szerezte meg hazajövetele után hamarosan ifjabb Béres József a kémiai tudományok kandidátusa címet.

A fiatal kutató továbbra is a Központi Kémiai Kutató Intézetben dolgozott, míg felesége a

Chinoin Gyógyszergyár egyik kutatólaboratóriumába került. Majd 1987-ben megszületett Marcell fiuk. Amikor 1989-ben megalakult a Béres Rt., az ifjabb Béres József válaszut előtt állt: akadémiai karrier vagy a kockázat vállalása Béres József mellett. A Béres Rt. sorsa akkor teljesen bizonytalan volt, ifjabb Béres József pedig egy újabb külföldi tanulmányút előtt állt. A fiúnak az apa mellett a helye, döntött a fiatalabb Béres József és felesége, így 1990 januárjától a fiú a részvénytársaság főállású munkatársa lett, majd felesége is csatlakozott.

A házaspár eleinte a végzettségének megfelelően kutatással kezdett el foglalkozni, majd 1992-ben egy belső tulajdonosi válságot követően új menedzsment került a vállalat élére. Ekkor kezdett el a házaspár aktív szerepet vállalni a cég irányításában. Mindketten tagjai az igazgatótanácsnak, és a fiatalabb dr. Béres József lett a Béres Gyógyszergyár Rt. elnöke, felesége pedig a kommunikációs igazgatóságot vezeti.

Életrajzi összefoglaló

1920. február 7-én született a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Záhonyban.

1926–1932 Általános iskolai tanulmányok a szülőfaluban.

1936–1938 Gyári munkás a záhonyi fűrésztelepen.

1938–1940 Kertészetet tanul a Duna-Tisza közí Mezőgazdasági Kamara Kertmunkásképző Iskolájában Kecskeméten, szakkertészként végez.

1941 Bevonul katonának.

1942 Szolgálati ideje alatt középiskolai levelező tanulmányokat kezd a kassai II. Rákóczi Ferenc Premontrai Gimnáziumban.

1943 A tanulmányok félbeszakadnak, frontszolgálatra kerül a Kárpáton túli területekre.

1945 Hazatér a frontról, bal válla és karja sebesülés következtében bénult.

1945–1947 Hadigondozott, jövedelmét kertészeti munkával igyekszik kiegészíteni.

1947 Házasságot köt Pap Katalin tanítónővel.

1948 Befejezi gimnáziumi tanulmányait a nyíregyházi Kossuth Lajos Evangélikus Gimnáziumban, érettségi vizsgát tesz. Megszületik leányuk, Katalin.

1948–1950 Szövetkezeti ügyvezető Záhonyban.

1950–1953 Építőipari munkás Nyírmadán.

1952 Megszületik fiuk, József.

1954–1963 Laboratóriumvezető az Állami Mezőgazdasági Gépállomás kisvárdai laboratóriumában.

1961–1965 Egyetemi tanulmányokat folytat a Gödöllői Agrártudományi Egyetem Mezőgazdaság-tudományi Karán.

1965 Agrármérnöki diplomát szerez.

1964–1989 A Nyírségi Mezőgazdasági Kísérleti Intézet tudományos munkatársa, az intézet tudományos tanácsának tagja.

- 1968 „Summa cum laude” minősítéssel doktori szigorlatot tesz általános élettanból és agro-biokémiából; értekezésének címe: A jó agrokémiái és fiziológiai jelentősége, különös tekintettel a burgonya leromlására.
- 1955–1972 Talajtani, analitikai, talajgenetikai, térképszerkesztési, üzemtani, kórélettani, környezetvédelmi, kemizálási, tápanyag-gazdálkodási tanfolyamokat végez.
- 1972 Megalkotja a nyomelemeket komplex formában tartalmazó humángyógyászati készítményt, a későbbi Béres-cseppet.
- 1973–1976 A Kisvárdai Járási Kórház laboratóriumában másodállásban dolgozik.
- 1975 Kuruzslás vádjával bűnvádi eljárás indul ellene.
- 1976 Megtörténik a készítmény szabadalmi bejelentése.
- 1978 Kereskedelmi forgalomba kerül a Béres-csepp.
- 1982 Kifejleszti az állatok egészségvédelmét szolgáló, nyomelemtartalmú takarmánykiegészítő Stibol termékcsaládot.
- 1987 Bemutatják Kósa Ferenc 1976-ban és 1986-ban róla és munkásságáról forgatott, Az utolsó szó jogán című dokumentumfilmjét.
- 1988 Társadalmi kezdeményezésre létrejön a Béres Alapítvány.
- 1989 Az alapítvány megszűnik, megalakul a Béres Részvénytársaság, amelynek egyik alapítója, igazgatóságának tagja, tudományos munkatársa. A Kósa-féle filmet bemutatja a televízió, ez országos hírnevet szerez számára.
- 1993 Béres Alapítvány a Teljes Életért néven karitatív célokat szolgáló alapítványt hoz létre a Béres Rt.-vel.
- 1993-tól a Béres Részvénytársaság elnöke.

Találmányok, szabadalmak

Lajstromszám	Ügyiratszám		
P9801499	Béres Vagyongkezelő és Fejlesztő Kft.	Metasztázisgátló gyógyászati készítmény és eljárás ennek előállítására	
P9401143	Béres Export-Import Rt.	Vizes koncentrátum és eljárás ennek előállítására	
P9005673	„NYÍRSÉG” Konzervipari Vállalat	Eljárás élettanilag fontos mikro- és makroelemek bevitelére alkalmas élelmiszerkészítmények előállítására	
P8905368	MTA Központi Kémiai Kutató Intézete	Eljárás karbociklusos nukleotid egységeket tartalmazó új oligonukleotidok és az ezeket az oligonukleotidokat hatóanyagként tartalmazó kemoterápiás gyógyszerkészítmények előállítására, valamint az oligonukleotidok géntechnológiai felhasználására	
217125	P9300680	Béres Rt.	Cukor- és nátriummentes pezsgőtabletta és -granulátum és eljárás azok előállítására
213952	P9502736	Béres Export-Import Rt.	Dohány vírusbetegségeinek leküzdésére alkalmas készítmény, eljárás előállítására és alkalmazására

Lajstromszám	Ügyiratszám		
212414	P8901895	Béres Export-Import Rt.	Diagnosztikai eljárás az ember immunbiológiai és anyagcsere-funkcióival összefüggő prekarcinomás és daganatos állapotának vagy ezek hiányának a jelzésére
207799	P9102492	Béres Vagyonkezelőt. és Fejlesztő Kf	Eljárás a retikuloendotéliális rendszer befolyásolására, továbbá degeneratív mozgásszervi megbetegedésből származó vagy daganatos kórképeket kísérő krónikus fájdalomszindrómák és mukoviszcidózis kezelésére alkalmas gyógyászati készítmény előállítására
202363	P8400933	Vetőmag Vállalat Kutató Központja	Eljárás szerves komplex vegyületet tartalmazó baktericid készítmény előállítására
187467	P8103250	Béres Export-Import Rt.	Eljárás az állatok takarmányhasznosulását elősegítő alimentáris eredetű egészségromlások kivédésére alkalmas készítmény előállítására

Irodalom:

www.beres.hu/cegunkrol_beresjozsef.html

index.hu/tech/tudomany/beres060326/

mfor.hu/cikk.php?article=26074

FÓRUM

Az Igazságügyi Minisztérium internetes oldalán – a Polgári Jogi Kodifikációs Főbizottság döntésének megfelelően – közzétették az új Polgári Törvénykönyv első két könyvének és az ahhoz kapcsolódó indokolásnak a tervezetét. A közzététellel kezdetét veszi az új Ptk. tervezetének nyilvános vitája. Ennek során – ahogy az igazságügyi tárcának a Magyar Szabadalmi Hivatalhoz intézett megkeresése fogalmaz – „*a szakma és az érdeklődő közönség is véleményt nyilváníthat és javaslatokat fogalmazhat meg az új polgári jogi kódex készítői számára*”. Az Igazságügyi Minisztériumtól kapott tájékoztatás szerint „*a beérkező észrevételek alapján sor kerül a tervezet átdolgozására, az átdolgozott verziót pedig 2007 második felében terjeszti a Kormány elé a Kodifikációs Főbizottság*”.

Az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle e számában az említett módon közzétett és vitára bocsátott tervezet kivonatát – az új Ptk. tervezetéből a második könyv hatodik részét és a hozzá kapcsolódó indokolást – jelentetjük meg, mivel a törvénytervezetnek ez a szerkezeti egysége vonatkozik az iparjogvédelemre és a szerzői jogra. A teljes tervezet – pontosabban az új Ptk. első két könyvének tervezete – a www.im.hu oldalon található meg.

Az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle e számának Fórum rovatában közöljük a Magyar Szabadalmi Hivatalnak a tervezetre tett észrevételeit is.

A szerkesztőség örömmel fogadna és jelentetne meg további hozzászólásokat e témakörben.

KIVONAT AZ ÚJ POLGÁRI TÖRVÉNYKÖNYV TERVEZETÉBŐL ÉS AZ AHHOZ KAPCSOLÓDÓ INDOKOLÁSBÓL

2:200. § [A szellemi alkotások védelme]

A törvény kizárólagos jogot biztosít a szellemi alkotásokhoz és más szellemi javakhoz kapcsolódó személyhez fűződő és vagyoni érdekek védelmére. E jogok tartalmát és korlátait, keletkezésük, elismerésük és gyakorlásuk feltételeit, továbbá a védelemre jogosultak személyét a szerzői jogra és a szerzői joghoz kapcsolódó jogokra, a szabadalmi jogra, a növényfajtákon biztosított jogra, a védjegyre és földrajzi árujelzőkre, a formatervezési és használati mintákon, valamint a félvezető termékek topográfiáján, továbbá más nevesíthető szellemi javakon biztosított jogokra vonatkozó törvények határozzák meg.

Az áruk és a szolgáltatások túlnyomó része személyes, egyéni vagy csoportos szellemi tevékenység közvetlen, anyagtalan eredményeit (szellemi termékek: alkotások és más szellemi javak) hordozza. A törvényben meghatározott feltételeknek megfelelő szellemi termékek jellemzőik szerint csoportosíthatók és egyedileg is meghatározhatók. A társadalmi fejlődés elkerülhetetlenné tette jogi védelmük sajátos szabályozását. A korszerű áru piac és

piaci verseny működése megkívánja a kreativitás ösztönzésének és anyagi feltételeinek a szellemi termékek növekvő gazdasági és kulturális jelentőségének megfelelő magánjogi szabályozását.

Az alkotásokra és egyéb szellemi javakra vonatkozó magánjogi védelem történetileg kialakult eszközei az alkotásokon és egyéb szellemi javakon biztosított sajátos, időben, tartalmukban és gyakorlásukban egyaránt korlátozott kizárólagos jogok és az ezek érvényesítésére irányuló vagyoni és személyiségi jogi igények. Magyarország részese valamennyi alapvető szerzői jogi és szomszédos jogi, valamint iparjogvédelmi multilaterális nemzetközi szerződésnek, valamint átültette és alkalmazza az Európai Közösség jogforrásait is, amelynek idevágó szabályai előírják a hatályuk alá tartozó védelem elveit és a vonatkozó kizárólagos jogok lényeges tartalmát. Ezeknek a jogoknak a szabályozását a Javaslatnak kell a magánjog rendszerébe beillesztenie; akkor is, ha az iparjogvédelmi jogok legnagyobb részének a biztosítása jogágazati szempontból vegyes, részben közigazgatási jogi normákat is felölel, amelyeket azonban szoros kapcsolódásukra tekintettel nem lenne szerencsés különválasztani. A magánjogi védelmet a büntetőjog szankciói egészítik ki.

A szabályozott jogterület sokfélesége, az egyes szellemi termékfajták oltalmi követelményeinek eltérő volta, az egyes kategóriákra vonatkozó védelem sajátos és a többitől függetlenül is lehetséges fejlesztésének igénye az államok túlnyomó többségéhez hasonlóan nálunk is részletekbe menő, külön törvények sorához vezetett. A Javaslat – a Ptk.-hoz hasonlóan – nem kívánja a külön törvények tartalmát a kódexbe integrálni. Ez elvileg külön könyvet igényelne, amelynek közös nevezője lehetne ugyan a szellemi tevékenység anyagtalan eredményein biztosított kizárólagos jogok e tekintetben azonos jellege, a szerteágazóan és dinamikusan fejlődő részterületek jogterületi egybeszerkesztése azonban indokolatlan és alig kivitelezhető feladat lenne; gyakorlatilag a meglévő külön törvények gyűjteményét eredményezné a jogterület újratételezése helyett. Ehelyett a Javaslat a Ptk. módszere nyomán csupán az alkotások és más szellemi javak szabályozásának a Javaslatban való korszerű meggyökereztetését irányozza elő. Erre viszont több okból is szükség van.

A Ptk.-ból következnie kell annak, hogy a 2:200–2:202. §-ok a külön törvények hátterét adják. Nem elég, ha az egyes szellemi javakat szabályozó törvények utalnak vissza a magánjogi kódexre, hanem fordítva: az egyes törvények részletes magánjogi szabályozásának kell a Javaslat elvi tételein nyugodnia. A szellemi tevékenység közvetlen és anyagtalan eredményeire a Ptk.-nak kell kizárólagos jogokat előíranyoznia.

Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata 27. cikkely (2) bekezdésében leszögezi, hogy „[minden] személynek joga van minden általa alkotott tudományos, irodalmi és művészeti termékkel kapcsolatos erkölcsi és anyagi érdekeinek védelméhez”. A jognak ezt az általánosan elfogadott elvét a gazdasági, szociális és kulturális jogok 1966. évi nemzetközi egyezségokmánya a 15. cikkely (1) bekezdése c) pontjában kimondja, hogy az Egyezségokmányban részes államok elismerik mindenki jogát arra, hogy minden olyan tudományos, irodalmi vagy művészeti alkotás tekintetében, melynek szerzője, erkölcsi és anyagi érdekei védelem-

ben részesüljön. Ennek az alapjognak a magánszemélyek viszonyaiban való érvényesülését a Javaslatnak kizárólagos alanyi jogok biztosításával kell előmozdítania, ahogy azt a Javaslat 2:200. §-a teszi. A Ptk. általában szögezi le a szellemi alkotások védelmét; az alkotás és általában az ahhoz fűződő jogok védelméből indul ki, nem a mindenkor jogosult személy alkotáshoz fűződő érdekeit védő kizárólagos jogok biztosításából. Ezzel elvileg utat enged a szellemi alkotásfajták nem kizárólagos jogi vagy akár „műemlékvédelem”-jellegű integritás védelme, esetleg a tisztességtelen verseny tilalmának alkalmazása előtt is; így sorolhatta a védelem tárgyai közé az újítás időközben kikopott jogintézményét, amelyet a Javaslat is mellőz. Nem kíván továbbá lehetőséget engedni a Javaslat a jogi védelem általános, személyiségi vagy dologi jogi védelemmel való kiváltására sem.

A Ptk. jelenleg csak a „szellemi alkotások” terminológiát használja. A Javaslatnak a fejlődéshez igazodóan és a nemzetközi, valamint európai jogalkotással összhangban túl kell terjeszkednie az alkotás jellegű szellemi termékekhez fűződő érdekek jogvédelmén. A szerzői joggal szomszédos jogok már nem alkotásra (eredeti mű vagy új találmány létrehozására), hanem meghatározott egyéni teljesítményekre irányulnak; közülük a Ptk. még csak a hangfelvétel előállítójának a jogát említette. A védjegy és jóhírnév védelme mögött sem annyira a védjegyben kifejezésre jutó alkotó tevékenységet, a védjegy megkülönböztető jellegű kialakítását, hanem ennek a fogyasztókra gyakorolt pszichológiai hatását és a védjegyhez kapcsolódóan a piaci versenyben képződő eszmei értéket honorálja. A földrajzi árujelzők védelme sem egyéni alkotásokra irányul, hanem földrajzi adottságok és emberi leleményesség együtthatásából eredő, általánosítható terméksajátosságokra biztosít árupiaci kizárólagosságot, regisztrálásuk esetén az érintetteknek biztosítva kizárólagos fellépési igényt.

A természetes és jogi személy jogosultak személyiségi és vagyoni érdekeinek védelme is igen különböző arányban vegyül a szerzői jogok védelmétől a szabadalmon és védjegyjogon át a földrajzi árujelzők érdekeltjeinek jogvédelméig terjedő skálán. A Javaslat ezért a szellemi termékek különböző kategóriáira összefoglalóan nem egyszerűen alkotásokra utal, hanem „A szellemi alkotásokon és egyéb szellemi javakon biztosított jogok” címet választja.

A Javaslat nem használja a „szellemi tulajdon” népszerű gyűjtőfogalmát, amely csak a különböző szellemi termékeken biztosított jogok tulajdonjoghoz hasonló kizárólagos jellegére utal, tekintet nélkül a dolgokon vagy dolog módjára hasznosítható természeti energián létesülő tulajdonjog és a szellemi javakon alig háromszáz éve biztosított, sajátos kizárólagos jogok közötti alapvető különbségekre. A szellemi tulajdon megjelölés, mint az ipari tulajdon XIX. századi fogalmát a szerzői jogra és az azzal szomszédos jogokra kiterjesztő meghatározás, összefoglalóan legitimáló céllal néhány évtizede nemzetközi és európai jogforrásokban került alkalmazásra (így a Szellemi Tulajdon Világszervezetét 1967-ben létesítő szerződésben, az Amerikai Egyesült Államok és a Magyar Köztársaság között 1993-ban létesült kormányközi megállapodásban, a szellemi javak közel minden kategóriájának nemzetközi védelmét kereskedelmi vonatkozásaikban szabályozó 1994. évi

TRIPS-megállapodásban, és újabban az Európai Közösségnek a szerzői és szomszédos jogok vagyoni jogi elemeit érintő jogforrásaiban is). Mind a TRIPS-megállapodás, mind az EK-jog kifejezetten kizárják tárgyi hatályuk köréből a szerzők személyhez fűződő jogainak szabályozását, amit a nemzeti törvények hatálya alá utalnak. Az Amerikai Egyesült Államok szerzői joga a személyiségi jogok köréből még ma is csak a képzőművészeti alkotásokon fennálló szerzői személyhez fűződő jogokat tekinti a copyright jogosítványai közé tartozónak. A szellemi tulajdon koncepciója így módon a szellemi javakon biztosított, időben és tartalmilag egyaránt eleve korlátozott vagyoni jogok kizárólagosságára utaló, találó és széles körben alkalmazott metafora, amely azonban nem ragadja meg az érintett jogterület egészét jellemző sajátosságokat. Ezért nem illeszthető a Ptk. fogalmi szabatoságát igénylő jogdogmatikai rendszerébe.

A dologi jogon kívül önállósult más kizárólagos magánjogi jogosultságok ma már nem igényelnek tulajdonjogi igazolást. Amióta a személyiségi jogok az emberi méltóság védelmében függetlenedtek a vagyoni tulajdonjogtól, nem szükséges az ember saját személyén fennálló tulajdonjogáról, valamint személyiségi tulajdonról szólnunk. Ugyanez vonatkozik a szellemi javakon fennálló kizárólagos jogok önmagukban rejlő legitimációjára is. Ezek az utóbbi több, mint száz év folyamán mind az általános személyiségi joghoz, mind a tulajdonjoghoz képest önállósultak. Egyszerre gyökereznek személyiségi és vagyoni jogviszonyokban, ezért védelmüket önállóan, a polgári jog egészéből és annak fejlődéséből kell eredeztetni.

Ennek megfelelően a szellemi alkotásokhoz és egyéb szellemi javakhoz fűződő jogok szabályozásának Ptk.-beli elhelyezése sem a személyiségi jogok, sem a dologi jog keretében nem oldható meg aggálytalanul; még vitatottabb lenne az egyes szellemi termékekre vonatkozó, egymással összefüggő személyhez fűződő és vagyoni jogok különválasztása kétféle kizárólagos jogi kategória szerint. A Javaslat az elméleti vitával kapcsolatos semlegességét és a választott szerkezeti megoldás merőben pragmatikus megközelítését azzal kívánja kifejezésre juttatni, hogy a szellemi alkotásokra és más szellemi javakra vonatkozó normáit a Ptk.-hoz képest nem csak a tulajdonjogi szabályoktól, hanem a személyhez fűződő jogok szabályozásától is különválasztja és a személyekről szóló könyv végén, önálló részben helyezi el. Önálló könyv nem képzelhető el, a sajátos jogterület szabályozása a bevezető, illetőleg záró rendelkezések közé sem illeszthető.

Az alkotásokon és más személyhez fűződő jogokon biztosított kizárólagos jogok keletkezésének, elismerésének és gyakorlásának a feltételeit, azok tartalmát és korlátait, a védelemre jogosult személyek meghatározását a Ptk. a nevesített szellemi javakra nézve külön törvények körébe utalja. A Javaslat nyitva hagyja az utat szellemi javak újabb kategóriáinak külön törvényben történő nevesítése és kizárólagos jog biztosításával történő szabályozása előtt. A kizárólagos jogok gyakorlási rendjének külön törvényi szabályozás keretébe utalása lehetővé teszi az egyes szellemi termék-kategóriák felhasználása engedélyezési rendjének az Alkotmánnyal és a vonatkozó nemzetközi szerződésekkel is összhangban állóan

történő gyakorlati igényekhez igazítását, így például közös jogkezelés szabályozását vagy kényszerengedélyek előírását, bizonyos tömeges felhasználások esetében merő díjigény biztosítását.

A javaslat nem kívánja viszont fenntartani a külön törvényben nem szabályozott szellemi alkotások védelmének a Ptk.-ban lehetővé tett módját. A Ptk. 86. § (3) bekezdésében megadott feltételek nem adnak kielégítő eligazítást valamely nem nevesített szellemi termék alkotás jellegének megállapításához, ilyenek általános érvényű meghatározása a külön törvényekben előírtakhoz képest megnyugtató módon aligha lehetséges. Ezért a jogalkalmazók megkerülték, hogy az adott törvényi lehetőséggel éljenek; bírói gyakorlat nem jelzett realizálható igényt a nevesített alkotásvédelem körének eseti bővítésére. Ilyen, a fejlődésből fakadóan előre nem látható igényekre gyors bírói reagálást biztosítani kívánó szabályt külföldi jogok sem ismernek. Megfontolandó az is, hogy a Ptk. ilyen esetekben is csupán meg nem határozott jellegű védelmet kíván biztosítani, ami bírói úton nyilván csak eseti döntéshez, nem pedig kizárólagos alanyi jog létesítéséhez vezethet.

A szóban forgó szabály mellőzése a kódexben nem jelenti azt, hogy a bíróság esetenként más alkalmas jogszabályi rendelkezés megfelelő alkalmazásával ne nyújthatna indokolt védelmet, ami aztán idővel újabb különös kizárólagos jogok törvényi elismeréséhez vezethet. Példa lehet erre a számítógépprogramoknak a szerzői jogi törvény általános szabályainak alkalmazásával a tudományban és a bírói gyakorlatban gyökerezően kialakult nevesített védelme; vagy akár az adatbázison fennálló jogoknak művek eredeti válogatása, majd általában eredeti gyűjtemények védelme útján kristályosodott, különös kizárólagos jogi oltalma. A szellemi termékek jogvédelmének fejlesztése érdekében kiaknázható lehetőségeket nyújt a tisztességtelen piaci magatartások tilalma is, aminek alkalmazása a védjegy védelmének kizárólagos joggá izmosodásához vezetett. Sajátos jogvédelemre irányuló igénnyel kell ma a jogalkotónak és jogalkalmazónak szembenéznie, például a jelentős szellemi kreativitást igénylő, de külön törvény alá nem vonható tőzsdei és egyéb indexek vagy statisztikai számítási kosarak más által történő üzleti kiaknázása esetén. Tekinthető-e valamely sajátos összetételű index mindenkor számított értéke adatbázis tartalmának? Alkalmazható-e járulékos ügyleteknél az ilyen indexre utalásra védjegyjogi védelem, mivel a származékos felhasználás és a védjegy jogosultja közötti kapcsolatra enged következtetni? Üzleti tisztesség követelményeibe ütközik-e valamely jó hírű index értékeinek engedély nélküli felhasználása nyereszedés céljából? Mindennek bírói megállapítása szükség esetén az előzetes engedélykérés, majd megfelelő kizárólagos, alanyi jog törvényi biztosításának útját egyengetné.

2:201. § [Know-how]

(1) A törvény kizárólagos jogot biztosít a más jogcímen védelem alá nem eső, valamely műszaki, gazdasági vagy szervezési feladat megvalósításához lényeges és azonosíthatóan rögzített gyakorlati ismereteken, amelyeknek titokban tartása érdekében a jogosult a hasznosítás során a szükséges lépéseket megtette.

(2) A gyakorlati ismereten biztosított kizárólagos jog azt a személyt illeti, aki magának a gyakorlati ismeretet személyesen, tapasztalatok értékelésével, illetve munkaviszony alapján vagy jogot átruházó szerződéssel megszerezte.

(3) Megszűnik a jogvédelem, ha a gyakorlati ismeret kiterjedt felhasználása révén közismertté vagy könnyen hozzáférhetővé válik.

1–3. A javaslat fenn kívánja tartani a know-how külön törvényben általános érvénnyel nem szabályozott védelmét. Újra kell azonban szabályozni a know-how védelmének alanyi jogi tartalmát. Ezt ugyan körülírja a Ptk. is, de nem a know-how forgalomképességét (átruházhatóságát vagy felhasználásának feltételekhez kötött engedélyezését) biztosító kizárólagos jog formájában és nem a joggyakorlatot kellően eligazító módon. Lehetőséget ad például a know-how védelemnek csupán az általános titokvédelem szabályozási körében, a nyilvánosságra hozatallal vagy visszaélésszerű felhasználásával szembeni oltalmára, mellőzve a jogi feltételeknek megfelelő know-how felhasználására irányuló engedélyezési szerződések megalapozásához szükséges mélységű meghatározását. A védelmi idő szabályozását is a nélkül bízva bármilyen szintű külön jogszabályra, hogy ahhoz megfelelő támpontot írna elő.

A know-how fogalmára nézve, gazdasági és jogi jelentőségének fokozódásának megfelelően, időközben az európai közösségi jog a tagállami jogokban is alkalmazandó szempontokat nyújtott. Így a különböző szerződéstípusok csoportmentesítésére vonatkozó, egymást váltó bizottsági rendeletek (jelenleg például a vertikális megállapodások csoportjaira vonatkozó 2790/1999/EK és a technológia átadására vonatkozó 772/2004/EK rendeletek) saját céljaikra ugyan, de már egybehangzóan kikristályosították a know-how fogalmát mint kizárólagos rendelkezési jogosultság tárgyát.

A technológiaátadási szerződések – amelyek közé egyaránt sorolnak tiszta és a más kizárólagos jogokra is vonatkozó, kizárólagos know-how felhasználási szerződéseket – csoportmentesítéséről rendelkező 772/2004/EK rendelet bevezető indokolásának (5) pontja kiemeli, hogy az „ilyen szerződések rendszerint javítják a gazdasági eredményességet és versenybarátnak bizonyulnak, mivel csökkenteni képesek a kutatás és fejlődés kettőződését, erősíthetik a kiinduló kutatás és fejlődés ösztönzését, gyarapodó innovációra sarkallhatnak és termékpiacon versenyt generálhatnak”. A rendelet 1. cikkely 1. bekezdésének (b) pontja kifejezetten is utal a know-how átruházhatóságára, ami forgalomképes kizárólagos jogot feltételez azon. A rendelet 2. cikkelyének második bekezdése pedig előírja, hogy a „mentesítés addig irányadó, amíg az engedélyezett technológiában foglalt szellemi tulajdon jog le nem jár (...) vagy know-how esetében, amíg a know-how titokban marad, kivéve, ha a know-how az engedélyes tevékenysége révén válik közismertté, amikor a mentesítés a szerződés tartamára alkalmazandó”. A rendelet ezzel érdemben a know-how eredeti jogosultjának kizárólagos engedélyezési jogát ismeri el, felhasználási díj követelésének jogát is elismerve, nem csupán a know-how mindenkori felhasználójának vagyoni eredményében

való részesedést, amit hatályos jogunk biztosít és amely még a jogalap nélküli gazdagodásra való igénynél is kevesebb. A Javaslat le kívánja vonni az ebből adódó következtetéseket.

Bár ezek a közösségi rendeletek csak nem szabadalmaztatható ismeretek felhasználásának engedélyezéséről intézkednek, ez nem zárja ki, hogy a Ptk. értelmében nálunk már szélesebb körben részletezett know-how-védelem nyomán haladva irányozzon elő a Javaslat – az európai uniós tartalmi meghatározással egyébként harmonizáló – törvényi definíciót. A szabadalmon kívül más nevesített védelem alá esés is kizárhatja a tágabb körben igényelhető know-how-védelmet, ilyen lehet például a használatiminta-oltalom.

A titkos know-how a gyakorlatban a titokvédelmen túlmenő védelmet igényel. Ennek a célja a know-how szellemi terméként történő forgalmazásának, mások által történő felhasználása szabályozott engedélyezési lehetőségének és az engedélyezett felhasználás alanyi jogon történő ellenőrzésének biztosítása; addig, amíg az engedélyezési jog tartalmát a jogosult által engedélyezett felhasználások természetüknél fogva ki nem üresítik. A know-how-védelem célja a piaci érdekeket szolgáló használatba vételének szerződéses szabályozási lehetősége. Az erre irányuló jog gyakorlása önmaga megüresedése irányában hathat; védelmének ezért feltétele, hogy az eredeti jogosult a hasznosítása során is minden ésszerű lépést megtegyen titokban maradása érdekében, amíg az elterjedt használata folytán nem válik közismertté vagy könnyen hozzáférhetővé.

A 2:201. § (1) bekezdése mindezeknek megfelelően biztosít részletesen körülírt, tapasztalatból leszűrt és titokban tartott gyakorlati ismereteken forgalomképes, kizárólagos jogot, meghatározva egyben a jog védelmi idejének megállapítására vonatkozó sajátos szempontokat is.

A 2:201. § (2) bekezdése előírja, hogy a know-how kizárólagos jogosultja az a természetes vagy jogi személy, aki a gyakorlati ismeretet magának a saját tapasztalatából leszűrte vagy ahhoz a tapasztalatok szervezett értékelésével jutott, illetőleg az azon fennálló kizárólagos jogot munkaviszony alapján vagy egyéb jogátruházó szerződéssel megszerezte.

2:202. § [A szellemi alkotások megsértésének szankciói]

A 2:200. és a 2:201. §-okban biztosított kizárólagos jog megsértése esetén a jogosultat – a külön törvényben meghatározott igényeken kívül, illetve ilyenek hiányában – a személyhez fűződő jogok megsértéséből származó igények is megilletik.

A szellemi javakon fennálló jogok megsértésének szankcionálását is a Javaslat rendszerébe kell kapcsolni, ahogy azt a 2:202. § teszi. A külön törvényekben előírt szankciók fenntartásával vagy ilyenek hiányának lehetőségével számolva, a Ptk.-ban kell kimondani, hogy a szellemi alkotásokon és más szellemi javakon biztosított kizárólagos jogok megsértése esetén a körülményekhez képest egyaránt alkalmazhatók a törvényben biztosított összességű alapú vagyoni szankciók (a sértett fél által elszenvedett kár megtérítése és a jogsértő jogsértésből eredő gazdagodásának kiszolgáltatása) és a személyiségi jogok megsértésének

nem vagyoni (objektív) szankciói (kártérítéstől és gazdagodástól függetlenül akkor is, ha a szellemi alkotásokon és egyéb szellemi javakon fennálló jogok vagyoni jogosítványait sérti a cselekmény; ilyenkor is igényelhető például abbahagyásra, további jogsértéstől való eltiltásra, megelőző állapot helyreállítására irányuló igény). A bíróságnak a polgári jogi szankciók alkalmazására vonatkozó általános szabályok szerint kell mérlegelnie, mennyire számíthatók be kölcsönösen a jogában sértett fél elmaradt haszna és a jogsértő gazdagodása, kárnak, vagy gazdagodásnak minősül-e a meg nem fizetett szokásos jogdíj. A személyiségi jogsértések szankcióinak körében mindenképpen külön kell dönteni a merőben személyes és nem vagyoni sérelmek mérlegelendő sérelemdíjjal, pénzben történő orvoslásáról, aminek mértékébe nem tudható be a jogalap nélküli gazdagodás vagyoni tényezője.

A MAGYAR SZABADALMI HIVATAL ÉSZREVÉTELEI AZ ÚJ POLGÁRI TÖRVÉNYKÖNYV ELSŐ KÉT KÖNYVÉNEK NORMASZÖVEG-TERVEZETÉRE ÉS AZ AHHOZ KAPCSOLÓDÓ INDOKOLÁSRA

A Magyar Szabadalmi Hivatal (a továbbiakban: MSZH) észrevételeit a következő rendben ismertetjük: elsőként a második könyv hatodik részére vonatkozó megjegyzéseinket és javaslatainkat tesszük meg, majd pedig azokra térünk ki, amelyek az eddig ismertté vált normaszöveg- és indokolástervezet egyéb részeit érintik.

I. ÉSZREVÉTELEK A MÁSODIK KÖNYV HATODIK RÉSZÉRE

1.1. A normaszöveg és az indokolás tervezete¹ az iparjogvédelem és a szerzői jog polgári jogi kötődéseit illetően nem jár semmiféle koncepcionális előrelépéssel. A 2:200–2:202. §-okban található rendelkezések a joggyakorlat számára esetleg hasznos útmutatással sem szolgálnak, a jelenlegi jogi helyzetet nemhogy tisztáznák, hanem – várhatólag – inkább zavart szülnének, elbizonytalanodást idéznének elő. A normaszöveggel csekély összhangot mutató indokolás pedig e zavart még fokozza is. A normaszöveg és az indokolás tervezetéből nem rajzolódik ki összefüggő, egységes koncepció, amely az iparjogvédelem és a szerzői jog magánjogi foglalatát adhatná, kijelölve elméleti kereteit és rendszertani helyét. Az önmagukban koncepcionálisnak aligha nevezhető – csupán egyes részkérdéseket érintő – eszmefuttatá-

¹ Polgári Törvénykönyv, Második Könyv, A Személyek, Javaslat – Normaszöveg és indokolás. Budapest, 2005. december 2.; a tervezet a www.im.hu oldalon, a Szakmai Munka/Készülő Törvények/Az új Polgári Törvénykönyv elérési útva-
lon található meg. A következőkben a normaszöveg és az indokolás tervezetéből vett idézetek azonosítására e tervezet
oldalszámait, illetve egyéb jelöléseit vesszük alapul. Ugyanez vonatkozik az új Ptk. tervezetének első könyvére is: Polgári
Törvénykönyv, Első Könyv, Bevezető Rendelkezések, Javaslat – Normaszöveg és indokolás. Budapest, 2006. január 31.
(ugyanott lehet hozzáférni, mint a második könyvhöz). A tervezetben használt írásmódot és számozást (jelölést) akkor
is követjük az idézetekben, ha azt helyesírási, illetve nyelvhelyességi szempontból egyébként vitathatónak tartjuk.

sok pedig nemegyszer ellentmondanak egymásnak. Csakúgy, mint az új Polgári Törvénykönyv koncepciója és tematikája,² a normaszöveg-tervezet és a hozzá kapcsolódó indokolás is hiányos vagy téves választ ad két fontos kérdésre is: helytelenül közelíti meg a Ptk. és az iparjogvédelmi, illetve szerzői jogi törvények viszonyát, valamint elhibázott és korszerűtlen elgondolást tükröz abban, hogy az iparjogvédelem és a szerzői jog egységes felfogását és jogterületi koherenciáját milyen elméleti alapra helyezkedve és milyen kodifikációs megoldással lehetne megteremteni vagy fenntartani.

A normaszöveg és az indokolás tervezetének terminológiája zűrzavaros, nyelvezete – esetenként a követhetetlenség határáig – nehézkes, a szöveg egyes részei nyelvhelyességi szempontból is kiérleletlennek tűnnek. A szövegezés még a szabályozás tárgyának szabatos megjelölésével is adósunk marad, kétségek közé taszítva a szakterületen jártas olvasót is, nemhogy a laikust. A hatodik rész címe: „*A szellemi alkotásokon és egyéb szellemi javakon biztosított jogok*”; a 2:200. § címe: „*A szellemi alkotások védelme*”; a rendelkezés szövege – ha jól sikerült kihámozunk – „*a szellemi alkotásokhoz és más szellemi javakhoz kapcsolódó személyhez fűződő és vagyoni érdekek védelmére biztosított kizárólagos jog*”-ról szól; az indokolás többnyire a „*szellemi termék*” – meglehetősen különösen csengő – fogalmát használja, de esik szó a „*szellemi tevékenység anyagtalan eredményein biztosított kizárólagos jogok*”-ról (233. o.) éppúgy, mint – némiképp meglepő szókapcsolat részeként – „*az alkotásokon és más személyhez fűződő jogokon biztosított kizárólagos jogok*”-ról (235. o.). A „*szellemi termék*” tűnhetne akár gyűjtőfogalomnak is (lásd például a 232. oldalon a 2:200. §-hoz tartozó indokolás első bekezdésének első mondatában a zárójeles részt), ha utóbb az indokolás nem alkalmazná ugyancsak gyűjtőfogalomként a „*szellemi javak*” (235. o.) vagy éppen a „*szellemi alkotás*”, illetve az „*alkotásvédelem*” kifejezéseket (235–236. o.). E fogalmi zűrzavart a 2:202. § címe – „*a szellemi alkotások megsértésének szankciói*” – teszi teljessé (lásd az 1.7. pontban foglalt észrevételt is).

Az új Ptk. második könyvének hatodik részére kidolgozott normaszöveg- és indokolás-tervezet – jelenlegi formájában – nem elégíti ki a koncepció által jelzett igényt, azaz „*a homogén vagy hasonló jogi módszert alkalmazó normákat koherens rendszerbe foglaló, egységes terminológiára épülő, a jogi normákat racionálisan rendező ..., a jogkeresők és a jogalkalmazók számára egyaránt könnyebb áttekintést és eligazítást biztosító és – mindezek érdekében – tudományosan előkészített törvénykönyvek iránti*” igényt (9. o.).

² Az új Polgári Törvénykönyv Koncepciója és Tematikája. Budapest, 2003. február 10., a Magyar Közlöny különszáma [l. még: az 1003/2003. (I. 25.) Korm. határozatot és mellékletét a Magyar Közlöny 2003/8. számában]. A koncepcióra és a tematikára való hivatkozáskor a Magyar Közlöny e különszámának oldalszámait és számozási-jelölési rendjét vesszük alapul.

A koncepció szellemi tulajdonnal kapcsolatos részeihez l.: Boytha György: A szellemi alkotások joga és az új Ptk. Polgári Jogi Kodifikáció, 2000, 3. sz., 13–23. o.; Bacher Vilmos: A szellemi tulajdon védelme és a Ptk. Polgári Jogi Kodifikáció, 2000, 3. sz., 23–31. o.; Ficsor Mihály Zoltán: A szellemi tulajdon és a Ptk. (észrevételek és javaslatok a polgári jogi kodifikációhoz). Polgári Jogi Kodifikáció, 2001, 2. sz., 27–30. o.; Faludi Gábor: Faludi Gábor észrevételei a Polgári Törvénykönyv koncepciójához; kézirat. Bp., 2002. május, 4., melléklet az MSZTT 4/2002. (V. 29.) sz. testületi ülése jegyzőkönyvéhez; továbbá: A Magyar Szabadalmi Hivatal észrevételei az új Polgári Törvénykönyv koncepciójára. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 107. évf. II. szám, 2002. április, 25–30. o. (a továbbiakban: MSZH).

A szellemi tulajdon témakörében a normaszöveg és az indokolás tervezetének véleményezését nemcsak a terminológiai egység és a világos koncepció hiánya nehezíti, hanem az is, hogy a kodifikációs munka többszöri késedelmé után kialakított legutóbbi menetrendtől is eltérően az új Ptk. negyedik³ – dologi jogi – könyvét még nem tették közzé. Emiatt nem vehetők össze a második könyv hatodik részének rendelkezései azzal, hogy a dologi jogi könyvben végül miként jelennek meg és érvényesülnek a „*dologtárgyúság lazítására*” vonatkozó – a koncepcióban még szereplő – elképzelések (71. o.).⁴ Ehhez egyébként a kötelmi jogi könyv (azon belül az adásvételi szerződésre javasolt szabályozás) ismeretére is szükség volna.

1.2. A normaszöveg-tervezet és az indokolás továbbra is abból a feltevésből látszik kiindulni, hogy égető szükség van a magánjogi kódex és a szellemi tulajdon védelmét szabályozó törvények viszonyának rendezésére.

Az iparjogvédelemért és a szerzői jogért egyaránt felelős országos hatáskörű szerv, az MSZH hatósági joggyakorlatában, nemzetközi kapcsolatrendszerében és kodifikációs munkájában eddig nem tapasztaltunk sürgető igényt a Ptk. és a szellemi tulajdon kapcsolatának tisztázására. E hagyományos kapcsolat az elmúlt évtizedben megújult iparjogvédelmi és szerzői jogi jogszabályok alapján fennmaradt; nincs tudomásunk súlyos – elméleti, elvi tisztázatlanságra visszavezethető – gyakorlati problémáról e viszonyrendszer működésében. Erre figyelemmel a szellemi tulajdonra vonatkozó szabályozásra is alkalmazhatónak tűnik a koncepcióban (7. o.) javasolt az a megközelítés, hogy a kodifikáció során az új Ptk.-ban megoldandó problémákra indokolt összpontosítani, és nem célszerű, hogy olyan rendelkezésekkel foglalkozunk, amelyek „*nem szorulnak változtatásra, mert megfelelnek átalakult viszonyainknak*”.

A normaszöveg-tervezet 2:200. §-ának második mondata – vitatható terminológiával és nyelvi fordulatokkal – lényegében csupán azt erősíti meg: az iparjogvédelem és a szerzői jog szabályozása nem a Ptk.-ra, hanem külön törvényekre tartozik. Ilyesféle deklarációra nincs szükség; ez a rendelkezés nélkülözi a normatív tartalmat. Az iparjogvédelmet és a szerzői jogot külön törvények szabályozzák akkor is, ha a Ptk. ezt „megerősíti”, meg akkor is, ha a Ptk. erről nem tesz említést. Az ehhez fogható – normatív tartalom nélküli – deklarációkat

³ A koncepció szerint (11. o.) a bevezető rendelkezések nem alkottak volna külön könyvet, hanem „a Kódex élén, a részletes szabályokat tartalmazó Könyvek előtt” foglalták volna össze „a Törvénykönyv célját és alapelveit”. Ezért a koncepció szerint az első könyv foglalkozott volna a személyekkel, és a harmadik a dologi joggal. Noha a törvénykönyv felépítésére, „belső” (tehát nem külső) szerkezetére vonatkozó elképzelés a Kormány által jóváhagyott koncepció részét képezte [A] V. 4. pont], a közzétett normaszöveg-tervezet eltér tőle [hiába hangsúlyozta a Kodifikációs Főbizottság elnöke, hogy „a normaszöveg kidolgozása során a Koncepciótól csak a Kormány jóváhagyásával lehetséges az eltérés” (3. o.)], és emiatt különbözik a könyveknek a tervezet szerinti számozása attól, amivel a koncepcióban találkoztunk.

⁴ Az új Polgári Törvénykönyv koncepciójának nyilvános vitára bocsátott változata (Magyar Közlöny, 2002. 15/II. sz.) a „dologtárgyúság lazítása” kapcsán még „problémás kérdés”-ként utalt arra, hogy „mennyiben lehet tulajdonjog tárgya és így átruházható a szellemi alkotás (szerzői mű, ide értve a számítógépes programot, a találmány, az ipari minta, a védjegy stb.)?” (85. o.). A koncepció jóváhagyott változatából e kérdésfelvetés már elmaradt.

a bevezető rendelkezések kapcsán (láthatólag tudatosan) kerüli a tervezet: például az alkotmányos alapelvek érvényesülését nem az elvi tételek megismétlésével, hanem konkrét normák segítségével kívánja biztosítani (3. o.), például nem illeszt a bevezető rendelkezések közé a hatályos Ptk. 7. §-a (2) bekezdésének megfelelő szabályt, mivel elegendőnek ítéli a választottbíráskodásról szóló törvényben foglalt szabályozást (9. o.). Hasonló megközelítést volna célszerű érvényesíteni a szellemi tulajdon és a jogterületet szabályozó törvények kapcsán is: kerülni kellene a fölösleges, normatív tartalmat nélkülöző deklarációkat az új Ptk. e részében is.

Az indokolás tervezete szerint „a Ptk.-ból következnie kell annak, hogy a 2:200–2:202. §-ok a külön törvények háttérét adják” (233. o.). Az MSZH nem osztja ezt az álláspontot. Az egyes iparjogvédelmi és szerzői jogi jogszabályoknak a Ptk.-hoz való viszonyát a hatályos jog kielégítően rendezi. A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Szt.) 3. §-a és a hozzá kapcsolódó miniszeri indokolás világos helyzetet teremt e téren.⁵ Hasonló hivatkozások találhatók az iparjogvédelmi törvényekben is.⁶ Ez már önmagában is logikailag zárt rendszert eredményez, nincs szükség arra, hogy a Ptk. alkalmazására utaló e törvényi rendelkezéseknek a Ptk.-ban is megteremtjük a „párját”, tükörképét. Ráadásul az indokolás-tervezet idézett mondata pontatlanul is fogalmaz: ha egyáltalán bármi is az iparjogvédelmi és szerzői jogi külön törvények „háttérét adja” az új Ptk. tervezetén belül, az legfeljebb a 2:200. § lehet (függetlenül attól, hogy jelenlegi szövegváltozata erre nyilvánvalóan alkalmatlan), a 2:201. § ugyanis a know-how védelmével foglalkozik (tehát szükségképpen nem adhatja az egész jogterület háttérét), a 2:202. § pedig a jogkövetkezményeket szabályozza (ráadásul – mint látni fogjuk – egy gyakorlatilag üres halmazon belül).

Az MSZH-étől eltérő álláspontot az indokolás a következőképpen magyarázza: „nem elég, ha az egyes szellemi javakat szabályozó törvények utalnak vissza a magánjogi kódexre, hanem fordítva: az egyes törvények részletes magánjogi szabályozásának kell a Javaslat elvi tételein nyugodnia” (233. o.). Nem világos, mit kell érteni ebben a szövegösszefüggésben

⁵ L. az Szt. miniszeri indoklását: „A javaslat 3. §-a – hasonlóan a hatályos Szt.-hez – e polgári jogi kötődést fejezi ki azzal, hogy a Ptk. rendelkezéseinek alkalmazását írja elő a szerzői jogi törvényben nem szabályozott kérdésekben. A norma tartalma is e polgári jogi kapcsolódás mentén érthető meg. Természeteszerűleg a szerzői jogi törvényben nem szabályozott kérdésekben korántsem csak a Ptk., hanem más törvények – a Btk., az Mt. vagy az adótörvények – rendelkezéseit is alkalmazni kell. Mind a hatályos jog, mind pedig a javaslat azonban nem erre utal a Ptk.-ra történő hivatkozással, hanem arra, hogy a szerzői jogi törvény azért nem szabályoz bizonyos kérdéseket – amelyekre tárgyuknál fogva egyébként kiterjedhetne a szerzői jogi szabályozás –, mert azokról a Ptk. már rendelkezik. A javaslat 3. §-ának helyes értelmezése tehát az, hogy a Ptk.-t azokban a kérdésekben kell alkalmazni, amelyeket a szerzői jogi törvény nem szabályoz, bár tárgykörükre figyelemmel elvileg szabályozhatna.” (Az idézetben természetesen a hatályos Szt.-re való utaláson a régi Szt.-t, a javaslaton pedig a ma hatályos Szt.-t kell érteni.)

⁶ L. különösen a következőket: a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény (Szt.) 7. § (6) bek., 15. § (3) bek., 26. § (3) bek., 30. § (2) bek., 35. § (3) bek.; a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény (Vt.) esetében pedig: 7. § (3) bek., 21. § (3) bek., 22. §, 26. § (2) bek. és 27. § (3) bek. Hasonló példákat lehetne említeni a formatervezési minták oltalmáról szóló 2001. évi XLVIII. törvény (Fmvt.) vagy a használati minták oltalmáról szóló 1991. évi XXXVIII. törvény alapján is. Meg kell továbbá jegyezni azt is, hogy az Szt. sem csupán a 3. §-ában utal a Ptk. rendelkezéseire [l. pl. az Szt. 48. §-át vagy 94. §-ának (2) bek.-ét].

a „*hanem fordítva*” fordulaton, hiszen a Ptk. és a szellemi tulajdon védelmét szabályozó törvények viszonyát nem az utaló – a Ptk. háttérjogszabályként, szubszidiárius jelleggel való alkalmazását előíró – norma elhelyezése, hanem annak tartalma dönti el. E tartalom nem fordul át a saját ellentettjébe pusztán azért, mert a norma nem a Ptk.-ban, hanem a külön törvényben található. (Valójában az is kétséges, hogy ilyen szabályra – bármelyik törvényben is helyezzük el – egyáltalán szükség van-e. Számos külföldi példa mutatja, hogy a joggyakorlat ilyesfajta utaló, „felhívó” normák nélkül is természetesnek veszi a magánjogi kódex alkalmazását az adott iparjogvédelmi vagy szerzői jogi törvényben nem szabályozott magánjogi kérdésekben. Az iparjogvédelem és a szerzői jog polgári jogi kötődését pedig nem szükségképpen törvényi deklarációkkal kell megerősíteni vagy visszatükrözni: ez inkább a tudományra és az oktatásra tartozik, sőt, ez tartozna a tudományra és az oktatásra.) A normaszöveg-tervezet 1:2. §-a – az értelmezési alapelvek egyikeként – kimondja amúgy is, hogy a polgári jogi viszonyokat szabályozó más jogszabályokat a törvénnyel (mármint az új Ptk.-val) összhangban kell értelmezni [más kérdés, hogy az értelmezési alapelvnek ez az új – a hatályos Ptk. 1. §-ának (1) bekezdésében foglalttól különböző – megfogalmazása sem tűnik aggálytalannak; erre nézve lásd a 2.1. pontban foglalt észrevételeket].

Az indokolástervezet idézett fejtegetése szerint az „*egyes törvények részletes magánjogi szabályozásának kell a Javaslat elvi tételein nyugodnia*”. A tervezet 2:200. §-a azonban nem tartalmaz elvi tételt. Sőt, a tervezet eddig ismertté vált rendelkezései közül egyik sem rögzít olyan elvi tételt, amelyen az iparjogvédelmi és a szerzői jogi törvények „*részletes magánjogi szabályozása*” „*nyugodhatna*”. Ha arról van szó, hogy a Ptk. egyéb – tehát nem a szellemi tulajdonnal kapcsolatos – elvi tételeit (és általában: a Ptk. egyéb rendelkezéseit) figyelembe kell venni és alkalmazni kell az iparjogvédelmi és a szerzői jogi törvényekben szabályozott viszonyokban, feltéve, hogy a külön törvény nem tartalmaz eltérő, speciális normát, akkor erről az értelmezési alapelv (lásd a tervezet 1:2. §-át), illetve a Ptk.-ra utaló – a külön törvényekbe illeszkedő – szabályok útján elegendő gondoskodni. A szellemi tulajdonra vonatkozó külön törvények magánjogi tárgyú rendelkezéseit megalapozó – vagy az értelmezésüket és az alkalmazásukat elősegítő – „elvi tételt” azonban sem a 2:200. §, sem a tervezet többi rendelkezése nem tartalmaz.

A 2:200. § második mondatának szövegezése valójában inkább zavart okozna a magánjogi kódex és a szellemi tulajdonra vonatkozó törvények jelenleg harmonikusnak mondható, rendezettnek tűnő és gyakorlati problémákat nélkülöző viszonyában. Nem világos például, hogy a szabályozási tárgykörök (a jogok tartalma, korlátjai, keletkezésük feltételei stb.) felsorolása kimerítő vagy példálózó jellegűnek tekinthető-e, és ha taxatív volna, abból a Ptk. és a szellemi tulajdonra vonatkozó törvény viszonyát illetően mi következne (például az utóbbi kiterjedhetne-e olyan magánjogi kérdés szabályozására is, amelyet a 2:200. § nem említ meg). Zavarba ejtő a szóban forgó rendelkezés szóhasználata, terminológiája is. Mindenekelőtt értelmezésre szorulna a „*jogok elismerése*” kifejezés. Az egyes iparjogvédelmi oltalmi formák esetében ugyanis az oltalom a hatóság (bíróság) konstitutív aktu-

sával keletkezik⁷ – ez nem „elismerés”. A szerzői jogi védelem pedig a mű megalkotásával keletkezik, attól fogva – *ipso iure* – illeti meg a szerzőt: szóba sem kerül tehát a szerzői jog „elismerése”.⁸ Helytelen volna továbbá a szellemi tulajdont – az iparjogvédelmi oltalmat és a szerzői jogi védelmet – kizárólagos jogra csupaszítva leírni, noha a jogok kizárólagossága kétségtelenül fontos jellemzője e jogterületnek. Az iparjogvédelmi és a szerzői jogi külön törvények szóhasználatában az oltalom (védelem) tartalmát e jogok adják, korlátozásaikkal, illetve az alóluk engedett kivételekkel, esetenként bizonyos kötelezettségekkel (mint amilyen például a védjegyhasználat kényszere) együtt. Ebből egyfelől az következik, hogy a szellemi tulajdon és annak védelme nem egyszerűsíthető le törvény által „biztosított” kizárólagos jogokra, másfelől pedig az adódik, hogy az oltalom (védelem) tartalmáról és nem a jogok tartalmáról kellene beszélni, ha a jogterület bevett fogalmi rendszeréhez igazodó normákat kívánnánk beilleszteni az új Ptk.-ba. Nehezen követhető továbbá, hogy a 2:200. § második mondata miért említi egyes számban a szabadalmi jogot és a növényfajtákra biztosított jogot, miközben az iparjogvédelmi oltalom egyes más tárgyait illetően többes számban szól a jogokról (például védjegyre biztosított jogokra utal). Semmiféle dogmatikai megfontolás nem látszik alátámasztani az egyes és a többes szám öletszerűen váltakozó használatát. Tévesnek tűnik az is, hogy a 2:200. § második mondata nem a jogok (a védelem), hanem a szellemi javak kapcsán tesz említést a további „nevesítés” lehetőségéről. Ez a gondolat önmagában még helyes, támogatható volna, hiszen a szellemi tulajdon tárgyainak a 2:200. §-ban foglalt – terminológiai szempontból kissé eklektikus – felsorolását legalább nyitottá teszi, példálózóvá alakítja, és ezáltal nem „kódolja” előre, hogy a jogterület fejlődése idővel a Ptk.-ban foglaltakon szükségképpen túllépjen. Ellenben kétséges, hogy valamely új oltalmi forma kialakulásakor a „szellemi javak” „nevesítése” történik-e meg, vagy valójában az oltalom új típusa alakul-e ki, a szellemi tulajdon új válfaja „nevesedik-e” ilyenkor. Az utóbbi tűnik a helyzet megfelelő leírásának, hiszen mindig a jogi védelem emeli ki a szellemi teljesítmények meghatározott körét a többi szellemi teljesítmény „tengeréből”. Jogilag relevánssá csak azok a szellemi teljesítmények válnak, amelyekre az új – „nevesítetté” váló – oltalmi forma kiterjed. Sem a találmány, sem a megjelölés nem számít „nevesített” szellemi jószágnak, egyik sem sorolható a „nevesített szellemi javak” közé; az adott iparjogvédelmi oltalom révén a szabadalmazható találmány és a lajstromozható védjegy emelkedik ki „szigetként” a különféle szellemi teljesítmények „tengeréből”. Ezt tükrözi, illetve ezzel magyarázható az is, hogy a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény (Szt.) vagy a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény (Vt.) nem definiálja sem a találmány, sem a megjelölés fogalmát,

⁷ L. pl. az Szt. 18. §-át, a Vt. 10. §-át.

⁸ L. az Szt. 9. §-ának (1) bekezdését; a szerzői jogi védelem „elismerésének” gondolata a Berni Unió Egyezmény (BUE) 5. cikkének (2) bekezdésébe is beleütközik, hiszen a BUE rendelkezése tiltja a szerzői jogok élvezetének és gyakorlásának bármiféle alakszerűséghez való kötését.

pontosabban nem a találmány, hanem a szabadalmazható találmány, és nem a megjelölés, hanem a védjegyként lajstromozható (a védjegyvoltalomban részesíthető) megjelölés fogalmát adja meg.⁹ (Pusztán nyelvhelyességi és a jogszabályok nyelvezetével kapcsolatos megjegyzés, hogy a „nevesíthető” kifejezés kevésbé illik a Ptk. Szövegébe,¹⁰ inkább a szakszargonhoz tartozik, mint a kódex dogmatikailag letisztult – szabatos nyelvezetet igénylő – világába. Az indokolás szavait kölcsönözve azt is mondhatnánk: ez a kifejezés – és a 2:200. § teljes szövege – „nem illeszthető a Ptk. fogalmi szabatosságot igénylő jogdogmatikai rendszerébe”. Hasonló természetű észrevételünk, hogy a határozott névelő hiányzik a „földrajzi árujelzőkre” és a „használati mintákra” szövegrészek elől.)

Összességében tehát úgy tűnik: a 2:200. § második mondata eredménytelen kísérletet tesz annak az egyszerű – normatív tartalom nélküli – deklarációnak a megfogalmazására, hogy az iparjogvédelmet és a szerzői jogot külön törvények szabályozzák. A jogterület bevett és általánosan alkalmazott fogalmi készletétől elütő, merőben szokatlan nyelvi alakzatokkal élő, pontatlan és következtelen szövegezés pedig a Ptk. és a szellemi tulajdon védelmére vonatkozó törvények jelenleg rendezett, harmonikus viszonyában szükségtelen zavarokat idézne elő. Ennek ellentételezéseképpen pedig nem sejlik fel olyan elméleti vagy gyakorlati hozadék, amely legalább valamelyest indokolná a hagyomány megbolygatását, a kialakult viszonyok feldúlását. Kudarcot vall tehát az a – kissé misztikusan körülírt – törekvés, hogy „a Javaslat a Ptk. módszere nyomán csupán az alkotások és más szellemi javak szabályozásának a Javaslatban való korszerű meggyökereztetését (sic!) irányozza elő” (233. o.). Szerzői jogi és iparjogvédelmi törvényeink a 2:200. § második mondatához hasonló – azaz normatív tartalom és megfelelő elméleti megalapozás nélküli, szövegezésükben és terminológiájukban pedig fésületlen – deklarációk híján sem válnak korszerűtlenné vagy gyökértelenné.

A tervezet keltette zavar csak fokozódik, ha a 2:200. § két mondatát „egymásra olvassuk”. Az első mondat szerint ugyanis „a” törvény biztosít kizárólagos jogot a „szellemi javakhoz kapcsolódó ... érdekek védelmére”. A második mondat pedig egyes részkérdések, témák szabályozását utalja külön törvényekre. Ha „a” törvényen az új Ptk.-t kellene majd érteni, a két mondat együttes olvasatából az a téves – és nyilvánvalóan nem szándékolt – következtetés is adódhatna, hogy az iparjogvédelmi oltalmat és a szerzői jogi védelmet valójában a Ptk. nyújtja és nem a szóban forgó külön törvények (lásd az 1.5. pontban foglalt észrevételeket is). Ha „a” törvényen bármely törvényt kellene érteni (ami nem valószínű), a szövegezés még inkább félrevezetőnek bizonyulna, hiszen azt a látszatot keltené, mintha – szabályozási tárgyától függetlenül – bármelyik törvény „biztosíthatna” kizárólagos jogot egyes szellemi javakon. Ez utóbbi esetben a második mondatnak vajmi kevés értelme maradna. A 2:200. § első mondata ráadásul – jelenlegi megszövegezésében – óhatatlanul azt a téves benyomást

⁹ L. az Szt. 1. §-át és a Vt. 1. §-át.

¹⁰ Talán nem véletlen, hogy a hatályos Ptk. egyik rendelkezése sem tartalmazza a „nevesíthető” kifejezést.

kelti, mintha létezne valamiféle általános jogi védelem a szellemi javak számára, valamiféle átfogó és egységes szellemi tulajdon, amelynek az egyes iparjogvédelmi és szerzői jogi ol-talmi (védelmi) formák csupán válfajait, aleseiteit képezik (erről az 1.5. pontban található észrevételek szólnak bővebben).

1.3. Valójában az is kérdéses, szükség van-e egyáltalán a második könyv hatodik részére, vagyis arra, hogy az új Ptk. külön, önálló szerkezeti egységben foglalkozzon a szerzői jog-gal és az iparjogvédelemmel. A későbbiekben a 2:201. § kapcsán előadjuk, hogy a know-how olyasféle védelmére, mint amit a tervezet előírányozna, nincs szükség, sőt e védelem bevezetése káros hatásokat váltana ki. A 2:202. §-t illetően pedig azt kívánjuk majd kimu-tatni, hogy a jogkövetkezmények párhuzamosságát meg kellene szüntetni, és legfeljebb a sérelemdíj kapcsán volna érdemes megfontolni valamilyen speciális – a szellemi alkotá-sokkal kapcsolatos személyhez fűződő jogok sérelme esetén érvényesülő – szabályozást. A tervezet – csakis helyeselhető és üdvözlhető módon – szakít a hézagmentes oltalom elvével, és megszünteti a külön törvényben nem szabályozott szellemi alkotások általános – Ptk. szerinti – jogi védelmét, azaz nem emeli át az új kódexbe a hatályos Ptk. 86. §-ának (3) bekezdését. Ha a Ptk. többé nem teszi hézagmentessé a szellemi teljesítmények jogi védelmét, ha nincs szükség arra, hogy normatív tartalom nélküli deklarációkat illesszünk a magánjogi kódexbe a szellemi tulajdon védelmére vonatkozó külön törvényekről, ha a know-how számára nem szabad a Ptk.-ban külön – szellemi tulajdoni természetű – jogi védelmet nyújtani, és ha nincs szükség arra, hogy a szellemi tulajdonjogok megsértésének a külön törvényekben teljes körűen szabályozott polgári jogi jogkövetkezményeit a Ptk.-beli sankciók párhuzamosan alkalmazhatóvá tételével megkettőzzük, akkor valójában e résznek nem marad szabályozási tartalma, nem marad olyan rendelkezés, amelynek a Ptk.-ba való beillesztésére e tárgykörben szükség mutatkozna. Mellőzhető volna tehát az iparjogvédelem és a szerzői jog Ptk.-beli szabályozása. Ha ez bekövetkezne, az is elkerül-hető volna, hogy az új kódex foglaljon állást vitatott elméleti kérdésekben, mint ahogy a szellemi tulajdonra vonatkozó normák kódexen belüli helyéről folyó viták is nyugvópont-ra juthatnának.

Ezt a javaslatunkat a jogösszehasonlító vizsgálódás eredményei is alátámasztják.

A legtöbb európai magánjogi kódex ugyanis egyáltalán nem tartalmaz szabályokat az iparjogvédelemről és a szerzői jogról. Az 1942. évi olasz és a szovjet – illetve az utódállá-mokban a szovjet „hagyományt” követő – kodifikáción kívül nincs példa arra, hogy a ma-gánjogi kódex egyszerű utaláson kívül érdemi, részletes szabályokat tartalmazna e témában (sőt, gyakran még utaló szabályt se találunk). Az erre irányuló holland kísérlet sem vezetett eredményre. [A koncepció egyébként is úgy foglal állást, hogy a holland kodifikáció általá-nos modellként „nem jöhet figyelembe” (7. o.). Megkockáztatható, hogy ez talán igaz lehet egy Hollandiában már megbukott kodifikációs kísérletre is.] Nincs tudomásunk arról sem, hogy a koncepcióban mintaként megemlített nemzetközi jogalkotási eredmények (a Bécsi

Vételi Jogi Egyezmény,¹¹ az *UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts*¹² vagy a *The Principles of European Contract Law*¹³) bármelyike külön részletesen foglalkozna a szellemi tulajdon védelmének polgári jogi összefüggéseivel vagy erre vonatkozó ajánlást tartalmazna.

Álláspontunk szerint tehát nemhogy meg kell őrizni az iparjogvédelem és a szerzői jog elkülönült szabályozását, hanem azt még erősíteni is kell azzal, hogy – az európai mintákat követve – elhagyjuk a Ptk.-ból a szellemi tulajdonra vonatkozó külön – normatív tartalmuktól már amúgy is megfosztott – szabályokat. Az új Ptk. tervezetének a szellemi tulajdonra vonatkozó része – a második könyv hatodik része – tehát valójában szükségtelen, azt el kellene hagyni. E rész hiánya semmiféle zavart nem okozna a magánjogi kódex és a szellemi tulajdon védelmére vonatkozó törvények viszonyában. Az új Ptk. megalkotásával összefüggésben legfeljebb ez utóbbi törvényeknek azokat a rendelkezéseit kellene – szükség szerint – felülvizsgálni, amelyek a Ptk.-ra mint szubszidiárius jelleggel alkalmazandó háttérjogszabályra utalnak.

1.4. Az új Ptk. előkészítése során az MSZH és számos szakmai szervezet javasolta, hogy az iparjogvédelem és a szerzői jog jogterületi egységét a szellemi tulajdon koncepciója mentén volna célszerű fenntartani. Ez nem jelentené a szellemi tulajdonnak a dologi tulajdonnal való bárminemű azonosítását. A „tulajdon” szó a közös vonásokat (a jogviszony abszolút szerkezetét, negatív tartalmát, a szellemi javak vagyoni természetét) fejezi ki, míg a „szellemi” jelző a különbségekre utal (a védelem eltérő – nem dologi – tárgyára, a szellemi tulajdon keletkezésének sajátosságaira, időbeli és térbeli kötöttségeire). Ennek megfelelően javasoltuk, hogy a szellemi tulajdonra vonatkozó szabályokat – ha ilyenekre egyáltalán szükség van – a Ptk.-ban a dologi jogi könyvet követően vagy azon belül, önálló részben, illetve címben kellene elhelyezni.

A normaszöveg és az indokolás tervezete a legcsekélyebb mértékben sem veszi figyelembe ezt az álláspontot. Már-már megejtő nyomon követni azt az immár jó évtizede munkáló lázas igyekezetet, amellyel egy jelentéktelennek mondható szakmai kisebbség igyekszik bármi áron elkerülni a szellemi tulajdon – gyakorlatilag a világon mindenhol elfogadott

¹¹ 1987. évi 20. tvr.

¹² Nemzetközi kereskedelmi szerződések alapelvei. KJK, Budapest, 1996.

¹³ Principles of European Contract Law, Commission of European Contract Law, Stockholm, 1996.; www.cbs.dk/departments/law/staff/ol/commission_on_ecl/pecl_full_text.htm. Egyebekben figyelmet érdemel a Bizottságnak a Tanács és az Európai Parlament részére készített közleménye az Európai Szerződési Jog tárgyában [H. L., C 255, 2001. 09. 13., 1. o.], amely I. Függelékének 9. pontjában [28. o.] érinti a szerzői jogot és a szerzői joghoz kapcsolódó jogokat. A Bizottság általános megállapításai szerint a szerződési jog szabályozása a szellemi tulajdon terén javarészen a nemzeti jogalkotás rendelkezéseire maradt. A szerzői jogot érintő licencszerződések és szerződéses kapcsolatok nem képezik tárgyát a Közösségen belüli jogharmonizációnak. Másfelől a jogkezelést (*right administration*) és a felhasználás engedélyezését általában, valamint különösen a közös jogkezelést (*collective management*) számos közösségi jogszabály érinti. L. még: H. J. Sonnenberger: Az Európai Magánjogtudósok Akadémiája Európai Szerződési Törvénykönyvének tervezete – mérföldkő. Magyar Jog, 2002. 3. sz., 170–176. o.; ismertette: dr. Ujlaki László.

– koncepciójának a magyar magánjogban való elismertetését. Szült már ez az igyekezet hajmeresztő állításokat, fogalmi szörnyszülötteket éppúgy, mint ahogy vezetett már egzotikus tévutakra is. Ezúttal is – a normaszöveg-tervezetben és az ahhoz kapcsolódó indokolásban – terjengős, értelmezhetetlen fogalommonstrumokkal találkozunk, olyan terminológiával, amely immár nem csupán a világ többi részén és különösen Európában csengene idegenül és szokatlanul, hanem a hazai szakmai körökből is inkább váltana ki értetlenséget, meghökkenést, mint osztatlan lelkesedést. Kerülheti az új Ptk. a szellemi tulajdon kifejezést, mint az ördög a tömjénfüstöt, attól még ez marad e jogterület nemzetközileg elfogadott, az Európai Unió jogában magától értetődően alkalmazott és a magyar jogéletben is bevettnek tekinthető – pontos és szabatos – megjelölése. Ehhez képest a „szellemi alkotásokon és egyéb szellemi javakon biztosított jogok” kifejezés (lásd a hatodik rész címét) kirívóan terjengős, valósággal elriasztja az olvasót e rész fellapozásától. A „szellemi alkotások védelme” megjelölés (lásd a 2:200. § alcímét) pontatlan és indokolatlanul szűkítő értelmű, hiszen – amint azt az indokolás tervezete is kénytelen-kelletlen elismeri – a szellemi tulajdon (az iparjogvédelem és a szerzői jog) tárgyai között korántsem csak szellemi alkotásokat találunk. A szellemi tulajdon tárgyainak megjelölésére az indokolástervezetben helyenként (lásd például a 232. vagy a 236. o.-t) gyűjtőfogalomként használt „szellemi termék” kifejezés nemcsak azért alkalmatlan, mert e szókapcsolat „fából vaskarika”, illetve mert a nemzetközi és a hazai szabályozásban és szakmai szóhasználatban gyakorlatilag ismeretlen, hanem azért is, mert éppen a dologi tulajdontól megkülönböztető ismérvet fedi el, nevezetesen azt, hogy a szellemi tulajdon nem dologi javakon áll fenn. Találóan mutat rá Bobrovsky Jenő, hogy a szellemi tulajdon mint „elnevezés él, vitalitása csak növekszik. Elméleti vitákra természetesen van továbbra is lehetőség, de az elnevezést el kell fogadni, mert nem alakíthatunk ki magunknak fogalmi és terminológiai kínai ábécét, amely elszigetel a világtól”.¹⁴

A normaszöveg és az indokolás tervezete azonban – figyelmen kívül hagyva a hazai iparjogvédelmi és szerzői jogi szakemberek elsöprő többségének javaslatait, köztük a Magyar Szellemi Tulajdonvédelmi Tanács (MSZTT) 2002. évi állásfoglalását¹⁵ is – ezt a „kínai ábécét” ragozza, sőt bonyolítja tovább, szélsőségesen elfogult álláspontra helyezkedve a jogterületi egységet megalapozó elméleti felfogás és a Ptk.-n belüli szerkezeti elhelyezés kérdésében azzal, hogy a szellemi tulajdonra vonatkozó rendelkezéseket „a személyekről

¹⁴ Bobrovsky Jenő: A szellemi tulajdon néhány dilemmájáról a körte és a sajt között. In: Liber Amicorum, Studia Gy. Boytha dedicata, Ünnepi dolgozatok Boytha György tiszteletére. Budapest, 2004, 34. o.

¹⁵ A Magyar Szellemi Tulajdonvédelmi Tanács állásfoglalása az új Polgári Törvénykönyv koncepciójának szellemi tulajdonvédelmi kérdéseiről, 6. melléklet az MSZTT 4/2002. (V. 29.) sz. testületi ülése jegyzőkönyvéhez (a továbbiakban: MSZTT-állásfoglalás). Az MSZTT-állásfoglalás 4) c) pontja értelmében „az új Ptk. megalkotása során is szembe kell nézni azzal, hogy korunk általános nemzetközi tendenciája szerint a 'szellemi tulajdon' kifejezés az iparjogvédelem és a szerzői jog gyűjtőfogalmaként elfogadottá és alkalmazottá vált; ezt használják fontos nemzetközi szerződések, s immár hazai jogszabályok is. A 'szellemi tulajdon' fogalom Ptk.-beli – megfelelő tartalommal kitöltött – alkalmazása nemhogy gyengítené a jogok bármelyik oldalát, hanem mindkettőt – a személyiségi és a vagyoni jogokat egyaránt – egyértelműbbé tenné és nyomatékosítaná.”

szóló könyv végén, önálló részben helyezi el” (235. o.). Ellentétben azzal, amit az indokolás tervezete állít, szó sincs arról, hogy e szerkezeti megoldásban és a hozzá kapcsolódó egyéb szabályozási elképzelésekben „az elméleti vitával kapcsolatos semlegesség” vagy „a választott szerkezeti megoldás merőben pragmatikus megközelítése” (235. o.) fejeződne ki. Valójában a normaszöveg- és indokolástervezet – éppúgy, mint a koncepció és a tematika – a végsőig feszítve érvényesíti a személyiségi jogi kötődést középpontba helyező és a szellemi tulajdon fogalmának létjogosultságát tagadó (nemzetközi és hazai szakmai körökben ma már elszigeteltnek, „archaikusnak”, „meghaladottnak”¹⁶ és jelentéktelennek számító) álláspontot.

Jelzi a kompromisszumkészség szinte megmagyarázhatatlan hiányát az is, hogy az indokolástervezet – követve a koncepció teátrálisan leegyszerűsítő „*tertium non datur*” felkiáltását (36. o.) – kizár bármiféle köztes megoldást. Az indokolástervezet valójában semmiféle indokát nem adja annak, hogy „a sajátos jogterület szabályozása” (235. oldal), vagyis a szellemi tulajdon védelmét szabályozó külön törvényekre való utalás (ha ilyenre egyáltalán szükség van) – mintegy a kódex „szabályozási területét” (az első könyv indokolása, 2. o.), avagy tárgyi hatályát kijelölő normaként – miért is ne volna beilleszthető „a bevezető, illetőleg záró rendelkezések közé” (235. o.). Ez annál is inkább különös, mivel a Kodifikációs Bizottság elnöke az MSZTT 2002. május 29-én tartott ülésén – a jegyzőkönyv tanúsága szerint¹⁷ – maga is „szimpatikusnak találta” e valóban semleges szerkezeti megoldást, és az MSZTT ennek hatására foglalt állást úgy, hogy „az iparjogvédelmi és szerzői jogi rendelkezéseknek az új Ptk. szerkezetében olyan elhelyezést szükséges találni, amely önmagában is képes kifejezni az e területen létező jogok kettős jellegét: személyiségi és vagyoni jogi természetét”¹⁸.

Az MSZH fenntartja azt az álláspontját, hogy az iparjogvédelem és a szerzői jog egységes felfogását és jogterületi koherenciáját a szellemi tulajdon – nemzetközileg széles körben, illetve az Európai Unióban és más európai szervezetekben is elfogadott,¹⁹ a hazai jogsza-

¹⁶ Bobrovsky szerint „archaikus és meghaladott megoldás a szellemi tulajdont csak a személyiségi jogi gyökérből deriválni”. L.: Bobrovsky Jenő: Szellem és szellemesség; Emlékezés Lontai Endrére. In: Emlékkönyv Lontai Endre egyetemi tanár tiszteletére. Budapest, 2005, 32. o.

¹⁷ MSZTT-14/2002., A 4/2002. (V. 29.) számú testületi ülés jegyzőkönyve, Budapest, 2002. május, 5. o.

¹⁸ MSZTT-állásfoglalás, i. m. (15), 4) b) pont.

¹⁹ Az ENSZ ezen a területen működő, tehát az iparjogvédelemért és a szerzői jogért egyaránt felelős szakosított intézményének elnevezése: Szellemi Tulajdon Világszervezete (l. az 1970. évi 18. törvényerejű rendeletet). A Kereskedelmi Világszervezet irányadó egyezménye is a szellemi tulajdon kereskedelmi összefüggéseiről rendelkezik (l. az 1998. évi IX. törvényt). Az Amerikai Egyesült Államok kormányával is a szellemi tulajdonról kötöttünk megállapodást 1993-ban (Magyar Közlöny, 1993. 173. sz.). Az Európai Közösségben még a szerzői jogi irányelvek is ezt a koncepciót tükrözik: pl. a Tanács 92/100/EGK irányelve már a címében is ezt a kifejezést használja; az információs társadalom szerzői jogi összefüggéseiről kiadott 2001/29/EK irányelv preambuluma pedig egyenesen a következő kijelentést teszi a szerzői jog és a kapcsolódó jogok védelmével mint a szellemi tulajdon egyik formájával kapcsolatban: „*Intellectual property has therefore been recognised as an integral part of property*”. („A szellemi tulajdont tehát a tulajdon szerves részeként ismerték el.”) A közösségi védjegyről szóló 40/94/EK rendelet 4. fejezetének címe és 16. cikke a védjegyről mint tulajdon tárgyról („*trade mark as an object of property*”) szól. Ugyanilyen fordulatokat tartalmaz a formatervezési minták közösségi oltalmáról szóló 6/2002/EK rendelet is. Az Európai Szabadalmi Egyezmény II. része IV. fejezetének címe pedig az európai szabadalmi bejelentést minősíti a tulajdon tárgyának.

bályokban is tükröződő²⁰ és a magyar jogtudomány egyes képviselői²¹ által is pártolt – koncepciója teremti meg. Ez a megközelítés a szabályozott jogviszonyok alapvető szerkezeti és tartalmi rokonságából indul ki: mind az iparjogvédelmi oltalom, mind a szerzői jogi védelem abszolút szerkezetű, negatív tartalmú jogviszonyt eredményez, kizárólagos jogok formájában érvényesül. A szellemi tulajdon tárgyai azok a szellemi javak (műszaki szellemi alkotások, árujelzők, művek, szomszédos jogi, illetve adatbázis-előállítói teljesítmények), amelyeket a jogi szabályozás – speciális oltalmi formák révén, előre megszabott feltételekkel – a közkincs köréből időlegesen kivon.

A jogterület egységes felfogása – ahogy arra az MSZH már korábban is rámutatott – nem épülhet a „szellemi alkotás” fogalmára mint központi kategóriára; nem használható az iparjogvédelem, a szerzői jog és a szerzői joggal szomszédos jogok átfogó, együttes elnevezéseként a „szellemi alkotások joga” kifejezés. A védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmát nem az e megjelölések mögött csupán esetlegesen meghúzódó (inkább szerzői jogilag releváns) alkotótévékenység alapozza meg (ilyesmiről egyébként is legfeljebb egyes ábrás, térbeli vagy hangvédjegyeknél lehetne szó, a szóvédjegyeknél szinte sosem), hanem a szóban forgó megjelölések megkülönböztető képessége és az erre épülő gazdasági funkció.²² Ezt jelzi az is, hogy valamely megjelölés (védjegy) a használat folytán idővel megszerezheti vagy elvesztheti a megkülönböztető képességet.²³ A védjegyek és a földrajzi árujelzők nyilvánvaló esetén túl kétséges az is, hogy a többnyire évtizedek alatt felhalmozódó tapasztalatokból, ismeretekből álló know-how mennyiben számít „szellemi alkotásnak”. A szerzői joghoz kapcsolódó – különösen a hangfelvétel-, film- és adatbázis-előállítói, valamint a rádió- és televízió-szervezeteket megillető – jogok sem alkotások, hanem bizonyos teljesítmények, szellemi javak védelmére szolgálnak.²⁴ A védjegyek, a földrajzi árujelzők, a know-how, a szomszédos jogi teljesítmények és a nem eredeti adatbázisok tehát nem azért állnak jogi védelem alatt, mert alkotások.

²⁰ L. pl. az Szt., valamint a Vt. és az Fmtv. preambuluma, e törvények miniszteri indokolását, az Szt. 44. §-át, a Magyar Szabadalmi Hivatalról szóló 86/2000. (VI. 15.) Korm. rendeletet, a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény 184/A. §-át és az azt megelőző alcímet.

²¹ L. pl.: *Lontai Endre*: A szellemi alkotások tulajdonjogi kérdései, különös tekintettel az iparjogvédelemre. Jogtudományi Közlöny, 1982. május, 412–419. o.; *Lontai szerint* „a szellemi alkotások tulajdoni koncepciójával kapcsolatos negatív értéktétel gazdagabb érvelést igényel, amint hogy a fizikai dolgok modelljén alapuló tulajdonjog épülete sem repedésmentes” (i. m., 414. o.). Akkoriban ennél nyíltabban nem lehetett jelezni a szellemi tulajdon koncepciójának elfogadására való készséget. *Bobrovsky Jenő*: Iparjogvédelem és csúcstechnika. Bp., 1995., 55–61. o. és 66–78. o.; továbbá *Bacher*, i. m. (2), 23–31. o.

²² A Vt. miniszteri indoklása is a védjegy gazdasági funkcióiból vezeti le, illetve e funkciókkal igazolja a jogi védelem iránti igényt. Tanulságos továbbá e szempontból az Európai Közösségek Bíróságának védjegyekkel kapcsolatos felfogása is, amelyet talán az ún. második Hag-tügyben hozott ítélet fejezett ki a leghatározottabban [C-10/89, S.S. CNL-Sucal v. Hag GF AG].

²³ L. a Vt. 2. §-ának (3) bek.-ét, 30. §-ának e) pontját és 35. §-át.

²⁴ Ezt meggyőző érveléssel támasztotta alá az Sztj. egyik módosításához (a 2001. évi LXXVII. törvényhez) fűzött miniszteri indokolás: „A szerzői joghoz kapcsolódó – szomszédos és adatbázis-előállítói – jogok közös jellegzetességei a következőkben foglalhatók össze:

– a védelem nem azért illeti meg a jogosultakat, mert egyéni, eredeti jellegű alkotásokat hoztak létre;

Mindezt az indokolástervezet is elismeri, ha szakmailag pontatlan, helyenként félrecsúszó érveléssel is. A magyar (és az európai) iparjogvédelem ugyanis nem ismer önálló „*jóhírnév-védelmet*” (234. o.); a védjegy oltalmát pedig nem „*nem annyira*”, hanem egyáltalán nem a védjegyben állítólagosan „*kifejezésre jutó alkotó tevékenység*” (234. o.) alapozza meg.

Meg kell említeni, hogy a személyiségi jogi kötődést középpontba helyező és a szellemi tulajdon fogalmának létjogosultságát tagadó álláspontot elsősorban az a szerzői jogi „iskola” képviseli Magyarországon, amely a szerzői vagyoni jogok elidegeníthetlenségéhez számos érv ellenére – a piacgazdaság igényeivel, a magyar szerzői jogi hagyománnyal és az európai jogfejlődés világosan kirajzolódó tendenciáival szemben is – ragaszkodik.²⁵ E szerzői jogi „iskola” számára a szellemi tulajdon kategóriáját az teszi kifogásolhatóvá, hogy nem fér meg vele a szerzői vagyoni jogok átruházhatóságának törvényi – azaz mesterséges – tilalma. Holott nyilván nem szabadna ennek a kissé ideologikus szerzői jogi felfogásnak az egész jogterületet görcsbe rántania, indokolatlanul megnehezítve a nemzetközileg széles körben elfogadott és a hazai gyakorlatban is igényelt szellemi tulajdonjogi koncepció elméleti és tételes jogi kibontakozását.

A koncepció is utal arra a „*paradox*” helyzetre, „*hogy a jelenlegi Ptk. ... egy olyan korban ... fogant és született meg, amely a lehető legszűkebb határok közé szorította vissza a magánjogi vagyoni forgalom természetes társadalmi feltételét, a magántulajdont*” (7. o.). A koncepció tervezete arra is figyelmeztetett, hogy kétségekkel kell övezni a tradíciókra vagy a megszo-
kásra történő egyes hivatkozásokat is (10. o.). Emiatt is érdemes felidézni, hogy a szellemi tulajdon koncepciójának tagadása valójában az előző gazdasági és politikai rendszer terhes hagyatékaként nehézkedik ma is az iparjogvédelemmel és a szerzői joggal kapcsolatos jogi közgondolkodásunkra²⁶. A Kodifikációs Főbizottság 2000. június 1-jei határozata a szellemi tulajdon tárgyában a magyar jogi hagyományok megőrzését fontos célként jelölte meg.²⁷

-
- a védelmet indokoltta tevő tevékenység gyakran kötődik ilyen alkotásokhoz, vagy azokra épül;
 - nem szükségszerű vagy elengedhetetlen feltétele azonban e jogok védelmének, hogy azok szerzői jogi védelem alá tartozó alkotással kapcsolatos tevékenységhez kötődjenek;
 - a szomszédos jogok többsége ma is gazdasági, szervezési és technikai teljesítményre vonatkozik (pl. a hangfelvétel-előállítók, a rádió- és a televízió-szervezetek, valamint a filmelőállítók esetében); ugyanez jellemző az adatbázis-előállítói jogokra is;
 - a szerzői műveknek és a szomszédos jogi, illetve adatbázis-előállítói teljesítményeknek van számos – az alapvető alkotóelemeket és a felhasználás módját érintő – közös, illetve hasonló vonása, amelyeknél fogva a védelem jellege is hasonlóságot mutat (pl., hogy mind jelekből, szavakból, hangokból, képekből vagy esetleg kódokból formálódnak, ilyen formában tehetők a közösség számára hozzáférhetővé és felhasználhatóvá, ebben a formában való megjelenésükben és felhasználásukban áll a hasznuk és a funkciójuk, és védelmüknek ezért hasonló cselekményekre kell vonatkoznia)."

²⁵ Lontai Endre: Szellemi alkotások joga. Bp., 1998; Lontai szerint: „a tulajdoni elmélet bírálata elsősorban a szerzői jog területén jelentkezett élesen”; 16. o.

²⁶ Ahogy Lontai írja: „A személyes elem súlyát, jelentőségét a legkövetkezetesebben a szocialista elmélet tárta fel, olykor – a gazdasági vonzatok rovására – túl is hangsúlyozta.” L.: Lontai Endre: Jogegységsítés a nemzetközi iparjogvédelem területén. Budapest, 1988, 68. o.; Bobrovsky szerint sem „ragadhatunk le szovjet jogi közvetítésű személyiségi dogmáknál”, l.: Bobrovsky, i. m. (16) 32. o.

²⁷ A Kodifikációs Bizottság 2000. június 1-jei határozatai. Polgári Jogi Kodifikáció, 2000. 2. sz. 4. o.

Bacher Vilmos tanulmánya²⁸ meggyőzően mutatta be, hogy a magyar magánjog története során miként torlaszolták el az „eszmei javakon” fennálló „eszmei tulajdon” elméletének kialakulása előtt az utat a szovjet ideológiai importcikkékből összehordott barikádok. (Lényegében ugyanígy tört meg a magyar szerzői jog dualista – a szerzői vagyoni jogok forgalomképességének elismerésére épülő – hagyománya²⁹ 1969-ben amiatt, hogy az akkor elfogadott Sztj.-ben túlzott mértékben és dogmatikusan érvényesítették a monista nézeteket.) Ha a „szocialista jogrendszer” ideológiai kötöttségeit nem soroljuk a magyar jogi hagyomány legértékesebb elemeihez, vagyis, ha készek vagyunk ezt a „tradíciót” immár „kétségekkel övezni”, semmi nem gátolja az eszmei, avagy a szellemi tulajdon – jogterületi egységet teremtő – fogalmához való elméleti és (szükség szerint) kodifikációs visszatérést.

Bobrovsky Jenő mindezt tömören a következőképpen summázta: *„arról van szó, hogy az idő mára megért a koncepció- és terminológiaváltásra, a 'szellemi alkotások joga' szovjet ihletésű jogterülete helyett szellemi tulajdonról kell beszélnünk, ahogy ezt az egész világ és a nemzetközi szervezetek (WIPO, WTO, EU) teszik. ... Ez tehát nem egy nyitott kérdés, nem egyesek ízlésbeli felfogása, hanem globális tényhelyzet.”*³⁰

A szellemi tulajdon koncepciója tükrözi napjaink gazdasági realitását is. A modern közgazdaságtan³¹ egyértelműen és kétség nélkül sorolja a tulajdon tárgyaihoz az iparjogvédelmi oltalomban és a szerzői jogi védelemben részesülő szellemi javakat. A vállalkozások számára e javak a legértékesebbek és a legféltebbek közé tartoznak.

Ismét Bobrovsky szavait kölcsönözve: *„A jogterület komplexitása, heterogenitása, szupranacionalitása mellett egyik jellemző vonása erős gazdasági kötöttsége. Kétségtelen, hogy a szellemi tulajdon egyes tárgyai kettős gyökerűek, a személyes és vagyoni érdekek szerves, Janus-arcú egységét hivatottak képviselni. A piacgazdaság körülményei között azonban, ahol a globális versenyben a szellemi tulajdon új, dinamikus tőkeértéket képvisel, a Janus-arcok közül a gazdasági profil az erősebb.”*³² Ezért joggal figyelmeztet Bobrovsky, hogy *„a szellemi tulajdon koncepció és terminológia kerülése nemzetközi kapcsolatainkra is káros, gyanút, bizalmatlanságot kelt a külföldi befektetőkben, mert azt sugallja, hogy a beruházási klíma elemét képező magánjogoknak nem kívánjuk megadni a tulajdonvédelem alkotmányos garanci-*

²⁸ Bacher, i. m. (2), 24. o.

²⁹ Az Sztj. miniszteri indokolása a következőket írja erről: „A magyar szerzői jog hagyományosan dualista szemléletű volt és így a vagyoni jogok elidegeníthetőségének az elvét követte egy egész évszázadon át, a 'szocializmus' időszaka előtt. Ezt tükrözték az 1861-es Ideiglenes Törvénykezési Szabályok, az 1884. évi és az 1924. évi szerzői jogi törvény rendelkezései, valamint Balás P. Elemér reformjavaslatai is az 1930-as és 1940-es években. Fordulatot ebben a jelenleg is hatályos, 1969-ben elfogadott Sztj. hozott; az akkor jellemző szerzői jogi felfogás „ideológiai” megalapozásából sajátos monista rendszer alakult ki. E megközelítést is túlzóan és dogmatikus módon érvényesítették: nemcsak a vagyoni jogok átruházását tiltották meg, hanem a felhasználási engedélyek érvényességi idejét is mereven, ésszerűtlenül korlátozták.”

³⁰ Bobrovsky, i. m. (16), 31. o.

³¹ L. pl.: Svetozar Pejovich: A tulajdonjogok közgazdaságtana. Bp., 1992. 17–22. o.; Peter Drahoš: A Philosophy of Intellectual Property. Aldershot-Sidney, 1996, 5–8. o., 41–72. o., 119–144. o.; Bobrovsky, i. m. (21), 79–91. o.

³² Bobrovsky, i. m. (16), 31–31. o.

ait, ezért alkalmazunk más fogalmakat és terminológiát, mint a világ”.³³ Ebből is következik, amit Lontai Endre szögezett le: „a vagyoni mozzanatok túlhangsúlyozása mindenesetre jobban megalapozza a kérdéses jogterület egységét, mint a személyiségi elemek kizárólagosságát vagy elsődlegességét valló koncepciók.”³⁴ Ez annál is inkább igaz, mivel a szellemi tulajdon valamennyi formájából, válfajából – bármelyik iparjogvédelmi oltalmi formából, illetve a szerzői jogi és a kapcsolódó jogi védelemből – erednek vagyoni jogok, míg a személyhez fűződő jogok ismeretlenek egyes iparjogvédelmi oltalmi formák (például a védjegyoltalom vagy a földrajziárjelző-oltalom) esetében, és hiányoznak vagy csak csökevényesen jelentkeznek a szerzői joghoz kapcsolódó egyes jogoknál.³⁵ A jogterület közös nevezőjét tehát nem a személyhez fűződő, hanem a vagyoni jogok teremtik meg.

A szellemi tulajdon koncepciója nem zárja ki a személyiség, illetve a személyhez fűződő jogok figyelembevételét. Locke tulajdonfelfogása³⁶ is példázza, hogy ez elméletileg is alátámasztható (a gyakorlatban pedig eddig sem okozott problémát). Hiszen ha a tulajdon eredete és igazolója az értékteremtő munka, a jogcím és a személyes érdem elválaszthatatlanul összekapcsolódnak.³⁷

Másfelől vitatható, hogy egy biotechnológiai találmányban, egy mikroelektronikai félvezető termék topográfiájában vagy egy szoftverben valóban az alkotó személyisége fejeződik ki (nem beszélve az árujelzőkről, valamint a szomszédos jogi teljesítményekről és a nem eredeti adatbázisokról, amelyeknél – mint láttuk – az „alkotás” eleme is hiányzik), illetve, hogy a személyiség e feltételezett kifejeződése, objektíválódása volna az a központi elem, amelyre a jogi védelemnek épülnie kellene.

A szellemi tulajdon koncepciója valójában nemes, emelkedett eszme. Ez azért fontos, mert a közvéleménnyel is jobban megértethető és elfogadtatható. A szabadalmi rendszert érő heves – nemegyszer túlzó – kritikák és az erősödő, egyre népszerűbb „anti-copyright” mozgalmak idején az iparjogvédelem és a szerzői jog művelői aligha mondhatnak le e nemes eszmének – a szellemi tulajdon gondolatának – a nyilvános vitákban való felvonultatásáról.

Mindazonáltal – az előzőekben előadott érvek és a széles körű szakmai támogatás ellenére – az MSZH (kompromisszumként) kész elfogadni azt is, ha az új Ptk. nem használja a „szellemi tulajdon” kifejezést. Erre eleve mód se nyílhatna, ha elfogadnák azt a javaslatunkat (lásd az 1.3. pontot), hogy a második könyv hatodik része maradjon el, azaz ne kerüljenek

³³ Bobrovsky, i. m. (16), 31. o.

³⁴ Lontai, i. m. (26), 18. o.

³⁵ Az Szjt. nem ismer el semmiféle személyhez fűződő jogot sem a filmelőállítók (Szjt. 82. §), sem az adatbázis-előállítók (Szjt. 84/A-84/E. §) javára, a hangfelvétel-előállítókat, valamint a rádió- és televíziószervezeteket pedig csupán névfeltüntető jog illeti meg az Szjt. 79. és 81. §-a alapján.

³⁶ Drahos, i. m. (31), 41–72. o.; H. M. Spector: An Outline of a Theory Justifying Intellectual and Industrial Property Rights. EIPR (1989), 270. o.; Dunn: Locke. Bp., 1992., 50–58. o.

³⁷ L. Dunn, i. m. (36), 52–53. o.

a Ptk.-ba – még deklaratív, illetve utaló normákként sem – a szellemi tulajdonra vonatkozó rendelkezések. Ha ilyen szabályok mégis beépülnének az új magánjogi kódexbe, semleges, de a nemzetközi és a hazai szakmai körök számára érthető terminológiát javasunk. Használható volna például az „iparjogvédelem és szerzői jog” megjelölés is e kettős jogterület megnevezéseként.

Számunkra azonban elfogadhatatlan, ahogy az indokolástervezet megkísérli valósággal lejárítani a szellemi tulajdon eszméjét. A hazai, az európai és a nemzetközi tételes jognak, valamint a magyar és a külföldi szakirodalomnak egyaránt ellentmond az indokolásnak az a roppant meglepő, nem is kissé pejoratív ízü kinyilatkoztatása, hogy a szellemi tulajdon csupán „népszerű gyűjtőfogalom” (234. o.). Érthetetlen, miért állítja az indokolás tervezete, hogy a szellemi tulajdonjogok „a szellemi javakon alig háromszáz éve biztosított ... kizárólagos jogok” csupán, hiszen a világ első szabadalmi törvényét, a Velencei Dekrétumot 1474-ben fogadták el. Az pedig végképp különös feltevés, hogy a jogterület tulajdoni besorolása – az indokolástervezet szerint – csupán „néhány évtizede ... került alkalmazásra” (234. o.).

Szó sincs arról, hogy a tulajdoni megközelítés az iparjogvédelem és a szerzői jog területén újkeletű volna, és a modern idők „szellemi termékeként” csupán néhány évtizedes múltra tekintene vissza.

Az 1791-ben elfogadott francia szabadalmi törvény már a szerző (feltaláló) tulajdonaként azonosította az új találmányt.³⁸ Az ugyanebben az évben (majd pedig a két évvel később) elfogadott francia szerzői jogi törvény szintén a tulajdoni felfogásra épült: ez a törvény szövegezéséből éppúgy kitűnik, mint előkészítő irataiból.³⁹ Mint ismeretes, az iparjogvédelem és a szerzői jog – XIX. század végi – alapegyezményei is a tulajdoni felfogást tükrözik. A Párizsi Unió Egyezmény ezt már címében is kifejezi, hiszen az ipari tulajdon védelmére létesült,⁴⁰ a Berni Unió Egyezmény esetében pedig az egyezmény történelmi előzményei és az 1885. évi diplomáciai értekezlet iratai támasztják alá meggyőzően, hogy ez az egyezmény is a tulajdoni felfogásra épül.⁴¹ Ugyanezt a megközelítést tükrözi a XIX. század végi magyar

³⁸ L. pl.: Introduction to Intellectual Property; Theory and Practice. WIPO, Geneva, 1997, 18–19. o., 2.10 pont; Bobrovsky, i. m. (21), 28–29. o.

³⁹ Claude Colombet: Propriété littéraire et artistique et droits voisins, 6e édition. Paris, 1992, 4–5. o.

⁴⁰ Paris Convention for the Protection of Industrial Property, Convention de Paris pour la protection de la propriété industrielle, Az ipari tulajdon oltalmára az 1883. évi március hó 20-án létesült Párizsi Unió Egyezmény (kihirdette: az 1970. évi 18. törvényerejű rendelet); a PUE 1. cikkének (1) bekezdése szerint az egyezmény hatálya alá tartozó országok az ipari tulajdon oltalmára alkottak uniót; e cikk (2) bekezdése az ipari tulajdon oltalmának tárgyait sorolta fel, (3) bekezdése pedig előírta, hogy az ipari tulajdont a legtágabban kell érteni. L.: G. H. C. Bodenhausen: Guide to the Application of the Paris Convention for the Protection of Industrial Property as revised at Stockholm in 1967. BIRPI, Geneva, 1968

⁴¹ Igaz ugyan, hogy a BUE – címe szerint – az irodalmi és a művészeti művek védelméről szól (Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works, Convention de Berne pour la protection des oeuvres littéraires et artistiques, magyar szövegét kihirdette az 1975. évi 4. törvényerejű rendelet), de már az előkészítés során az érintett irodalmi és művészeti szervezetek [pl. a Nemzetközi Irodalmi és Művészeti Szövetség, az Association Littéraire et Artistique Internationale (ALAI)] szorgalmazták a szerzőket a műveik felett megillető tulajdon elismerését, a BUE-t létrehozó diplomáciai értekezleten pedig az illetékes bizottság úgy foglalt állást, hogy az egyezmény címe egyenértékű az

iparjogvédelmi kodifikáció is: a védjegyek oltalmáról szóló 1890. évi II. törvénycikk és a találmányi szabadalmakról szóló 1895. évi XXXVII. törvénycikk számos rendelkezésében is egyértelműen a jogterület tulajdoni, szellemi tulajdoni felfogása kristályosodott ki.⁴² E tulajdoni kötődést ismerte fel és írta le Lenkovics Barnabás és Sólyom László is. Lenkovics szerint „a polgári jogon belül a tulajdonjog egyes sajátosságainak elméleti általánosítása és hatókörének kiterjesztése útján született számos alapelv, absztrakt fogalom, jogintézmény vagy akár egész jogterület”.⁴³ Ez utóbbira fontos példaként hozza fel, hogy „a szellemi alkotások alapjogviszonyai szintén a tulajdonjog talajából nőttek ki, az 'alkotó személyiség' szellemi terméke éppúgy a sajátja, ahogy általában az embernek az általa megtermelt, előállított, elsajátított más dolog (szellemi tulajdon)”.⁴⁴ Sólyom pedig a tulajdoni felfogás e jogterületre történő XVIII-XIX. századi kiterjesztését a következőképpen magyarázza: „az egyszerű árutermelő sem csupán dolgok fölött uralkodott, sőt, személyes hatalma gazdaságán belül és személyes kapcsolatai más tulajdonosokkal legalább annyira részei voltak 'tulajdonának', mint dologi 'javai'. Ha a tulajdonnak ezeket a szerves vagy funkcionális aspektusait régebben egyáltalán szabályozták, nyilván nem polgári jogilag tették (az üzleti és versenypozíciót privilégiumok, illetve monopóliumok biztosították, rendőri intézkedések védték). A liberális jog kialakulása idején elméletileg kézenfekvő, és jogpolitikailag ajánlatos volt, hogy mindezeket a 'jogokat' a magánjogi tulajdon bekebelezze. Csakhogy így ellentétbe került saját meghatározásával, a dologtulajdonnal. Az egyik megoldás a tulajdon megkettőzése volt. Néhány tradicionális, nem dologi 'tulajdon' számára (elsősorban írásművek utánnyomás elleni védelmére) a szellemi tulajdon elméletét állították fel.”⁴⁵

Az indokolástervezet tehát tévesen állítja, hogy a szellemi tulajdon eszméje csupán néhány évtizedes múltra tekint vissza.

Az indokolás tervezete felidézti azt a korábban is hangoztatott⁴⁶ (és meggyőzően sosem ható) elképzelést, hogy az Európai Unió iparjogvédelmi és szerzői jogi jogforrásai azért használják következetesen a szellemi tulajdon terminológiáját, mert az EK hatásköre kizárólag a vagyoni viszonylatok szabályozására terjed ki: „mind a TRIPS-megállapodás, mind az EK-jog kifejezetten kizárják tárgyi hatályuk köréből a szerzők személyhez fűződő jogainak

„irodalmi és művészeti tulajdon” kifejezéssel: „... in the opinion of the Commission, the title of the Convention is equivalent to the words 'literary and artistic property' and should be translated in each country by the usual expression which is used to designate these rights, for example Urheberrecht, copyright, etc.”, Actes de la 2ème Conférence internationale pour la protection des oeuvres littéraires et artistiques réunie à Berne du 7 au 18 septembre 1885, International Office, Berne, 1885; Sam Ricketson: The Berne Convention for the protection of literary and artistic works: 1886-1986, London, 1987, 2.5–2.7, 41–47. o. és 4.37, 155. o.; Claude Masouyé: Guide to the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works (Paris Act, 1971). Geneva, 1978, 7.11. o.; A szerzői jog kézikönyve. (szerk.: Benárd Aurél és Tímár István), Budapest, 1973., 373–375. o.

⁴² A szabadalom tulajdonosáról szól pl. az 1895. évi XXXVII. törvény 7. §-a, 8. §-a, 9. §-a, 10. §-a, 19. §-a, 20. §-a és 49. §-a; az 1890. évi II. törvénycikk 9. és 21. §-a szintén tulajdonost említ a védjegy jogosultjaként.

⁴³ Lenkovics Barnabás: Magyar polgári jog; Dologi jog. Budapest, 2001, 61–62. o.

⁴⁴ Lenkovics, i. m. (43), 62. o.

⁴⁵ Sólyom László: A személyiségi jogok elmélete. Budapest, 1983, 267–268. o.

⁴⁶ Boytha, i. m. (2), 20. o.

szabályozását, amit a nemzeti törvények hatálya alá utalnak” (234. o.). Ez a megalapozottnak sosem tűnő elmélet azonban végérvényesen megdőlt a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről szóló 2004/48/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (2004. április 29.) elfogadásával.⁴⁷ Túl azon, hogy ez az irányelv, amely elsőként állapít meg „horizontális” – azaz az iparjogvédelemre és a szerzői jogra egyaránt vonatkozó – szabályokat, az iparjogvédelmi és a szerzői jogok gyűjtőfogalmaként szintén a „szellemi tulajdonjogok” kifejezést használja, e közösségi jogszabály megalkotása más szempontból is figyelmet érdemel. Ez az irányelv ugyanis kétségtelenül kiterjed az iparjogvédelmi oltalom, illetve a szerzői jogi védelem részét képező személyhez fűződő jogokra is – a szellemi tulajdon terminológiájától mégsem távolodik el. Ez egyértelműen kitűnik az irányelv 1. cikkéből, amely a szabályozás tárgyi hatályát általában a szellemi tulajdonjogokra, illetve azok megsértésére terjeszti ki. Megerősíti ezt továbbá a 2. cikk (1) bekezdése, amelynek értelmében az irányelvet a közösségi jogban és/vagy az érintett tagállam nemzeti jogában szabályozott szellemi tulajdonjogok bármely megsértésére alkalmazni kell.⁴⁸ A tagállami jogszabályokban meghatározott személyhez fűződő jogok sérelme esetén is alkalmazandók tehát az irányelv rendelkezései. Figyelmet érdemel a 13. cikk (1) bekezdésének a) pontja is, amelynek értelmében a jogsértés miatt járó kártérítés összegének meghatározásakor – egyéb tényezők mellett – nem vagyoni, azaz „a gazdasági tényezőkön kívüli” elemeket is figyelembe kell venni, mint amilyen például a jogosultnak a jogsértéssel okozott erkölcsi – nem vagyoni – hátrány. A bírósági határozatoknak a 15. cikkben előírt közzététele szintén inkább a jogosultat érő nem vagyoni hátrányokat, adott esetben a személyhez fűződő jogok sérelmét hivatott ellensúlyozni. Az irányelv tehát kétségkívül egyaránt vonatkozik az iparjogvédelemre és a szerzői jogra, egyaránt kiterjed a vagyoni és a személyhez fűződő jogok sérelmére, mégis címében, a tárgyi hatályát kijelölő és egyéb érdemi rendelkezéseiben következetesen „szellemi tulajdonjogokról” szól. Alighanem többről van szó immár a szellemi tulajdon közösségi jogi olvasatában is, mint pusztán „metaforáról” (234. o.), ahogy azt az indokolástervezet lekicsinylőleg állítja; és ezt a „metaforát” a közösségi jogszabályok korántsem csupán a vagyoni jogok megjelölésére szűkítik.

Az MSZH nyomatékkal javasolja az indokolástervezetből azoknak a szövegrészeknek a törlését, amelyek – az előzőekben bemutatott módon – pejoratív hangsúllyal, már-már gúnyolódva kísérlik meg lejártni a szellemi tulajdon koncepcióját, akár szakmai pontatlanságok árán is. Ilyesféle hangvételre akkor sincs szükség, ha az új Ptk. előkészítéséért felelős személyek és szervezetek – egyébként szinte megmagyarázhatatlan módon – mereven elzárkóznak a szellemi tulajdon patinás, nemzetközileg elterjedt és a hazai szakmai körök szinte teljes támogatását élvező eszméjének elfogadásától.

⁴⁷ Directive 2004/48/EC of the European Parliament and of the Council of 29 april 2004 on the enforcement of intellectual property rights. OJ L 195, 2.6. 2004, p. 16

⁴⁸ Az irányelv 2. cikkének értelmezéséhez 1.: Statement by the Commission concerning Article 2 of directive 2004/48/EC of the European Parliament and of the Council on the enforcement of intellectual property rights (2005/295/EC). OJ L 94, 13.4. 2005, p. 37

1.5. Csakis helyeselni lehet, hogy – összhangban az MSZH korábbi észrevételeivel⁴⁹ – „a javaslat nem kívánja fenntartani a külön törvényben nem szabályozott szellemi alkotások védelmének a Ptk.-ban lehetővé tett módját” (235. o.), vagyis – egyszerűbben szólva –, hogy a normaszöveg-tervezet nem tartalmaz a hatályos Ptk. 86. §-ának (3) bekezdésében találhatóhoz fogható, azzal tartalmilag egyenértékű szabályt. Ez komoly eredmény, amelyet az MSZH mindenképpen üdvözlő, függetlenül attól, hogy az indokolástervezet e témával kapcsolatos fejtegetései amúgy nehezen követhetők, amikor pedig követhetők, tévutakra vezetnek [például annak boncolgatásával, hogy a bírói gyakorlat más – esetleg versenyjogi – alapon mégis csak jogvédelmet nyújthat, ami akár kizárólagos joggá is „izmosodhat” (236. o.), vagy például igen partikuláris kérdések fölnagyításával és túldimenzionálásával (a tőzsdei indexek és a statisztikai számítási kosarak esetében)]. Az indokolástervezet e részeinek elhagyásával a joggyakorlat előtt is világosabban rajzolódhatna ki a külön törvények hatálya alá nem tartozó („nem nevesített”) szellemi alkotások számára nyújtott általános polgári jogi – Ptk.-beli – védelem megszüntetésének jelentősége és a megfelelő jogértelmezés útján elérhető hatása.

Az indokolástervezetben foglaltaknál is súlyosabb problémákat vet fel azonban ebből a szempontból (is) a 2:200. § első mondata. E rendelkezés értelmében „a törvény kizárólagos jogot biztosít a szellemi alkotásokhoz és más szellemi javakhoz kapcsolódó személyhez fűződő és vagyoni érdekek védelmére”. Ha a szöveg egyéb egyenetlenségeit ezúttal nem is tekintjük, e rendelkezéssel az a fő gond, hogy azt a téves látszatot kelti, mintha – az indokolástervezetben bizonygatott szándék ellenére – a tervezet mégis fenn kívánná tartani a „szellemi alkotások és más szellemi javak” általános – pusztán a magánjogi kódex rendelkezéseiből következő – védelmét és ezáltal a hézagmentes oltalom elhibázott elvét is. Az új Ptk. (ha ezt kell „a” törvényen érteni) ugyanis valójában nem nyújt védelmet a szóban forgó szellemi teljesítményeknek, nem „biztosít” kizárólagos jogot a hozzájuk kapcsolódó semmiféle „érdek védelmére”. A 2:200. § első mondata tehát gyakorlatilag értelmetlen, ha pedig valamilyen értelmet mégis próbálnánk tulajdonítani neki, az indokolástervezetben kifejtett szabályozási céllal ellentétes eredményre jutnánk. Ezt a mondatot törölni kell a tervezetből.

⁴⁹ Az MSZH korábban e kérdésről a következőket fejtette ki: „Az iparjogvédelmi és a szerzői jogi jogszabályok pontosan és részletesen meghatározzák annak érdemi és (az iparjogvédelem esetében) alaki, eljárásai feltételeit, hogy a szellemi javak mikor vonhatók ki a szabad felhasználás, a közkincs köréből. A védelmi feltételek e cizellált rendszerét relativizálja és teszi szinte feleslegessé, ha valamely általános polgári jogi szabály általában, *en bloc* törvényi védelmet ad mindenfajta szellemi alkotásnak, még akkor is, sőt, éppen akkor, ha az alkotás nem felel meg valamely nevesített oltalmi forma külön törvényben előírt feltételeinek. A Ptk. 86. §-ának (3) bekezdése ezt a veszélyt idézi elő; e rendelkezés számottevő gyakorlati problémákat eddig feltehetőleg azért nem okozott, mert megmaradt annak, ami valójában: ’politikai ízü’ (az alkotómunka tiszteltetését és a védelme iránti elkötelezettséget kinyilvánító) deklarációnak”; MSZH, i. m. (2), 27. o.; l. még erről *Ficsor Mihály*: A Cappuccino-ügy: a fekete leves. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 106. évf. 2. sz. 2001. április, 31–36. o.

1.6. A normaszöveg-tervezet 2:201. §-a és a hozzá kapcsolódó indokolás elhibázott koncepciót tükröz. A 2:201. § szövegéből az olvasható ki, hogy a know-how-t az iparjogvédelmi oltalommal és a szerzői jogi védelemmel egyenértékű, azzal azonos tartalmú jogi védelem illetné meg. Erre utal például az, hogy a 2:200. § (1) bekezdése éppúgy a törvény által „biztosított” kizárólagos jogról szól, mint a 2:200. § az iparjogvédelmi és a szerzői jogi külön törvényekre való hivatkozás kapcsán, továbbá az is, hogy a 2:201. § (1) bekezdése a know-how-n (gyakorlati ismereten) „biztosított” kizárólagos jogot „védelem”-ként írja le (hiszen abból, hogy e kizárólagos jog a „*más jogcímen védelem alá nem eső*” gyakorlati ismeretet illetné meg, következik: e jogcímen szintén védelem alá esik). Ugyancsak az iparjogvédelmi oltalom és a „know-how-védelem” egyenértékűvé tételére irányuló szándékot jelez, hogy a 2:202. § azonos nevezőre hozza a 2:200. § és a 2:201. §-ban „biztosított” kizárólagos jogokat. A know-how számára azonban sem a nemzetközi iparjogvédelmi egyezmények, sem az európai közösségi jogszabályok, sem pedig hatályos jogunk irányadó rendelkezései nem biztosítanak szellemi tulajdoni típusú – az iparjogvédelmi oltalommal egyenértékű – védelmet. Erre nemhogy szükség nincs, hanem ezt egyenesen el kell kerülni a jövőben is.

A szellemi tulajdoni védelemben nem részesülő, de titokban tartott és ezért korlátozottan hozzáférhető ismeretek esetében a jog általában – az új Ptk. normaszöveg-tervezetének kivételével – az ismeret jogtalan elsajátításához, illetve nyilvánosságra hozatalához fűz jogkövetkezményeket, de – szemben a szabadalmi oltalommal – nem teszi lehetővé az ilyen ismeret birtokosa számára, hogy azokkal szemben is fellépjen, akik az ismerethez tőle függetlenül (például párhuzamos fejlesztés útján) jutottak. A fellépésre pedig többnyire a magántitok polgári jogi és az üzleti titok versenyjogi szabályai szolgáltatnak jogalapot. A know-how, a korlátozottan hozzáférhető ismeret jogi „erődítménye” tehát más képet mutat, mint a szellemi tulajdon „várkastélya”: az általa nyújtott „védelem” is eltérő természetű. Nem abszolút szerkezetű jogviszonyban realizálódik, hanem deliktualis alapon, relatív szerkezetű jogviszonyok útján. (Ez tükröződik például a jogi szóhasználatban is: a versenyjogi védelemnek valójában nincs is „jogosultja”.⁵⁰ A hangsúly nem azon van, hogy e „jogosultnak” milyen cselekményekre van kizárólagos joga, hanem azon, hogy vele szemben milyen – tisztességtelen – cselekmények elkövetését tiltja és szankcionálja a jogszabály. A versenyjogi védelem alapján továbbá „licencia” sem adható.) Vissza is ütne, ha a know-

⁵⁰ A TRIPS-egyezmény (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights, I. a 19. lábjegyzet is) 39. cikke az üzleti titok (nem nyilvános információ) védelme (Protection of Undisclosed Information) kapcsán kerüli az „owner” és a „right holder” kifejezéseket (amelyekkel az egyezmény iparjogvédelmi tárgyú rendelkezéseiben találkozhatunk), helyette inkább körülírások szerepelnek a szövegben: „*Natural and legal persons shall have the possibility of preventing information lawfully within their control ...*”; „*the person lawfully in control of the information*”. A WIPO Nemzetközi Irodája által kiadott „modelljogszabály” sem a „right holder” vagy az „owner” kifejezést használja, hanem szabatos megjelölésként a „*the person lawfully in control of that information*” fordulatot, rövidített formában pedig a „*the rightful holder*” szókapcsolatot. Model Provisions on Protection Against Unfair Competition. WIPO, Geneva, 1996, Article 6, Note 6.03, 46–47. o. és 67. o.

how (korlátozottan hozzáférhető ismeret, üzleti titok) „védelme” elérné a szellemi tulajdoni – főként a szabadalmi oltalomból eredő – védelem szintjét, hiszen ezáltal a műszaki megoldások titokban tartására – jogi értelemben – ugyanakkora ösztönzés alakulna ki, mint a nyilvánosságra hozataluk „árán” történő szabadalmaztatásukra. A következőkben mindezt részletesen is alátámasztjuk.

Bobrovsky Jenő – Lontai Endre nyomán⁵¹ – a következőképpen sűríti vázlatpontokba a know-how (üzleti titok) védelmének főbb jellemzőit:

- „ – *relative kizárólagos jellegű hasznosítási jog, amely csak az ismeretnek más által való jogtalan elsajátítása, felhasználása, nyilvánosságra hozatala (a titok pecsétjének feltörése) ellen ad fellépési lehetőséget, tehát a de facto birtokhelyzetet védi, külön állami aktus nélkül (pl. regisztráció, engedélyezés);*
- *a független, párhuzamos fejlesztés ('independent development') és a mérnöki visszafejtés ('reverse engineering') ellen védelmet nem nyújt;*
- *csak akkor vehető igénybe, ha az ismeret nem áll szabadalmi vagy más hasonló tartalmú regisztrált oltalom alatt.*”⁵²

Bobrovsky szerint:

„A know-how-védelem esetén lényegében a szellemi javak birtokvédelmének egyik megnyilvánulásáról van szó. Ez az oltalom a de facto birtokhelyzetet védi, amelyben az a körülmény, hogy a birtokos a szellemi javakat magához veszi vagy azok más módon hatalmába kerülnek, a szellemi javak specifikumának megfelelően a jogilag vagy ténybelileg korlátozott hozzáférhetőség révén fejeződik ki.

Az oltalom csak a 'tulajdon látszatához' fűződik, ezért nincs állami aktushoz, külön területi vagy időbeli korláthoz kötve. Az oltalom – a szabadalmi oltalomtól eltérően – nem abszolút, hanem csak relatív kizárólagosságot jelent, mivel a független fejlesztővel és a visszafejtővel szemben nem véd. A szabadalom (mint az államilag regisztrált kizárólagos jogon alapuló 'szellemi tulajdonjog') és a know-how-oltalom (mint a jogilag védett kizárólagos helyzeten alapuló 'szellemi birtokjog') lényegében ugyanannak a jogi éremnek a két oldala, az oltalom két formája, amely az ismeretáru értékét befolyásolja. A forgalomban ugyanis az áru maga az ismeret, amely a know-how-oltalom révén viszonylagosan, a szabadalmi oltalom révén pedig abszolút módon elkülönül a közkinctől.”⁵³

Mindezek alapján Bobrovsky a következő javaslatot teszi „a hazai és a nemzetközi tapasztalatok figyelembevételével de lege ferenda ... a hatályos magyar szabályozás továbbfejlesztésére”:

„A know-how oltalmát a jelenlegi direkt módon nem indokolt kimondani a Polgári Törvénykönyvben, mivel az a fejlett országok törvényhozásában sem jelenik meg ebben a formában. A

⁵¹ Lontai, i. m. (26), 153–196. o.

⁵² Bobrovsky, i. m. (21), 134. o.

⁵³ Bobrovsky, i. m. (21), 135. o.

polgári jogi általános titokvédelem, illetve a szerződési szabadság értelmében kiköthető titkosági záradék azonban továbbra is felhasználható lesz a know-how-oltalom kialakításához.

Az üzleti titok védelmét a GATT szellemi tulajdon egyezmény tervezettel [vagyis a TRIPS-egyezménnyel] összhangban, az ott előírt feltételekkel, elsődlegesen a tisztességtelen verseny elleni oltalom körében kell biztosítani a Párizsi Egyezmény 10bis cikkével összhangban.”⁵⁴

Részben Bobrovsky fejtegetéseire kapcsolódva, részben azoktól függetlenül Bacher is felidézi a know-how jogi besorolásával kapcsolatos alapvető dilemmát:

„A jogi irodalomban vitás, hogy lehet-e a know-how tulajdonáról beszélni. A francia jogi irodalomban van olyan tekintélyes álláspont (Mathely), amely szerint lehet a know-how tulajdonáról beszélni; mások szerint viszont a tulajdonról csak a szabadalmi oltalom esetén lehet beszélni, a know-how védelem csak tulajdonba vétel nélküli birtokolásra vonatkozik, amelyet a birtokvédelmi szabályok alapján lehet védeni.”⁵⁵

Faludi Gábor is az üzleti titok versenyjogi védelmének relatív szerkezetére figyelmeztet, igaz, főként a szellemi tulajdon elméletének bírálataként (holott a szellemi tulajdon elmélete megáll attól, hogy a know-how „védelmét”, illetve a tisztességtelen verseny tilalmát nem soroljuk a szellemi tulajdonhoz; sőt, ettől még mintha szilárdabb alapokra is helyeződne):

„A tisztességtelen verseny elleni védelem jogi eszközei relatív, a tisztességtelen piaci magatartást tanúsító versenytárs elleni fellépést tesznek lehetővé, tehát a homogén, abszolút negatív jogi jelleg, amely az egyik tényező a szellemi tulajdon pártján állók álláspontjában a dologi tulajdonhoz való kapcsolásban, itt megtörik.”⁵⁶

Mint láttuk: épp, hogy nem törik meg, hiszen arról van szó, hogy a know-how nem lehet szellemi tulajdon tárgya, tehát kevésbé cáfolható a szellemi tulajdon elmélete az arra való hivatkozással, hogy az nem eléggé konzisztens, mivel a know-how-t – ami nem képezheti szellemi tulajdon tárgyát – nem tudja beilleszteni a szellemi tulajdon koncepciójába.

Látszólag ellentmond ennek az, hogy a Párizsi Uniók Egyezmény⁵⁷ (PUE) 1. cikkének (2) bekezdése az ipari tulajdon oltalmának tárgyaihoz sorolja a tisztességtelen verseny ellen való védekezést, és hogy a PUE 10bis cikke viszonylag részletes – „self-executing” jellegű⁵⁸ – előírásokat tartalmaz a tisztességtelen verseny elleni „hathatós oltalomról”. A tisztességtelen verseny ellen való védekezés eredetileg nem is tartozott a PUE hatálya alá. A tisztességtelen versenyre vonatkozó rendelkezéseket pedig alapvetően nem azért építették be az egyez-

⁵⁴ Bobrovsky, i. m. (21), 136. o.; Bobrovsky egy másik – közelmúltbeli – írásában (az új Ptk. koncepciója kapcsán) hasonlóképpen foglalt állást: „A know-how (nyilvánosságra nem hozott adatok, üzleti titok) védelme a TRIPS Egyezmény 39. cikkével összhangban a tisztességtelen versennyel szembeni védelem körében valósul meg a nemzetközi gyakorlatban és Magyarországon is. További védelmi eszközök: a szerződési rendszer, az alaptalan gazdagodás visszatérítése, a szolgai utánzás tilalma és a tisztességtelen verseny elleni egyéb jogi eszközök, amelyek a második védővonal.” L.: Bobrovsky, i. m. (16), 33. o.

⁵⁵ Bacher, i. m. (2), 31. o.

⁵⁶ Faludi, i. m. (2), 8–9. o.; a témához l. még: Tattay Levente: A szellemi alkotások joga. Budapest, 2001., 202–207. o.; Lontai, i. m. (25), 131–136. o.

⁵⁷ L. a 40. lábjegyzetet.

⁵⁸ Bodenhausen, i. m. (40), 95. o.

ménybe az 1900. évi brüsszeli és az 1911. évi washingtoni felülvizsgálat alkalmával, hogy az ipari tulajdon fogalmát bővítsék ezáltal (ez csupán folyománya, járulékos eredménye volt a revízióknak), hanem azért, hogy a nemzeti elbánás követelményét erre a jogterületre is kiterjesszék.⁵⁹ A tisztességtelen verseny elleni védekezés sajátos – az ipari (szellemi) tulajdonétól eltérő szerkezetére utal, hogy a 10bis cikk (3) bekezdése a tisztességtelen versenycselekmények megtiltására helyezi a hangsúlyt, és nem arra, hogy a „versenyjogi védelem” milyen cselekményekre ad(na) kizárólagos jogot.

Ezt erősíti meg a WIPO Nemzetközi Irodájának kiadványában foglalt magyarázat is: „*míg az iparjogvédelmi oltalmi formák, mint például a szabadalmak, bejelentés alapján hozott iparjogvédelmi hatósági döntéssel keletkeznek és kizárólagos jogokat biztosítanak a védelem tárgyára, a tisztességtelen verseny elleni védekezés nem kizárólagos jogok megadásán alapul, hanem azon a megfontoláson, hogy a tisztességes üzleti gyakorlattal ellentétes cselekményeket meg kell tiltani.*”⁶⁰ Hasonló megközelítést tükröz a Nemzetközi Iroda versenyjogi monográfiája is amikor kifejti: a tisztességtelen verseny elleni védekezés háromféle útja ismert – a speciális versenyjogi, az általános polgári jogi („*general tort law*” vagy „*passing off*” a *common law* rendszerű országokban) vagy a kettő kombinációja.⁶¹ Annak lehetőségére, hogy a tisztességtelen verseny elleni védekezés vagy a know-how védelme szellemi tulajdonként, szellemi tulajdoni formában és szerkezetben is megjelenhetne, sem az említett monográfia, sem az annak alapján kidolgozott „mintajogszabály”⁶² még csak nem is utal.

A WTO TRIPS-egyezményének 39. cikke a nyilvánosságra nem hozott adatok védelmét épp a PUE 10bis cikkére építve írja elő, azaz nincs szó arról, hogy szellemi tulajdoni természetű védelmet követelne meg a versenyjogi helyett.⁶³ A 39. cikk (3) bekezdése tekintetében (az ún. „*data exclusivity*” ügyében)⁶⁴ is az volt a következetes magyar kormányzati álláspont⁶⁵ mind az Európai Unió irányában a csatlakozási tárgyalásokon, illetve azt megelőzően a társulás intézményrendszerében, mind pedig a WTO-ban (főként az USA-val) lefolytatott eszmecserék során, hogy az adatok e bekezdésben előírt védelme – egyéb lehetőségek mellett – a tisztességtelen verseny elleni védekezés jogi eszközeivel is megteremthető.

Az indoklástervezet továbbra is abból a téves feltevésből látszik kiindulni, hogy az európai közösségi jog megköveteli a know-how, avagy az egyébként nem oltalmazott „technológia” szellemi tulajdoni természetű védelmét és ehhez pedig a know-how (avagy a technológia) általános érvényű polgári jogi definíciójának bevezetését. Az Európai Bizottság egyes

⁵⁹ Bodenhausen, i. m. (40), 94. o.

⁶⁰ Introduction ... (WIPO), i. m. (38), 15. o., 1.59 pont

⁶¹ Protection Against Unfair Competition. WIPO, Geneva, 1994, 19–22. o., 23–27. pont

⁶² Model Provisions ... (WIPO), i. m. (50), 6–68. o.; I. még: Vörös Imre: Az európai versenyjogok kézikönyve. Budapest, 1992, 13–37. o. és 168–170. o.

⁶³ Daniel Gervais: The TRIPS Agreement: Drafting History and Analysis. London, 1998, 181–188. o., 2.174–2.181 pont

⁶⁴ Trevor M. Cook: The Protection of Regulatory Data in the Pharmaceutical and Other Sectors. London, 2000

⁶⁵ L. pl.: The EU Pharmaceutical Law Forum – Rome, 2001, Central and Eastern Europe Accession. Presentation by Mihály Ficsor, 1–10. o.

– ún. csoportos mentesítést nyújtó – versenyjogi tárgyú rendeleteiben megjelenik ugyan a know-how definíciója⁶⁶ (és azt a tervezet 2:201. §-a helytel-közzel vissza is adja), e rendeletek azonban nem arra irányulnak, hogy a know-how jogi védelmét illetően állapítsanak meg a tagállamok számára jogalkotási – harmonizációs – követelményeket (ne feledjük, hogy közvetlenül alkalmazandó, átültetést nem igénylő közösségi jogszabályokról van szó), hanem arra, hogy a közösségi versenypolitika részeként mentesítsék a technológiaátadási megállapodások, valamint a kutatási és fejlesztési megállapodások egyes csoportjait az EK-szerződés 81. cikkében szabályozott kartelltilalom jogkövetkezményei alól. A 772/2004/EK rendelet 1. cikke (1) bekezdésének i) pontja és a 2659/2000/EK rendelet 2. cikkének (10) bekezdése tehát nem állapít meg „know-how-védelmi” követelményt, különösen nem a tagállamok jogalkotása számára, hanem csak az említett közösségi rendeletek alkalmazásához adja meg a know-how fogalmát. E rendeleteken kívül a 2001/83/EK irányelv⁶⁷ szabályozza

⁶⁶ A szerződés 81. cikke (3) bekezdésének a technológiaátadási megállapodások csoportjaira történő alkalmazásáról szóló 2004. április 27-i 772/2004/EK rendelet 1. cikke (1) bekezdésének i) pontja szerint:

- „a know-how: tapasztalatból és ismételt alkalmazásból származó, nem szabadalmazott gyakorlati ismeretek, amelyek
- i. titkosak, azaz nem közismertek vagy könnyen hozzáférhetők,
 - ii. lényegesek, azaz a szerződés szerinti termékek előállításához fontosak és hasznosak, valamint
 - iii. azonosítottak, azaz kellően átfogó módon leírtak ahhoz, hogy megállapítható legyen, hogy a know-how megfelel a titkosság és a lényegesség követelményének”.

Az angol változat szerint: *Commission Regulation (EC) No 772/2004 of 27 April 2004 on the application of Article 81(3) of the Treaty to categories of technology transfer agreements:*

„Article 1

1. (i) 'know-how' means a package of non-patented practical information, resulting from experience and testing, which is:

- (i) secret, that is to say, not generally known or easily accessible,
- (ii) substantial, that is to say, significant and useful for the production of the contract products, and
- (iii) identified, that is to say, described in a sufficiently comprehensive manner so as to make it possible to verify that it fulfils the criteria of secrecy and substantiality”.

Lényegében azonos definíciót ad a szerződés 81. cikke (3) bekezdésének a kutatási és fejlesztési megállapodások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról szóló 2000. november 29-i 2659/2000/EK rendelet 2. cikkének (10) bekezdése is:

„know-how: a tapasztalatból és kísérletből származó, nem szabadalmazott gyakorlati ismeretek titkos, lényeges és azonosított együttese: a „titkos” kifejezés itt azt jelenti, hogy a know-how nem közismert vagy könnyen hozzáférhető; a „lényeges” kifejezés azt jelenti, hogy a know-how olyan ismeretet tartalmaz, amely nélkülözhetetlen a szerződés szerinti termékek gyártásához, illetve a szerződés szerinti eljárások alkalmazásához; az „azonosított” azt jelenti, hogy a know-how-ról egy kellően átfogó ismertetés áll rendelkezésre, amelynek alapján megállapítható, hogy a know-how kimeríti a titkosság és lényegesség ismérveit”.

Az angol változat szerint: *Commission Regulation (EC) No 2659/2000 of 29 November 2000 on the application of Article 81(3) of the Treaty to categories of research and development agreements:*

„Article 2

10. 'know-how' means a package of non-patented practical information, resulting from experience and testing, which is secret, substantial and identified: in this context, „secret” means that the know-how is not generally known or easily accessible; „substantial” means that the know-how includes information which is indispensable for the manufacture of the contract products or the application of the contract processes; „identified” means that the know-how is described in a sufficiently comprehensive manner so as to make it possible to verify that it fulfils the criteria of secrecy and substantiality”.

A fenti definícióval szó szerint megegyező fogalommeghatározást ad a szerződés 81. cikke (3) bekezdésének a vertikális megállapodások és összehangolt magatartások csoportjaira történő alkalmazásáról szóló 1999. december 22-i 2790/1999/EK rendelet is.

⁶⁷ L. az Európai Parlament és a Tanács 2004/27/EK irányelvvel módosított 2001/83/EK irányelvet.

– a TRIPS-egyezmény 39. cikkének (3) bekezdésére is figyelemmel – az ún. törzskönyvi adatvédelmet. E specifikus szabályozásból azonban aligha lehet általános következtetésekre jutni a know-how (és védelme) polgári jogi besorolását illetően.

Hatályos jogunkban a Ptk. 81. §-a⁶⁸ és a tisztességtelen piaci magatartás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (Tptv.) 4. §-a⁶⁹ rendelkezik az üzleti titok védelméről. A két rendelkezés együttes olvasatából egyértelműen kitűnik, hogy az üzleti titok fogalma és így annak polgári jogi, illetve versenyjogi „védelme” kiterjed a know-how-ra is [lásd a Tptv. 4. §-a (3) bekezdésének a) pontját és a Ptk. 81. §-ának (2) bekezdését]. Ezen az sem változtat, hogy kétséges e két rendelkezés teljes összhangja a TRIPS-egyezmény 39. cikkének (2) bekezdésével, és hogy a Ptk. 81. §-ának (3) bekezdése – zavaró pontatlansággal – a technológiai eljárásoktól, műszaki megoldásoktól, gyártási folyamatoktól, munkaszervezési és logisztikai módszerektől különböző és nem azokat felölelő fogalomként kezeli a know-how-t.

Emellett a know-how védelmét szolgáló rendelkezésként szokás megemlíteni a Ptk. 86. §-ának (4) bekezdését és 87. §-ának (2) bekezdését, valamint a Ptk. II. 41. §-át. Habár annyi még e rendelkezések – egyébként nehezen értelmezhető – szövegéből is kitűnik, hogy az általuk a know-how (a vagyoni értékű gazdasági, műszaki, szervezési ismeretek és tapasza-

⁶⁸ Ptk. 81. § (1) Személyhez fűződő jogokat sért, aki a levéltitkot megsérti, továbbá aki a magántitok vagy üzleti titok birtokába jut, és azt jogosulatlanul nyilvánosságra hozza vagy azzal egyéb módon visszaél.

(2) Üzleti titok a gazdasági tevékenységhez kapcsolódó minden olyan tény, információ, megoldás vagy adat, amelynek nyilvánosságra hozatala, illetéktelenek által történő megszerzése vagy felhasználása a jogosult jogszerű pénzügyi, gazdasági vagy piaci érdekeit sértően vagy veszélyeztetné, és amelynek titokban tartása érdekében a jogosult a szükséges intézkedéseket megtette.

(3) Nem minősül üzleti titoknak az állami és a helyi önkormányzati költségvetés, illetve az európai közösségi támogatás felhasználásával, költségvetést érintő juttatással, kedvezményrel, az állami és önkormányzati vagyon kezelésével, birtoklásával, használatával, hasznosításával, az azzal való rendelkezéssel, annak megterhelésével, az ilyen vagyont érintő bármilyen jog megszerzésével kapcsolatos adat, valamint az az adat, amelynek megismerését vagy nyilvánosságra hozatalát külön törvény közérdekből elrendeli. A nyilvánosságra hozatal azonban nem eredményezheti az olyan adatokhoz – így különösen a technológiai eljárásokra, a műszaki megoldásokra, a gyártási folyamatokra, a munkaszervezési és logisztikai módszerekre, továbbá a know-how-ra vonatkozó adatokhoz – való hozzáférést, amelyek megismerése az üzleti tevékenység végzése szempontjából aránytalan sérelmet okozna, feltéve, hogy ez nem akadályozza meg a közérdekből nyilvános adat megismerésének lehetőségét.

(4) Az, aki az államháztartás valamely alrendszerével pénzügyi, illetve üzleti kapcsolatot létesít, kérésre köteles a jogviszonnyal összefüggő és a (3) bekezdés alapján közérdekből nyilvános adatokra vonatkozóan tájékoztatást adni. A felvilágosítás oly módon is történhet, hogy az adatokat a honlapon vagy a hirdetményi lapban teszik közzé. A felvilágosítás megtagadása esetén, vagy ha a felvilágosítást kérő szerint a tájékoztatás nem kielégítő, a törvényességi felügyelet gyakorlására jogosult szerv eljárása kezdeményezhető.

⁶⁹ Tptv. 4. § (1) Tilos üzleti titkot tisztességtelen módon megszerezni vagy felhasználni, valamint jogosulatlanul mással közölni vagy nyilvánosságra hozni.

(2) Üzleti titok tisztességtelen módon való megszerzésének minősül az is, ha az üzleti titkot a jogosult hozzájárulása nélkül, a vele – a titok megszerzése idején vagy azt megelőzően – bizalmi viszonyban vagy üzleti kapcsolatban álló személy közreműködésével szerezték meg.

(3) E törvény alkalmazásában

a) üzleti titok fogalma alatt a Ptk. 81. § (2) bekezdésében meghatározott fogalmat kell érteni;

b) bizalmi viszony különösen a munkaviszony, a munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony és a tagsági viszony;

c) üzleti kapcsolat az üzletkötést megelőző tájékoztatás, tárgyalás, ajánlattétel akkor is, ha azt nem követi szerződés-kötés.

latok) számára nyújtott „védelem” talán még az üzleti titok versenyjogi védelmének szintjét sem éri el, nemhogy az iparjogvédelmi oltalomét (a szellemi tulajdonét), hiszen a „jogosult” – a személyhez fűződő jogok megsértése esetén támasztható polgári jogi igényeken felül – csupán azt követelheti, hogy az eredményeit elsajátító vagy felhasználó személy részeltesse őt az elért vagyoni eredményben.

Mindezek alapján leszögezhető: helytelen és a szellemi tulajdon rendszerét is kikezdi a tervezet 2:201. §-a amiatt, hogy a know-how számára az iparjogvédelmi oltalommal egyenértékű jogi védelmet nyújt, arra „kizárólagos jogot” biztosít. Valójában a tervezet e szakaszára sincs szükség, azt törölni kéne; elegendő volna a szóban forgó ismeretek számára a magántitok polgári jogi védelmét (lásd a normaszöveg-tervezet 2:120. §-át) és az üzleti titok versenyjogi védelmét (Tpvt. 4. §) bevezetni, illetve fenntartani.

Arra az esetre, ha az előzőekben kifejtett – a 2:201. § elhagyását szorgalmazó – álláspontunkat a további kodifikációs munka során mégsem vennék figyelembe, a következő észrevételeket adjuk elő a szövegezést illetően. Indokolatlan szűkítés, hogy csak azokat a „lépéseket” [talán inkább intézkedésekről kéne beszélni, mint a hatályos Ptk. 81. §-ának (2) bekezdésében] kellene figyelembe venni, amelyeket a „hasznosítás során” tett a „jogosult” az ismeret titokban tartása érdekében. Ez a megszorítás nem csupán gyakorlati szempontból értelmetlen, hanem a TRIPS-egyezmény 39. cikke (2) bekezdésének c) pontjában foglaltakkal is ellentétbe kerülne. Nem derül ki a szövegből (és a tervezet ebben osztozik a hatályos Ptk. 81. §-ának hiányosságában is), hogy csak olyan ismeret esetében kerülhet egyáltalán szóba: a jogosult megtette-e a szükséges intézkedéseket a titokban tartás érdekében, amely eredendően titkos (nem jutott még nyilvánosságra), illetve korlátozottan hozzáférhető (mert ebben a formában még nem férhetett hozzá bárki). Más szóval: csak azt lehet titokban tartani, ami még titkos. E tekintetben is a TRIPS-egyezmény 39. cikkének (2) bekezdésében foglalt fogalommeghatározások átvételét javasoljuk. A 2:201. § (2) bekezdése fölöslegesen foglalkozik azzal a kérdéssel, hogy a kizárólagos jog (csak bízni tudunk abban, hogy nem lesz ilyen) kit illet meg, az egyes „szerzési jogcímek”, szerzőismódok felsorolása (ha ez felsorolásnak készült) pedig eklektikusnak hat. A 2:201. § (3) bekezdése a „jogvédelem” (csak találgatni lehet, ezen mit kéne érteni – a kizárólagos jogot?; vagy e jognak is van külön védelme?) megszűnését csak arra az esetre mondja ki, ha „kiterjedt felhasználás révén” válik közismertté vagy könnyen hozzáférhetővé a gyakorlati ismeret. Ebből az következne, hogy a „jogvédelem” nem szűnne meg, ha az ismeret más módon (más „réven”) válik közismertté vagy könnyen hozzáférhetővé. Holott aligha lehet ez a szabályozás szándékolt célja.

Az indokolástervezet nehezen követhető okfejtéseihez – mivel a 2:201. § normaszövegének tervezetével sem értünk egyet, és mivel e szakasz teljes elhagyását kérjük – ezúttal nem fűzünk részletes megjegyzéseket. Csupán egyet nem értésünk jelzésére szorítkozunk azzal a meghökkentő állítással kapcsolatban, hogy a know-how védelmének célja „a piaci érdekeket szolgáló használatbavételének szerződéses szabályozási lehetősége” (238. o.) volna. Úgy véljük, hogy a know-how, illetve az üzleti titok jogi szabályozásának, „védelmének” in-

dokai és céljai ennél összetettebbek. Sőt, számos országban anélkül is kialakult és virágzik a know-how-forgalom, létrejönnek a know-how átadására és felhasználására vonatkozó szerződések, hogy e „gyakorlati ismeretekre” nemhogy szellemi tulajdoni természetű védelem, de bármilyen „testre szabott” polgári jogi szabályozás vonatkozna.

1.7. A normaszöveg-tervezet 2:202. §-a rendelkezik „*a szellemi alkotások megsértésének szankciójáról*”. (A 2:202. § alcíme kirívóan pontatlan: nyilvánvaló, hogy nem a szellemi alkotást, hanem a hozzá fűződő jogokat lehet csupán megsérteni, és csak ehhez fűzhető jogkövetkezmény; a „szellemi alkotás” megjelölés nem áll összhangban a hatodik rész címével és a 2:200. §-ban található rendelkezés szövegével, hiszen ott „*szellemi alkotásokon és egyéb (más) szellemi javakon biztosított jogok*”-ról van szó; s végül: „szankció” helyett helyesebb volna – mivel nem idegen szó és sokkal inkább használatos a magyar jogszabályok szövegében – a „jogkövetkezmény” kifejezést alkalmazni.)

E sajátos című rendelkezés logikai bravúrral is meglepi az olvasót: egyszerre írja elő a szellemi tulajdon védelmére vonatkozó külön jogszabályokban szabályozott és a Ptk.-ban megszabott jogkövetkezmények párhuzamos és szubszidiárius jellegű alkalmazását: „*a 2:200. és 2:201. §-okban biztosított kizárólagos jog megsértése esetén a jogosultat – a külön törvényben meghatározott igényeken kívül, illetve ilyenek hiányában – a személyhez fűződő jogok megsértéséből származó igények is megilletik*”.

Ebből a szabályozási megoldásból különös következtetésekre lehetne jutni. Vajon ugyanazt a jogkövetkezményt – ha a külön törvény meg az új Ptk. is előírja – kétszer (vagy kétféle jogcímen) lehetne érvényesíteni? Ha a külön törvény – valamilyen jogpolitikai megfontolásból – nem teszi lehetővé valamely jogkövetkezmény érvényesítését, e jogalkotói döntés dacára az új Ptk. mégis „belépne” és módot adna a külön törvényben tudatosan mellőzött jogkövetkezmény érvényesítésére? Ha ugyanazt a jogkövetkezményt különböző feltételekkel lehetne a külön törvény és az új Ptk. alapján érvényesíteni, melyik feltételrendszer volna irányadó (vagy mindkettő az volna)?

Néhány példa az előző kérdések illusztrálására:

- A normaszöveg-tervezet 2:123. §-ában, a személyhez fűződő jogok megsértésének „*felróhatóságtól független szankciói*” között éppúgy szerepel például a jogsértés megtörténtének bírósági megállapítása, a további jogsértéstől való eltiltás vagy a sérelmes helyzet megszüntetése és a jogsértést megelőző állapot helyreállítása, mint az Szt. 94. §-ának (1) bekezdésében, az Szt. 35. §-ának (2) bekezdésében vagy a Vt. 27. §-ának (2) bekezdésében. Ebből mi adódna a 2:202. § alapján? Az, hogy „*a személyhez fűződő jogok megsértéséből származó igények*” nem lennének érvényesíthetők a külön törvényben előírt jogkövetkezmények mellett, azokkal párhuzamosan, vagy az, hogy ugyanazt az igényt két jogcímen (akár „kétszeresen”) is támaszthatná a jogosult (illetve a „*sérelmet szenvedett személy*”)?
- A 2:123. § e) pontja szerint követelhető volna „*a jogsértéssel elért vagyoni előny átten-*

gedése” is „a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint”. A szerzői jogi és az iparjogvédelmi törvények a jogsértéssel (bitorlással) elért gazdagodás visszatérítése iránti igényt ismerik el [Szt. 94. § (1) bek. e) pont; Szt. 35. § (2) bek. e) pont, Vt. 27. § (2) bek. e) pont]. A szerzői jogi és az iparjogvédelmi külön törvények „szükség esetén” adnak módot annak követelésére, hogy az elégtételnek a jogsértő részéről vagy költségén megfelelő nyilvánosságot biztosítsanak [Szt. 94. § (1) bek. c) pont, Szt. 35. § (2) bek. c) pont, Vt. 27. § (2) bek. c) pont], a 2:123. § c) pontja ilyen megszorítást nem tartalmaz. A külön törvények szerint nemcsak a jogsértés, hanem a jogsértéssel közvetlenül fenyegető cselekmények abbahagyása is követelhető, és nemcsak a jogsértőtől, hanem attól is, akinek a szolgáltatásait a jogsértés elkövetéséhez igénybe vették [Szt. 94. § (1) bek. b) pont és (3) bek., Szt. 35. § (2) bek. b) pont és (4) bek., Vt. 27. § (2) bek. b) pont és (4) bek.], míg a tervezet 2:123. §-a ilyen lehetőségeket nem nyitna.

Megítélésünk szerint a szerzői jogi és az iparjogvédelmi törvények szóban forgó rendelkezései teljes körű és kimerítő szabályozást tartalmaznak a jogsértések polgári jogi jogkövetkezményeiről. Nincs olyan hiányosságuk, amelyet a magánjogi kódex segítségül hívásával kellene pótolni; a szerzői jogi és az iparjogvédelmi jogsértések polgári jogi jogkövetkezményei hiánytalan és zárt rendszert alkotnak, azon nem található olyan „lyuk”, amelyet az új Ptk.-ban a személyhez fűződő jogok megsértésére irányadó – objektív alapú – jogkövetkezmények valamelyikével kellene „betömni”. E külön törvények a jogsértések jogkövetkezményeit a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről szóló 2004/48/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvvel összhangban állapítják meg, a 2005. évi CLXV. törvénnyel bevezetett módosításoknak is köszönhetően.⁷⁰ Az irányelv végrehajtása kapcsán sem vetődött fel, hogy a jogsértésekhez a külön törvényekben fűzött jogkövetkezményeket a Ptk.-ban előírt szankciókkal kellene kiegészíteni vagy megfejeelni, valószínűleg azért sem, mivel az irányelvvel összhangba hozott szerzői jogi és iparjogvédelmi szabályozás a Ptk.-ban foglaltaknál sokkal szélesebb körű – és hatékonyabban érvényesíthető – jogkövetkezményeket tartalmaz. Nincs tehát szükség arra, hogy a személyhez fűződő jogok megsértésének – felróhatóságtól független – szankcióit szubszidiárius jelleggel (vagy párhuzamosan) alkalmazzuk a jogsértésre a szerzői jogi és az iparjogvédelmi külön törvényekben meghatározott jogkövetkezmények mellett vagy azokon túl.

Rá kell mutatni mind a hatályos Ptk., mind a tervezet azon paradoxonára, hogy a személyhez fűződő jogok szankcióit kell (kellene) alkalmazni a szellemi tulajdonjogok megsértése esetén is, noha számos oltalmi formánál nincsenek személyhez fűződő jogok, csak vagyoni jogok, a jogsértések többsége a vagyoni jogok megsértésével valósul meg, és az esetek elsöprő többségében ilyen jogcímen érvényesítenek igényt. Nem tűnik adekvátnak, hogy a

⁷⁰ Az irányelvet illetően l. a 47. és a 48. lábjegyzetet; a hazai implementációhoz pedig: Bacher Vilmos–Faludi Gábor: Jogérvényesítés a szellemi tulajdon-jogok területén. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 110. évf. 2. szám, 2005. április, 24–37. o.

személyhez fűződő jogok megsértésének szankcióit (például a sérelemdíjat) alkalmazzuk a vagyoni jogok megsértésére. Ellenben megfontolható volna, hogy az egyes szellemi alkotások létrehozóit illető – külön törvényekben szabályozott – személyhez fűződő jogok megsértése esetén követelhető legyen sérelemdíj az új Ptk. szabályai szerint. Ez megoldható volna mind a külön törvények, mind a tervezet 2:124. §-a ilyen értelmű kiegészítésével.

A kártérítési felelősséget illetően pedig a szerzői jogi és az iparjogvédelmi törvények ma is a polgári jogi felelősség szabályaira hivatkoznak [Szt. 94. § (2) bek., Szt. 35. § (3) bek., Vt. 27. § (3) bek.].

Mindezek alapján javasoljuk

- a 2:202. § elhagyását a tervezetből;
- annak megfontolását, hogy a szellemi alkotások létrehozóit a külön törvények szerint illető, személyhez fűződő jogok megsértése esetén az új Ptk. szabályai szerint sérelemdíj is követelhető legyen.

II. ÉSZREVÉTELEK A TERVEZET ELSŐ KÉT KÖNYVÉNEK EGYÉB RÉSZEIRE

2.1. A tervezet 1:2. §-a új megfogalmazásban rögzíti a magánjogi kódex és a többi – vagyoni és személyi viszonyokat szabályozó – jogszabály viszonyát rendező ún. értelmezési alapelvet. Megítélésünk szerint a hatályos Ptk. 1. §-a (1) bekezdésének második mondatában található rendelkezés szövege pontosabb és kevésbé félreérthető, ezért annak az új Ptk.-ba való átemelését szorgalmaznánk. Különösen zavarónak tűnik, hogy a tervezet elhagyná azt a megkötést a hatályos rendelkezésből, amely egyértelművé teszi a Ptk. szubszidiárius jellegét, vagyis amelyből az következik: a vagyoni és egyes személyi viszonyokat szabályozó külön jogszabályt csak akkor kell a Ptk.-val összhangban, a Ptk. rendelkezéseire figyelemmel értelmezni, ha e jogszabály nem rendelkezik eltérően. Az új Ptk.-ban is a *lex specialis derogat legi generali* alapelv sérelme nélkül volna indokolt fenntartani az értelmezési generálklauzulát. Megfontolást érdemelne viszont, hogy csupán a Ptk.-tól törvényi szinten eltérő szabályoknak adjunk ezen az alapon elsőbbséget (ami a hatályos norma korrekcióját igényelné).

2.2. A tervezet 2:114. §-a – különösebb magyarázat nélkül – elhagyja a névviselési jog szabályozásából a hatályos Ptk. 77. §-ának (3) bekezdésében található rendelkezést. Ebből az adódik, hogy a tervezet alapján nem volna jelentősége a jogi személy névviselési joga (és annak sérelme) kapcsán a működési körnek és területnek. Abszolúttá válna tehát az a követelmény, hogy a jogi személy nevének különböznie kell a többi jogi személy nevétől, azaz akkor is érvényesülne, ha az érintett jogi személyek különböző működési körben, különböző területen fejtenék ki tevékenységüket. (A normaszöveg tervezetéből az is kimaradt, hogy a korábban nyilvántartásba vett jogi személy névviselési jogának van elsőbbsége; e hiányt azonban a

joggyakorlat megfelelő jogértelmezéssel feltehetőleg pótolná, hiszen e nélkül aligha lehetne értelmesen alkalmazni a jogi személyek névviselési jogának szabályait.)

A hatályos Ptk. magyarázata meggyőzően érvel a 77. § (3) bekezdésének szükségessége és gyakorlati jelentősége mellett:

„A jogi személy névviselési jogával kapcsolatban a tv. fontos követelményt támaszt: a jogi személy nevének különböznie kell a már nyilvántartásba vett jogi személynek a nevétől. Túlzott volna azonban az akként való rendelkezés, hogy a jogi személy nevének minden más jogi személy nevétől különböznie kell. Egy ilyen követelmény egyrészt irreális és szükségtelen volna, másrészt aligha volna biztonsággal ellenőrizhető. A tv. ezért csak azt a követelményt támasztja, hogy a hasonló működési körben és azonos területen tevékenykedő jogi személyek nevétől kell a jogi személy nevének különböznie. Ez a rendelkezés természetes következménye a jogi személyek összetéveszthetőségének megakadályozásáról való gondoskodásnak.”⁷¹

Mindehhez az állandó bírói gyakorlat kifejlesztette azt az értelemszerű tant, hogy csak a felek által ténylegesen kifejtett, valóságosan gyakorolt tevékenységeknek van ügydöntő jelentősége (BH 2001/523., BH 2004/106.). Az azonos területen való működést pedig nem önmagában a telephely vagy a székhely határozza meg, hanem a tényleges működési terület (BH 1985/436.).

A hatályos Ptk. 77. §-ának (3) bekezdésében található rendelkezés hiánya iparjogvédelmi szempontból elsősorban a védjegyjogi gyakorlatban okozhat gondot. A Vt. 5. §-a (1) bekezdésének a) pontja szerint ugyanis nem részesülhet védjegyoltalomban a megjelölés, amely másnak személyhez – különösen névhez – fűződő korábbi jogát sértené. A hatályos Ptk. alapján – a 77. § (3) bekezdésében található, a jogi személy működési körére utaló fordulatra tekintettel – vizsgálható és egybevethető a korábbi névviselési jogát érvényesítő jogi személy működési köre és a védjegybejelentés árujegyzéke, vagyis az, hogy a megjelölésre a védjegyoltalmat milyen árukkal és szolgáltatásokkal kapcsolatban igénylik. A tervezet 2:114. §-ában foglalt rendelkezések – mivel hiányzik közülük a hatályos Ptk. 77. §-ának (3) bekezdésével tartalmilag megegyező norma – erre nem adnának módot: bármely jogi személy a nevéhez való korábbi joga alapján bármely, a nevével azonos vagy összetéveszthető megjelölés lajstromozását, védjegyoltalomban részesítését megakadályozhatná függetlenül attól, hogy a védjegybejelentésben milyen árujegyzékkel igényeltek oltalmat. Ez azt eredményezné, hogy a jogi személyek neve (tipikusan: a cégnév) erősebb oltalmat élvezne nemhogy a védjegyekénél [hiszen a korábbi védjegy „alapesetben” csak azonos vagy hasonló áruk, szolgáltatások kapcsán képez viszonylagos kizáró okot, lásd a Vt. 4. §-a (1) bekezdésének a) és b) pontját], hanem még a jóhírű védjegyekénél is [hiszen a jogi személy neve az árujegyzéktől független kizáró okot képezne a Vt. 4. §-a (1) bekezdésének c) pontjában foglalt feltételek híján is].

⁷¹ A Polgári Törvénykönyv magyarázata. Szerk.: Gellért György. Budapest, 2002, 263. o., a 77. §-hoz tartozó magyarázatot Zoltán Ödön írta.

Mindezekre tekintettel javasoljuk a hatályos Ptk. 77. §-ának (3) bekezdésében foglalttal tartalmilag megegyező norma beépítését a tervezet 2:114. §-ába.

2.3. A normaszöveg-tervezet szakaszainak számozása nehézkes, erőltetett és nem illeszkedik a hazai jogszabály-szerkesztési hagyományokhoz. A rendelkezések visszakeresését nehezíteni fogja, hogy a számozás nem folyamatos. Nem világos, hogyan kell majd kiolvasni, kimondani a kettősponttal elválasztott számokat (például: 2:201. §): ez feltehetőleg vagy pongyolán, magartalan formában történik majd, vagy pedig sokszoros birtokos szerkezetek alkalmazását fogja igényelni. Javasoljuk, hogy a tervezet kövesse a hazai jogszabályokban használatos, megszokott és praktikus – folyamatos – számozási rendet.

III. AZ MSZH KODIFIKÁCIÓS JAVASLATAINAK ÖSSZEGZÉSE

Az új Ptk. normaszöveg-tervezetére és a hozzá kapcsolódó indokolástervezetre vonatkozóan az előzők alapján az MSZH a következő főbb javaslatokat teszi:

3.1. A tervezetből maradjon el egészében a második könyv hatodik része, azaz „*a szellemi alkotásokon és egyéb szellemi javakon biztosított jogokról*” rendelkező szerkezeti egység.

3.2. Az új Ptk. tervezetéhez kapcsolódó indokolás kerülje el a szellemi tulajdon koncepciójáról kialakult elméleti vitában való állásfoglalást, és különösképpen tartózkodjon a szellemi tulajdon – nemzetközileg elfogadott és a hazai szakmai körök túlnyomó többsége által támogatott – eszméjének lejáratására irányuló megfogalmazásoktól.

3.3. A szellemi alkotások létrehozóit a külön törvények szerint megillető, személyhez fűződő jogok megsértése esetén legyen követelhető sérelemdíj is az új Ptk. szabályai szerint.

3.4. Az értelmezési alapelvet a hatályos Ptk. 1. §-ának (1) bekezdésében található megfogalmazásban volna indokolt szerepeltetni a tervezetben; a névviselési jog szabályozásából nem indokolt elhagyni a hatályos Ptk. 77. §-ának (3) bekezdésében foglalt rendelkezést; az új kódex számozását a hazai jogalkotási hagyományhoz kell igazítani.

2006. május

Összeállította: *Ficsor Mihály*

KÜLFÖLDI HÍREK AZ IPARJOGVÉDELEM TERÜLETÉRŐL

Algéria

2006. január 2-án hatályba lépett a hivatalos lapban 2005. augusztus 7-én meghirdetett új szabadalmi és védjegy törvény, amely az 1966. évi rendelet helyébe lépett. Az új törvény főbb változásait az alábbiakban foglaljuk össze.

Vegyészeti és gyógyszeripari találmányok esetén eljárási oltalom mellett termékohtalom is szerezhető. A védjegy hivatal a védjegybejelentéseket alakíságokra, korábbi védjegyekkel való ütközésre és közismertségre vizsgálja.

Egy lajstromozott védjegy törlése kérhető, ha megszakítatlan három éven át nem használják, és a mulasztást nem tudják igazolni. Ha megfelelő igazolást nyújtanak be, a használat nélküli időszak legfeljebb további két évvel meghosszabbítható. A védjegymegújítási kérelemmel együtt meghatalmazást és a védjegynek a megelőző három éven át való használatát bizonyító iratot is be kell nyújtani. Ilyen célra megfelel a bejelentő által aláírt egyszerű nyilatkozat is.

Amerikai Egyesült Államok

A) 2005-ben üzleti módszerekre vonatkozóan 6500 szabadalmi bejelentést nyújtottak be az Amerikai Egyesült Államokban. Az ilyen bejelentéseket feldolgozó Műszaki Központ (Technology Center 3600) közlése szerint az üzleti tárgyú szabadalmi bejelentések kapcsán az első érdemi végzéseket közelítőleg 36 hónap elteltével adják ki, és mintegy 44 hónap telik el a szabadalom megadásáig. Ezt az időtartamot megnövelte az a tény, hogy az Egyesült Államok Szabadalmi és Védjegy hivatalában bevezettek egy második szintű ellenőrzési eljárást, amelyet különös gondossággal alkalmaznak az üzleti módszerekre vonatkozó találmányok esetében.

Ezen a területen 19 000-re nőtt a vizsgálatlan bejelentések száma. A hátrány csökkentése a hivatal 60 új elővizsgálót alkalmazott az üzleti módszereket vizsgáló csoportban, és egyszerűsítette a második szintű ellenőrzési eljárást.

A 2004-ben üzleti módszerekre engedélyezett, 300-nál kevesebb szabadalommal szemben 2005-ben körülbelül 700 ilyen tárgyú szabadalmat engedélyeztek.

B) A *Varco, L.P. v. Pason Systems USA Corp.*-ügyben a Szövetségi Fellebbezési Bíróság (Court of Appeals for the Federal Circuit, CAFC) megváltoztatta az elsőfokú körzeti bíróság

* Danubia Szabadalmi és Védjegy Iroda Kft.

ideiglenes intézkedést elutasító döntését, és az ügyet visszautalta az elsőfokú bíróságnak, megállapítva, hogy az túlzott korlátozással értelmezte a szabadalom igénypontjait.

A szóban forgó szabadalom olyan rendszerre és módszerre vonatkozott, amely önműködően szabályozta egy fúrótorony fúrószárának kiengedését négy paraméter kombinációjának a segítségével. Az igénypontoszerkezettel kapcsolatos vita a „kiválasztási” (selecting) lépésre és a „továbbítási” (relaying) lépésre összpontosult. A körzeti bíróság a kiválasztást úgy értelmezte, hogy az a szelepváltók kézi működtetését és a szabályozók kézi kalibrálását igényelte, és a „továbbítás” kifejezést úgy értelmezte, hogy az sűrített levegővel működtetett szelepek segítségével végzett jeltovábbítást jelent.

A körzeti bíróság olyan alapon jutott ilyen következtetésekre, hogy alapvetően a leírásra és az elővizsgálati eljárás történetére támaszkodott. A felperes Varco a körzeti bíróság döntése ellen benyújtott fellebbezésében azzal érvelt, hogy a bíróság helytelenül szűkítette az igénypontokat azzal, hogy a leírásból korlátozásokat vitt be az igénypontok értelmezésébe.

A CAFC egyetértett a felperes ilyen érvelésével, mert megállapította, hogy a körzeti bíróság megengedhetetlen módon iktatott be korlátozásokat az igénypontokba, ami indokolatlanul szűk igénypontoszerkezetet eredményezett. A CAFC kifejtette, hogy az igénypontban szereplő kifejezéseknek általában azok rendes és szokásos jelentését kell adni, és annak figyelembevétele, hogy egy átlagos tudású szakember hogyan értelmez egy igénypontban szereplő kifejezést, tárgyilagos kiindulási alapot szolgáltat az igénypont értelmezéséhez.

Az igénypont szövegezésével kapcsolatban a CAFC megállapította, hogy a „kiválasztási” lépés nem korlátozódik kézi műveletekre, mert más igénypontok kimondottan azt állították, hogy a kiválasztást önműködően végzik, és a leírás, valamint az elővizsgálati eljárás története világosan jelezte, hogy a kézi műveletek az önműködő kiválasztás előtti kalibrálásra vonatkoznak. A „továbbítási” lépéssel kapcsolatban a CAFC megállapította, hogy bár előnyös kivitelezés esetén sűrített levegővel működtetett szelepeket használnak, helytelen lenne az előnyös kiviteli alakot felhasználni az igénypont korlátozására, mert magában az igénypontban semmi sem kívánja meg sűrített levegővel működtetett szelepek használatát a „továbbítási” lépés elvégzéséhez.

Az első foknak való visszautalás kapcsán a CAFC megállapította, hogy a körzeti bíróság a vitatott igénypont helyes értelmezését és érvényességét, valamint a vitatott igénypontnak az alperesi rendszer általi bitorlását teheti vizsgálat tárgyává. A CAFC azt is megjegyezte, hogy a körzeti bíróság a bitorlás tényét az ekvivalenciaelv alapján is vizsgálhatja.

A fenti ügyből levonható tanulság, hogy bár az igénypontok értelmezésénél a leírás lehet a legfontosabb alap, óvakodni kell attól, hogy a leírásból korlátozásokat vigyünk be az igénypontokba.

C) Az amerikai *Purdue Pharma L.P.* (Purdue) cég az OxyContin néven forgalmazott oxycodon nyújtott felszabadulását biztosító készítményre vonatkozó három szabadalommal rendelkezett. A gyógyszert mérsékelt és súlyos fájdalmak kezelésére használták. Az

Endo Pharmaceuticals Inc. (Endo) cég az OxyContin generikus formáját gyártotta, ami a Purdue szerint szabadalmainak bitorlását jelentette, ezért a körzeti bíróságnál bitorlási pert indított az Endo ellen.

Szabadalmainak elővizsgálati eljárása alatt a Purdue meghatározta a dózistartományt annak érdekében, hogy termékét elhatárolja az ismert megoldásoktól. Mindhárom szabadalmának leírása az alábbi mondattal kezdődött: „Most meglepő módon felismertük, hogy az oxycodon készítmények jelenleg igényelt ellenőrzött felszabadulása elfogadható módon szabályozza a fájdalmat lényegesen szűkebb dózistartományban ... a betegek közelítőleg 90%-ánál”.

A Purdue többször is közölte a szabadalmi hivatallal, hogy felismerte: a betegek 90%-ánál alacsonyabb dózistartományban tudja enyhíteni a fájdalmat, szemben hasonló gyógyszerek magasabb dózistartományaival. A termék feltalálója szerint előrelátás vezetett a csökkentett dózistartomány felfedezéséhez.

A körzeti bíróság megállapította, hogy a Purdue elhallgatott egy lényeges információt azzal, hogy nem közölte: a felismerés nem tudományos bizonyítékon, hanem előrelátáson alapult. A Purdue azt mondta, hogy a tudományos bizonyíték lényegtelen volt, mert sohasem mondta, hogy a felismerést klinikailag ellenőrizték volna.

A Purdue a körzeti bíróság rá nézve kedvezőtlen döntése ellen a CAFC-nél fellebbezést nyújtott be. Ez a bíróság azzal kezdte az ügy tárgyalását, hogy felhívta a szabadalmas figyelmét: az elővizsgálati eljárás alatt őszinteséggel és jóhiszeműséggel (*candor and good faith*) kell eljárnia, amibe az is beletartozik, hogy köteles a hivatallal közölni a szabadalmazhatóság szempontjából lényeges, általa ismert adatokat. Egy bejelentő ezt a kötelezettséget hamis beállítással, a közlés elmulasztásával vagy hamis tájékoztatás adásával szegheti meg, amit súlyosbít, ha a hivatalt be akarja csapni vagy félre akarja vezetni. A méltánytalan viselkedés (*inequitable conduct*) – ami egy szabadalmat érvénytelenné tesz – ismertetőjele az érdemi szándékosság – mondta a bíróság.

A CAFC döntése szerint a Purdue sohasem állította ugyan kifejezetten, hogy a felismerés klinikai tanulmányokon alapult, de az általa használt nyelvezet egyértelműen lehetővé tett ilyen következtetést. A cég szabadalmi bejelentése az alacsonyabb dózistartományra mint „eredményre” utalt, a felismerés klinikai jelentőségét említette, és a dózistartományt egyéb fájdalomcsillapítókéhoz hasonlította egyértelmű mennyiségi kifejezésekkel. Az a tájékoztatás, hogy a dózistartomány csupán előrelátáson és nem kísérleti eredményeken alapult, lényegesnek minősült, mert nem volt összhangban a Purdue más következtetést lehetővé tevő állításaival.

A bíróság szerint a felismerések előrelátáson vagy kísérleteken alapulhatnak, és ez önmagában nem befolyásolja a szabadalmazhatóságot. Itt azonban a Purdue ismételtén azt állította a hivatallal, hogy találmányát a dózistartomány különböztette meg az ismert megoldásoktól, és nem tájékoztatta a hivatalt arról, hogy felismerése nem kísérleteken alapult.

Ezután a bíróság azt vizsgálta, hogy a Purdue szándékosan tartott-e vissza lényeges információt „meglepő felismerésének” forrásáról, és megállapította, hogy a Purdue gondosan

megválasztott nyelvezte azt sugallta, hogy klinikai eredményeket kapott, és ezt a tényt tisztázatlanul hagyta.

Végül a CAFC arra a következtetésre jutott, hogy a Purdue-nak a hivatallal folytatott ismételt jellegű kommunikációja azt a szándékát mutatta, hogy a felismerés valódi eredetét vissza akarta tartani, és hamisan kívánta beállítani. Ilyen okok miatt a CAFC – bár megállapította, hogy az alperes bitorolt – a felperes szabadalmait érvénytelennek nyilvánította.

A Purdue nem nyugodott bele a CAFC döntésébe, és kérelmet nyújtott be ehhez a bírósághoz a teljes bírói kar előtt (en banc) újbóli meghallgatás iránt. A kérelem alátámasztására hét független fél, többek között a Nemzetközi Szellemi Tulajdonvédelmi Intézet, a Biotechnológiai Ipari Szervezet, az Amerikai Gyógyszerkutatók és Gyártók Egyesülete és a Washingtoni Jogi Alapítvány önzetlen tanácsadó (*amicus curiae*) beadványt nyújtott be.

A CAFC 2006. február 1-jén hozott újabb döntést, amelyben hatályon kívül helyezte előző döntésének a méltánytalan viselkedésre vonatkozó részét, és az ügyet e kérdés újbóli vizsgálatára visszaküldte a New York-i Déli Körzeti Bíróságnak (Southern District Court of New York), de fenntartotta azt a döntését, hogy az Endo bitorolta a Purdue szabadalmait.

Ausztrália

Az Ausztrál Védjegyhivatal 2006. január 16-án használat hiánya miatt elrendelte az UGH-BOOTS védjegynek a lajstromból való törlését. A védjegyet eredetileg 1971-ben lajstromozták. A törlést 2003 decemberében kérelmezték, ami ellen a védjegytulajdonos ellenkeresetet nyújtott be.

A hivatal a törlési kereset alapján megállapította, hogy a védjegyet nem használták, bár egyes változatokat, így az UGG és az UGG AUSTRALIA neveket használták. A védjegytulajdonos azt állította, hogy az UGH BOOTS védjegyet használta a kérdéses időszakban.

A hivatal a védjegy két tagja közötti kötőjel hiányát fontosnak tekintette, mert az adta meg az UGH-BOOTS védjegy identitását. A hivatal határozata leszögezte, hogy bármilyen változatnak a kötőjel nélküli használata nem minősül a lajstromozott védjegy használatának.

Az ügy tanulsága az Ausztráliában (vagy egyebütt) védjegyet lajstromoztatni kívánók számára, hogy nagyon gondosan meg kell fontolni egy lajstromozott védjegy bármilyen megváltoztatását, ha az befolyásolja a védjegy azonosságát.

Bahrein

A kereskedelmi és iparügyi miniszter 2005. december 26-án kelt és 2006. január 4-én hatályba lépett rendelete szerint lényegesen nőttek a védjegybejelentésekkel kapcsolatos díjak. Így egy egyetlen osztályra vonatkozó védjegybejelentés díja kétszeresre, míg a lajstromban végzett védjegy kutatás illetéke hatszorosra nőtt. Az új rendelet egyaránt vonatkozik az új, valamint a függő bejelentésekre.

Belgium

Belgiumban a Fellebbezési Bíróság (Court of Appeal, CA) 2005. november 8-án meghozta az első publikált döntést a belga szabadalmi törvény szerinti közvetett bitorlás ügyében.

Belgiumban igen népszerűek a SENSEO kávéfőző gépek, amelyeket a SENSEO cég 2002-ben kezdett forgalmazni Belgiumon kívül Hollandiában, Franciaországban, Németországban, Nagy-Britanniában és az Amerikai Egyesült Államokban is. A SENSEO rendszer a SENSEO kávéfőző gépből és a SENSEO szűrőpárnákból áll. A rendszer a Philips és a Sara Lee/DE cég együttműködésének az eredményeként született, ahol az előbbi a gépet, míg az utóbbi a szűrőpárnákat gyártja. A Philips és a Sara Lee/DE közös bejelentői annak az európai szabadalomnak, amely a gépben használt tartályra, a kávészűrőre és a két rész összeállítására vonatkozik.

Hat hónappal a SENSEO rendszer 2002. évi belgiumi bevezetése után három helyi versenytárs egy hasonló, de olcsóbb párnát hozott forgalomba a SENSEO gépben való használat céljára; a Philips és a Sara Lee/DE bitorlási pert indított ellenük. Három évig tartó pereskedés után az elsőfokú bíróság megállapította, hogy a versenytárs szűrőpárnák eladásra való felkínálása és forgalomba hozatala Belgiumban nem minősül bitorlásnak. E döntés ellen a felperes fellebbezést nyújtott be az antwerpeni Fellebbezési Bíróságnál (FB), amely megváltoztatta az elsőfokú bíróság döntését.

Az FB elutasította az alperesek kérelmét a bitorlási per felfüggesztésére, amelyet arra alapoztak, hogy függőben van az Európai Szabadalmi Hivatal (ESZH) egyik Fellebbezési Tanácsánál benyújtott fellebbezésük. Az FB véleménye szerint az alperesek saját döntése volt, hogy nem vonták kétségbe a bitorlási perben az európai szabadalom érvényességét, hanem külön indítottak nemzeti megsemmisítési eljárást. Ha az ESZH Fellebbezési Tanácsa megvonná is a felperesek szabadalmát, ez a belga szabadalmi törvény 50. szakasza alapján nem bírna visszamenőleges hatállyal. Ezért az FB úgy döntött, hogy nincs ok a bitorlási eljárás felfüggesztésére, és hogy az európai szabadalom a bitorlási per szempontjából érvényesnek tekintendő.

Ezt követően az FB megerősítette, hogy a szabadalmazott találmány lényege a kávészűrő párna és a tartály sajátos összeállításában rejlik, aminek folytán a szűrőpárna alakjának meg kell felelnie a csésze alakú belső tér kialakításának. Ebből az FB azt a következtetést vonta le, hogy a szűrőpárna a szabadalmazott találmány lényeges eleme.

Az FB szerint a közvetett szabadalombitorlás megtiltásának célja, hogy meggátoljon harmadik feleket abban, hogy közvetve hasznat húzzanak egy olyan új piacból, amely a találmány eredményeként jött létre. A közvetett szabadalombitorlás független bitorlástípus, amely nem függ attól, hogy fennforog-e közvetlen bitorlás. Emellett arra sincs szükség, hogy a szabadalmazott találmány egy lényeges eleme által kínált vagy biztosított eszközről legyen szó – elegendő, ha ez az eszköz a találmánynak egy lényeges elemére vonatkozik. Ez az eset fordul elő, ha az eszköz úgy van kialakítva, hogy funkcionálisan együttműködik egy ilyen elemmel a szabadalmazott találmány megvalósításakor.

Az FB azt is megerősítette, hogy közvetett bitorláshoz nincs arra szükség, hogy maga a

kávészűrő párna az európai szabadalmi bejelentés benyújtásának napján új legyen. Már korábban ismert elemek is okozhatnak bitorlást, ha a vélt bitorló tudja, hogy azok a találmány szerinti alkalmazásra vannak szánva. Az a tény, hogy a helyi versenytársak árujuk csomagolásán az „új” szót használták, és a szűrőpárnákat úgy hirdették, hogy azok alkalmazhatók a SENSEO gépben, meggyőzték a bíróságot arról, hogy a szűrőpárnákat a szabadalmazott találmány szerinti alkalmazáshoz ajánlották.

Az FB elutasította azt az érvelést, hogy a szűrőpárnákat más készülékekben is fel lehetett használni, és megerősítette, hogy az eszköznek nem kell kizárólag a találmányban felhasználhatónak lennie; elegendő, ha azt a találmány szerinti felhasználásra ajánlják, és tudatosan arra szánják, hogy megszüntessék az eszköz „semleges” jellegét (vagyis azt, hogy az eszközt nem bitorló célra lehet használni).

Az Európai Szabadalmi Hivatal Felszólalási Tanácsának egy 2005-ben hozott határozata (amely jelenleg fellebbezés alatt áll) érvénytelennek nyilvánította az európai szabadalom egyik igénypontját, amely csupán a kávészűrő párnára vonatkozott. Ez azonban nem teszi a szűrőpárnákat a belga szabadalmi törvény 27. szakaszának 2. bekezdése szerinti szokásos kereskedelmi terméké. A határozat újdonságrontáson alapult, nem pedig azon, hogy a szűrőpárnák korábban kereskedelmi forgalomban voltak. Ezért a szabadalomtulajdonosoknak nem kellett bizonyítaniuk, hogy az alperesek a vevőket rábírták közvetett szabadalombitorlás elkövetésére.

A FB elutasította azt az érvelést, hogy nem következett be közvetett bitorlás, mert a kávészűrő párnákat csupán olyan szupermarketeknek szállították, amelyek nem maguk alkalmazták a szabadalmazott találmányt, hanem a szabadalmazott árukat egyszerűen a fogyasztóknak szállították. Az FB szerint a szabadalmi törvény 27. szakaszának 2. bekezdése nem írja elő, hogy a vevők maguk alkalmazzák a találmányt.

A bíróság megállapítása szerint az a tény, hogy a felhasználónak adott használati utasítás nem tiltja más módon szűrőpárnának a SENSEO gépben való felhasználást, nem eredményezte a felperesek szabadalmi jogainak kimerülését.

A bíróság eltiltotta az alperest kávészűrő párnának a belga piacon való további forgalmazásától, és bitorlásenként 500 EUR bírságot helyezett kilátásba. A bíróság egy szakértőt is kijelölt a felperes kárának megállapításra.

Chile

2005 decemberében módosították a chilei védjegy törvényt. A módosítás szerint a védjegybejelentésekkel és a megújítási kérelmekkel együtt kötelező megadni a vonatkozó termékeket és/vagy szolgáltatásokat. Ennek elmulasztása esetén a bejelentő 30 napos határidőt kap hiánypótlásra.

Minthogy Chilében nincs használati kényszer, a fenti kötelezettség a védjegyoltalomra alkalmas jelek területén a jogi monopóliumok többszöröződésének elkerülését segíti elő.

Dánia

A) Dánia az Európai Unió tagállamai közül az első között iktatta törvénybe teljes mértékben a szellemi tulajdon-jogok érvényesítésére vonatkozó 2004/48/EC sz. európai irányelvet.

B) A Dán Szabadalmi és Védjegy hivatal elutasított egy EUROPHON védjegy lajstromozására irányuló kérelmet. A kérelmező fellebbezését a hivatal Fellebbezési Tanácsa is elutasította. Ezt követően a Felsőbíróóság megváltoztatta a tanács döntését, megállapítva, hogy a lajstromoztatni kívánt védjegy által gyakorolt vizuális és akusztikai benyomás alapulvételeivel nem áll fenn a fogyasztók megtévesztésének veszélye, és így a védjegy lajstromozható.

Dél-Korea

A) 2006. március 3-i hatállyal módosították a dél-koreai szabadalmi és használatimintatörvényt. A főbb változásokat az alábbiakban foglaljuk össze.

Az elsőbbség napjától számított 30 hónapról 31 hónapra változtatták meg a nemzetközi (PCT-) bejelentések nemzeti szakaszának megindítására engedélyezett határidőt. Ha egy határidő szombatra esik, úgy az csak a következő hétfői napon jár le. Ez a módosítás a védjegy- és a mintabejelentésekre is vonatkozik.

Egy nemzetközi bejelentés igénypontjait a nemzeti szakasz megindításával egyidejűleg is lehet módosítani.

B) Korea a nemzetközi bejelentések számát tekintve 2001-ben a nyolcadik és 2003-ban a hetedik volt. 2005-ben Dél-Koreából 4747 nemzetközi bejelentést nyújtottak be, és ezzel a nemzetközi bejelentések számát tekintve az ország az Amerikai Egyesült Államok, Japán, Németország, Franciaország és Nagy-Britannia után a hatodik helyre lépett elő.

Európai Szabadalmi Egyezmény

Azzal, hogy Görögország 2005. december 13-án 15. államként letétbe helyezte a 2000-ben felülvizsgált Európai Szabadalmi Egyezmény (EPC) ratifikálásának okmányait, megindította a felülvizsgált egyezmény hatálybalépéséhez szükséges kétéves időtartamot. Így a felülvizsgált EPC legkésőbb 2007. december 13-án fog hatályba lépni. A hatálybalépés időtartama akkor lehetne korábbi, ha ezt megelőzően az összes szerződő állam úgy ratifikálná, hogy az utolsó ratifikálást követő három hónap korábban érne véget.

Az EPC hét szerződő állammal 1997 októberében lépett hatályba. Jelenleg 31 szerződő állam a tagja.

Az EPC megváltoztatására az Európai Szabadalmi Hivatal és az Adminisztratív Tanács tett javaslatot 1998-ban. Az alapjavaslatot 2000 novemberében a müncheni konferencián tárgyalták meg. Az egyezmény felülvizsgálatának fő célja az volt, hogy beépítsék a nem-

zetközi jog, különösen a TRIPS-egyezmény és a Szabadalomjogi Szerződés legújabb fejleményeit, és hogy lehetővé tegyék a Fellebbezési Tanácsok döntéseinek jogi felülvizsgálatát. Az alapjavaslat szövegét a konferencia alatt némileg felhígították, így a végső változat az eredetileg tervezettnél szűkebb körű lett.

A 2000. évi felülvizsgálat alapján az egyezmény szövegében végzett legfontosabb változások a következők:

- az 52(1) szakasz szövegét összhangba hozták a TRIPS-egyezmény 27(1) szakaszának szövegével, meghatározva, hogy szabadalmakat „a technológia minden területén” kell engedélyezni találmányokra;
- a várakozásokkal ellentétben a számítógépprogramokat nem törölték az egyezmény 52(2)(c) szakaszának szövegéből;
- az új 54(4) és (5) szakasz megerősítette az ismert gyógyászati anyagok új alkalmazásának (második gyógyászati indikáció) a szabadalmazhatóságát;
- az EPC 69. szakaszához csatolt jegyzőkönyv második szakasza hivatkozik az ekvivalenciatanra (de nem ad meghatározást az ekvivalenciára);
- az Adminisztratív Tanács felhatalmazást kapott arra, hogy az EPC-t hozzáigazítsa a nemzetközi szerződésekhez és a közösségi törvényhez;
- a miniszteri konferenciát az EPC állandó intézményévé tették.

Európai Unió

Európa szellemi tulajdon-védelemre szakosodott 24 vezető bírāja 2005 októberében Velencében összejevetelt tartott, ahol kinyilvánították támogatásukat az Európai Szabadalmi Szervezet tagállamainak pereskedési munkabizottsága (Working Party on Litigation) által létrehozott Európai Szabadalmi Jogérvényesítési Egyezménnyel kapcsolatban (European Patent Litigation Agreement, EPLA), amely takaréklángon működött, amíg az Európai Bizottság hasonló területeken dolgozott.

A bírák velencei összejevetelét az Európai Szabadalmi Jogászok Szövetsége (European Patent Lawyer Association, EPLAW) szervezte meg annak alapján, hogy a jogászok szeretnék megreformálni a versengő európai szabadalmi bíróságok rendszerét. A bírák azon a véleményen voltak, hogy eljött a cselekvés ideje. Jóváhagyás esetén az EPLA egy egyesített elsőfokú bíróságot és egy fellebbezési bíróságot hozna létre a határokon átfutó szabadalmi viták számára.

A Nagy-Britannia két legöregebb bírāja, Lord Hoffmann és Lord Justice Jacob által is támogatott mozgalom kíváncsúnak tartja egy központi európai szabadalmi bíróság felállítását, amelynek helyi képviselői lennének a fontosabb bíráskodási területeken, ideértve Nagy-Britanniát, Németországot és Franciaországot. Az Európai Bizottság a növekvő nyomás ellenére mostanáig nem volt hajlandó elvetni a saját maga által javasolt szabadalmi reform modelljét, jóllehet az megfeneklett a nyelvvel kapcsolatos ellentétes nézetek miatt. Az

EPLA-formula szerint ezt a problémát el lehetne kerülni, mert a legtöbb esetben a bíróság angol, francia vagy német nyelven tárgyalna.

A velencei összejövetelen Kevin Mooney, az EPLAW elnöke elnökölt. A bírák által hozott határozatot megküldték az Európai Unió tagállamainak kormányai számára is, hogy ezáltal nyomást gyakoroljanak az Európai Bizottságra az EPLA támogatása érdekében.

Finnország

Finnország kormánya 2005. december 6-án letétbe helyezte a Szabadalomjogi Szerződéshez való csatlakozás okmányát. Így ez a Szerződés Finnországra nézve 2006. március 6-án lépett hatályba.

Görögország

Görögország 2005. december 13-án 15. államként letétbe helyezte a 2000 novemberében felülvizsgált Európai Szabadalmi Egyezmény ratifikálásának okmányát, és ezzel megindította a felülvizsgált egyezmény hatálybalépéséhez szükséges kétéves időtartamot.

Honduras

Honduras kormánya 2006. március 20-án letétbe helyezte a Szabadalmi Együttműködési Szerződéshez való csatlakozás okmányát. Ennek megfelelően az egyezmény Hondurasra nézve 2006. június 20-án lépett hatályba.

India

A) A svájci Hoffmann-La Roche gyógyszergyártó cég kapta Indiában a termékoltalom bevezetése óta az első termékszabadalmat a hepatitis C elleni Pegasys gyógyszerére.

B) Az amerikai St Ives gyógyszergyártó cég kérte az indiai Indo Comesi Pvt Ltd (Indo) cég ST IVES védjegyének törlését, amelyet az Indo a kérelmező termékeihez hasonló árukön használt. A bíróság végzésében eltiltotta az Indót a kifogásolt védjegy használatától hasonló árukön és szolgáltatásokkal kapcsolatban.

Irak

Az Iraki Védjegyhivatal bejelentette, hogy a lajstromozott védjegyek oltalmának idejét 15 évről 10 évre csökkentette.

Ez a rendelkezés minden új védjegybejelentésre, valamint a hivatalnál 2004. április 26. után benyújtott és lajstromozott védjegyekre vonatkozik. A 2004. április 26. előtt benyújtott függő védjegyek oltalmi ideje továbbra is 15 év marad.

Japán

A) Miután a minisztertanács jóváhagyta az ipari jogok módosítására vonatkozó törvénytervezetet, a Gazdasági, Kereskedelmi és Ipari Minisztérium a Japán Szabadalmi Hivatallal együtt kiadott egy tájékoztatót és irányelvet a tervezetről. A törvénymódosítás célja, hogy javítsa a szabadalmi, védjegy- és ipari jogok által biztosított oltalmat, egyszerűsítse az ilyen jogok elnyerésére vonatkozó eljárásokat, és szigorítsa a bitorlókkal szemben alkalmazott rendszabályokat.

A törvénytervezet szerinti főbb változások a következők.

A megosztott bejelentések benyújtásának határideje a hatályos törvény szerint a vizsgálat befejezésének az időpontja, amit az új törvény az elővizsgálati eljárás befejezésétől számított 30 napra hosszabbít meg.

Az idegen nyelven benyújtott szabadalmi bejelentések japán fordításának benyújtására adott határidőt az új törvény két hónapról 14 hónapra hosszabbítja meg.

A kiskereskedők által használt védjegyek rendszerén belül lehetővé teszik a szolgáltatási védjegyek oltalmát is.

A módosított törvény a lajstromozott minták oltalmi idejét a lajstromozás időpontjától számított 15 évről 20 évre hosszabbítja meg.

B) A japán kormány szellemi tulajdonnal foglalkozó központi csoportja, amelynek maga a miniszterelnök, Junichiro Koizumi a vezetője, felismerve a szellemi tulajdonjogok, így a szabadalmak, védjegyek és szerzői jogok egyre növekvő jelentőségét, elhatározta a szellemi tulajdon-védelem szakértőinek a magánszektorral együttműködve történő képzését. A csoport célja, hogy az elkövetkezendő tíz évben a szakértők számát a kétszeresére növeljék. Az ehhez szükséges oktatást kormányon kívüli szervezetek, elsősorban az egyetemeken jogi oktatással foglalkozó részlegei fogják végezni.

A kormány a „2005-ös szellemi tulajdon-védelmi stratégiai program”-mal 2015-re a jelenlegi 60 000-ről 120 000-re kívánja növelni az iparjogvédelmi szakemberek számát.

Kanada

A) A kisvállalkozások (50 vagy annál kevesebb alkalmazottat foglalkoztató vállalatok) a Kanadai Szabadalmi Hivatallal minden illetéket 50% kedvezménnyel fizethetnek. Ha azonban nem elegendő illetéket fizetnek be, vagyis például időközben megváltozik a vállalat státusza, mert az alkalmazottak létszáma meghaladja az 50-et, hiába tér rá a szabadalmas a teljes évdíj befizetésére, ez a szabadalom megvonásához vezethet. Ezért korábban azt ajánlották a kanadai szabadalmi ügyvivők, hogy lehetőleg a kisvállalatok se vegyék igénybe a díjkedvezményt.

A fenti ok miatt fennálló jogbizonytalanságot szünteti meg a szabadalmi törvény 78.6 szakaszának újabb módosítása, amely 2007. február 1-jéig lehetővé tesz helyesbítő fizeté-

seket a Kanadai Szabadalmi Hivatalnál. 2007. február 1-je után már nem lesz lehetőség a helytelen díjbefizetés korrigálására.

B) A Kanadai Szövetségi Bíróság (Federal Court of Canada, FCC) 2005. október 28-án döntést hozott a *Saputo Groupe Boulangerie* (Saputo) v. *National Importers Inc.* (NII)-ügyben. Az ügy előzménye, hogy az NII 1998. március 25-én kérelmet nyújtott be a Kanadai Védjegyhivatalnál a CAMELLA védjegynek élelmiszeripari termékekkel kapcsolatban történő lajstromozása iránt. A bejelentés eredményesen túljutott az elővizsgálati eljáráson, és ezt követően felszólalás céljára publikálták.

A Saputo a tulajdonosa a Kanadában 1995. június 30-án szendvicsekkel és süteményekkel kapcsolatban lajstromozott AH CAMEL! védjegynek. A Saputo saját, korábban lajstromozott védjegye alapján felszólalt a CAMELLA védjegy lajstromozása ellen arra hivatkozva, hogy megtévesztés valószínűsége áll fenn a CAMELLA és az AH CAMEL! védjegy között, aminek következtében az előbbi védjegy nem lajstromozható.

A Kanadai Védjegyhivatal Felszólalási Tanácsa nem értett egyet ezzel az állásponttal, és azt állapította meg, hogy egy kereskedő élelmiszer-ipari termékekkel kapcsolatban nem szerezhethet kizárólagos jogot egy leíró kifejezésre, amilyen a „caramel”. A tanács nézete szerint a National Importers a kanadai védjegy törvény 6. szakaszán alapuló próbával megállapította, hogy nem állna fenn az összetévesztés valószínűsége, ha a két fél védjegyeit ugyanazon a területen használnák. A hivatkozott 6. szakasz szövege a következő: „Egy védjegy használata akkor tévesztethető össze egy másik védjeggyel, ha mindkét védjegynek ugyanazon a területen való használata valószínűleg arra a következtetésre vezetne, hogy a védjegyekkel kapcsolatos árukat vagy szolgáltatásokat ugyanazon személy gyártotta, árusította, bérelte, kölcsönözte vagy végezte, függetlenül attól, hogy az áruk vagy szolgáltatások ugyanabba az áruosztályba tartoznak-e vagy sem.”

A Saputo a tanács döntését az FCC-nél megfellebbezte. Fellebbezésében azt állította, hogy saját AH CAMEL! védjegyének a kanadai piacon szerzett hírneve folytán tágabb körű oltalmat kell kapnia, mint egy szokásos védjegynek, és benyújtott olyan tanulmányokat, amelyek azt bizonyították, hogy a kanadai fogyasztók nagyra értékelik a csomagolt AH CAMEL! sütemények frissességét, ízét és minőségét.

Ezek az új tények azonban nem változtatták meg a bíróság véleményét a tanács megállapításairól. Ezért a bíróság megerősítette a tanácsnak azt a véleményét, hogy mind az AH CAMEL!, mind a CAMELLA védjegy csupán nagyon alacsony szintű inherens megkülönböztetőképességgel bír. Az AH CAMEL! védjegy hírneve (bármilyen nagy legyen is a kevésbé ismert CAMELLA híréhez viszonyítva) csak egy volt a figyelembe veendő szempontok közül.

A felek védjegyzett áruival kapcsolatban a bíróság arra a következtetésre jutott, hogy bár azok élelmiszer-ipari termékek, de nagyon eltérő jelleggel. A tények azt bizonyították, hogy az AH CAMEL! védjegyet főleg előcsomagolt, miniatűr süteményekkel kapcsolatban használták 2001-től kezdve, vagyis azt követően, hogy a CAMELLA védjegyű termékeket

1999-ben kezdték árusítani. Az AH CARAMEL! védjegyű termékeket egy használati engedéllyel bíró cég árusította, de ez a forgalmazás csak kis töredékét képezte a Saputo egyéb termékei forgalmazásának.

Ilyen okok miatt a bíróság változatlanul egyetértett a tanácsnak a felek által forgalmazott termékek különbözőségére vonatkozó megállapításával.

Végül a bíróság egy másik fontos tényezőt, a két fél védjegyei által sugallt képzetet vette szemügyre. Az AH CARAMEL! védjegy meglegedést vagy másmilyen kellemes érzést sugallt, ami azonban nem volt elmondható a CAMELLA védjeggyel kapcsolatban. Emellett a védjegylajstrom azt bizonyította, hogy számos harmadik fél használt „caramel” komponst védjegyeiben. Ezért a fogyasztók valószínűleg hozzászórtak ahhoz, hogy különbséget tegyenek a különböző, caramel típusú védjegyekben.

Ilyen okok miatt a bíróság megerősítette a tanácsnak azt az álláspontját, hogy a CAMELLA védjegy lajstromozható.

A fenti döntésből az a következtetés vonható le, hogy bizonyos körülmények között egy védjegy piaci ereje fordítottan lehet arányos jogi erősségével. Emellett erős védjegyek közötti különbségek – természetesen piaci szempontból – rendszerint elegendők lehetnek ahhoz, hogy kiküszöböljék a megtévesztés valószínűségét.

Katar

A Katari Védjegy hivatal módosította a lajstromozási eljárást annak érdekében, hogy javítsa saját működését, és megfelelő oltalmat biztosítson a bejelentők számára.

A módosításnak megfelelően a 2006. február 1-jét követően benyújtott bejelentéseket a benyújtás napjától számított egy hónapon belül feldolgozzák és vizsgálják. A 2006. február 1-je előtt benyújtott függő bejelentéseket is legkésőbb ennek az évnek a végéig vizsgálják és végső döntésre viszik. Ennek megfelelően egy katari védjegybejelentést a bejelentés napjától számított hat hónapon belül lajstromoznak, ha nem adnak ki hivatali végzést vagy nem nyújtanak be ellene felszólalást. 2006. március 9-ét követően egy védjegybejelentést csak akkor dolgoznak fel, ha a bejelentő meghatalmazást és a cégbejegyzésről fénymásolatot is benyújt. E dokumentumok pótlólagos benyújtására nincs lehetőség.

Közösségi Védjegy hivatal

Az Európai Bíróság (Court of Justice of the European Community, ECJ) a *Deutsche SiSi-Werke GmbH & Co. Betriebs KG* (SiSi-Werke) v. *OHIM*-ügyben 2006. január 12-én hozott döntésével elutasította a SiSi-Werke által az elsőfokú bíróság (Court of First Instance, CFI) 2004. január 28-án kelt döntése ellen benyújtott fellebbezést. Döntésében a CFI megállapította, hogy a SiSi-Werke közösségi védjegybejelentése, amely a 32. áruosztályban „gyümölcsitalok és gyümölcslevek” csomagolására szolgáló, különböző alakú, álló helyzetű tasakokra

vonatkozott, nem volt kellően megkülönböztető jellegű ahhoz, hogy eredetmegjelölésre lehessen használni.

Az ECJ döntése felsorolja azokat a követelményeket, amelyeket magának a terméknek az alakjából álló háromdimenziós védjegynek ki kell elégítenie ahhoz, hogy megkülönböztető jellegű legyen. Ezek a követelmények nem térnek el a védjegyek egyéb kategóriái esetén figyelembe veendő követelményektől. A közösségi védjegyrendelet (Community Trademark Regulation, CTMR) 7(1)(b) szakasza szerinti megkülönböztető jelleg tekintetében a vonatkozó közönség a háromdimenziós védjegyeket nem bírálja el szükségszerűen ugyanolyan szempontból, mint a szó- vagy ábrás védjegyeket, amelyek tárgya független az általuk megjelölt termék megjelenésétől. Az ECJ döntése megállapítja, hogy a termék alakját vagy csomagolását képező védjegyek esetében a védjegy megkülönböztető jellegét az adott területen elfogadott szokások szerint kell vizsgálni. Az átlagfogyasztó, aki hozzá van szokva, hogy a különböző vállalatok különböző termékeiket azonos típusú csomagolásban látja, nem szükségszerűen társít egy csomagolástípust egy sajátos vállalattal. Ennek következtében csak az olyan csomagolási formák rendelkeznek megkülönböztető jelleggel, amelyek „jelentősen eltérnek” a kérdéses terület rendes szokásától.

A CFI előtti fellebbezési eljárásban a SiSi-Werke azzal érvelt, hogy a figyelembe veendő szektor csupán a gyümölcsitalok és gyümölcslevek területe volt. Ezzel szemben az ECJ a CFI nézetét követte, amely szerint az emberi fogyasztásra szolgáló italok területe volt a döntő. Emellett az ECJ döntése megállapította, hogy ez a szempont nem a törvényen, hanem olyan tényen alapszik, amelyet fellebbezés során nem lehet figyelembe venni.

Ez a döntés egyértelműen azt bizonyítja, hogy a bejelentőknek ügyelniük kell a vonatkozó szektor helyes meghatározására, és kellő bizonyítékot kell szolgáltatniuk arra, hogy a lajstromoztatni kívánt alak „jelentősen eltér” a szóban forgó szektorban használt egyéb alakoktól.

Laosz

Lapzárta előtt kaptuk a hírt, hogy Laosz csatlakozott a Szabadalmi Együttműködési Szerződéshez. A csatlakozás hatálybalépésének időpontjáról az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle következő számában adunk tájékoztatást.

Litvánia

A) A Litván Szabadalmi Hivatal Fellebbezési Tanácsa elutasított egy felszólalást, amelyet arra alapoztak, hogy a MOBIC közösségi védjegy megtevesztően hasonlít a MOVIX nemzeti védjegyhez. A tanács nem vette figyelembe azt a tényt, hogy a közösségi védjegyet korábban lajstromozták, és azt a törvényt alkalmazta, amely Litvániának az Európai Unióhoz való csatlakozása előtt volt hatályban.

B) A Litván Legfelsőbb Bíróság a DANA és a DIANA védjegyet hasonlóknak minősítette, és ezért elrendelte a DIANA nemzetközi védjegy lajstromozásának törlését.

Macedónia

Macedónia 2005. december 22-én letétbe helyezte az ipari minták nemzetközi lajstromozására vonatkozó Hágai Megállapodáshoz való csatlakozás okmányát. Ennek megfelelően a megállapodás Macedóniára nézve 2006. március 22-én lépett hatályba.

Marokkó

A) 2006. január 1-jén módosított iparjogvédelmi törvény lépett hatályba, amelynek főbb változásait az alábbiakban foglaljuk össze.

a) Szabadalmak

Lehetővé vált a szabadalmak oltalmi idejének meghosszabbítása, ha a szabadalmat a bejelentés napjától számított négy éven belül nem engedélyezik.

A gyógyászati termékre vonatkozó szabadalmak oltalmi ideje is meghosszabbítható annak érdekében, hogy a szabadalomtulajdonos számára kárpótlást nyújtsanak a szabadalom tényleges oltalmi idejének a forgalombahozatali engedély megszerzéséhez szükséges idő miatti megrövidüléséért.

b) Védjegyek

Az oltalmazható védjegyek körébe bevonták a hangvédjegyeket és az olyan jelképes védjegyeket is, amelyek alkalmasak egy vállalat áruinak más vállalat áruitól való megkülönböztetésére.

A védjegybejelentések engedélyezése ellen fel lehet szólni a publikálás időpontjától számított két hónapon belül.

Nem lehet lajstromozni olyan védjegyet, amely összetéveszthető egy oltalom alatt álló földrajzi árujelzővel vagy eredetmegjelöléssel.

c) Földrajzi árujelzők és eredetmegjelölések

A törvény tiltja az olyan földrajzi árujelző vagy eredetmegjelölés oltalmát, amely megtévesztően hasonlít egy korábban használt vagy lajstromozott védjegyhez.

A földrajzi árujelzőket és eredetmegjelöléseket a védjegyhivatalban őrzött külön lajstromban lajstromozzák. Az ilyen lajstromozás ellen is fel lehet szólni.

B) A marokkói védjegy törvény 2006. február 20-án hatályba lépett módosítása alapján lehetővé vált a védjegybejelentések elleni felszólalás. Felszólalás esetén a védjegyhivatalnak a felszólalási határidő lejártát követő hat hónapon belül határozatot kell hoznia. Ezt a határidőt a hivatal hivatalból vagy a felek kérésére további hat hónappal meghosszabbíthatja. A határozat ellen a felek 15 napon belül nyújthatnak be fellebbezést a Kereskedelmi Bíróságnál.

Nagy-Britannia

A) Nagy-Britannia kormánya 2005. december 22-én letétbe helyezte a Szabadalomjogi Szerződéshez való csatlakozás okmányát. Így ez a szerződés Nagy-Britanniára nézve 2006. március 22-én lépett hatályba.

B) Az angol kormány 2005 decemberében bejelentette, hogy 2006-ban az angol szellemi tulajdon-jogok független felülvizsgálatát fogja elvégeztetni. Andrew Govers, a Financial Times korábbi kiadója elemezni fogja az angol szellemi tulajdon-védelmi rendszert, így többek között

- azt a módot, ahogyan a kormány adminisztrálja a szellemi tulajdon-jogok megadását;
- azt, hogy a cégek hogyan képesek alkalmazni a szabadalmi és a szerzői jogi rendszert; és
- azt, hogy a bitorlási rendszer jelenlegi műszaki és jogi keretei tükrözik-e a digitális környezetet, és hogy a helyes polgári használatot célzó intézkedések ésszerűek-e.

C) A 2004. áprilisi tájékoztatóban már hírt adtunk arról, hogy Nagy-Britanniában tervezik egy olyan rendszer törvénybe iktatását, amelynek alapján bárki véleményt kérhet egy szabadalom érvényességével vagy bitorlásával kapcsolatban. Ennek eredményeként 2005 októberében hatályba lépett az angol szabadalmi törvénybe újonnan beiktatott 74A és 74B szakasz, amelyek lehetővé teszik ilyen vélemény kérését az Egyesült Királyság Szabadalmi Hivatalától. Az eljárásnak az a célja, hogy vitában álló felek számára segítséget nyújtson egy szabadalom érvényességével és bitorlásával kapcsolatban, valamint, hogy a felek felülvizsgálhassák érveik erősségét anélkül, hogy további eljárási lépéseket kellene tenniük.

Nagy-Britanniában általában 9-12 hónap telik el egy bitorlási eljárás megkezdése és a bírósági tárgyalás között, bár ez az időtartam az egyszerűsített eljárásban most megrövidülhet. Az eljárás költségei az ügy eldöntéséig akár több százezer fontra is rúghatnak. Bár a nyertes fél jogosult arra, hogy felmerült költségeinek és kiadásainak jelentős részét megtérítse a vesztes féllel, összes költségének megtérülése általában nem lehetséges.

Ilyen háttér alapján publikálta a hivatal 2004-ben, hogy a vele folytatott konzultáció segítségével a szabadalmi viták felei számára gyors, kiegyensúlyozott és járható utat szándékszik lehetővé tenni elfogulatlan vélemény nyeréséhez. Az ennek alapján a szabadalmi törvénybe beiktatott 74A és 74B szakasz közül az első a véleménykérés módját és részleteit, a második pedig azokat a körülményeket ismerteti, amelyek között egy véleményt át lehet tekinteni.

Bárki kérhet véleményt egy angol vagy egy Nagy-Britanniát is megjelölő európai szabadalom érvényességével és/vagy bitorlásával kapcsolatban. A kérelem benyújtásának nem feltétele, hogy a fél érdekelt legyen az ügyben, sőt arra is van lehetőség, hogy a kérelmező névtelen maradjon azáltal, hogy a kérelmet egy szabadalmi ügyvivő útján nyújtja be (amit az alábbi, 01/05 sz. vélemény is szemléltet).

A véleménykérés benyújtásával egyidejűleg a kérelmezőnek a hivatal számára a követke-

zóket kell két példányban átadnia: kitöltött 17/77 sz. űrlap (Patents Form 17/77); a tényeket, az érveket és az eset elemzését tartalmazó nyilatkozat; és a nyilatkozatban esetleg hivatkozott dokumentumok. Ezenkívül a kérelmezőnek be kell fizetnie a 200 font összegű illetéket, és a hivatalt tájékoztatnia kell a kérdéses szabadalomra vonatkozó függő vagy befejezett angol vagy európai eljárásokról.

A hivatal a kérelmet megvizsgálja, majd bejegyezteti a szabadalmi lajstromba. A kérelem vizsgálatának megindítását meghirdetik a hivatal honlapján, és az érdekelt feleket felszólítják, hogy négy héten belül közöljék megjegyzéseiket.

Ha senki sem tesz megjegyzést, a kérelmet véleményezésre egy elővizsgálónak továbbítják. Ha megjegyzések érkeznek be, és lejárt a megjegyzések benyújtásának határideje, a kérelmezőnek és a szabadalmasnak két hét áll rendelkezésére válaszmegjegyzések megtételéhez. Ennek megtörténte után az elővizsgáló a rendelkezésére álló adatok alapján dolgozza ki véleményét.

A vélemény nem kötelező, és ha a hivatal egy szabadalmat érvénytelennek talál, nem tesz további lépést a szabadalomnak a lajstromból való törlésére. Hasonlóképpen a bitorlásra vonatkozó véleménynek sincs semmilyen jogi következménye a vélt bitorlóra nézve.

Mostanáig a hivatal négy ilyen véleményt publikált. Ezek közül két eset azt szemlélteti, hogy a hivatal – nem meglepő módon – nem mond egyértelmű véleményt olyan körülmények között, amikor a kérelmező nem közli az ügy fő szempontjait, vagy pedig nem szolgáltat kellő bizonyítékot állításainak alátámasztására. Az alábbiakban a hivatal által adott első két véleményt ismertetjük.

01/05 sz., 20006. január 13-án adott vélemény

Ezt az első kérelmet egy szabadalmi ügyvivő nyújtotta be. A kérelem azt a kérdést tartalmazta, hogy a Novo-Nordisk A/S által birtokolt 1351732 sz. EP (UK) szabadalom új volt-e és feltalálói tevékenységen alapult-e. A kérelmező igényének alátámasztására tíz dokumentumot nyújtott be.

A kérdéses szabadalom önműködő gyógyszeradagoló fecskendőre vonatkozott, amely a felhasználó számára lehetővé teszi egy helytelenül beállított dózis helyesbítését. A szabadalmas megjegyzéseket nyújtott be, azt állítva, hogy a dokumentumok vagy nem a tárgyhoz tartoztak, vagy pedig azokat már figyelembe vették az engedélyezés előtti eljárásban. A kérelmező nem nyújtott be választ.

Ezután a hivatal – bár a kérelmező nem vett tevőlegesen részt az eljárásban – alaposan elemezte a technika állásához tartozó dokumentumokat. Ez azért volt lehetséges, mert a kérelem kellően részletes volt, és lehetővé tette a hivatal számára, hogy figyelmét a benyújtott iratokra összpontosítsa. Végül a hivatal fenntartotta a szűkebb oltalmi körű igénypontokat, de megállapította, hogy a tágabb oltalmi körű igénypontok érvénytelenek voltak újdonság-hiány vagy pedig feltalálói tevékenység hiánya miatt.

02/05 sz., 2006. január 20-án adott vélemény

A 0801532 sz. EP (UK) szabadalommal kapcsolatban benyújtott kérelem azt a kérdést

tartalmazta, hogy a 2294790 sz. angol szabadalmat bitorolta-e egy Showerbath nevű termék, amelyet a Heritage Bathrooms cég gyártott.

A szabadalom egy zuhanyfejjel ellátott fürdőkádra vonatkozott, ahol a zuhanyfej olyan helyzetbe lendíthető, hogy a használó állás közben zuhanyozhat. A zuhanyfejnek van egy olyan lemeze, amely az alsó széléhez erősített tömítőszalaggal van ellátva. Amikor a zuhanyfejet használati helyzetébe lendítik, a tömítőszalag megakad a fürdőkád szélén, és ezzel megakadályozza a zuhanyfejnek a kádon túli kilengését.

A Herigate Bathrooms szerint a Showerbath termék nem bitorolja a szabadalmat, mert zuhanyfeje a fürdőkád széle mentén lendül használati helyzetébe. Ezért, bár a tömítőszalag némi korlátozott ellenállást nyújt, nem képes meggátolni azt, hogy a zuhanyfej a fürdőkád széle mentén a kádon kívüli területre ne lengjen ki.

Ebben az ügyben a hivatal csak feltételes véleményt tudott adni, mert a számára átadott anyagok igen silány minőségűek voltak, és ezért nem lehetett megállapítani, hogy a Showerbath zuhanyfej képes volt-e a fürdőkádon kívül eső területre is elmozdulni vagy sem. Ezért a hivatal azt a véleményt közölte, hogy ha a Showerbath termék rendes használat esetén a tömítőszalag miatt nem tud a kád szélén kívüli területre lendülni, a termék bitorolja a szabadalmat. Másrészt viszont ha a zuhanyfej a kádon kívüli területre is ki tud lendülni, a termék nem bitorol.

D) A Lordok Háza ítéletet hozott a *Synthon BV v. SmithKline Beecham plc* (SKB)-ügyben, ezzel lezárva egy négy éve tartó jogi vitát. Az ítéletet hozó lord Hoffman bíró úgy döntött, hogy az SKB szabadalmára nézve újdonságrontó a Synthon egy korábban benyújtott szabadalmi bejelentése.

A felperes szabadalma az SKB (jelenleg GlaxoSmithKline) antidepresszáns hatású Seroxat gyógyszerének hatóanyagát képező aroxetin-metánszulfonát egy kristályos formájára vonatkozott.

A Synthon először 2001-ben indított pert a SmithKline szabadalma ellen, és az elsőfokú fellebbezési bíróság (Court of Appeal) rá nézve kedvező döntést hozott, amelyet azonban megváltoztatott a Lordok Házának ítélete.

Lord Hoffman szerint az újdonság meghatározásakor két különálló elemet kell figyelembe venni: a kinyilvánítást és a kielégítő útmutatást (disclosure and enablement). „Nagyon fontos dolog, hogy ez a két tényező különálló fogalom, amelyeket kellően figyelembe kell venni, és ehhez eltérő szabályokat kell alkalmazni” – mondta. Először a kinyilvánítás kielégítő voltának vizsgálatakor azt kell megállapítani, hogy egy szakember általános tudása alapján megérti-e a leírást. Másodszor azt kell vizsgálni, hogy egy szakember képes lenne-e a kinyilvánított tájékoztatás alapján megvalósítani a találmányt, feltételezve, hogy hajlandó lenne ehhez próbálgatásos módszert (trial and error) alkalmazni. Annak ellenére, hogy a Synthon szabadalmi bejelentésében adott tájékoztatás nem volt hibátlan, a bíró úgy érezte, hogy az kellő mértékben kinyilvánította az SKB bejelentésében ismertetett találmányt, és elegendő tanítást adott annak megvalósításához. Ezért a bíró az SKB szabadalmát érvénytelennek nyilvánította.

Németország

A) Ha egy szabadalomnak több tulajdonosa van, a köztük fennálló jogviszonyt a nemzeti törvény szabályozza. Németországban szerződés hiányában a társtulajdonosok közösségének elvét a polgári törvénykönyv szabályozza.

Régóta vita folyik arról, hogy egy társtulajdonos jogosult-e kártérítésre olyan esetben, amikor egy másik szabadalomtulajdonos haszonra tesz szert a szabadalom használatából. Az uralkodó jogelmélet erre pozitív választ adott ugyan, de a Legfelsőbb Bíróság nemrég úgy döntött, hogy ellenkező megállapodás hiányában az egyes felek általi használat elvileg nem létesít kötelezettséget a társfeltalálók számára történő kompenzálásra.

A Legfelsőbb Bíróság rámutatott, hogy kártérítési igény létrejöttéhez arra van szükség, hogy a szabadalmat nem használó társtulajdonos felhívja a szabadalmat használó társtulajdonost a szabadalom használatára vonatkozó megegyezés megkötésére.

A Legfelsőbb Bíróság szerint ha a szabadalom használatával kapcsolatban nem jutnak megegyezésre, a polgári törvénykönyv 749. szakasza alapján bármelyik fél bármikor kérheti a közös tulajdonlás feloldását. Ez a nem használó társtulajdonos számára megfelelő eszközt nyújthat ahhoz, hogy a közös szabadalom gazdasági értékének megfelelő hányadát realizálhassa, mert a közös tulajdonlás felbontásának veszélye és a szabadalmi jog lehetséges elvesztése arra ösztönözheti a használó felet, hogy ésszerű megállapodást kössön a nem használó társtulajdonossal.

Ez a döntés rávilágít arra, hogy Németországban igen fontos a szabadalom használatára vonatkozó megállapodást már a szabadalom benyújtása előtt megkötni annak érdekében, hogy ne legyen szükség a társtulajdonosi közösség elveinek alkalmazására. Csupán ilyen megállapodással lehet biztosítani, hogy a szabadalmat nem használó tulajdonosok ésszerűen részesülhessenek a többi tulajdonos által végzett gazdasági hasznosítás hasznából. Másrészt egy ilyen megállapodás megszünteti a közös tulajdonlás feloldásának lehetőségét is.

B) Az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 2006. februári számában *Németország* című szócikk alatt ismertettünk egy olyan ügyet, amelyben a Massachusetts Institute of Technology (MIT) a Német Szabadalmi Hivataltól (NSZH) kiegészítő oltalmi tanúsítványt (SPC) kért carmustine nevű hatóanyagot és egy polifeprosan nevű polimer adalékanyagot tartalmazó termékekre. A kérelmet az NSZH elutasította arra hivatkozva, hogy a polifeprosan nem tekinthető hatóanyagoknak, a carmustine-ra pedig a közösségben már korábban adtak ki forgalmazási engedélyt. A MIT a Német Legfelsőbb Bírósághoz fellebbezett, amely előzetes állásfoglalást kért az Európai Bíróságtól (ECJ) az alábbi két kérdésben:

- Az „egy gyógyászati termék hatóanyagainak kombinációja” kifejezés az 1768/92 sz. Közösségi Rendelet 1(b) szakaszának értelmében azt jelenti-e, hogy a kombináció összes komponensének gyógyászati hatást mutató hatóanyagoknak kell lennie?
- Egy gyógyászati termék hatóanyagainak kombinációjáról van-e szó abban az esetben

is, amikor ez a termék két komponenst tartalmaz, amelyek közül az egyik egy sajátos gyógyászati indikációjú ismert anyag, a másik pedig a gyógyászati termék olyan kialakítását teszi lehetővé, amely a termék megváltozott hatékonyságát eredményezi ilyen indikáció esetén?

Az ECJ Léger nevű főjelentéstevője 2005. november 24-én adott véleményt (ezt a fentebb említett korábbi tájékoztatóban helytelenül ítéletnek neveztük), amelyben arra a következtetésre jutott, hogy az adott esetben engedélyezni kell az SPC-t a MIT számára.

Most arról kaptunk hírt, hogy az ECJ 2006. május 4-én ítéletet hozott az ügyben, amely azonban alapvetően eltér a főjelentéstevő korábban ismertetett véleményétől. Az alábbiakban ennek az ítéletnek a főbb pontjait ismertetjük.

A bíróságnak feltett két kérdés kapcsán az ítélet leszögezi, hogy a hivatkozott Közösségi Rendelet 1(b) szakasza szerint a „termék” egy gyógyászati termék hatóanyagát vagy hatóanyagainak kombinációját jelenti. A rendelet azonban nem definiálja a „hatóanyag” fogalmát, amit így a mindennapi szóhasználat szerint kell értelmezni. Ennek alapján viszont a „hatóanyag” kifejezés nem vonatkozik olyan anyagokra, amelyek egy gyógyászati termékben önmagukban nem fejtenek ki hatást az emberi vagy állati testre.

Ezután az ítélet utal az Európai Gazdasági Közösség által a gyógyászati termékek kiegészítő oltalmi tanúsítványát létesítő tanácsi rendelet 1990. április 11-i tervezetéhez fűzött memorandumra, amelynek 68. pontja többek között kimondja, hogy „bár ugyanaz a hatóanyag egy tagállamban több szabadalomnak és több forgalombahozatali engedélynek lehet a tárgya, SPC-t csak egyetlen szabadalom és egyetlen engedély – nevezetesen az illető tagállamban először kiadott engedély – alapján lehet megadni”. Így a növényvédő-szerekre SPC-t engedélyező, 1610/96 sz. Rendelet 3(2) szakaszának első mondata szerint ugyanazon termék egynél több szabadalmának a tulajdonosa számára nem adható egynél több SPC ezt a hatóanyagot tartalmazó termékre. E rendelet preambuluma 17. pontja szerint az említett 3(2) szakaszban foglalt szabályok *mutatis mutandis* különösen érvényesek az 1768/92 sz. rendelet 3. szakaszában foglaltak értelmezésére.

Az elmondottak fényében egyértelműen arra lehet következtetni, hogy egy olyan anyagot, amely önmagában nem rendelkezik gyógyászati hatással, és amelyet azért használnak, hogy a gyógyászati termék bizonyos gyógyászati kialakításához jussanak, nem fed a „hatóanyag” fogalom, amit viszont a „termék” kifejezés meghatározásához használnak.

Ezért egy gyógyhatású anyagnak egy olyan anyaggal való egyesítése, amelynek önmagában nincs gyógyászati hatása, nem eredményezheti az 1768/92. sz. rendelet 1(b) szakasza értelmében „hatóanyagok kombinációját”. Következésképpen a „gyógyászati termék hatóanyagainak kombinációját” kifejezés olyan meghatározása, amely felöleli két anyag kombinációját, amelyek közül csak az egyiknek van gyógyhatása egy sajátos indikáció területén, míg a másik csupán azt teszi lehetővé, hogy a gyógyászati termék olyan kialakítást kapjon, amely az adott indikáció területén az első anyag gyógyászati hatékonyságának a kifejtéséhez szükséges, jogbizonytalanságot eredményezhetne az 1768/92 sz. rendelet alkalmazása terén.

Ezért a fenti kérdésekre adandó válasz szempontjából az 1768/92 sz. rendelet 1(b) szakaszát úgy kell értelmezni, hogy a „gyógyászati termék hatóanyagainak kombinációja” kifejezés nem vonatkozik két anyag olyan kombinációjára, ahol csupán az egyiknek van gyógyászati hatása egy sajátos indikáció területén, és a másik csupán a gyógyászati termék olyan kialakítását teszi lehetővé, amely az első anyag gyógyászati hatékonyságához szükséges ezen az indikációs területen.

A fenti okok miatt az ECJ döntése megállapította, hogy a „gyógyászati anyagok hatóanyagainak kombinációja” kifejezés nem vonatkozik az olyan kombinációkra, ahol csak az egyik anyag rendelkezik gyógyászati hatékonysággal.

C) Az amerikai Anheuser-Busch sörgyártó óriást – amely mintegy negyven millió dollárt költött arra, hogy a világbajnokság egyik fő szponzora lehessen – kellemetlen meglepetés érte, amikor BUDWEISER védjeggyel megpróbált a németországi labdarúgó világbajnokság idején világszerte sugárzott tv-reklámra szert tenni. A Budweiser ugyanis a világbajnokság hivatalos sörmárkája, azonban a cseh Budvar cég szerint a vele folytatott védjegyvita miatt a BUDWEISER védjegy nem reklámozható a német stadionokban a nézők milliói által látott tv-közvetítések alkalmával.

Puerto Rico

A Puerto Ricó-i Védjegy hivatal olyan közleményt publikált, amely szerint a Legfelsőbb Bíróság egy döntésének megfelelő önműködő törlést visszamenőleges hatállyal kell alkalmazni olyan bejelentések esetén, amelyeket „használni szándékozott” bejelentésekként nyújtottak be, és a lajstromozástól számított öt éven belül nem nyújtottak be használatot igazoló nyilatkozatot, vagy amelyeket Puerto Ricóban használtak, de ezt a hivatalnál nem igazolták.

Az említett döntés szerint mindazoknak, akik a nem használt lajstromozott védjegyeket meg akarják újítani, új bejelentést kell benyújtaniuk.

Spanyolország

A barcelonai 7. számú elsőfokú bíróság 2005. szeptember 13-án ítéletet hozott a *Longchamp v. Arte Joya*-ügyben.

A Longchamp francia divatcég, amely különböző áruk, többek között ékszerek vonatkozásában számos nemzetközi LONGCHAMP védjegy tulajdonosa, felszólította az alperest, hogy szüntesse meg LONGCHAMP védjegyének jogtalan használatát. Emellett a bíróságtól kérte az Arte Joya által 1989-ben ékszerek vonatkozásában lajstromozott LONGCHAMP védjegy törlését is arra hivatkozva, hogy az alperes rosszhiszeműen lajstromoztatta a védjegyet. A 2001. évi védjegy törvény 51(1)(b) szakasza a rosszhiszeműséget kimondottan törlési okként adja meg.

Minthogy az alperes védjegyének lajstromozását a törlési kereset benyújtása előtt 14 évvel kérték, és a vonatkozó termékek nem voltak azonosak a felperes korábbi védjegyeivel, nem volt egyszerű bizonyítani az alperes rosszhiszeműségét, vagyis azt, hogy tudott a felperes korábbi védjegyeiről. További kérdés volt, hogy a törlési kereset alapját képező törvényszakaszt visszamenőleges hatállyal lehet-e alkalmazni.

A bíróság ítélete szerint az alperes 1989-ben rosszhiszeműen kérte a védjegy lajstromozását, mert amikor az első védjegyet lajstromozták, egy második olyan védjegy lajstromozását is kérte, amely egy lovagló zsokét ábrázolt, vagyis azonos volt a felperes logójával. Így a rosszhiszeműséget a védjegybejelentés megtörténte utáni tényekre lehetett alapozni. A bíróság a védjegy törvény 51(1)(b) szakaszát visszamenőleges hatállyal alkalmazta, és elrendelte az alperes védjegyének törlését.

Svédország

A svéd Fellebbezési Bíróság olyan döntést hozott, hogy egy az Európai Unióban lajstromozott és védett eredetmegjelölés csak lajstromozott szövegével áll oltalom alatt. A „*Budejovický pivo*” olyan eredetmegjelölés, amely az Európai Unióban lajstromozva és védve van, de az európai rendelkezések szerint a fordítások nem állnak oltalom alatt.

Szabadalmi Együtműködési Szerződés

A Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) 2005-ben rekordszámú nemzetközi védjegybejelentést kapott: a madridi rendszer alapján 33 565 nemzetközi bejelentés érkezett hozzá, ami a 2004-ben benyújtott bejelentések számához képest 14%-os növekedésnek felel meg. A legtöbb bejelentést (17,3%) Németországból nyújtották be, ezt Franciaország (10,4%), az Amerikai Egyesült Államok (8,5%) és a Beneluxállamok (7,2%) követi.

A madridi rendszer szerint egy védjegy tulajdonos a WIPO-nál kérelemesheti védjegyének oltalmát a rendszerben részt vevő egy vagy több országban. A bejelentés benyújtható egyetlen nyelven (angolul, franciául vagy spanyolul), amikor is a bejelentő egyetlen díjat fizet. A WIPO szerint egy védjegy tulajdonosnak, aki a madridi rendszerhez tartozó 12 országban kíván egyidejűleg oltalmat szerezni, hatszor több bejelentési illetéket kellene fizetnie, ha bejelentéseit mindegyik országban külön nyújtaná be.

A WIPO szerint a fejlődő országok védjegy tulajdonosaitól kapott bejelentések száma 2005-ben 30%-kal nőtt, és az összes bejelentés 5,3%-ának felel meg. Ezt a listát Kína vezeti 1334 védjegy tulajdonos által benyújtott bejelentéssel.

Érdemes megjegyezni, hogy 2005-ben a nemzetközi védjegybejelentésekben oltalom-szerzés céljából megjelölt országok élén Kína áll 13 500-nál több megjelöléssel, így felváltotta Svájcot, amely csak 13 192 megjelölést kapott. Svájcot 12 809 megjelöléssel Oroszország és 11 861 megjelöléssel az Amerikai Egyesült Államok követi.

Szellemi Tulajdon Világszervezete

A Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) 2005. évi statisztikája szerint az elmúlt évben rekordszámú: 134 000 nemzetközi (PCT-) szabadalmi bejelentést nyújtottak be, ami a megelőző évhez képest 9,4%-os növekedést jelent. A nemzetközi szabadalmi rendszert legtöbbször használó országok változatlanul az Amerikai Egyesült Államok, Japán, Németország, Franciaország és Nagy-Britannia voltak, ebben a sorrendben. Hatodikként Dél-Korea megelőzte Hollandiát, míg Kína megelőzte Kanadát, Olaszországot és Ausztráliát.

Szudán

A szudáni TOM & JERRY védjegyet birtokló Turner Entertainment Co. felszólalt a Tawil Star Holding Ltd. (TSH) cég által a 30. áruosztályban hasonló védjegy lajstromozása iránt benyújtott kérelme ellen.

A védjegy hivatal a TSH védjegybejelentését semmisnek nyilvánította. A döntés indoklása szerint a TSH egy közismert védjeggyel való összetévesztés veszélyét idézte volna elő, ezzel megsértve a Párizsi Uniós Egyezmény 6b/c cikkében foglaltakat. Emellett a TSH védjegybejelentése a szudáni védjegy törvény 8-2(c) szakaszába is ütközött, mert a TSH megtévesztő szándékkal kívánta a védjegyet lajstromoztatni.

Új-Zéland

Új-Zéland egyike annak a kevés országnak, ahol – az 1953. évi szabadalmi törvény és az ugyancsak 1953. évi mintatörvény alapján – a szabadalmi és a mintabejelentések kapcsán nem abszolút újdonságot, hanem csak helyi újdonságot kívánnak meg. Ez a rendszer azonban már nem él sokáig, mert a nyilvánosságra hozott új szabadalmi törvény tervezete mindkét oltalmi forma esetében abszolút újdonságot ír elő.

A módosított törvény előreláthatólag még ebben az évben hatályba lép. Van azonban két szabadalmi bejelentés, amelyek újdonságát az Új-zélandi Szabadalmi Hivatal az interneten való hozzáférhetőségre hivatkozva vonta kétségbe, ami annyit jelent, hogy a hivatal 2005. szeptember 12-én e két bejelentés ügyében kiadott két határozatában már nem csupán a helyi újdonság alapulvételével vizsgálta e bejelentéseket.

A hivatal elnökhelyettesének mindkét ügy kapcsán arról kellett döntenie, hogy ugyanaz a nyomtatvány, amely az elsőbbség napja előtt csupán az interneten volt hozzáférhető, az 1953. évi szabadalmi törvény 2. szakasza szerint publikáltnak volt-e minősíthető. Ez a 2. szakasz ugyanis kimondja, hogy a „publikált” kifejezés a köz számára a belföldön való hozzáférhetővé tételt jelenti, és ezért egy iratot publikáltnak kell tekinteni, ha az Új-Zéland bármely helyén megtekinthető a köz tagjai által.

A két bejelentés ellen benyújtott felszólalás ügyében a képviselőt ellátó ügyvivő azt ál-

lította, hogy az interneten hozzáférhető dokumentum a törvény szerint „publikált” dokumentumnak minősül. Az ügyet elbíráló elnökhelyettes egyetértett a felszólalónak ezzel az érvelésével, és megállapította: „... a jelen esetben nem kétséges, hogy a hivatkozott dokumentumot a köz számára elérhetővé tették. ... Ezért annak bizonyítása, hogy a dokumentum az interneten elérhető egy bizonyos időpontban, elegendő a törvény 2. szakasza szerinti 'publikálás' definíciójának kielégítéséhez.”

VÁLOGATÁS A SZERZŐI JOGI SZAKÉRTŐ TESTÜLET SZAKVÉLEMÉNYEIBŐL

SZERZŐI JOGOK MEGSÉRTÉSE PÉNZINTÉZETI SZOFTVEREK ESETÉBEN

SZJSZT 29/05

A BRFK Gazdaságvédelmi Főosztályának megkeresése

A BRFK Gazdaságvédelmi Főosztálya által feltett kérdések

1. A Polaris-Dream, illetve GLOBE rendszerhez hasonló pénzüntézetí szoftverek esetében a jogdíjak összegének megállapítására milyen gyakorlat alakult ki?
2. A rendszerkövetés elválaszthatatlan-e a szoftver licencének és bevezetésének szolgáltatásától?
3. A rendszerkövetés éves fix díja minden esetben hozzátartozik-e a szoftver után fizetendő jogdíjhoz?
4. Megállapítható-e, hogy pontosan mekkora az Y. W. Rt.-nek okozott vagyoni hátrány nagysága? Amennyiben igen, úgy kérem, munkálja ki, hogy az okozott vagyoni hátrány miből tevődik össze, és annak mi a pontos összege?

Az eljáró tanács szakvéleménye

Ad 1. Az eljáró tanács álláspontja szerint pénzüntézetí szoftverek esetében a jogdíjak összegének megállapítására a hazai és külföldi gyakorlatban a szakértői vizsgálat tárgyában szereplő Y. W. Rt. által is alkalmazott térítési, ármegállapítási rendszer általánosan használatos. A szoftverfejlesztések és -értékesítések esetében a felhasználói szervezetek érdekeit a fejlesztő cégek számos esetben olyan módon veszik figyelembe, hogy időben (3-5 évre elosztott vagy halasztott fizetés) megosztott díjfizetési lehetőséget adnak.

A felhasználók által a fejlesztőnek fizetendő díjak a gyakorlatban több elemből állnak össze. A jogcímek alapján elkülönülő fizetési tételek a nyújtott szolgáltatások, illetve a biztosított jogosultságok több vonatkozásban fennálló különbözőségeiből, logikai szükségszerűség folytán adódnak.

A leginkább széleskörűen alkalmazott elszámolási konstrukció alapján a felhasználó a rendszer bevezetésével összefüggésben *a)* egyszeri jogdíj formájában megfizeti a szoftver felhasználásának ellenértékét, *b)* fizet a bevezetés (implementáció) elvégzéséért, továbbá *c)* az esetek jelentős részében az új rendszerre átállással összefüggésben további informatikai szol-

gáztatásokat is igénybe vesz (például adatmigráció,* tesztelés támogatása, egyedi fejlesztések, tanácsadás), amelyek ellenértéke jellemzően a feladatra fordított időtartam alapján, tehát időbéres elszámolással, illetve időbecslésre épülő fix ajánlat alapján kerül meghatározásra.

A széleskörűen alkalmazott elszámolási konstrukció alapján a rendszer elindítását követően a felhasználó *d)* jogdíjként fizeti meg az újabb verziók felhasználásának ellenértékét, továbbá *e)* igénybe veszi a fejlesztő által nyújtott üzemeltetéstámogatási, valamint kiegészítő fejlesztési szolgáltatásokat. A fenti *b)*, *c)* és *e)* pontok alatti díjtételek jogdíjnak nem minősülnek, ugyanakkor igen jelentős bevételi forrást jelentenek a fejlesztő számára.

A felhasználó jogdíjak formájában az előzőleg elvégzett fejlesztések (a kész szellemi termékek) felhasználásának ellenértékét fizeti meg, az egyéb díjak jellemzően a konkrét megrendelő számára konkrétan nyújtott szolgáltatások díjai.

A jogdíjak és egyéb szolgáltatási díjak egymáshoz viszonyított aránya elvi síkon attól függ, hogy a felhasználónál ténylegesen működőképpé tett rendszer milyen mértékben egyezik meg az alapul szolgáló szoftverrel, azaz mennyi a projektet megelőzően kész összetevője, másik oldalról milyen mértékű munkavégzés (szolgáltatás) szükséges a meglévő szoftver megrendelő számára történő használhatóvá tételéhez.

A felek folyamatos (implementációt követő) együttműködése vonatkozásában a jogdíjak alapjaként a fejlesztő által az új verziókban felajánlott egyéni, eredeti jelleget hordozó fejlesztések szolgálhatnak.

Elképzelhető olyan együttműködési konstrukció is, amelyben a fejlesztő kizárólag a megjelenő külső elvárások (hibajavítás, jogszabálykövetés) alapján hajt végre módosításokat a szoftveren, ugyanakkor az esetek többségében az új verziók tartalmazzak a fejlesztő által felajánlott egyéni, eredeti jelleggel bíró, a verziókövetésért fizetett jogdíj ellenében felhasználható fejlesztéseket is. A verziókövetésért fizetendő jogdíjak átalányjelleggel történő meghatározása úgyszintén általánosan alkalmazott az azt folyamatos jelleggel fizető felhasználók vonatkozásában.

A jogdíjak tehát a fejlesztő által elvégzett egyéni, eredeti jelleggel bíró fejlesztések alapján érvényesíthetőek. A jogdíj az ilyen szellemi termék felhasználása engedélyezésének ellenértéke.

A jogdíjak mértékét mindemellett csak részben határozza meg a fejlesztés munkaigényessége és az abban megjelenő kreativitás kiemelkedő volta, a jogdíjak mértékének meghatározásában ennél jóval nagyobb jelentőséggel bírnak a piaci viszonyok. A jogdíjak mértékének meghatározása során fontos szempont tehát

- i) a célpiac anyagi „tűrőképessége”;
- ii) a piac telítettsége, tehát a konkurens termékek jelenléte, ezek száma és minősége;
- iii) a pénzügyi szoftverek piacán kiemelkedő jelentősége van a rendszer és a fejlesztő

* Ez azt jelenti, hogy a meglévő adatokat olyan formába hozza, hogy azok a bevezetett szoftverrel feldolgozhatók legyenek.

megbízhatóságának, tehát annak, hogy hosszú távon lehessen számítani rá, ezzel összefüggésben

- a fejlesztő referenciáinak, ezek mennyiségének (szoftver elterjedtsége) és minőségének (más felhasználók értékelése);
- a szoftver rugalmasságának, továbbfejlesztési lehetőségeinek;

iv) a jogdíjak ellenében biztosított jogosultságok terjedelmének.

1995 után a takarékszövetkezetek összevonása következtében a pénzügyi szoftverek iránti igény jelentősen növekedett, 2000 után pedig a növekedés „motorjává” annak a vezérlőnek a pénzügyi intézmények által történő felismerése vált, hogy az egymás közötti verseny igen lényeges eleme az informatikai felkészültség, tehát az Y. W. Rt. számára a fejlesztés és terjesztés piaci lehetőségei (általánosan) adottak voltak.

Ad 2. Az eljáró tanács megítélése szerint a pénzügyi szoftver mint termék használatba vételéhez erősen indokolt a bevezetés és rendszerkövetés pontos módjának a felek általi meghatározása, a szolgáltatás díjának hosszú távra szóló szabályozása. A pénzügyi szoftverek esetében a rendszerkövetési szolgáltatások igénybevételét különösen indokoltá teszi a feladat bonyolultsága és a gyorsan változó szabályozási és piaci környezet, valamint a tervezés, fejlesztés során még nem ismert újabb tényezők lényegében szükségszerű felmerülése.

A felhasználó szervezet piaci versenyképességét jelentős mértékben befolyásolja az alkalmazott informatikai rendszer korszerűsége, tehát a piac oldaláról jelentkező kihívásoknak az informatikai rendszer folyamatos korszerűsítése útján tud megfelelni.

Mindemellett a pénzügyi szoftverek piacán is vannak olyan termékek, amelyek a nagy megrendelők igényei mentén fejlesztve igen széles körű paraméterezhetőséget biztosítanak, részletes leírásokkal rendelkeznek, így előfordul, hogy a kisebb piaci súlyú – és ezzel összefüggésben egyszerűbb üzleti folyamatokkal rendelkező – megrendelő úgy dönt, hogy a széles körű paraméterezhetőséget kihasználva némi fejlesztő által egyedi megállapodás alapján biztosított szaktanácsadással mellett folyamatosan beállítja a saját rendszerét, és mindazt, ami az így kialakult rendszer lehetőségein kívül esik a rendszeren kívüli eszközök felhasználásával oldja meg. Tehát a rendszerkövetés nélkülözését elvi szinten nem látjuk kizárhatónak, ennek a gyakorlati jelentősége viszont minimális.

A rendszerkövetésben történő megállapodás technikailag jellemzően elkülönül az alaplicenzben, illetve a bevezetésben történő megállapodástól. Az erre vonatkozóan létrejövő megállapodás vagy külön szerződésben, vagy a szerződés markánsan elkülönülő fejezeteiben kerül szabályozásra. Elvi szükségszerűsége alapuló elválaszthatatlanság tehát nem mutatható ki, a gyakorlat viszont az elválaszthatatlansághoz közeli helyzetet mutat.

Az érintett piacon általános gyakorlat, hogy a megrendelő néhány év szavatolt rendelkezésre állást elvár a szolgáltatótól, ugyanakkor sok esetben erre nézve kötelezettséget nem vállal.

Amennyiben a felek érdekérvényesítő képessége között igen jelentős az eltérés, úgy a meg-

rendelő birtokába kerülhet a szoftver forráskódja. A forráskód megrendelő általi felhasználhatóságának eseteiben úgyszintén az érdekérvényesítő képesség függvényében állapotnak meg. A forráskód rendelkezésre állása és az e feletti felhasználási jogosultságok terjedelme alapján jelentősen csökkenhet a felhasználó ráutaltsága a rendszerkövetési szolgáltatások igénybevételére.

A fentiektől függetlenül a forráskód összetettsége pénzügyi szoftverek esetén gyakran eléri azt a szintet, hogy a megrendelőnek a forráskód rendelkezésre állásától függetlenül se legyen gazdaságilag ésszerű lehetősége a rendszerkövetés szolgáltatótól független biztosítására. A gyakorlatban az esetek igen meghatározó részében a megrendelő nem rendelkezik a forráskóddal, így erőteljesen rá van utalva a fejlesztő folyamatos szolgáltatására.

Felhasználói oldalról a piaci tapasztalatok alapján viszont általános jelenség az is, hogy túlzottnak érzik a fejlesztő folyamatos szolgáltatásáért fizetendő díjakat, és különböző eszközökkel töreksenek a fejlesztő megfelelő kompetenciával rendelkező szakembereinek magukhoz csábítására, így próbálva csökkenteni a rendszer folyamatos működtetésének költségeit.

Az eljáró tanács értékelése szerint a jelen szoftver bevezetése estében a szoftverlicenc bevezetése és a rendszerkövetés elválaszthatatlan egymástól.

Ad 3. A rendszerkövetés biztosításának lehetnek olyan elemei, amelyek jogdíjnak minősülhetnek, ugyanakkor szükségszerűen vannak nem jogdíjnak minősülő elemei (például hibajavítás).

Gyakori az a konstrukció, amelynek értelmében a követés tárgyában kötött megállapodást a megrendelő bármikor felmondhatja, és a szolgáltató a folyamatosan hatályban maradó megállapodási feltételek között biztosítja, hogy az elmaradt követési jogdíjak együttes megfizetésével bármikor ismét jogosultságot szerezhesen az éppen aktuális verzióra.

Az sem alapul elvi szükségszerűsége, hogy a folyamatos üzemeltetés támogatásához kapcsolódó díjak átalánydíj jelleggel kerüljenek meghatározásra, illetve a fejlesztő kötelezettséget vállaljon időszakonként újabb verziók kibocsátására. Bár ritkábban, de alkalmazott megállapodási konstrukció az is, hogy a felek között hatályos megállapodás a fejlesztő egyes szakembereinek időalapú díjait rögzíti, és a fejlesztő arra vállal kötelezettséget, hogy ezen díjak ellenében a szerződés hatálya alatt készen áll a megrendelő által meghatározott igények teljesítésére.

A rendszerkövetés díjának meghatározási módja vonatkozásában tehát nincs egységes gyakorlat a piacon, azonban a fent leírtakkal összhangban általános jelleggel kimondható, hogy a felhasználók az esetek igen meghatározó részében kifejezetten rá vannak utalva a követési szolgáltatásokra, ebből következően a fejlesztők számára a követési szolgáltatások nyújtása igen jelentős bevételi forrást jelent.

Ad 4. A kérdés megfogalmazására tekintettel a jelen pontban kifejtettek kiindulópontként kezelik, hogy az Y. W. Rt. szerzői jogait megsértették, hiszen a vagyoni hátrány okozása csak erre tekintettel értelmezhető.

Az eljáró tanács álláspontja szerint az Y. W. Rt.-nek okozott vagyoni hátrány nagysága

pontosan nem állapítható meg. A vagyoni hátrány meghatározásának módszere a becslés lehet. Az eljáró tanács álláspontja szerint azonban a becslés lehetőségéhez is további körülmények feltárása szükséges. Az alábbiakban a vagyoni hátrány becslési lehetőségeivel összefüggő szempontokat, meglátásokat foglaljuk össze.

Az Y. W. Rt.-nek okozott vagyoni hátrány meghatározó részben elmaradt vagyoni előnyből adódik, tehát a becslésnek elsődlegesen arra kell irányulnia, hogy milyen mértékű vagyoni előnyt (szoftver és a szoftverhez kapcsolódó szolgáltatások értékesítési lehetőségeiből származó bevételek nyereségtartalma) várhatott volna az Y. W. Rt., amennyiben a gyanú tárgyát képező bűncselekmény nem történik meg.

A nyomozati iratok alapján vagyonban okozott kárt (értékcsökkenés) nem láttunk kimutathatónak, így a továbbiakban kizárólag a vagyoni hátrány elmaradt vagyoni előny összetevőjével foglalkozunk. Az elmaradt vagyoni előny meghatározásának módszere az eljáró tanács álláspontja szerint a rendelkezésre álló információkra tekintettel az alábbiakra épülhet:

- a) egy implementációs (bevezetési) projektre eső átlagos vagyoni előny mértékének becslése;
- b) az elmaradt implementációs projektek számának becslése.

Az elmaradt vagyoni előny mértéke az eljáró tanács álláspontja szerint a fenti a) és b) pontok szorzata alapján becsülhető meg.

A becsléssel összefüggésben elkerülhetetlenül figyelembe veendő szempontként értékeljük a rendelkezésünkre álló nyomozati iratokban fellelhető tanúvallomásokban foglalt állításokat, amelyek értelmében az Y. W. Rt. 2001-ben jelentős nehézségekkel küzdött, a szoftver már nem felelt meg a piaci elvárásoknak (integráció hiánya), a cég rosszul szervezett módon működött, a szerződésben vállalt kötelezettségek teljesítése nehézségekbe ütközött.

Ezen állítások valóságtartalmának felderítését fontos további nyomozási feladatként értékeljük az elmaradt vagyoni előny mértékének meghatározhatóságával összefüggésben.

Meg tudjuk erősíteni, hogy az integrált, egységes rendszerként működés az ezredfordulótól olyan jelentős követelmény volt pénzügyi szoftverekkel szemben, amelynek hiánya a szoftver előzőleg meglévő versenyképességén önmagában is sokat csökkentett ezekben az években. A további nyomozás során természetesen ezen körülménnyel összefüggésben is felmerülhetnek olyan információk, amelyek alapján megállapíthatóvá válik, hogy az Y. W. Rt. a szerzőijog-sértés meg nem történte esetén képes lett volna az ezzel összefüggő kihívásoknak megfelelni, a jelenleg rendelkezésünkre álló nyomozati iratok azonban ezt nem valószínűsítik.

Az Y. W. Rt. helyzete értékelésének kiemelt jelentőségét adja a fentebb leírtakkal összefüggésben [lásd az 1. kérdésre adott válaszban szereplő felsorolás i)–iv) pontjait], hogy sem a szoftver értékét, sem a szoftver értékesítési lehetőségeit nem látjuk önállóan, a piaci viszonyoktól, illetve az Y. W. Rt. piaci versenyképességétől függetlenül meghatározhatónak.

Ezzel összhangban 1992-től a szoftver fejlesztésére fordított időtartam alapján sem látjuk

meghatározhatónak a szoftver értékét tekintettel arra, hogy a fejlesztés folyamatosan a rövid távú elvárásoknak megfelelően történhetett, amelyekre tekintettel elvégzett fejlesztések 2001-ig jelentős részben piaci jelentőségüket veszítették, elavultak.

Fontosnak látjuk annak figyelembevételét, hogy a BAG szoftver fejlesztésével foglalkozó munkavállalók egyidejű felmondása önmagában is jelentős nehézséget, versenyképesség-csökkenést jelenthetett az Y. W. Rt. számára. Ennek anyagi következményei azonban nem vehetőek figyelembe az elmaradt vagyoni előny mértékének meghatározásával összefüggésben, hiszen a nyomozati iratok alapján semmi nem utal arra, hogy ezek a felmondások jogszerűtlenek lettek volna. Az elmaradt vagyoni előny mértékének meghatározása során tehát csak az eseménysor azon elemei vehetőek figyelembe, amelyek a szerzőijog-sértés következtében merültek fel.

Elmaradt vagyoni előny meghatározása egy felhasználó szervezetre vonatkozóan

A becslés során a 2001–2006 közötti időszakban a takarékszövetkezeti piac átlagos méretű szereplője számára értékesített, kismértékben egyediesített, a jogszabályi elvárásoknak teljes mértékben, a piaci elvárásoknak átlagos mértékben megfelelő pénzügyi adminisztrációs rendszerhez kapcsolódó fejlesztői bevételekre és ezek vagyonielőny-tartalmára volt az eljáró tanács tekintettel a fentebb leírtakkal összhangban (egyedi körülményekre vonatkozó információk hiánya).

Sajnos a becslés alapjául szolgáló információk az ezekben megállapodó felek üzleti titkait képezik, így statisztikai összesítések a területen nem állnak rendelkezésre. A becslésben szereplő értékek az eljáró tanács nyomozati iratok alapján kialakult, valamint a tagok piaci ismereteire épített értékelését tartalmazzák.

Alkalmazott módszertan:

Az eljáró tanács az egyes szolgáltatási tételek csoportosítási rendje vonatkozásában az 1. kérdésnél meghatározott csoportosítási rendszert [a)–e) kategóriák] követte.

A fent részletezett lehetséges díjazási konstrukciók közötti eltérésekre nem volt tekintettel, a becsült összegeket az általa alkalmazott csoportosítási rendre vetítette.

Az értékelés lehetőségét jelentősen rontja az is, hogy a feleknek meglehetősen nagy szabadságuk van az egyes díjazási tételek meghatározásában, így sok esetben különböző szempontokra tekintettel (háttéralkuk, marketingstratégiák, adózási szempontok) egyes díjtételek az indokoltnál alacsonyabb, illetve magasabb mértékben kerülnek meghatározásra a felek közötti szerződésekben. Ez megfigyelhető az A. D. Rt. GLOBE rendszerre vonatkozó szerződéseiben is: a tulajdonosok szerződései esetében a magasabb díjterhelés a folyamatos díjakban jelentkezett, az egyéb felhasználók szerződései esetében pedig az egyszeri díjakban. (Az A. D. Rt. által a GLOBE-ra vonatkozóan a V. S. Takarékszövetkezet részére 2004. 02. 29-én kiállított GSW000004/2004. sorszámu számlában havi nettó 3 M Ft, azaz évi 36 M Ft rendszerkarbantartási díj szerepel.)

A díjak meghatározása során tekintettel voltunk arra, hogy 2001-et követően a területen

piacbővülés volt megfigyelhető, tehát a felhasználók szélesebb körű és magasabb színvonalú szolgáltatásokra tartottak igényt valamivel magasabb díjak ellenében, mint a megelőző években.

A díjak mértéke és ezek átlagos vagyonielőny-tartalma közötti különbségtétel arra tekintettel került meghatározásra, hogy a tényállásnak megfelelő helyzetben az adott időpontban a kész szoftver értékesítési lehetőségeinek beszűkülése következtében elmaradó vagyoni előny mértékét vizsgáljuk. Ennek megfelelően:

- a) Kész szoftver értékesítése esetén az egyszeri átlagos licencdíjból származó bevételt teljes mértékben vagyoni előnynek tekintettük, hiszen az ilyen bevételekhez kapcsolódó terhek (költségek) megelőzőleg, a fejlesztés során merültek fel.
- b), c), e) Valamennyi egyedi szolgáltatás vonatkozásában a bevétel 40%-át becsültük vagyoni előnynek. Itt abból indultunk ki, hogy ezen tevékenységek végzésének lehetősége a tényállás szerinti esetben feltételezi a szerzőijog-sértés elkövetését (szoftverhez kapcsolódó szolgáltatások), mindemellett ezen szolgáltatások nyújtásával összefüggésben jelentős mértékű költségek merülhetnek fel. (Például az egyes feladatokat elvégző alvállalkozónak fizetett díjakat már a bevételeket csökkentő költségként kell figyelembe venni az eljáró tanács szerint, így ezek álláspontja szerint a vagyoni előny mértékét csökkentik.)
- d) Az éves folyamatos licencdíjak vonatkozásában abból indult ki az eljáró tanács, hogy a folyamatosan végzett frissítések és fejlesztések részben arra tekintettel készülnek el a gyakorlatban, hogy az újonnan belépő ügyfelek számára versenyképes rendszert lehessen felkínálni [ezt a fenti a) pontban az eljáró tanács figyelembe vette], részben pedig arra tekintettel, hogy a meglévő ügyfelek rendszerei versenyképesek maradjanak. A díjak folyamatos fejlesztőmunkát feltételeznek. Mindezekre tekintettel a díjak 67%-át tekintette az eljáró tanács vagyoni előnynek.

Az éves folyamatos licencdíjak a gyakorlatban jellemzően az egyszeri licencdíjak 15-20%-a között vannak [d) pont].

A tapasztalatok szerint ilyen pénzügyi rendszerek üzemeltetése jellemzően jelentős mértékű fejlesztői támogatás igénybevételét teszi indokolttá [e) pont]. Ezen pont alá tartoznak az óradíjas alapon, valamint az egyedi ajánlatok alapján végzett szolgáltatások (adott esetben új, kiegészítő fejlesztések) díjai. Itt figyelembe vette az eljáró tanács, hogy a 2001 utáni időszakban a piac és a jogi szabályozás rengeteg kihívás elé állította a pénzügyi intézményeket, amely kihívásoknak csak a meglévő informatikai rendszereik széles körű, egyedi továbbfejlesztése útján volt lehetőségük megfelelni. Ezen fejlesztési megbízásokat az a fejlesztő nyerte el, akinek a rendszere az adott időpontban üzemben volt a pénzügyi intézménynél.

A rendszer élettartamát az eljáró tanács 5 évben határozta meg. Ezt arra tekintettel tette, mivel a korlátlan időtartamú felhasználási engedély és a folyamatos frissítések ellenére az ilyen szoftverek egy idő után elérik azt az avultsági állapotot, amikor a rendszer logikai, illetve technológiai alapja is elavul, így a felhasználó kénytelen új, az aktuális tudásszinten

alapuló rendszert beszerezni. A végleges elavulás persze nem alapul törvényszerűsége, sok esetben a fejlesztő cég a követési díjak ellenében a koncepcionális megújítást is biztosítja, számos esetben viszont a fejlesztő cégek tönkremenetele 1-2 éven belül is szükségessé teheti a rendszer lecserélését. Ezen szempontok alapján – a tapasztalatokra alapítottnan, némileg önkényesen – határozta meg az eljáró tanács meg az 5 éves időtartamot.

A leírtakra tekintettel az alábbiak szerint becsülhető az elmaradt vagyoni előny egy felhasználói szervezetre vonatkozóan:

Szolgáltatás	Díj átlagos mértéke	Díj átlagos vagyonielőny-tartalma	Vagyoni előny a rendszer élettartama során
a) Egyszeri átlagos licenccdíj	30 M Ft	30 M Ft	30 M Ft
b) Bevezetés	15 M Ft	6 M Ft	6 M Ft
c) További informatikai szolgáltatások	5 M Ft	2 M Ft	2 M Ft
d) Éves folyamatos licenccdíj	4.5 M Ft	3 M Ft	15 M Ft
e) Egyedi támogatási szolgáltatások éves összege	15 M Ft	6 M Ft	30 M Ft
Összesen:			83 M Ft

Mindezek alapján az eljáró tanács nyomozati iratok alapján kialakult, valamint a tagok piaci ismereteire épített értékelése szerint a 2001–2006 közötti időszakban a takarékszövetkezeti piac átlagos méretű szereplője számára értékesített, kis mértékben egyediesített, a jogszabályi elvárásoknak teljes mértékben megfelelő, a piaci elvárásoknak átlagos mértékben megfelelő pénzügyi adminisztrációs rendszerhez kapcsolódó fejlesztői bevételek vagyonielőny-tartalmát 83 M Ft-ra becsüli.

A szerzői jogok megsértése következtében elmaradt vagyoni előny meghatározása

Az eljáró tanács a szerzői jogok megsértése következtében az Y. W. Rt.-nél összesítetten elmaradt vagyoni előnyt a fenti egy felhasználói szervezetre vetített elmaradt vagyoni előny, valamint a szerzőijog-sértés következtében meghiúsult implementációk (rendszerbevezetések) szorzata alapján látja megbecsülhetőnek, megjegyezve, hogy az egy felhasználói szervezetre vonatkozó vagyoni előny becslésének pontosítása (egyediesítése) további nyomozati információk alapján indokoltá válhat.

Az eljáró tanács a szerzőijog-sértés következtében meghiúsult implementációk számának becslésére a nyomozati iratok alapján jelenleg rendelkezésre álló információk alapján nem lát lehetőséget.

Az eljáró tanács álláspontja szerint ilyen becslés előfeltétele az Y. W. Rt. piaci helyzetének, lehetőségeinek feltárása a gyanú tárgyát képező bűncselekmény elkövetésének időpontjára nézve.

A nyomozati iratokból az látható, hogy az Y. W. Rt. a 2003. július 22-én a V. S. Takaré-

szövetkezet részére adott ajánlatában négy takarékszövetkezetet tüntet fel a Polaris-Dream referenciái között. Ezek között szerepelteti a V. S. Takarékszövetkezetet, amely a nyomozati anyagból megállapíthatóan ekkor már GLOBE-támogatás mellett működött, valamint az X. Y. Takarékszövetkezetet, amely az Y. W. Rt. egyetlen új referenciája.

A jelenlegi nyomozati anyagból az tűnik ki, hogy a V. S. Takarékszövetkezet minőségi problémák miatt mondta fel az Y. W. Rt. szerződését. Az eljáró tanács fontosnak látja az ezen kérdéskörrel kapcsolatos tényállás részletes feltárását.

A tapasztalatok alapján kijelenthető, hogy a piaci koncentrációs folyamatok elmúlt években vett irányára tekintettel pénzügyi adminisztrációs rendszerek fejlesztése és üzemeltetésének folyamatos támogatása 3-4 átlagos méretű takarékszövetkezeti felhasználó esetén hosszabb távon nem lehet nyereséges, illetve nem lehet versenyképes. A rendszer modernizálásának, továbbfejlesztésének költségei lényegében megoszlanak a felhasználók között, így kevés felhasználó esetén a fejlesztő vagy arra kényszerül, hogy a felhasználók számára nem elfogadható mértékben emelje az árakat, vagy a rendszer minősége folyamatosan lemarad a több megrendelővel rendelkező versenytársak rendszereitől.

Az eljáró tanács álláspontja szerint az Y. W. Rt. abban az esetben szenvedhetett el különösen jelentős mértékű elmaradt vagyoni előnyt, amennyiben a gyanú tárgyát képező bűncselekmény elkövetésének időpontjában egy meredek növekedési pálya kezdetén állva, a piaci kihívásoknak megfelelő rendszerrel és szakembergárdával várhatta az új felhasználókat.

Amennyiben az Y. W. Rt. a gyanú tárgyát képező bűncselekmény időpontjában nem rendelkezett például előrehaladott kidolgozottsági állapotban lévő, az elkövetkező évek piaci elvárásainak megfelelő fejlesztésekkel, kidolgozott szervezetfejlesztési elképzelésekkel, úgy az eljáró tanács álláspontja szerint a gyanú tárgyát képező bűncselekmény következtében különösen jelentős vagyoni hátrány nem érhetett az Y. W. Rt.-t. Az intenzív növekedés lehetőségének hiányában a piaci verseny valószínűsíthetően szerzőijog-sértés elkövetése nélkül is megakadályozta volna az Y. W. Rt. jelentős térnyerését a takarékszövetkezeti adminisztrációs szoftverek piacán.

Ezen körülményekkel összefüggésben az eljáró tanács fontosnak látná például tanuló-lomások beszerzését a V. S. Takarékszövetkezet képviselői részéről, illetve egyéb olyan takarékszövetkezetek képviselői részéről, akik – megismerve az Y. W. Rt. informatikai rendszerét és megismerve az Y. W. Rt. körüli zavaros jogi helyzetet – egy másik rendszer mellett döntöttek. Az eljáró tanács álláspontja szerint ezen széles körű tényfeltárások biztosíthatnak lehetőséget a szerzői jogok megsértése következtében bekövetkezett vagyoni hátrány mértékének meghatározására.

SZERZŐI JOGI OLTALOM ALATT ÁLLÓ ÉPÍTÉSZETI MŰ ÁTÉPÍTÉSE

SZJSZT-01/06

*A Kulturális Örökségvédelmi Hivatal megkeresése**A megbízó által feltett kérdések*

1. Arra tekintettel, hogy mind az épületegyüttes részét képező épületrész, mind pedig az egykori alsóházi üléstermet érintő legutolsó belsőépítészeti átalakítás az 1960 és 1965 közötti időszakban a KÖZTI tervdokumentációja alapján épült meg, jogosult-e a Magyar Tudományos Akadémia mint az épületegyüttes jelenlegi tulajdonosa – figyelemmel a Legfelsőbb Bíróság *fentiekben hivatkozott** döntéseire – a KÖZTI engedélye nélkül – ezen épületrészek 1960 és 1965 közötti rekonstrukcióját megelőző eredeti állapot, illetve eredeti stílusjegyek szerinti helyreállítására irányuló rekonstrukciós és felújítási tervezési, illetve kivitelezési munkálatok elvégzésére – jelen esetben közbeszerzési eljárás keretén belül – harmadik személynek megbízást adni?
2. Amennyiben a Tisztelt Szerzői Jogi Szakértő Testület az első kérdésre nemleges választ adna, akkor kérdésünk az, hogy az MTA-nak mint az épületegyüttes tulajdonosának kitől kell engedélyt kérnie a felújítási és rekonstrukciós munkálatok elvégzéséhez? A Magyar Tudományos Akadémiának – figyelemmel a Legfelsőbb Bíróság *fentiekben hivatkozott* ítéletére – a KÖZTI-től mint a szerzői vagyoni jogok jogosultjától és/vagy az épületegyüttes tervdokumentációinak eredeti magánszemély szerzőjétől/szerzőitől mint a személyhez fűződő jogok jogosultjától/jogosultjaitól kell-e engedélyt kérnie? E körben kérdezzük továbbá, hogy a KÖZTI, illetve az egyéb szerzői személyhez fűződő jogosultak részéről ún. joggal való visszaélésnek minősül-e, ha ezen engedély megadását – az MTA részéről történő egyidejű, méltányos díj felajánlása ellenére – megtagadják?
3. Amennyiben az első kérdésre a Tisztelt Szerzői Jogi Szakértő Testület nemleges választ ad, kérdésünk továbbá az, hogy az MTA alappal hivatkozhat-e a KÖZTI kizárólagos szerzői jogaira, és erre tekintettel alappal mellőzheti-e az egyébként előírt közbeszerzési eljárás megindítását úgy, hogy a KÖZTI-vel köt szerződést az épületegyüttes egészének felújítási és rekonstrukciós tervezési munkálatainak elvégzésére, figyelembe véve azt, hogy a KÖZTI esetleges szerzői jogosultságába tartozó épülettervek megközelítőleg 10-15%-ot, de maximum 20%-ot tesznek ki az épületegyüttes rekonstrukcióval érintett egészéhez képest?

* A megkereső a megkeresésben hivatkozott a BH 427.2005. szám alatt közzétett Pfv. 20.303/2005. sz. határozatára, illetve a Pf IV. 24 712/2001/6. sz. határozatra, amelyekre a szakvélemény is kitér.

*Az eljáró tanács véleménye**1. Ténybeli és jogi kiindulópontok*

A megkeresésben ismertetett tényállás szerint a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) tulajdonában áll a Budapest I. ker., Országház utca 28–32., illetve Uri utca 49–53. szám alatti épületegyüttes. Az épületegyüttes eredetileg – részben a középkori ún. „Szerecsen-ház” romjain – az 1780-as években épült, majd 1873-ban, illetve 1928-ban funkcionális átalakítással együtt átépítésre került. A megkeresés tárgyát az az épületrész (mely kiegészítése egy eredeti épületnek) képezi, amely a fenti épületegyüttes második világháborúban elpusztult, másik két épületrészt „összekötő” eleme helyére 1966-ban épült, a kor építészeti ízlésének megfelelő háromszintes, lapostetős, vasbeton kivitelben. A „épületrész” tervezését és kivitelezését (ideértve a közműveket is) a Középülettervező Vállalat (KÖZTI) végezte el.

A megkeresés oka, hogy az MTA fel kívánja újítani a tulajdonában álló fent megjelölt épületegyüttest, és a felújítás során az 1960-as években épült épületrész az MTA elképzelései szerint lebontásra kerülne, helyén pedig az eredeti, XVIII. századi barokk stílusú épületrész rekonstrukciójára kerülne sor. Mindehhez az MTA az 1960-as években a KÖZTI által készített építészeti és közműterveket nem fogja felhasználni.

Tekintettel arra, hogy az épületrész helyén álló 1870-ben épített, majd 1928-ban átépített épületrész nagyrészt megsemmisült, illetve lebontásra került, így az adatok, műleírások szerint nem maradt fenn olyan elem, amely az egyéni-eredeti jelleget tükrözte volna, nem volt arra szükség, hogy az eljáró tanács az 1960-as években történt átépítés szerzői jogi szempontú jogszerűségét vizsgálja.

A megkereső által feltett kérdés(ek) megválaszolásának kiindulópontja a szóban forgó épületrész szerzői jogi megítélése.

A szerzői jogi oltalom feltételeit a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Szjt.) az alábbiakban határozza meg:

„1. § (1) Ez a törvény védi az irodalmi, tudományos és művészeti alkotásokat.

(2) Szerzői jogi védelem alá tartozik – függetlenül attól, hogy e törvény megnevezi-e – az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotása. Ilyen alkotásnak minősül különösen:

...

h) a rajzolás, festés, szobrászat, metszés, könyvnyomtatás útján vagy más hasonló módon létrehozott alkotás és annak terve,

...

k) az építészeti alkotás és annak terve, valamint az épületegyüttes, illetve a városépítészeti együttes terve,

...

(3) A szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg. A védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítéllettől.

...”

Az eljáró tanács a megkereső által rendelkezésre bocsátott műleírások, tervek, rajzok alapján megállapítja, hogy a szóban forgó épületrész az Sztj. 1. §-a által a szerzői jogi védelem feltételeként megkövetelt egyéni-eredeti jelleg szintjét eléri, és kellő formájú ki-fejtésére tekintettel építészeti műnek minősül. Az épületrész tervei pedig mint építészeti alkotás tervei szintén szerzői jogi oltalom alatt állnak: a szerzői jogosultat tehát a tervre vonatkozóan is megilletik a szerzői jogi törvényből fakadó személyhez fűződő és vagyoni jogosultságok.

2. Az eljáró tanács által megválaszolandó jogkérdés: az épülethez fűződő tulajdonjog és az építészeti műhöz fűződő szerzői jog viszonya

A fent megfogalmazott kiindulópontok alapján az eljáró tanács véleménye szerint a megkeresésbe foglalt első kérdés megválaszolásához szükséges tisztázni, hogy milyen viszonyban állnak egymással egy építészeti alkotás tekintetében a szerző személyhez fűződő (illetve vagyoni) jogai és a tulajdonost megillető tulajdonjogból fakadó jogosítványok

- általában,
- a megkeresésben leírt esetben.

2.1. A tulajdonjog és a szerzői jog viszonya általában, az irányadó bírói gyakorlat

2.1.1. A tulajdonjog alapján a tulajdonosnak joga van a tulajdonában álló dolgot használni, hasznait szedni, azzal rendelkezni (Ptk. 98., 99., 112. §-a). A tulajdonjog szükségképpen magában foglalja a dolog megváltoztatásához, átalakításához vagy szélsőséges esetben akár megsemmisítéséhez fűződő jogot is.

A szerzői jog alapján a szerzőt megilleti – többek között – a szerzői személyhez fűződő jogok keretében a mű egységéhez, az ún. műintegritáshoz fűződő jog. Ennek alapján „a szerző személyhez fűződő jogát sérti művének mindenfajta eltorzítása, megcsonkítása vagy más olyan megváltoztatása vagy megcsorbítása, amely a szerző becsületére vagy hírnevére sérelmes” (Sztj. 13. §).

Az Sztj. 67. §-ának (1) bekezdése a fenti általános szintű szabályhoz képest az építészeti művek tekintetében a következő rendelkezést is tartalmazza: „A mű jogosulatlan megváltoztatásának minősül az építészeti alkotás vagy a műszaki létesítmény tervének a szerző hozzájárulása nélkül történő olyan megváltoztatása, amely a külső megjelenést vagy a rendeltetés-szerű használatot befolyásolja.”

Az eljáró tanács utal még az Sztj. 50. §-ában foglaltakra is, amely szerint: „Ha a szerző a mű felhasználásához hozzájárult, a felhasználáshoz elengedhetetlen vagy nyilvánvalóan szükséges, a mű lényegét nem érintő változtatásokat köteles végrehajtani. Ha e kötelezettségének nem tesz eleget, vagy nem tud eleget tenni, a felhasználó a változtatásokat hozzájárulása nélkül is végrehajthatja.”

A Szerzői Jogi Szakértő Testület a fenti rendelkezéseket összefüggésükben vizsgálva több korábbi állásfoglalásában is részletesen foglalkozott a mű integritásához fűződő szerzői személyiségi jog építészeti művekre való alkalmazásával (lásd újabban például az SZJSZT 35/02., illetve az SZJSZT 26/04. sz. szakvéleményét). Az eljáró tanács a testület említett szakértői véleményeiben foglalt értelmezési gyakorlatot követve megállapítja, hogy az Szjt. 13. és 67. § alapján a szerzőnek az építészeti művek tekintetében a mű integritásához fűződő joga abban az esetben sérül, amennyiben az alkotás – az 50. §-ban foglaltakat szükségképpen túllépő – megváltoztatásának eredményeképpen a külső megjelenés a lényegét érintő mértékig eltorzul, megcsönkul, illetve a külső megjelenés vagy a rendeltetésszerű használat oly módon változik meg, hogy az a szerző becsületét, jó hírnevét sérti.

2.1.2. Amennyiben a szerzői mű dologban testesül meg, mely tulajdonjog tárgya (például épület), és a tulajdonos személye nem esik egybe a szerzővel, illetve a szerzői jog jogosultjával, a kétfajta, egyaránt kizárólagos jog összeütközésbe kerülhet, amennyiben a tulajdonos a tulajdonában álló dolgon fennálló tulajdonjoga keretében úgy kívánja azt (például átépítéssel) megváltoztatni, hogy az sérti az építészeti alkotásra vonatkozó sajátos, fent meghatározott tartalmú műintegritás jogát.

Mind a dologi tulajdonjog, mind a szerzői jog (annak vagyoni és személyhez fűződő eleme) egyaránt alkotmányos védelemben részesül.* Ezen jogok összeütközése esetén valamelyik jog szükségképpen korlátozásra kerül. Ilyen esetekben egyfelől sem a szerzői jog „természetes” belső korlátai [azaz a szerzői jogokat időben korlátozó védelmi idő (Szjt. 31. §), illetve a szabad felhasználás jogintézménye (Szjt. IV. fejezet, 33–41. §)], másfelől sem a dologi jogi tulajdonjog Ptk.-ban gyökerező korlátai önmagukban nem elégségesek az összeütközés kiküszöbölésére.

Ebből fakadóan eseti jogalkalmazói döntés szükséges arról, hogy a szerzői jog „kívülről”, azaz a tulajdonjog által korlátozható-e, és ha igen, milyen mértékben, illetve konkrét esetben milyen módon. A döntést a jogalkalmazó az adott esetben jelentőséggel bíró személyes érdekek összemérésével döntheti el, figyelemmel a tulajdonjog és a szerzői jog háttérben álló általános, illetve az adott esetben konkrétan is felmerülő társadalmi érdekekre is. Az érdekek összemérése csak a tárgyi jog síkján történhet meg, tehát csak akkor, ha a tárgyi jog erre kaput nyit. Ez pedig a kizárólagos jogok gyakorlására is irányadó, mind a dologi jogi tulajdonjogra, mind az Szjt. 3. §-a útján a szerzői jogra is vonatkozó magánjogi alapelvi közös rendelkezésre, a rendeltetésszerű joggyakorlás elvére, és ez elvbe ütköző joggyakorlásra előírt jogkövetkezmény alkalmazására.

2.1.3. Az építészeti műhöz fűződő szerzői jog és a tulajdonost megillető tulajdonjog üt-

* A tulajdonjog oltalmáról az Alkotmány 13. § (1) bekezdése rendelkezik, a szerzői vagyoni jogok védelmét az Szjt. miniszteri indoklása – az Alkotmánybíróság gyakorlata (pl. 814/B/1990 AB-döntés) alapján – szintén a tulajdonjog oltalmából vezeti le. A szerzői személyhez fűződő jogok alapjaként az Szjt. miniszteri indoklása az ezen a téren kiterjedt alkotmánybírósági gyakorlat által az általános, személyhez fűződő jogok forrásaként is megjelölt 54. § (1) bekezdésre hivatkozik.

közése tárgyában irányadó bírói gyakorlatból az eljáró tanács az alábbi lényeges megállapításokat emeli ki:

- A Legfelsőbb Bíróság elvi jelentősége miatt BH 427.2005. szám alatt közzé is tett Pfv. 20.303/2005. sz. határozatában megállapítja, hogy „a tulajdonosi jogok rendeltetésszerű gyakorlása nem eredményezheti a tervezőnek az építményhez fűződő szerzői joga megsértését”. A határozat indokolásában a Legfelsőbb Bíróság rámutat arra, hogy „... annak megítélésénél, hogy egy építmény mint a szerzői jogi védelem alá eső építészeti alkotás megváltoztatása (átépítése, átalakítása) jogosulatlanul történik-e, abból kell kiindulni, hogy a szerzői jog gyakorlása nem ütközhet a tulajdonosnak – a Ptk. 99. §-ában biztosított – a dolog célszerű zavartalan használatához fűződő jogával. A tulajdonost megilleti az a jogosultság, hogy a tulajdonában álló épületet – ha annak igénye, illetve szükségessége a részéről felmerül – átépítse (annak építészeti kialakítását, rendeltetését stb. megváltoztassa), vagy akár elbontsa azt. ... Ha tehát egy építészeti alkotást létrehozó tulajdonosi (megbízási) igény megszűnt vagy megváltozott, a tervező a szerzői jogára hivatkozással nem akadályozhatja meg az épület mindenkorai tulajdonosát az objektum átépítésében vagy elbontásában, és nem kifogásolhatja ezt azon az alapon, hogy ez értelemszerűen az általa készített tervektől való eltérést jelent.” A Legfelsőbb Bíróság szerint tehát a tulajdonosi igénynek a dolog célszerű és zavartalan használatából fakadó megváltozása az adott esetben alapul szolgálhat a szerzői jog korlátozására. Ennek alapján a szerzői jogosult túrni köteles az építészeti mű megváltoztatását még akkor is, ha e megváltoztatás adott esetben az Szjt. 13. és 67. §-át sérthetné.
- Hasonló, némiképpen árnyaltabb megfogalmazást tartalmaz a Legfelsőbb Bíróság konkrét ügyben hozott, közzé nem tett, de a megkereső által a Szerzői Jogi Szakértő Testületnek megküldött Pf IV. 24 712/2001/6. sz. ítélete: „A tulajdonos a törvény által biztosított tulajdonosi jogosítványait a jogszabályok keretei között, ezen belül a Ptk. 2–5. §-ában foglaltak figyelembevételével gyakorolhatja. Megilleti tehát az a jogosultság, hogy a tulajdonában álló épületet, ha annak reális igénye felmerül, átalakítsa, bővítse, funkcióját, rendeltetését megváltoztassa, vagy ha azt szükségesnek tartja, az épületet lebontsa, vagy az épületet teljes egészében átépítse. Ezek a rendelkezések önmagunkban nem sértik a tervezőt megillető szerzői jogokat.” A konkrét esetben a Legfelsőbb Bíróság úgy ítélte meg, hogy az 1960-as években átépített tárgybani középület (az egri Gárdonyi Géza Színház) „... az 1990-es években már nem elégitette ki a vele szemben támasztott követelményeket és társadalmi igényeket”.

A fenti ítélkezési gyakorlatból tehát leszűrhető, hogy a tulajdonos tulajdonjogból fakadó jogosultságaival – akár a szerző Szjt.-ben megfogalmazott, személyhez fűződő jogát fogalmilag sértő módon is – akkor élhet, ha az alkotás megváltoztatásához, vagy akár az épületben megtestesülő alkotás megsemmisítéséhez fűződő érdek mögött olyan szükségsszerű („reális”), magán- vagy társadalmi igény áll, amellyel szemben a szerzői jog gyakorlása rendeltetésszerű joggyakorlásnak minősülhet. Ezt a mérlegelést azonban esetenként kell elvégezni.

Ezt értelmezve az eljáró tanács rámutat arra, hogy a fenti „reális igény” fogalmába – megfelelően mérlegelve a szerző és a tulajdonos érdekeit is – általában nem tartozna bele egy olyan megváltoztatás, amely pusztán a tulajdonos saját ízléséből fakad.

Ha helyi építési szabályzat írja elő az épület lebontását, megváltoztatását, vagy egy adott stílusban történő átépítését, akkor általánosságban is kimondható, hogy a tulajdonosnak az építési szabályzatnak megfelelő átalakítási és/vagy bontási munkálatok elvégzéséhez a szerzőtől személyhez fűződő jogi alapon engedélyt kérnie nem kell.

2.2. A tulajdonjogi jogosítványok és a szerzői jog gyakorlása a megkeresés szerinti esetben

Az eljáró tanács a konkrét ügyben – kizárólag a megkeresésben foglalt és ahhoz csatolt tények, adatok vizsgálata alapján – a következőket állapítja meg:

- az MTA tulajdonában lévő, a Várban található épületegyüttes megkereséssel érintett, 1960-as években épült részlete szerzői jogi oltalom alatt álló mű, amelynek elbontását és – az 1960-as években a KÖZTI által készített tervek fel nem használásával – az eredeti, XVIII. századi állapot helyreállítását célzó teljes újjáépítését tervezi az MTA;
- a lebontandó épületrész a II. világháború előtt ott állt épület egészének stílusától eltérő kiegészítés;
- az eljáró tanács álláspontja szerint mind az MTA rendeltetésszerű használathoz fűződő jogszerű tulajdonosi magánérdeke, mind pedig a budai Várnegyed építészeti egységességéhez, harmonikus városképi kialakításához fűződő társadalmi érdek jelentős;
- az a tény, hogy a KÖH mint műemlékvédelmi hatóság célja a megkeresés szerint egy adott stílusú rekonstrukció, az eljáró tanács szerint arra enged következtetni, hogy ezen rekonstrukció a műemlékek védelmével kapcsolatos közérdeknek megfelel;
- így a 2.1.3. pontban bemutatott bírói gyakorlatot követve megállapítható, hogy az átépítésre az eredeti mű szerzői jogosultjától engedélyt kérni nem kell. Ennek az álláspontnak az a jogdogmatikai indoka, hogy ha a szerzői jog gyakorlása rendeltetésellenes, akkor az joggal való visszaélést jelent (Ptk. 5. §), amelynek szankciója a rendeltetésellenesen gyakorolt jog fajtájához igazodik. Egy kizárólagos jog rendeltetésellenes gyakorlásának az a következménye, hogy az engedélyezési joggal az adott esetben nem lehet élni.

Az eljáró tanács utal arra, hogy jelen esetben a szerzői vagyoni jogok jogosultját megillető átdolgozási jog alapján sem merül fel engedélykérési kötelezettsége az MTA-nak. Az átdolgozási jog tartalmát ugyanis az Szjt. az alábbiak szerint határozza meg: „A szerző kizárólagos joga, hogy a művét átdolgozza, illetve, hogy erre másnak engedélyt adjon. Átdolgozás a mű fordítása, színpadi, zenei feldolgozása, filmre való átdolgozása, a filmalkotás átdolgozása és a mű minden más olyan megváltoztatása is, amelynek eredményeképpen az eredeti műből származó más mű jön létre.” (Szjt. 29. §)

Az eljáró tanács méltányosnak tartaná, hogy az adott ügyben és hasonló esetekben a tulajdonos a szerzői jog jogosultját értesítse a tervezett átépítésről, bontásról, hogy a jogosultnak módja legyen az alkotásról fényképezés útján vagy egyéb módon másolatot készíteni. Ez levezethető az Szjt. 13. §-ának és az annak alapjául szolgáló Berni Unió Egyezmény 6bis cikkének szelleméből.

Jelen esetben az építészeti alkotás teljes egészében megsemmisítésre kerül, azaz nem marad fenn olyan egyéni, eredeti jelleget tükröző eleme, melynek átépítés útján történő felhasználása megalapozná a szerzői jogosult átdolgozási jogát.

3. A megkeresésre adott válaszok

A 2.2. pontban foglaltak alapján az eljáró tanács a megkeresésben feltett első kérdésre a következő választ adja: az MTA a KÖZTI és az eredeti tervező engedélye nélkül jogosult a szóban forgó épületrész átépítésére harmadik személynek megbízást adni.

Az első kérdésre adott válaszból adódóan a megkereső által feltételelesen feltett második és harmadik kérdésre nem kell választ adnia az eljáró tanácsnak.

A SZELLEMI TULAJDON VILÁGNAPJA A GÖDÖR KLUBBAN 2006. ÁPRILIS 26.

Az ENSZ genfi székhelyű Szellemi Tulajdon Világszervezete 2000. évi közgyűlésén döntött arról, hogy április 26-át a világ társadalmi fejlődéséhez és haladásához meghatározó módon hozzájáruló műszaki alkotók és művészek munkásságának és eredményeik védelmének szentelt világnappá nyilvánítja, amely tisztelgés az emberi tudás és képzelőerő, a kreativitás előtt.

Az elmúlt években a világ iparjogvédelmi és szerzői jogi hatásai – csakúgy, mint a Magyar Szabadalmi Hivatal – változatos programokkal, rendezvényekkel, akciókkal és kezdeményezésekkel valósították meg a közösen vállalt célkitűzést: az alkotóerő reflektorfénybe állítását, a szellemi tulajdon oltalma népszerűsítését és fáradságos művelésének társadalmi figyelemmel való elismerését. Az MSZH kezdetektől fogva célul tűzte ki az ars és a techné összekapcsolását a magyar művészeti és technológiai kultúra örökségének ápolásában, közvetítésében és védelmében jeleskedő intézmények előtti tisztelgéssel – az ugyancsak 2000-ben alapított Millenniumi Díjával.

A Magyar Szabadalmi Hivatal a hazánkat ezer szállal a nagyvilághoz kötő kulturális örökségben és a jelen idejű nyugtalan alkotófolyamatban kiemelt felelősséggel bír: védelmi és ösztönzési funkcióival egyik letéteményese a hazai szellemi közbiztonságnak, toronyőr a tudomány- és technológiapolitikában, illetve biztonságos tájékozódást segítő világítótorny az akadémiai, felsőoktatási és ipari kutatók, kis- és középvállalkozó fejlesztők számára. Védjegyhatósági mivoltában és dizájnoltalmi eszközeivel a kereskedelmi versenyben való helytállást támogatja. Összességében hazánk gazdasági és kulturális európai integrációjának egyik meghatározó „innovációs közműve”.

A világnap budapesti ünnepségén, április 26-án, szerdán este, a budapesti Erzsébet téri Gödör Klubban került sor a 2006. évi Millenniumi Díjak átadására. A díjat a Magyar Szabadalmi Hivatal elnöke alapította a magyar millennium évében a szellemi tulajdon védelmében fontos szerepet játszó intézmények elismerésére. A Millenniumi Díj Pataki Mátyás és Weichinger Miklós alkotása.

A díjakat Bendzsel Miklós, a Magyar Szabadalmi Hivatal elnöke adta át.

OLDÁS ÉS KÖTÉS: A JÖVŐ KAPUI

Dr. Bendzsel Miklós köszöntője

„A fáklyák már égnek, az asztal is készen...”

Az otthon varázsa, az esdeklés erős apai hangja ismerősen csenghet: igen, a *Cantata profana* szenvedélyes, gyötrelmes áradását megidézve előnt bennünket a kiszakadás, az élet boldogító, kényelmes otthonosságától való elválás érzete. A szarvasfiak azonban nem bibliai tékozló

fiúk. Megízlelték a szabadság mámorát, nem fordulhatnak többé vissza: „...és az ő szarvuk ajtón be nem térhet, csak betér az völgyekbe; a karcsú testük gúnyában nem járhat, csak járhat az lombok közt; a lábuk nem lép tűzhely hamujába, csak a puha avarba; a szájuk nem iszik pohárból, csak tiszta forrásból.”

Az erdő sűrűjében szarvasokká lettek – ki mások – teheségeink: fivéreink és nővéreink, fiaink és leányaink. Avagy küldetésünk agancsterhével mi magunk is azokká lehetünk. *Bartók Béla* fájdalmasan gyönyörű-gyötrelmes kolindája a természet megújulásához kapcsolja azt az élményt, amelyben minden teremtetett lénynek, kisebb-nagyobb közösségnek s országnak meg kell mártóznia. A belénk oltott képességek és elsajátított készségek termőre fordításához kötelekek szagztatására és újracsomózására van szükségünk. *Oldásra és kötésre.*

Miért idézzük fel ezt képet? Mi a gyönyörű-gyötrelmes a mi hivatásunkban? Mi változott egy újabb, a szellemi tulajdon eszméjének szentelt világnap, immár a hatodik, idejére?

Nos, a magyar trikolór immár a szivárványos európai színek önálló eleme – 2005 volt az első teljes tagállami évünk az Európai Unióban. A szellemi tulajdon védelmének nemzeti feladatai globális és európai gazdasági illeszkedésünk sikerét szolgálják. Hiszen a tudományos és technológiai erőfeszítéseket versenyelőnyre, a kulturális értéktéremtést életminőséggé alakítani csakis a talentumokkal jól sáfarkodva lehetséges. Ez a kézenfekvő elv kapott civil megerősítést a közelmúltban, amikor a hazai tehetségsegítő szervezetek – *Bartók Béla* 125. születésnapját ünnepeelve – március 25-ét választották *A magyar tehetség napjává*.

Azonban a 2005 *European Innovation Scoreboard* tanúsága szerint Magyarország csupán a 15. listán. A külföldi kézben működtetett csúcstechnológia termése vagy a felsőoktatási kutatások intenzitása szerez ugyan egy-egy felsőharmados besorolást, ám ezek kivételesek. A jövőtudatos önképzés, a kis- és középvállalkozások innovációs tettereje dolgában csakúgy, mint az iparjogvédelmi aktivitás mutatóiban csak az utolsó negyedben kaptunk helyet. Mi kell ahhoz, hogy ne csupán szajkózzuk: a hozzáadott érték, az egyediség, a hasznos újdonság és a minőség energiája hajtja a gazdaság motorját, hanem a gyakorlat is ezt bizonyítsa széles körben e hazában?

Moholy-Nagy László érzékeny pontossággal idézi *T. S. Eliot* *Négy kvartett*-jéből a következőket:

„A múlt év szavai a múlt év nyelvéhez tartoznak
És a következő év szavai más hangra várnak.”

A *Látás mozgásban* szerzőjének lankadatlan alkotóerejére, friss szemléletére lesz szükség-

Dr. Bendzsel Miklós,
a Magyar Szabadalmi Hivatal elnöke

günk. A dolgok szimultán megragadására. Az összefüggések felismerésére. Következetes, cselekvően bátorító értékrendre. Az innovációs erőter állandó pozitív feszültségére. Építő bizalomra és jobbító, egyenes kritikára. Felelős önállóságra. Igényes fejlődéspártiságra és okos, arányos ösztönzésre.

A hagyományosan a szakmai ünnepünkre közzétett *Éves beszámoló*nk mérlege és útmutatása – reméljük – hasonló szellemről tanúskodik. A korszerű európai közszolgáltatóság ismérveit a nemzeti színeinkben megtestesítő értékek: az *erő*, a *hűség* és a *remény* segítségével kívánjuk teljesíteni.

A mai világnap tiszteletre méltó elismertjei, a Magyar Szabadalmi Hivatal 2006. évi *Milenniumi Díjának* kitüntetettjei méltó hordozói ezeknek az erényeknek. Kulturális örökségünk feltárása és megőrzése a *Fonó Budai Zeneház Utolsó óra* programjával bartóki miszsió. *Balogh Tibor* háromdimenziós holografikus képalkotó készülékének fejlesztőcsapata a harmadik évezred úttörő magyar találmányát fogja a világ laboratóriumaiba és otthonaiba eljuttatni. A *Novofer Innovációs Rt.* húsz év menedzsmenttapasztalatának fortélyait és hitelét kínálja iskolateremtő módon. A *Szépművészeti Múzeum* centenáriumi újjászületése új közművelődési modellt és nemzetközi partnerséget képvisel.

Együtt pedig jól megtestesítik azt a teljességigényt, amelynek jegyében a weimari *Bauhaus* és a chicagói *Institut of Design* magyar alapító tanárának egész munkássága – saját szavaival – történelmi küzdelem. Történelmi küzdelem egy teljes életért, amelyben intellektuális és érzelmi képességeink szintézise, az éles gondolkodás és a mély érzés koordinálása útján teljes mértékben használhatjuk mindazt, ami bennünk rejlik.

E világnapi szellem fényében válik átütővé az a felismerés, amely a hazai formatervezés kulcsszerepére világít rá. A kreatív iparok esélyei a XXI. század küszöbén aligha becsülhetők túl. Ahhoz, hogy a tárgy- és térformálás mestersége a gazdaság- és társadalomtervezés szolgálatában betöltsen idehaza is azt a meghatározó és pótolhatatlan szerepet, amelyre életminőségünk javítása és a hazai innováció ügye építhető, alapvető modernizációs fordulatra, szociális, vállalkozói és politikai érzékenységünk, látókörünk drámai léptékű növelésére van szükség. A *magyar dizájnközpont* létesítésének és kivételes ipari örökségünkben való elhelyezésének programja értő, igényes közegben valósult meg. Mondhatni: fontos állomás, valódi *terminál* lehet felzárkóztatásunkban. Az *innováció arcának* felmutatásával a *jövő kapuja*.

Mai ünnepünk műfaja kettős. A tisztelgés mellett a példák világosságánál nem csupán az „oltalom hatásosságáért” kell síkraszállnunk, hanem a „csak legyen mit védenünk” felkiáltójelért is. Nyakas főhajtás hát; így a *Cantata profana* 1930-as születésének éveiből estünk végén levetítünk két igen korai *Moholy-Nagy-filmet*. A *Marseille* egy mediterrán kikötőváros hétköznapijainak megkapóan őszinte fonákja, az élet hátsó udvara. Ebből a valóságból a „fényfestői” elhivatottság és kreativitás szublimációs képessége – a híres *Fénytérmodulátor* segítségével – új, meditatív valóságot teremt. A *Fényjáték: fekete-fehér-szürke*, mint majd megtapasztalják, egy „következő év szavainak más hangján” szólít meg minket.

E kettős érzékenységet ápoljuk magunkban. Ha a teremtett és a teremtett közötti összhangra figyelve élünk, megnyílnak előttünk a jövő kapui.

MILLENNIUMI DÍJASOK 2006-BAN

Fonó Budai Zeneház

*Hollókői Lajos ügyvezető igazgató
és dr. Bendzsel Miklós*

A Fonó Budai Zeneház több mint tíz éve a hagyomány-örzés és értékkeremtés műhelye. Állandó megszólalási lehetőséget nyújt a magyar népzene és -tánc eredeti forrásainak, a legjobb dzsesszelőadóknak, illetve a kísérleti jellegű műfajok tehetséges képviselőinek. A zenei műhely tízévi működése alatt kiemelkedő szakmai elismerést szerzett magának és a felkarolt műfajoknak egyaránt.

A Fonó civil kezdeményezésként jött létre, hogy elősegítse a magyar zenekultúra különböző területei közötti kommunikációt, megbecsülést szerezzen a néptánc, a hangszeres népzene, a dzsessz és az ezeket ötvöző világzene számára. A tíz év alatt fellépett zenei formációk száma meghaladja a hatszázat.

A kiadó eddig 130 lemezt jelentetett meg. Többségében olyan népzeneészek, dzsesszelőadók és kísérletező művészek felvételeit adták ki, akik addig máshol nem kaptak megszólalási lehetőséget. Közöttük van Dresch Mihály, a hazai és nemzetközi dzsessz kiemelkedő képviselője, a hegedűvirtuóz Lajkó Félix, a Krulik Zoltán vezette Makám együttes, olyan nagyszerű énekesnők, mint Lovász Irén és Bognár Szilvia, valamint a hatalmas népszerűségnek örvendő Ghymes együttes.

A Fonó kiadásában készült lemezek 17 országban képviselik Magyarország zenekultúráját. Hiánypótló felvételeik között szerepel az Ortutay Gyula legendás népzenei gramafon-sorozatát multimédiás állományban közlétező Pátria CD-ROM, amely 2001-ben az e-Fesztivál első díját nyerte el.

Vargyas Lajosnak A magyarság népzenejéről szóló összefoglaló gyűjteménye mellett egyik legnagyobb teljesítményük a Magyar Tudományos Akadémia szakmai támogatásával lebonyolított Utolsó óra népzene gyűjtő program, amely nem kisebb feladatra vállalkozott, mint hogy Bartók Béla és Lajtha László mai utódaként összegyűjtse és digitálisan archiválja a Kárpát-medence területén még megtalálható eredeti hangszeres népzeneét.

Holografika Kft.

A Holografika Kft. 1996-ban alakult, Balogh Tibor Gábor Dénes-díjas villamosmérnök-holográfus vezetésével. A cég olyan holografikus technológiák és háromdimenziós megjelenítők fejlesztésével foglalkozik, amelyek egyebek mellett a jövőbeni 3D-s televíziózás alapját

Balogh Tibor ügyvezető igazgató
és dr. Bendzsel Miklós

jelenthetik. Technológiai fejlesztései átfogják a teljes innovációs láncot az alapgondolattól a szabadalmaztatáson át a késztermék kifejlesztéséig, amit egyedileg állítanak elő. Holografikus 3D-s megjelenítőiket HoloVízió márkanév alatt vitték piacra. A HoloVízió egy ún. high-end megoldás, amely felülmúl minden mást, és az első, a gyakorlatban is használható rendszer. A 3D-s kép szemüveg nélkül is látható, körbejárható, nincs szükség pozicionálásra

vagy követésre, és „ablakszerű”, természetes 3D-s látványt nyújt valamennyi néző számára.

A cég 26” és 32”-os háromdimenziós monitorait 2004-ben kezdte értékesíteni, elsőként a professzionális piacon, ahol a 3D-s adat már ma is rendelkezésre áll: az orvosi, tudományos képfalkotásban, a 3D-s tervezésben (CAD), és komoly alkalmazási lehetőségei vannak a légi irányításban, a genetikai tervezésben, a nyersanyagkutató geológiai-geofizikai kutatásokban. A kft. számos világcéggel működik együtt, például a Sonyval, amellyel számos közös szabadalma is van.

A Holografika Kft. – egyetlenként a kelet-közép-európai régióból – ebben az évben bekerült a Világgazdasági Fórum 36-os rangsorába, amely az esztendő technológiai úttörőit tartalmazza, s meghívást kapott és részt vett a januárban rendezett davis csúcsértekezleten is.

Novofer Innovációs Rt.

*Kosztolányi Tamás
minőségügyi vezető*

Az 1986-ban alapított cég a magyar találmányok piacképessé tételében, értékesítésében, az iparjogvédelmi esz-köztár alkalmazásának elterjesztésében fejt ki sikeres, a hazai szellemi tulajdon-gazdálkodási kultúra fejlődéséhez számottevően hozzájáruló tevékenységet.

1985-ben az Országos Találmányi Hivatal nyilvános pályázatot hirdetett a találmányok hasznosításának előmozdítására, amelyen első helyezést ért el Jamrik Péter, a Magyar Villamos Művek Tröszt iparjogvédelmi szakterületének vezetője, a műszaki-szellemi alkotások elterjesztését segítő modelljét bemutató tanulmányával. A nyertes pályázatban megfogalmazott elképzelés megvalósításaként, majdnem egyéves előkészítő munka

után kezdte meg ötletmentő munkáját a Novofer Innovációs Közös Vállalat. A vállalkozás célkitűzése az aktív közreműködés volt az újítások, a találmányok és más szellemi alkotások létrehozásában, alkalmazásba vételében, elterjesztésében, az ezekhez a folyamatokhoz kapcsolódó iparjogvédelmi és műszaki fejlesztői munka szervezésében, a szakértői háttér biztosításában. Az időközben innovációs részvénytársasággá alakult Novofer tevékenysége – az innovációs iparjogvédelmi tevékenység mellett – kiszélesedett, majd meghatározóvá vált a rádió-távközlési fejlesztési, tervezési és kivitelezési feladatkör, megújult az energetikai mérnökirodai üzletág. A Novofer tevékenységében a hangsúly egyre erőteljesebben áttolódott az URH-hálózatok tervezésére, kivitelezésére és karbantartására, valamint az utóbbi időben az URH-vezérlésű oszlopkapcsolók telepítésére.

A Novofer vezetése a kezdetektől nagy súlyt fektet az aktív részvételre a különböző szakmai szervezetek tevékenységében. A vállalat alapítója a mára már kiemelkedő presztízsű hazai és nemzetközi Gábor Dénes-díjnak.

Szépművészeti Múzeum

A budapesti Szépművészeti Múzeumot Európa legjelentősebb múzeumai között tartják számon. Anyagának sokrétűsége, történeti folyamatossága és a mesterművek sokasága méltán biztosít számára előkelő helyet a gyűjtemények sorában. A Szépművészeti Múzeum hosszú időn át a magyar képzőművészet alkotásait is gyűjtötte; a magyar Nemzeti Galéria 1957-es létrejöttékor a két gyűjtemény fokozatosan szétvált, és a Szépművészeti Múzeum 1974 óta az egyetemes művészet emlékeinek ad otthont – az ókortól napjainkig.

Olyan, szerte a világon híres műalkotások sorát tárja a látogatók elé, mint például Raffaello Esterházy Madonnája, El Greco, Velázquez és Goya képei, Dürer Ifjú képmása, Leonardo Lovasa, Manet Hölgy legyezővel c. képe vagy Chagall Kék faluja.

Felejthetetlen az elmúlt évben rendezett, hazánkban addig egyedülállóan hatalmas szervezési munkát igénylő Monet és barátai című kiállítás csakúgy, mint a kopt kincseket bemutató vagy a jelenleg is még megtekinthető, ugyancsak nagyszabású, Öt évszázad spanyol remekművei vagy a Művészet és kultúra Luxemburgi Zsigmond korában című kiállítás.

Az alapításának századik évfordulóját ünneplő és napjainkban megújuló, megszépülő Szépművészeti Múzeum nemcsak a falai között rendezett nagy kiállításokkal, hanem a gyűjteményéből válogatott utazó tárlatokkal is emlékezetesebbé kívánja tenni az ünnepi esztendőt. A múzeum Egyiptomi-, Antik-, Grafikai-, és Modern Gyűjteménye részeként 2006-ban kilenc városban mutatkozik be a múzeum mintegy 350 műtárgya.

Egyik legpatinásabb közintézményünk ezredfordulás és centenáriumi aktivitása kiemelkedő példája a világ kulturális örökségéből birtokolt kincsekkel való hatásos és új közművelődési modellt nyújtó „sáfárkodásnak”.

KÖNYV- ÉS FOLYÓIRATSZEMLE

Charlie Karlsson, Per Flensburg & Sven-Ake Hörte (szerk.): Knowledge Spillovers & Knowledge Management (Tudáskicsordulások és tudásmenedzsment). Edward Elgar, 2004; ISBN 1-84376-785-6

A szellemi vagyon rendkívül kényes jószág, amelynek a kezelése, menedzselése és megőrzése is nagy hozzáértést és sajátos ismereteket kíván. Azok számára, akik fenn akarnak maradni és lehetőleg előbbre is jutni az egyre keményebb versenyben, létkérdés, hogy felfegyverkezzenek a területükön elérhető lehető legerősebb tudással, azt folyamatosan megújítsák, fejlesszék, bővítsék és menedzseljék. Ez utóbbinak kritikus jelentőségű része az is, hogy igyekezzenek elzárni a tudásuk versenyelőnyt adó elemeit, illetve azok hasznosítási lehetőségét a versenytársak elől, másrészt a jogszerű lehetőségek keretei között igyekezzenek minél többet megszerezni és hasznosítani a másutt létrehozott tudásból. Teljes joggal mondható, hogy ennek „tananyagába” tartozik a világelsők közé tartozó szakkönyvkiadó e könyve.

A gazdaságban mindinkább meghatározó jelentőségű, hogy az új technológiák fejlesztésében és általában az innovációs munkában felhasználható tudás a legkülönbözőbb formákban és módokon oszlik el a világban. A cégek számára ezért létkérdés, hogy képesek legyenek ismerni és menedzselni saját, belső tudásanyagukat, azaz tevékenységük tudásbázisát, s szintúgy azt a külső tudásbázist, amelyhez hozzá tudnak férni a különböző, külvilághoz fűződő csatornákon. Számolniuk kell azzal is, hogy belső tudásbázisuk túlnyomó részét, stratégiai fontosságának dacára, a cégen kívül hozták létre. Meg kell tehát tanulniuk, hogyan ápolják és kombinálják különféle tudásbázisaikat, és hogyan használhatják a modern információs technológiákat tudásmenedzsmentjükben.

A mai, mindenütt és egyre inkább sűrűsödő gazdasági és tudományos játéktérben mind a tudástermelésben, mind a -hasznosításban igen számottevő szerepe van a tudáskicsordulásoknak is, vagyis annak, hogy a kutatás, fejlesztés, valamint az egyéb tevékenységek során létrehozott vagy felismert új ismeretek, megoldások kisebb-nagyobb hányada nem marad meg a szóban forgó szervezet keretei között, hanem kikerül onnan és a technika állását gyarapítja. E könyv egyik fő témaköre a tudás ilyen módon történő terjedésének, valamint ennek makrogazdasági és vállalati jelentőségének, jelesen a cégek és a gazdaságfejlesztéssel foglalkozó szervezetek ezzel kapcsolatos lehetőségeinek és stratégiáinak vizsgálata.

Erős tényezők mutatnak arra, hogy a tudáskicsordulások többnyire földrajzilag behatárolt körben valósulnak meg. Annak, hogy ez így történik, alapvető oka, hogy a keletkező új tudás nagy része nem jelenik meg a dokumentációkban, közleményekben, hanem ott rejtőzik a szakemberek fejében. Ennek az ún. hallgatag tudásnak az elemei jellegzetesen csak személyes beszélgetések, konzultációk, előadások, közös munkavégzések keretében válnak megismerhetővé mások számára, és így kerülnek be végül a tudomány állásába – továbbá,

ahogy az árucikkekből kiolvashatóvá válnak. Mindezt a cégeknek és szintűgy a tudomány-, a technológia- és a gazdaságpolitika alakítóinak figyelembe kell venniük a velük kapcsolatos stratégiák kialakításánál. Az innovációra támaszkodó cégeknek jórészt eszerint kell eldönteniük, mely térségekben vannak azok a tudásgócponatok, amelyeknél fizikailag is célszerű jelen lenniük. A makropolitikák alakítóinak szintűgy eszerint kell innovatív régiókban, tudáshálózatokban és -gócponatokban gondolkodniuk. Hosszabb távlatokban ugyanakkor számolni kell annak lehetőségével is, hogy az új információs és kommunikációs technológiák alkalmazása erősítheti és felgyorsíthatja e hallgatag tudás megismerhetővé válását. Ha ez bekövetkezik, a cégek stratégiáinak alakításában csökken a hallgatag tudás jelentősége. Fűzzük rögtön ide: mindez meghatározó súllyal bír a szellemi vagyon menedzselésére vonatkozó stratégiák kialakításában. Könnyen belátható, hogy a hallgatag tudás birtokosi pozíciójának védelmét egyrészt annak rejtése, elhallgatása adja, másrészt pedig a tisztességtelen úton-módon történő hozzáférést tiltó jogszabályok – az iparjogvédelemnek a kizárólagos hasznosítási jogokat biztosító intézményeihez, és a szerzőijog-védelemhez viszont a kinyilvánított tudáselemek tekintetében lehet folyamodni, már amennyiben azok megfelelnek a jogszabályokban rögzített követelményeknek.

A regionális politikák alakításában különösen fontos, hogy mindaddig, amíg az új információs és kommunikációs technológiák át nem alakítják a tudáskicsordulás jelenlegi mechanizmusait, a tudástermelés földrajzi gócosodása ön magát erősítő folyamatként működik, mivel a szereplőknek elsőrangú érdeke a gócpontokba történő betelepedés. Szintűgy fontos, hogy e kicsordulások egyáltalán nem csak egyazon szakterület, ágazat keretei között mennek végbe, hanem az így felszínre került tudáselemek más területeken végzett innovációs fejlesztések építőköveivé is válhatnak, akár közvetlenül, akár adaptációk révén. Egyes nézetek szerint éppen az ágazatközi átvételek teszik a kicsordulásokat különösen nagy jelentőségűvé a fejlődésben és az ipari koncentrációk – a városok – növekedésében. Eszerint minél többféle tudás van jelen egy gócpontban, annál nagyobb annak növekedési potenciálja. A fejlesztéspolitikában kétségtelenül nagy jelentőségű nemzeti innovációs rendszereket tehát úgy kell alakítani, hogy optimális összhangban legyenek mind a tudásgócponatok, mind az innovatív régiók tényleges formálódásával és működésével, beleértve természetesen a kicsordulások megvalósulásának mechanizmusait és – egyelőre még – korlátozott földrajzi hatókörét.

A tudásmenedzsmment széles kérdésköréből itt egy témakört emelünk ki, amely ön magában is létfontosságú: ez az információlogisztika. A logisztika klasszikus értelmezésével összhangban ennek a rendeltetése biztosítani, hogy a tudás ahhoz jusson el, akinek a céljaink megvalósításához valóban szüksége van rá, méghozzá a megfelelő helyen, időben, a megfelelő formátumban, és az optimális költségen.

A kötet tanulmányok gyűjteménye, következésképpen inhomogén mind abban, hogy mennyire elmélet- és mennyire gyakorlatorientált a benne foglalt vizsgálódás, hogy kellenek-e felsőfokú ismeretek – matematika, közgazdaságtan, magatartástudomány – az előa-

dottak megértéséhez, mind pedig abban, mennyire támaszkodik a tárgyalás a mondandó kifejtése helyett szakirodalmi utalásokra. Tartalma három részre oszlik. Az első a tudáskicsordulás kérdéskörére összpontosít, benne egyebek közt: A tudáskicsordulások menedzselése – a „megaközpontok” szerepe az élettudományokban / A verseny és a kooperáció tudáskicsordulás-vonatkozásai / Régióközi tudáskicsordulások Európában / Szektorális tudástermelés a svéd régiókban. A második rész a regionális innovációs rendszerekkel foglalkozik, benne egyebek közt: A K+F szolgáltatások szerepe a regionális tudástermelés menedzselésében / A hozzáférhetőség szerepe a regionális innovációs rendszerek teljesítményében / Hármasspirál kooperáció határon átnyúló távlatban – egy interaktív kutatási projekt tapasztalatai. A harmadik rész a tudásmenedzsménté. Benne: A tudáshálózatok mint a technológiamenedzsmént intézményei / A klaszterektől a projektekig: a tanulás és a tudástermelés térbeli beágyazottsága és be nem ágyazottsága a globális gazdaságban / Stratégiai tudásmenedzsmént: a tudás értelmezése a szervezetközi hálózatokban létrejövő kicsordulási hatások kézbe tartásának eszközeként / Információlogisztika és tartalommenedzsmént – divatos kifejezések vagy fontos koncepciók?

Dr. Osman Péter

Dr. Gáll Imre: A budapesti Duna-hidak. Hídépítő Rt., 2005; ISBN 963 218 690 7

Minden elismerést megérdemel, ha egy cég munkát és pénzt fordít arra, hogy könyvben mindenki számára hozzáférhetővé tegye a tudás egy fontos darabját, így például a technika- és kultúrtörténet egy sokak érdeklődésére érdemes szeletét. Ilyen ez a kötet is a budapesti Duna-hidakról. Azért pedig joggal jár további elismerés, hogy olyan művesen elegáns, kitűnően és nagyon szépen illusztrált kötetet alkottak, amely becsületére válna bármely, a jók közé tartozó hivatásos kiadónak is.

A komoly, nagy híd olyan alkotás, amely szükségképpen megragadja a képzeletünket, és amelyben még a laikus is felismeri a műszaki alkotás nagyságát, de legalábbis ráérez arra. És az igényesen megépített hidak nem egyszerűen csak a közlekedés eszközül szolgálnak, hanem díszei is a tájnak, az épített környezetnek, a városképnek. Így és erről váltak híressé Budapest Duna-hídjai is. E kötet a hidak történetéről szól, bőséges és alapos betekintést adva tervezésük és építésük műszaki részleteibe, s úgyszintén annak gazdasági, társadalmi és városigazgatási hátterébe. Fényképanyaga a sok korabeli felvétellel egyszerre kínál technika- és várostörténetet. Amint dr. Katona András, a Közlekedési Múzeum főigazgatója e kötet előszavában idézi, annak 1984-es első kiadását az alábbiakkal ajánlotta dr. Palotás László műszaki egyetemi tanár, nagyon kifejezően, és cseppet sem eltúlozva a mű érdemét: „A budapesti Duna-hidak története élénk tárja múltunk, történelmünk egy kimagasló részét, jelenünk hatalmas erőfeszítéseit, az újjáépítésben elért eredményeit, vázolja a magyar műszaki társadalom hangsúlyozott szerepét hazánk életében, fejlődésében, a nemzeti va-

gyon létrehozásában, bemutatja a magyar műszaki gárda felkészültségét. A magyar hídépítés történetét szemlélve büszkén mondhatjuk, hogy a magyar hídépítők nem hiányoztak a különlegeset teljesítők soraiból, megvolt (s megvan) bennük is az alkotó műszaki ember nagy szakértelme, merészsége, kezdeményezőkézsége, felelősségérzete kimagaslót alkotni. Nemzetközileg is elismert, hogy a budapesti Duna-hidak nemcsak műszakilag kiváló, korszerű, hanem különös gonddal és érzékkel megoldott esztétikus – s ha szabad mérnöki teljesítményekre így mondanom – művészi alkotások is. Olyanok, amelyekre nézve Goethét idézem: a művésznek azt kell alkotnia, amit a nagyközönség majd később fog megszeretni, nem pedig azt, amit most szeret, vagyis ami ma előremutató és úttörő. Úgy gondolom, Budapestet joggal nevezik a szép hidak városának.”

A mostani kiadás természetesen napjainkig követi a budapesti Duna-hidak történetét, jelenét. Így benne már megtaláljuk a Hárosi hidat, a Lágymányosi hidat, valamint az M0-s autótú Soroksári-Duna-ág hídját is. És nagyon érdekes, olvasmányos is kitűnő a kötet két bevezető tanulmánya. Az első a címében nem kevesebbet állít, mint hogy hídjai éltetik az ország fővárosát. Valóban, e városban élve vagy megfordulva azonnal megérezzük ennek mind pozitív, mind negatív vonatkozásait. A szerző e tanulmányában szól az átkelési lehetőség városteremtő képességéről, a hidak városképi hatásáról, hídjaink esztétikájáról, a hídépítés fejlődéséről, a hidak történetéről, forgalmi szerepükről, egy táblázatban azok főbb adatairól, a kezelésükre vonatkozó rövid részből pedig azt is megtudjuk, hogy felügyeletük és karbantartásuk valaha egy ideig a Pénzügyminisztériumhoz tartozott. A második tanulmány az igen kifejező A Jéghídtól a hajóhídig címet viseli, de a második felében túl is lép ezen: gondolatok kőhídról, cölöphídról, vashídról. Itt találunk egy időrendi felsorolást a pest-budai állandó hidakra vonatkozó tervekről és javaslatokról, ahol az első évszám 1387–1437, a tervező (elrendelő) Luxemburgi Zsigmond, őt pedig a következő tételben Hunyadi Mátyás udvari építész követi. A felsorolás utolsó tételének dátuma 1845, a tárgya pedig alagút a Duna alatt.

A kötet rendkívül gazdag, témák szerint tagolt irodalomjegyzéket is tartalmaz.

Dr. Osman Péter

Urbán Lajos (főszerkesztő): Vasúti Nagylexikon 1–2. MÁV Vezérigazgatóság, 2005; ISBN 963 204 121 6

Dr. Debreczeni Katalin (főszerkesztő): Vasúti Környezetvédelmi Lexikon. MÁV Vezérigazgatóság, 2006; ISBN 963 204 125 9

Két igen értékes, hiánypótló lexikont adott ki a MÁV, amelyek segítenek eligazodni a vasút sajátos és szükségképpen öntörvényű világában. Szükségképpen öntörvényű, mert a vasút csak nagyon jól összehangolt rendszerként működhet, és mert a működése rendkívül kifinomult, specializált, összetett háttérre támaszkodik. Ez maradéktalanul érvényes annak

mind műszaki, szervezeti és logisztikai tartalmára és vonatkozásaira. Ennek a rendszernek a maga számára létrehozott fogalmait, szóhasználatát segítenek érteni a lexikonok. Azt pedig, hogy a világ szellemi értelemben is mennyire kiterjedt, jól mutatja a három testes kötet.

A műszaki találmányokból kinövő vasút elsőként fejlődött országokon átnyúló, magas színvonalon egységesített rendszerré – e nélkül nem teljesíthette volna a feladatát. A mai vasút valójában rengeteg, egymással együttműködő alrendszerből, és szinte megszámlálhatatlanul sok építőelemből összetevődő gépezet. A globalizációval, a nemzetközi integrációval, a határokon átnyúló kapcsolatok és mozgások előtérbe kerülésével valóban államok feletti szervezetté vált abban az értelemben, hogy a működtetésében az államhatárok semmilyen, így technikai értelemben sem okozhatnak töréseket. Minden állam a maga része tekintetében felelősséggel tartozik ezért a többinek, és természetesen a vasutat használó egész közönségnek, utazóknak, szállítatóknak, mint ahogy azért is, hogy ne okozzon a fejlesztésben való lemaradással problémákat, feszültségeket.

Nyilvánvalóan a szerves fejlődés hozta azt is, hogy a vasútnak saját fogalomkészlete van. Ez voltaképpen szükségszerű, mivel a fizikai eszközöktől és alkatrészektől a rendszer-technikai és a szervezési megoldásokig nagyon sok olyan építőelemet integrál magába, amelyek kifejezetten a vasút számára készültek vagy ahhoz idomultak, és elnevezésüket is – spontán vagy tudatos módon – annak rendszerében kapták. Szükségszerű emellett az is, hogy ezek előállításához, használatához, a vasút működéséhez és működtetéséhez szintűgy nagyon sok olyan fogalom kapcsolódik, amelyeket inkább csak az azokkal dolgozók ismernek. Ez teszi mindenki számára igen hasznossá ezeket a lexikonokat. Jelentős számban vannak ugyanakkor olyan fogalmak is bennük, amelyek közhasznúak, és a lexikon azt rögzíti, hogy a vasút rendszerében pontosan milyen jelentéstartalommal használják őket. Ahogy tallózunk a hatalmas anyagban – módszeresen kiolvasni igencsak tetemes munka lenne –, látjuk, ahogy a fogalmakban, és még inkább a mögöttük álló tartalomban megmutatkozik a technikai fejlődés, a vasút eszköztárának korszerűsödése. Ennek a fejlődésnek markáns vonala a környezetvédelem előtérbe kerülése is. A vasútról tudjuk, hogy korábban finoman szólva nem állt előkelő helyen az elkövetett környezetterhelések vonatkozásában. Korszerűsödésének/korszerűsítésének egyik kiemelkedően fontos része, hogy egész működését minél inkább környezetbaráttá tegye. Ehhez rengeteg pénz is kell, de meghatározó jelentőségű az ezt előmozdító szemléletmód terjedése. Ez utóbbit segíti és egyben tükrözi az is, hogy a MÁV önálló és impozáns méretű kötetben adta ki a vasúti környezetvédelem lexikonát. Rendeltetése, hogy a maga eszközeivel széles körű tájékoztatást nyújtson a vasúttal összefüggő korszerű, a legfejlettebb nemzetközi követelményeket is kielégítő környezetvédelemmel és környezetgazdálkodással kapcsolatos ismeretekről és fogalmakról. Aki elmélyed benne, a vasúton túlmenően is sokat megtud a környezetvédelem szerepéről és eszköztáráról.

Dr. Osman Péter

IPARJOGVÉDELMI SZAKIRODALMI TÁJÉKOZTATÓ

SZABADALMI JOGFORRÁSOK, JOGTÖRTÉNET, INNOVÁCIÓ

- Baumol, William J.:* A szellemi vagyon birtoklásának, illetve átadásának ellentmondásai. Intellectual property: how to right to keep it to yourself promotes dissemination. Review of economic research on copyright issues vol. 2. no. 2. (2005). 17–23 p.
- Bender, Tobias:* Hogyan képes Kína megfelelni a TRIPS jogérvényesítés terén támasztott követelményeknek?. How to cope with China's (alleged) failure to implement the TRIPS obligations on enforcement. The journal of world intellectual property vol. 9. no. 2. (2006. March). 230–250 p.
- Buzás Norbert:* Szabadalmi társulások a szellemi tulajdon hatékonyabb kiaknázására. Harvard business manager 8. évf. 2. sz. (2006). 38–45 p.
- Egyetemi karrier, szabadalmak és termelékenység: az ipari tapasztalat mint tudományos és műszaki humántőke. Összeáll. Szende György. Innovációk, trendek, prognózisok 3. sz. (2006). 55–66 p.
- Ficsor Mihály:* Tízéves szabadalmi törvényünkről: 2. rész. Iparjogvédelmi és szerzői jogi szemle 1. (111.) évf. 2. sz. (2006. ápr.). 5–19 p.
- Gardner, Nick:* Új szabadalmi jog kidolgozása során alkalmazott stratégia és a jogalkotói folyamat szereplői. Juggling act: managing major patent litigation. Patent World no. 177. (2005). 14–16 p.
- Kerékgyártó György:* Az innovációs folyamat főszereplői. Magyar Tudomány 167. évf. 4. sz. (2006). 468–469 p.
- A kis- és középvállalatok szerepe az EU új innovációs programjában. Összeáll. Liebner Anikó. Innovációk, trendek, prognózisok 3. sz. (2006). 49–54 p.
- Kiss János:* Az innováció és a technológiai felzárkózás vizsgálata az evolucionista közgazdaságtanban. Vezetéstudomány 37. évf. 2. sz. (2006). 4–14 p.
- Lantos, Michael:* Legújabb változások a magyar szabadalmi jogérvényesítésben. Recent developments in enforcing patent rights in Hungary. Proceedings of the Hungarian Group of AIPPI 32. sz. (2005). 15–17 p.
- Meyer, Elmar:* Hogyan érvényesülnek Svájcban a szellemi tulajdon-védelemre vonatkozó európai irányelvek? Die Europäische Richtlinie 2004/48/EG zur Durchsetzung der Rechte des geistigen Eigentums – und wo steht die Schweiz? Zeitschrift für Immaterialgüter- Informations- und Wettbewerbsrecht 12. sz. (2005). 861–874 p.
- Rooklidge, William:* Az Egyesült Államok szabadalmi jogának reformjával kapcsolatos álláspontok. Reform of the patent laws: the US experience in forging legislation from disparate interests. Intellectual property quarterly 1. sz. (2006). 1–15 p.
- Smahó Melinda:* Szabadalmak, szabadalmi bejelentések és területi innovativitás Magyarországon. Tér és társadalom 19. évf. 3–4. sz. (2005). 65–79 p.
- Szigeti Éva:* A parallel import jogi helyzete Magyarországon. The legal situation concerning parallel imports in Hungary. Proceedings of the Hungarian Group of AIPPI 32. sz. (2005). 61–77 p.
- A tisztességtelen verseny megakadályozásáról szóló törvény (Japán). The Act to prevent unfair competition: (law no. 47 1993). Patents and licensing vol. 35. no. 6. (2005. Dec.). 27–37 p.
- Tószegi Zsuzsanna:* Amikor a tudás versenyképesség-növelő értékévé válik – szabadalmi információs és innovációs konferenciák Budapesten. Tudományos és műszaki tájékoztatás 53. évf. 2. sz. (2006). 69–76 p.
- Török Ádám:* A krétakör közepén: K+F és innovációs stratégiai dilemmák Magyarországon 2006-ban. Magyar tudomány 167. évf. 4. sz. (2006). 432–444 p.

Vigh József Ferenc: Az USA-egyetemek alkalmazott kutatási tevékenysége a technológiai innováció jegyében: korszakváltás a Bayh-Dole Act nyomán. Külgazdaság jogi melléklet 50. évf. 1. sz. (2006). 1–12 p.

A SZABADALMI OLTALOM TÁRGYA, SZABADALMAZHATÓSÁG

Adi, Bongo: Szellemitulajdon-jogok a biotechnológiában és a mezőgazdasági termelők jogai. Intellectual property rights in biotechnology and the fate of poor farmer's agriculture. The journal of world intellectual property vol. 9. no. 1. (2006). 91–112 p.

Balla László: Hozzászólás az MTA állásfoglalásához a génmódosított, a hagyományos és a biotermesztett növények együttes termesztéséről. Magyar tudomány 167. évf. 4. sz. (2006). 484–487 p.

Bor, Fiona: Biotechnológiai találmányok kutatási eszközei és a szabadalombitorlás kérdései az amerikai jogban. Exemptions to patent infringement applied to biotechnology research tool. European intellectual property review vol. 28. no. 1. (2006). 5–14 p.

Chiarolla, Claudio: Növényfajták oltalmazásának, sokféleségének és a termelők jogainak kérdései. Commodifying agricultural biodiversity and development-related issues. The journal of world intellectual property vol. 9. no. 1. (2006). 25–60 p.

Correa, Carlos M.: Az élelmiszeriparban és a mezőgazdaság területén alkalmazott genetikai erőforrások átadásával kapcsolatos szabályozások. Considerations on the standard material transfer agreement under the FAO treaty on plant genetic resources for food and agriculture. The journal of world intellectual property vol. 9. no. 2. (2006. March). 137–165 p.

Farkas Szabolcs: Össejtek szabadalmazhatósága: második menet. Iparjogvédelmi és szerzői jogi szemle 1. (111.) évf. 2. sz. (2006). 20–27 p.

Ficsor Mihály: Kiegészítő megjegyzések a kiegészítő oltalmi tanúsítványok joggyakorlatához. Iparjogvédelmi és szerzői jogi szemle 1. (111.) évf. 2. sz. (2006. ápr.). 71–77 p.

Hufnagel, Frank-Erich: Gyógyszerkísérletek jogi szabályozásának harmonizációja Európában. Far from harmony? Different approaches to the experimental use exemption in Europe. Patent world no. 180. (2006. March). 26–29 p.

Kock, Michael A.: Növényfajták és biotechnológiai találmányok jogi oltalma az európai szabályozásban. The legal protection of plant-biotechnological inventions and plant varieties in light of the EC biopatent directive. International review of intellectual property and competition law vol. 37. no. 2. (2006). 135–156 p.

Mise, Katsuhiko: Szoftverek oltalmazásának kérdései Japánban: trendek, problémák, kihívások. Trends problems and institutional challenges in software-related patent protection in Japan. Patents and licensing vol. 35. no. 6. (2005. Dec.). 9–13 p.

O'Shea, Michael A.: A szabadalmi jogszabályok, valamint a trösztök alakulását korlátozó jogszabályok összefüggései az amerikai jogrendszerben: jogeset. Which school are you in?: reverse payments: the patent school versus the antitrust school. Patent world no. 178. (2005/2006). 27–30 p.

Ono, Nahoko: Gyógyászatban alkalmazott módszerek és eszközök szabadalmazhatóságának kérdései Japánban. Better than nothing: Japan's next move on patentability of medical methods. International review of intellectual property and competition law vol. 37. no. 2. (2006). 196–218 p.

Palágyi Tivadar: Egy érdekes döntés a számítógéppel megvalósított találmányok szabadalmazhatóságával kapcsolatban. Iparjogvédelmi és szerzői jogi szemle 1. (111.) évf. 2. sz. (2006. ápr.). 78–82 p.

Passa, Jérôme: Összefüggés a szabadalmi jog és a közegészségügy joga között: jogi törekvések a generikus gyógyszerek betiltására. Entre droit des brevets et droit de la santé publique: tentatives judiciaires pour faire interdire des médicaments génériques. Propriétés intellectuelles no. 18. (2006. janvier). 45–49 p.

- Quinn, Eugene: A szoftverek szabadalmazhatóságának kérdései az USA szabadalmi rendszerével összefüggésben. In defence: arguing the benefit of software patents. Patent world no. 177. (2005). 50. p.
- Steffertl, A.: Biológiai anyagok deponálásának és alkalmazásának szabályozása Európában. Deposit of biological material by a party other than the applicant: (rule 28(1)d EPC): a ticking time-bomb for PCT applications? Patents and licensing vol. 36. no. 1. (2006. Febr.). 28–35 p.
- Török Katalin: A biodiverzitás-kutatás stratégia platform: egy kísérlet a kutatók és döntéshozók együttműködésére. Magyar tudomány 167. évf. 4. sz. (2006). 468–469 p.
- Tvedt Morten, Walloe: Törvényhozás a genetikai erőforrásokkal kapcsolatban az azokat felhasználó országokban. Elements for legislation in user countries to meet the fair and equitable benefit-sharing commitment. The journal of world intellectual property vol. 9. no. 2. (2006. March). 189–212 p.
- Zekos, Georgios I.: Nanotechnológiák szabadalmazhatóságának kérdései. Patenting abstract ideas in nanotechnology. The journal of world intellectual property vol. 9. no. 1. (2006). 113–136 p.

ELEKTRONIKUS SZOLGÁLTATÁSOK, NYILVÁNTARTÁSOK

- Németh Gábor: A szabadalmi hivatalok és az egyéb adatbázis-szolgáltatók elektronikus szolgáltatásainak fejlesztési újdonságai. Tudományos és műszaki tájékoztatás 53. évf. 2. sz. (2006). 101–104 p.
- Quinn, Eugene: Elektronikus állománykezelő rendszer bevezetésének kérdései az Egyesült Államok Szabadalmi- és Védjegyhivatalánál. Goodby to paper....: as the USPTO goes electronic. Patent world 178. (2005/2006). 50. p.
- Várhegyi Ákos: Elektronikus lajstrom bevezetése a Magyar Szabadalmi Hivatalban. Hungarian Patent Office launches online register. EPIDOS news 3. sz. (2005. Oct.). 11. p.

FELTALÁLÓK JOGA ÉS TEVÉKENYSÉGE

- Bede Péter: Rekviem a hazai helybenforduló rakodógépekért. Iparjogvédelmi és szerzői jogi szemle 1. (111.) évf. 2. sz. (2006. ápr.). 94–104 p.
- Graef, Ralph Oliver: Licencia érvényesítése, avagy mit tehetünk a licenciadó fizetéseképtelensége esetén? Gyakorlati megoldások. Insolvenz des Lizenzgebers und Wahlrecht des Insolvenzverwalters: Lösungansätze aus der Praxis. Zeitschrift für Urheber- und Medienrecht Jg. 50. Nr. 2. (2006). 104–107 p.
- A holnap építőanyaga. 2006. Ötlet mozaik 89. sz. (2006. febr.). 48. p.
- Koski, Heli: Szoftvergyártók nyílt forráskódú termékei és licenciatrágiái. OSS production and licensing strategies of software firms. Review of economic research on copyright issues vol. 2. no. 2. (2005). 111–125 p.
- Kovács Győző: Kreko, a befogadó: doktoravatás a Corvinuson. Élet és tudomány 61. évf. 6. sz. (2006). 60–62 p.
- Kun Mónika: Érző robotkezet talált fel az agykutató. Színes bulvár lap 7. évf. 38. sz. (2006). 2–3 p.
- Manley, Maria Isabel: Gyógyszerkészítmények kényszerlicenciája és a fejlődő országok. Scope for abuse? The EU's take on the WTO's compulsory licensing scheme. Patent world no. 180. (2006. March). 23–25 p.
- Pitrik József: A T-modell konstruktöre: 125 éve született Galamb József. Mérnök újság 13. évf. (2006. márc.). 52–53 p.
- Somogyi Eszter: Üzleti dimenzióban a csodagyerek kutyája. Népszabadság 64. évf. 66. sz. 14. p.
- Staar Gyula: Ha nagy a nyüzsgés továbbállok [interjú Csonka Pál fizikussal: 1. rész]. Élet és tudomány 61. évf. 1. sz. (2006). 10–12 p.
- Staar Gyula: Szülőföld és család [interjú Csonka Pál fizikussal: 2. rész]. Élet és tudomány 61. évf. 3. sz. (2006). 74–77 p.

- Staar Gyula*: Menj fizikusnak! [interjú Csonka Pál fizikussal: 3. rész]. Élet és tudomány 61. évf. 5. sz. (2006). 148–150 p.
- Staar Gyula*: Befogadtak! [interjú Csonka Pál fizikussal: 4. rész]. Élet és tudomány 61. évf. 7. sz. (2006). 212–214 p.
- Staar Gyula*: Az alkotás évei [interjú Csonka Pál fizikussal: 5. rész]. Élet és tudomány 61. évf. 9. sz. (2006). 266–268 p.
- Szalma József*: A munkahelyi (szolgálati, alkalmazotti) találmányi jogról. Jogtudományi közlöny 61. évf. 1. sz. (2006). 9–19 p.
- Szalma József*: A szolgálati és alkalmazotti találmány a magyar jogban. Magyar jog 53. évf. 2. sz. (2006. febr.). 77–84 p.

SZERZŐI JOG

- Akester, Patricia*: A digitális világ kihívása: a szerzői jog és a szabad véleménynyilvánítás korlátozása. The political dimension of the digital challenge: copyright and free speech restrictions in the digital age. Intellectual property quarterly 1. sz. (2006). 16–33 p.
- Dusollier, Séverine*: Szabad felhasználású szoftverek reprodukálására, terjesztésére és módosítására irányuló nemzetközi törekvések. Les licences creative commons. Propriétés intellectuelles no. 18. (2006. janvier). 10–21 p.
- Frabboni, Maria Mercedes*: Hálózaton elérhető zeneművek licenciájának kérdései az európai közösségi jogban. Online music licensing: the calm after the storm. Entertainment law review vol. 17. issue 2. (2006). 65–69 p.
- Guntz, Peter*: A szerzői jog betartása a mobiltelefonok csengőhangjával összefüggésben: jogeset. LG München I: Urheberrechts-Wahrnehmung an Handy-Klingentönen. Multimedia und Recht vol. 9. no. 1. (2006). 49–50 p.
- Gyenge Anikó*: A média-konvergencia hatása a szerzői jogban: az ismeretlen felhasználási módra vonatkozó szerződési kikötések érvénytelenségének problémája (1. rész). Infokommunikáció és jog 3. évf. 11. sz. (2006. január). 17–22 p.
- Helberger, Natali*: Az információhoz való szabad hozzáférés és a digitális úton történő műsorközzetés európai jogi vonatkozásai. The „right to information” and digital broadcasting: about monsters, invisible men and the future of European broadcasting regulation. Entertainment law review vol. 17. issue 2. (2006). 70–80 p.
- Hinton, Charlotte*: Televíziós műsorok szerzői jogvédelmének lehetőségei. Can I protect my TV format? Entertainment law review vol. 17. no. 3. (2006). 91–93 p.
- Holznagel, Bernd*: Innováció kontra adatvédelem? – a rádiófrekvenciák azonosítása. Radio Frequency Identification – Innovation vs. Datenschutz. Multimedia und Recht vol. 9. no. 1. (2006). 17–23 p.
- Keintz, Brett*: Digitális dilemma a sokszorosítási iparban: kihívások és lehetőségek a szerzőijog-bitorlások terén. The recording industry’s digital dilemma: challenges opportunities in high-piracy markets. Review of economic research on copyright issues vol. 2. no. 2. (2005). 83–94 p.
- Lucas, André*: A szerzői és a szomszédos jogok: az irodalmi és művészeti alkotások jogával foglalkozó francia tanács tevékenysége. Droit d’auteur et droit voisins. Propriétés intellectuelles no. 18. (2006. janvier). 58–71 p.
- Madhavan, Mahesh*: A szerzői jog és a bioinformatikai adatbázisok oltalmazásának kérdései az Egyesült Királyságban. Copyright versus database right of protection in the UK: the bioinformatics bone of contention. The journal of world intellectual property vol. 9. no. 1. (2006). 61–90 p.

- Oksanen, Ville*: Alternatív módszer zenei előadók szerzői jogdíjának meghatározására és a kommunikációs technika fejlődése. Copyright levies as an alternative compensation method for recording artists and technological development Review of economic research on copyright issues vol. 2. no. 2. (2005). 25–39 p.
- Pócs Balázs*: Digitalizálj, majd fizess a szerzőnek! Népszabadság 64. évf. 72. sz. (2006. márc. 27.). 10. p.
- Pogácsás Anett*: A televíziózásban az információs társadalom hatására felmerülő egyes szerzői jogi kérdések: 1. rész. Iparjogvédelmi és szerzői jogi szemle 1. (111.) évf. 2. sz. (2006. ápr.). 35–49 p.
- Rieber-Mohn, Thomas*: A szerzői jogi oltalommal kapcsolatos harmonizációs törekvések. Harmonizing anti-circumvention protection with copyright law: the evolution from WCT to the Norwegian anti-circumvention provisions. International review of intellectual property and competition law vol. 37. no. 2. (2006). 182–195 p.
- Rochelandet, Fabrice*: Zenei- és filmanyagok letöltése peer-to-peer (egyenrangú) hálózatokról: problémák az illegális másolatok elleni küzdelem során. P2P music sharing networks: why the legal fight against copiers may be inefficient. Review of economic research on copyright issues vol. 2. no. 2. (2005). 69–82 p.
- Singer, Scott*: Újságírók a XXI. században: digitális felvételek szerzői jogi vonatkozásai. Entertainment law review vol. 17. issue 2. (2006). 55–57 p.
- Sprawson, Rupert*: Személyhez fűződő jogok védelme a XXI. században. Moral rights in the 21st century: a case for bankruptcy? Entertainment law review vol. 17. issue 2. (2006). 58–64 p.
- Steger, Yolanda*: Határokon átvéltő közös jogkezelés a zenére vonatkozóan az interneten: az Európai Bizottság ajánlása. Gestion collective transfrontalière de la musique sur Internet. Zeitschrift für Immaterialgüter- Informations- und Wettbewerbsrecht Nr. 1. (2006). 45–47 p.
- Stromdale, Catherine*: Digitális tartalmak oltalmának szerzői jogi vonatkozásai zenei művekkel kapcsolatban. Public and private sectors focus on DRM and copy protection. Entertainment law review vol. 17. no. 3. (2006). 101–103 p.
- Stromdale, Catherine*: Digitalizált dokumentumok tartalmának szerzői jogvédelmének kérdései. The problems with DRM (digital rights management). Entertainment law review vol. 17. no. 1. (2006). 1–6 p.
- Szalai Péter*: A Szerzői Jogi Szakértő Testület működése polgári perjogi szempontból. Magyar jog 53. évf. 2. sz. (2006. febr.). 95–99 p.
- Tafforeau, Patrick*: A megjelenítés (interpretálás) fogalma az irodalmi és művészeti alkotások tulajdonjogában. La notion d'interprétation en droit de la propriété littéraire et artistique. Propriétés intellectuelles no. 18. (2006. janvier). 50–57 p.
- Tanaka, Yutaka*: Szerzői jogbitorlások az interneten. Copyright infringement in the internet environment. Patents and licensing vol. 35. no. 6. (2005. Dec.). 14–19 p.
- Tofalides, Margaret*: Filmekkel kapcsolatosan felmerülő szerzői jogbitorlások a digitális világban. BitTorrent copyright infringement. Entertainment law review vol. 17. no. 2. (2006). 81–83 p.
- Välimäki, Mikko*: Szabadszoftver-licencia és az európai versenyjog. Copyleft licensing and EC competition law. European competition law review vol. 27. no. 3. (2006). 130–136 p.
- Von Lewinski, Silke*: Európai Közösség tagállamai szerzői társaságainak szerepére és működésére vonatkozó észrevételek: a határokon átvéltő közös jogkezelés európai direktívája. Réflexions sur le rôle et le fonctionnement des sociétés d'auteurs. Propriétés intellectuelles no. 18. (2006. janvier). 22–30 p.
- Zemer, Lior*: A haszonelvűség és a szerzői jog elméleti vonatkozásai. On the value of copyright theory. Intellectual property quarterly 1. sz. (2006). 55–71 p.

JOGKÖVETKEZMÉNYEK, ELJÁRÁSI SZABÁLYOK

- Csüllög Sándor*: Párhuzamos jogsérelmek: a szellemi tulajdon jogosulatlan felhasználásának egyes esetei. Szakdolgozat 366. (2005). 32 p.
- Dowling, Michael*: Szabadalmak közzétételi idejének meghatározása: bírósági döntés egy ausztráliai Viagra-perben. The day to remember: disclosing best method in Australia. Patent world no. 180. (2006. March). 19–22 p.
- Heinrich, Peter*: Szabadalmi jogsértés megszüntetésére irányuló akarat és ítélet megfogalmazása. Die Formulierung patentrechtlicher Unterlassungsbegehren und -urteile. Zeitschrift für Immaterialgüter- Informations- und Wettbewerbsrecht Nr. 1. (2006). 48–55 p.
- Rentsch, Rudolf A.*: Szabadalomjogi kifogás a technika állásával kapcsolatban, különös tekintettel a hamisításra: anyagi megszorítások a bitorlási eljárásban. Die patentrechtliche Einrede des freien Standes der Technik insbesondere im Bereich der Nachmachung. Zeitschrift für Immaterialgüter- Informations- und Wettbewerbsrecht Nr. 1. (2006). 15–22 p.
- Szuhaei Elemér*: Szabadalombitorlás elleni cselekvési lehetőség. An action against patent infringement. Proceedings of the Hungarian Group of AIPPI 32. sz. (2005). 19–27 p.
- Szulmanné Binet Mariann*: A szabadalom hatálya és korlátai: szabadalmi kényszerengedély. Műanyag és gumi 43. évf. 1. sz. (2006). A5–A8 p.

VÉDJEGYJOG, JOGFORRÁSOK, ÁLTALÁNOS KÉRDÉSEK

- Bodorné Zombori Anita*: A védjegy szerepe a vállalati siker elérésében. Szakdolgozat 363. (2005). 30 p.
- Kihaló és újjáéledő magyar márkák*: Tisza cipő, Trapper farmer, Lehel hűtő és a többiek. Népszabadság 64. évf. 31. sz. 14. p.
- Klauber Zsófia*: Megkülönböztető jelleg a magyar védjegyjogban. Acquired distinctiveness in Hungarian trademark law. Proceedings of the Hungarian Group of AIPPI 32. sz. (2005). 87–97 p.
- Kovács Kármén*: Divattermékek és divatmárkák mint a szimbolikus fogyasztás eszközei: 2. rész. Marketing-Menedzsment 39. évf. 6. sz. (2005). 33–42 p.
- Laredo, Guido*: A jóhírű védjegyek különleges oltalma. Der Sonderschutz der berühmten Marke. Zeitschrift für Immaterialgüter- Informations- und Wettbewerbsrecht Nr. 2. (2006). 71–85 p.
- Mikófalvi Gábor*: Jogszerűség vizsgálata árujelző bejegyzésével kapcsolatban. Examination whether a sign applied for registration is contrary to law or not. Proceedings of the Hungarian Group of AIPPI 32. sz. (2005). 79–86 p.
- Rüetschi, David*: Absztrakt színek védjegyoltalma. Eintragung und Schutz abstrakter Farbmarken. Zeitschrift für Immaterialgüter- Informations- und Wettbewerbsrecht Nr. 1. (2006). 3–14 p.
- Tattay Levente*: A közszereplők arculatának kereskedelmi célú felhasználása: a merchandising. Marketing-menedzsment 39. évf. 6. sz. (2005). 61–66 p.
- Vida Sándor*: Kiskereskedelmi szolgáltatás védjegyjogi oltalma: a Praktiker-ügy. Iparjogvédelmi és szerzői jogi szemle 1. (111.) évf. 2. sz. (2006. ápr.). 83–93 p.

EGYÉB ÁRUJELZŐK OLTALMA

- Farchy, Joëlle*: DRMs (Digital Rights Management systems): új stratégiai állomás a tartalomiparban: az online zenei üzletág. DRMs: a new strategic stake for contents industries: the case of the online music market. Review of economic research on copyright issues vol. 2. no. 2. (2005). 53–67 p.
- Grazioli, Alexandra*: Védjegyek és földrajzi árujelzők oltalma. OMC – La protection des indications géographiques et des marques. Zeitschrift für Immaterialgüter- Informations- und Wettbewerbsrecht 12. (2005). 902–906 p.

- Hoeren, Thomas*: Az Admin-C felelőssége. Die Haftung des Admin-C. Multimedia und Recht Jg. 9. Nr. 3. (2006. März). 132–138 p.
- Jacobs, Georg*: A doménnévrendszerral és védjegyekkel kapcsolatos érdekellentétek az Egyesült Államokban. Internet-specific collisions of trademarks in the domain-name system – an economic analysis based on U.S. law. International review of intellectual property and competition law vol. 37. no. 2. (2006). 156–179 p.
- Michel, Norbert J.*: Digitális állományok megosztása és a zeneipar. Digital file sharing and the music industry: was there a substitution effect? Review of economic research on copyright issues vol. 2. no. 2. (2005). 41–52 p.
- Xue, Hong*: A nemzetközi doménnévrendszer szellemi tulajdon-védelme. Territorialism versus universalism: international intellectual property law in the internationalized domain name system. The journal of world intellectual property vol. 9. no. 1. (2006). 1–24 p.

FORMATERVEZÉSI JOG

- Szabó Ernő, P.*: Mire jó egy művészi citromfacsaró? [interjú Bendzsel Miklóssal, a Magyar Szabadalmi Hivatal elnökével]. Magyar nemzet 109. sz. (2006. ápr. 22.). 5. p.
- Zombori Zsolt*: Formatervezésiminta-oltalom Magyarországon és az Európai Közösségben: 1. rész. Iparjogvédelmi és szerzői jogi szemle 1. (111.) évf. 2. sz. (2006. ápr.). 50–70 p.

VERSENYJOG

- Doi, Teruo*: 2005. évi változások a japán tisztességtelen verseny elleni törvényben: 2. rész. 2005 amendment to the act to prevent unfair competition (1993). Patents and licensing vol. 35. no. 6. (2005. Dec.). 21–37 p.
- Doi, Teruo*: 2005. évi változások a japán tisztességtelen verseny elleni törvényben: 3. rész. 2005 amendment to the act to prevent unfair competition (1993). Patents and licensing vol. 36. no. 1. (2006. Febr.). 14–25 p.
- Juhász Dorina*: A legújabb változások a magyar verseny-, közigazgatási- és büntetőjogban. Recent developments of the Hungarian competition act and the adjunct rules of the Hungarian administrative act and criminal code. European competition law review vol. 27. no. 3. (2006). 108–116 p.
- Sükösd Péter*: Globalizáció – extraterritorialitás – versenyjog. Külgazdaság jogi melléklet 50. évf. 2. sz. (2006). 13–20 p.
- A versenyjog és a kartelljog összefüggései. Droit de la concurrence 2005. Zeitschrift für Immaterialgüter-Informations- und Wettbewerbsrecht 12. (2005). 893–898 p.

JOGKÖVETKEZMÉNYEK ELJÁRÁSJOG

- Ady Júlia*: Védjegybitorlás és védjegyzalkodás. Szakdolgozat 362. (2005). 31 p.
- Békefiné Mózsik Tímea*: Bírósági eljárás védjegyügyekben – különös tekintettel a peres eljárásban alkalmazott ideiglenes intézkedés jogintézményére. Szakdolgozat 364. (2005). 26 p.
- Martin, Stefan*: Funkcionális védjegyek tilalma Kanadában a Legfelsőbb Bíróságnak a Lego-ügyben hozott ítélete fényében. La prohibition des marques fonctionnelles au Canada à la lumière de l'arrêt rendu par la Cour suprême dans l'affaire Lego. Propriétés intellectuelles no. 18. (2006. janvier). 31–34 p.

NEMZETKÖZI SZABADALMI ÉS VÉDJEGYJOG

- Bendzsel Miklós* (a Magyar Szabadalmi Hivatal elnöke) beszéde az Európai Szabadalmi Információs Konferencia / a Patinova '05 hivatalos megnyitóján. MAG: kutatás, fejlesztés és környezet vol. 19. no. 4. (2005). 37–38 p.

- Davis, Theodore H. jr.:* Az amerikai Lanham-védjegy törvény működésének 58 éve. The fifty-eighth year of administration of the Lanham Trademark Act of 1946. The trademark reporter vol. 96. no. 1. (2006. Jan. – Febr.). 6–249 p.
- Gödölle István:* A közösségi védjegyek és korábbi nemzeti jogok közötti ellentmondások. Conflicts between community trademarks and earlier national rights. Proceedings of the Hungarian Group of AIPPI 32. sz. (2005). 29–59 p.
- Krainik Renáta – Dr. Zábori Zoltán:* NSZO – nem csak generációváltás: reform. Iparjogvédelmi és szerzői jogi szemle 1. (111.) évf. 2. sz. (2006. ápr.). 28–34 p.
- Kur, Annette:* A TRIPS-egyezmény mai szemmel: konferencián emlékeztek meg a TRIPS-egyezmény 10 éves évfordulójáról. The TRIPS agreement ten years later – a conference commemorating the 10th anniversary of the TRIPS agreement. International review of intellectual property and competition law vol. 36. no. 5. (2005). 558–562 p.
- Lambert, Justin:* Elektronikus dossziék használatának kérdései az angol törvényhozásban. Solving the puzzle: using the file wrapper in UK litigation. Patent world no. 178. (2005/2006). 14–17 p.
- Lang, Johannes:* Változások az Európai Szabadalmi Hivatal kiválasztott országokra vonatkozó nemzetközi bejelentésekkel kapcsolatos joggyakorlatában. Making the link: divisional applications: flexibility versus certainty. Patent world 180. (2006. March). 15–18 p.
- Simon Ágnes:* Alapos kivizsgálás: orvosprofesszor az Európai Szabadalmi Hivatal élén. Természet világa 137. évf. (2006. márc.). 101–102 p.
- Takács Gábor:* Vonzó a nemzetközi szabadalom: Magyarország a térség éllovasa a WIPO-kérelmek terén. Világgazdaság 38. évf. 27. sz. (2006. febr.). 4. p.
- Tidrenczel Béla:* Az MSZH nemzetközi együttműködési tevékenységének főbb jellemzői 2005 második felében. Iparjogvédelmi és szerzői jogi szemle 1. (111.) évf. 1. sz. (2006. febr.). 94–122 p.

SUMMARIES

ON OUR TEN-YEAR-OLD PATENT ACT – PART III.

Mihály Ficsor

In this third part of the study, the new features of the Patent Act of 1995 and their professional reception are analysed. The main characteristics of the later amendments are also summarized to illustrate the on-going process of further aligning Hungarian patent law with the EPC and Community legislation. The subject matter of patent protection, the provisions on employees' inventions, the rights conferred by patents and their limitations, the scope of patent protection as well as the rules relating to the procedures before the Hungarian Patent Office are discussed in detail.

CERTAIN COPYRIGHT ISSUES ARISING IN TELEVISIONING AS A RESULT OF THE INFORMATION SOCIETY – PART II

Anett Pogácsás

Having drawn the lesson from the overview of organic development detailed in the first part of the present paper and comparing the Hungarian and European concepts it becomes possible to find the answers for questions related to copyright and to the author's rights in television industries raised by the latest technical inventions, while keeping the balance between the interests of copyright holders and users of works of authorship.

LEGAL RULES CONCERNING THE VOLUNTARY REGISTRATION OF COPYRIGHT WORKS – INTERNATIONAL AND HUNGARIAN ANTECEDENTS

Zoltán Kiss

The amendment of harmonization of law of the Act No. LXXVI. of 1999 on Copyright authorised the Minister of Justice – in agreement with the President of the Hungarian Patent Office – to establish by decree the detailed rules relating to the voluntary register of works kept at the Hungarian Patent Office. The decree No. 18/2006. (IV. 12.) IM was published in the 2006/42 issue of the Hungarian Official Gazette. This study summarizes the international and national practice of the voluntary register of works and the recent Hungarian rules after 15th April 2006, paying special regard to the HPO practice.

DESIGN PROTECTION IN HUNGARY AND IN THE EUROPEAN COMMUNITY – PART II

Zsolt Zombori

Design law harmonisation of EU-member states and introduction of community level legislation have appreciably changed the legal protection of design in Europe. The penultimate part of the article discusses the criteria of novelty and individual character of design followed by a comprehensive analysis of the rights and obligations arising from protection, including the complications of infringement and licencing.

CHANGES IN THE PROSECUTION OF DIVISIONAL EUROPEAN PATENT APPLICATIONS

Tivadar Palágyi

In recent decisions, the Boards of Appeal of the European Patent Office came to the view that the invention defined in the claims of a parent application as divided out of a grandparent application determines the essential content of the parent application. Therefore, further divisional applications divided out of the parent application must be directed to objects encompassed by such an invention. Accordingly, the claims of a second-generation divisional application should be within the scope of the first-generation divisional application.

OPPOSITION AGAINST A COMMUNITY TRADEMARK APPLICATION – NICKY/NOKY

Sándor Vida

Against the community trademark application NICKY opposition was filed, based on two earlier national marks: NOKY (in special script) and NOKY with device. The application as well as the earlier marks were filed in respect of goods in the Class 16. The opposition was dismissed. The Board of Appeal annulled the latter decision and remitted the case to the Opposition Division. The applicant claimed that the Court of First Instance should annul the decision of the Board of Appeal. The plea in law was rejected by judgment No. T-396/04 referring to Art. 8 (1)b) of Regulation 40/94. It was held that documents filed by the claimant only before the Court of First Instance cannot be taken into consideration. The interveners' (before OHIM: opponent) application to overturn the decision was also dismissed. As a result the Opposition Division has to reexamine the case.

IN MEMORY OF JÓZSEF BÉRES

András Erkel

The article summarizes the life-work of Béres József whose most famous invention is „Béres Drops”. After two decades of professional and political struggle, of testing and fine-tuning, his special preparation containing trace elements and minerals finally appeared in the top category of the medicinal register (i.e., as a bona fide medicine) in January 2000. The drops became well known all over the world. Although the formula has hardly changed over the past few decades and the quality remains impeccable, research continues to go on at the Béres Pharmaceutical Factory Ltd.

SOMMAIRE

<i>Mihály Ficsor</i>	Sur notre loi sur les brevets d'inventions de 10 ans, (IIIème partie) 5
<i>Anett Pogácsás</i>	Quelques questions relatives au droit d'auteur se posant lors de la transmission de télévision sous l'effet de la société informatique (IIème partie) 23
<i>Zoltán Kiss</i>	Règlement juridique concernant l'enregistrement volontaire des oeuvres – antécédents internationaux et hongrois 31
<i>Zsolt Zombori</i>	Protection des dessins ou modèles en Hongrie et dans la Communauté Européenne (IIème partie) 42
<i>Dr. Tivadar Palágyi</i>	Changements dans l'examen des demandes divisionnaires de brevet européen 63
<i>Dr. Sándor Vida</i>	Opposition à une demande de marque communautaire – NICKY/NOKI 75
<i>András Erkel</i>	À la mémoire de József Béres 84
<i>Mihály Ficsor</i>	FORUM – Remarques de l'Office hongrois des brevets sur le projet de Norme-Texte des deux premiers livres du nouvel Code Civil et sur les considérants y relatifs 94
<i>Dr. Tivadar Palágyi</i>	Nouveautés dans le domaine de la protection de propriété industrielle à l'étranger 132
Avis d'expert choisis du Corps des Experts en Droits d'Auteur	155
Nouvelles, événements	171
Revue des livres et périodiques	177
Information sur la littérature spéciale dans le domain de la propriété industrielle	182
Summaries	190

INHALT

<i>Mihály Ficsor</i>	Über unser zehnjähriges Patentgesetz (dritter Teil) 5
<i>Anett Pogácsás</i>	Einige Fragen des Urheberrechts im Fernsehen unter dem Einfluss der Informationsgesellschaft (zweiter Teil) 23
<i>Zoltán Kiss</i>	Rechtliche Regelung des freiwilligen Registers der Werke – internationale und ungarische Vorereignisse 31
<i>Zsolt Zombori</i>	Geschmacksmusterschutz in Ungarn und in der Europäischen Gemeinschaft (zweiter Teil) 42
<i>Dr. Tivadar Palágyi</i>	Änderungen in der Prüfung der europäischen Teilansmeldungen 63
<i>Dr. Sándor Vida</i>	Widerspruch gegen eine Anmeldung der Gemeinschaftsmarke – NICKY/NOKI 75
<i>András Erkel</i>	In Memoriam József Béres 84
<i>Mihály Ficsor</i>	FORUM – Bemerkungen des Ungarischen Patentamtes zum Normtextentwurf der ersten zwei Bücher des neuen Bürgerlichen Gesetzbuches und zu der damit verbundenen Begründung 94
<i>Dr. Tivadar Palágyi</i>	Neuheiten auf dem Gebiet des gewerblichen Rechtsschutzes im Ausland 132
Ausgewählte expertisen des Expertenkollegiums für Urheberrecht	155
Nachrichten, Ereignisse	171
Übersicht von Büchern und Zeitschriften	177
Information über Fachliteratur des gewerblichen Rechtsschutzes	182
Summaries	190

Tájékoztató szerzőinknek

Az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle szerkesztősége örömmel fogad minden, a szellemi tulajdon védelmével foglalkozó írást. A beérkezett kéziratok a szerkesztőbizottság jóváhagyása esetén nyelvhelyességi és a kiadvány stílusához igazodó stilisztikai javítások után kerülnek publikálásra, amelyek nem érintik a mű tartalmi értékét. A kéziratot – a szerkesztőbizottság döntése alapján, az írás témája és mélysége szerint – a Tanulmányok, az Európai jogi figyelő, a Technikatörténet vagy a Hírek, események rovatban tesszük közzé. Az írás terjedelmét nem korlátozzuk, igen hosszú cikket esetlegesen két vagy több részben, egymást követő lapszámokban teszünk közzé a szerzővel történő egyeztetés után. Az egyes cikkekben kifejeződő állásfoglalásnak nem feltétlenül kell tükröznie a szerkesztőbizottság véleményét.

A szövegszerkesztővel, lehetőleg Rich Text formátumban készült kéziratokat mágneslemezen vagy e-mailben kérjük elküldeni az alábbi címek valamelyikére. Kérjük szerzőinket, hogy a szöveget ne formázzák, zárják balra, kiemelésként csak dőlt betűt alkalmazzanak, a címeket, alcímeket ne húzzák alá, a címhierarchiát lehetőleg számozással jelezzék. Tanulmányuk magyar és angol nyelvű összefoglalóját szíveskedjenek kb. 10-15 sorban mellékelni. A szövegben előforduló rövidítéseket, betűszókat első előfordulásukkor fel kell oldani. Az irodalomjegyzékben, hivatkozásokban kérjük az összes bibliográfiai adat (szerző, cím, kiadó, kiadás helye és éve, oldalszám) feltüntetését.

További kérdéseik esetén a szerkesztőség készséggel áll a rendelkezésükre (Magyar Szabadalmi Hivatal, 1370 Budapest 5, Pf. 552, Bana Zsuzsanna szerkesztő, zsuzsanna.bana@hpo.hu, anna.manyoki@hpo.hu, tel.: 474 5554, fax: 474 5555).

IPARJOGVÉDELMI ÉS SZERZŐI JOGI SZEMLE

Megjelenik kéthavonta

1. (111.) évfolyam, 3. szám

Megjelent: 2006. június

Felelős kiadó:

dr. Bendzsel Miklós

Felelős szerkesztő:

Bana Zsuzsanna

Tervezőszerkesztő:

Plette Péter

Szerkesztőségvezető:

Dürr János

Szerkesztőség:

Magyar Szabadalmi Hivatal

1054 Budapest, Garibaldi u. 2., Telefon: 474 5554

Levélcím: Pf. 552, 1370, e-mail: iszjsz@hpo.hu

www.mszh.hu

Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletága,

1008 Budapest, Orczy tér 1.

Előfizethető valamennyi postán, kézbesítőknél,

e-mailen (hirlapelofizetes@posta.hu), faxon: 303 3440.

További információ: 06 (80) 444 444

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk a 06 (80) 444 444 zöldszámon.

Egyes szám ára: 1150 Ft

Egy évre: 6900 Ft

MSZH – Nyomda – 2006.06

Felelős vezető:

Törőcsik Zsuzsanna

Tel.: 331 4140

HU ISSN

1587–5563

Szerkesztőbizottság:

dr. Bendzsel Miklós elnök

Bana Zsuzsanna, Dürr János, dr. Ficsor Mihály, dr. Gonda Imre,

dr. Kiss Zoltán, Kürtös József, Posteinerné Toldi Márta,

dr. Tószegi Zsuzsanna, Ujvári János